University of Alberta Library
0 1620 2352 5460

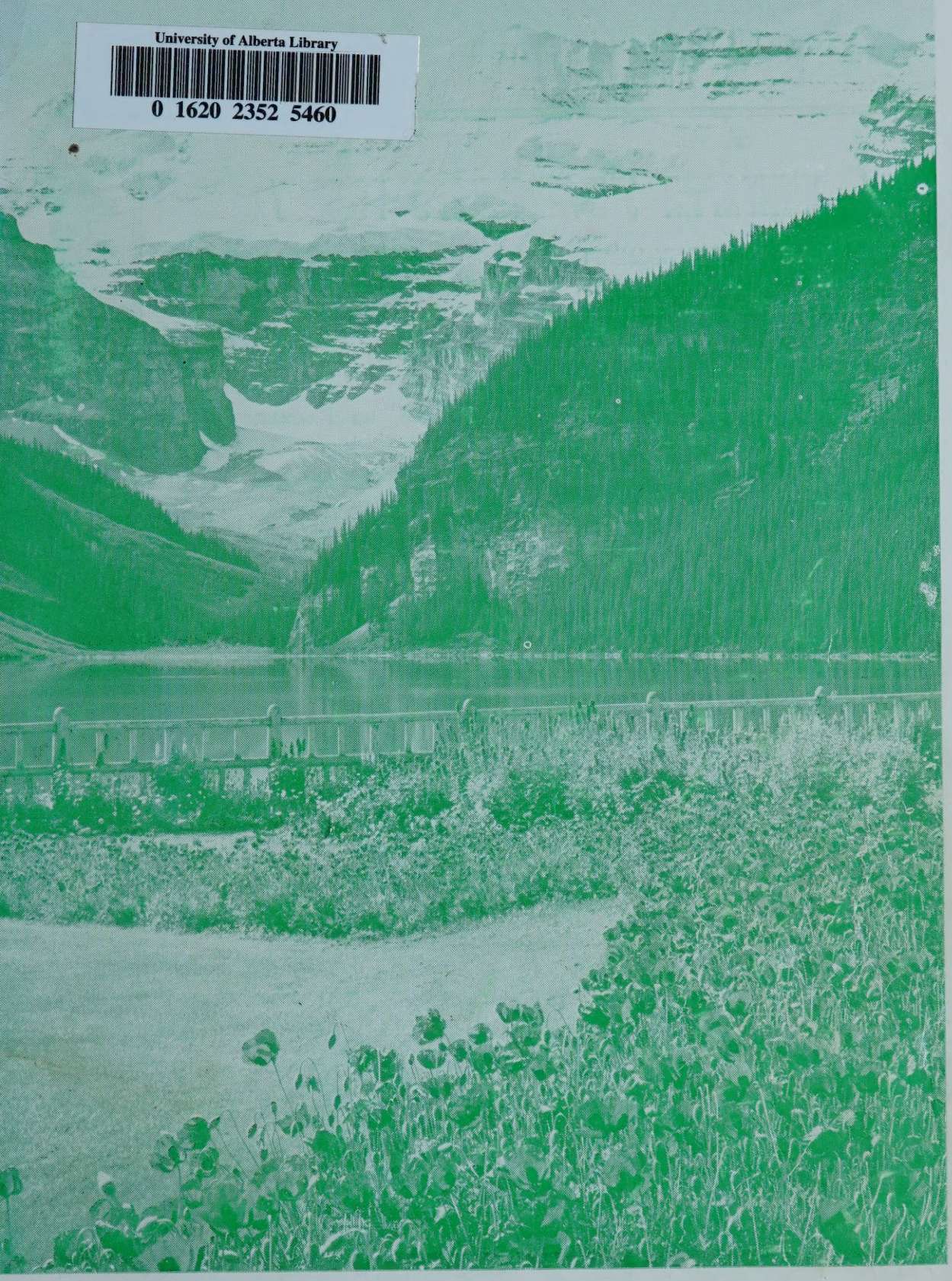

КАЛЄНДАР
Українського Голосу
1959

КНИГАРНЯ УКРАЇНСЬКОГО ГОЛОСУ

МАЄ НАЙБІЛЬШИЙ ВИБІР ПОПУЛЯРНИХ КНИЖОК: повісті, оповідання, поетичні твори, казки для дітей, молитовники, співанники з нотами, драматичні твори.

МАЄМО до продажі канву, полотно до вишивання, українські взори вишивок, нитки до вишивання.

МАЄМО святочні картки на Різдво, на Великдень, патріотичні почтові картки з желаннями.

РЕЧІ ВИСИЛАЄМО НА ЗАМОВЛЕННЯ. Пишіть за КАТАЛЬОГОМ УКРАЇНСЬКОГО ГОЛОСУ.

ДРУКАРНЯ УКРАЇНСЬКОГО ГОЛОСУ

ВИКОНУЄ ВСЯКІ ДРУКАРСЬКІ РОБОТИ НА ЗАМОВЛЕННЯ в мовах українській і анґлійській.

Українські підприємства, церковні і світські орґанізації, свідомі громадяни, повинні всі друкарські роботи замовляти в друкарні Українського Голосу:

Хто замовляє друки в друкарні Українського Голосу, піддержує своє власне видавництво і пресу.

Ціни на друкарських роботах умірковані, праця солідна.

В КОЖНІМ ДОМІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС УКРАЇНСЬКИЙ ГОЛОС. ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ, ЧИТАЙТЕ І ПОШИРЮЙТЕ УКРАЇНСЬКИЙ ГОЛОС. Є ЦЕ ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ ЧАСОПИС В КАНАДІ, ЩО ПОВЕРХ 48 ЛІТ СТОЇТЬ НА СТОРОЖІ УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ ТА ЗАХИЩАЄ ІНТЕРЕСИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ.

Передплата:	на рік в Канаді	$4.00
	до Злучених Держав Америки	4.50
	до Европи	5.00

Ukrainian Voice

210-216 Dufferin Ave.

P.O. BOX 3626, STA. B., WINNIPEG 4, MAN.

КАЛЄНДАР
"УКРАЇНСЬКОГО ГОЛОСУ"
НА 1959 РІК

Ukrainian Voice
Almanac

1959

FORTY-SECOND ISSUE.

Published and Printed by
TRIDENT PRESS LTD.
Winnipeg, Manitoba

1958

Календар

„Українського Голосу"

1959

РІЧНИК XLII.

ВИДАННЯ ВИДАВНИЧОЇ СПІЛКИ "ТРИЗУБ" В КАНАДІ
ВІННІПЕҐ, МАН.

За редакцією
Наталі Когуської.

На обкладинці фото — краєвид з північної Манітоби.

UNIVERSITY LIBRARY
UNIVERSITY OF ALBERTA

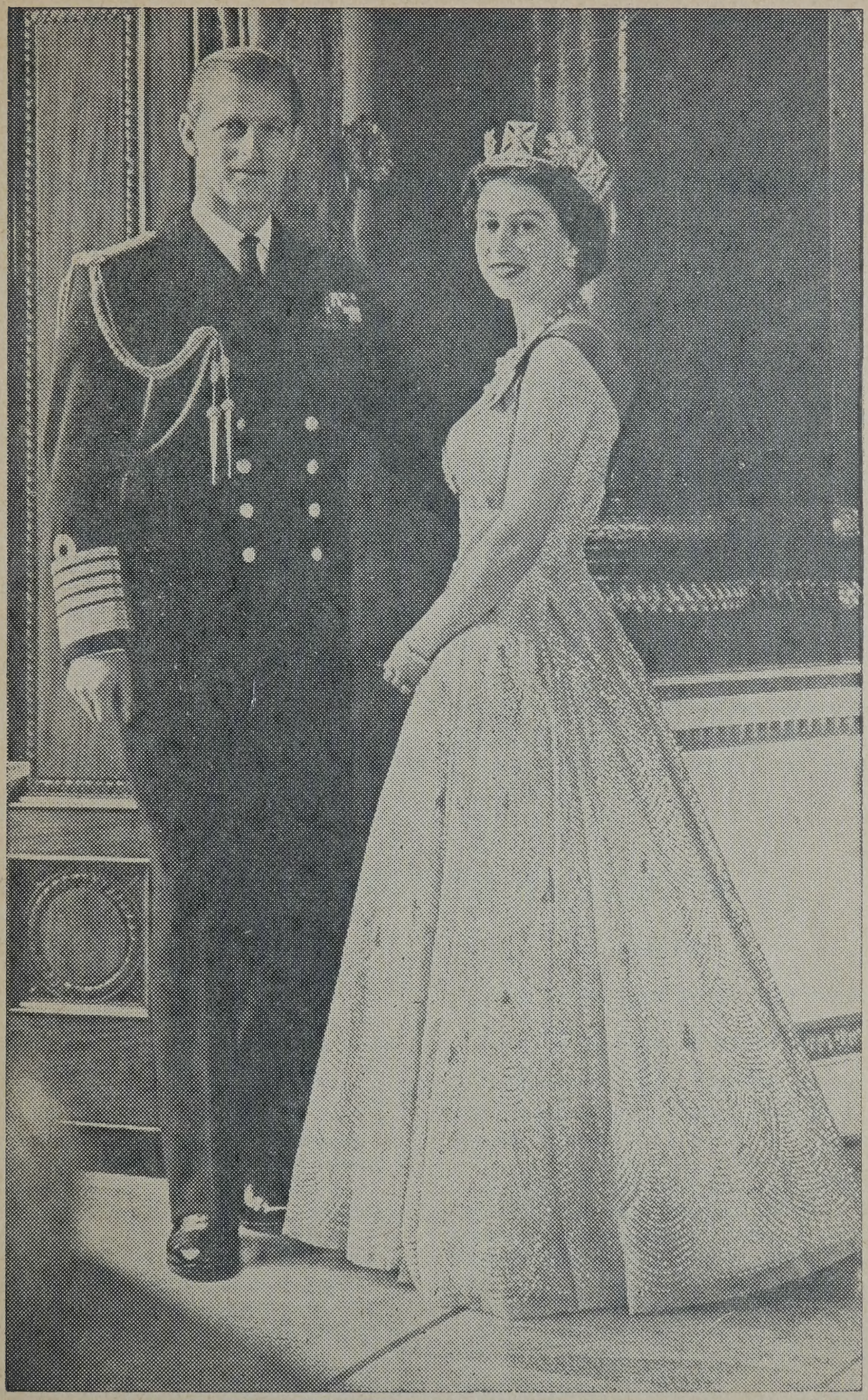

Її Величність Королева Єлисавета II і князь Едінборо.

Рік 1959

АСТРОНОМІЧНИЙ КАЛЄНДАР

Рік 1959 є роком звичайним і числить 365 днів.

Календарна весна зачинається 21-го березня — тоді маємо весняне зрівнання дня з ночею.

Літо зачинається 22 червня; літна перемога дня над ночею.

Осінь починається 23 вересня — тут приходить осінне зрівнання дня з ночею.

Зима 22 грудня — зимова перемога ночі над днем.

Ріжні способи числення часу

Християнська рахуба починається від народження Христа — тепер маємо 1959-ий рік.

Від охрещення Українського Народу Володимиром Великим 988 року маємо тепер 971 літ.

Грецька Церква числить за Біблією Старого Завіту, отже тепер маємо 7469-ий рік.

Жидівський рік, що почався в осени 1958 року, є 5720 роком.

Календар протестантів є назагал той самий, що в римо-католиків що до свят, які ще в протестантів є.

Жиди починають свій календар від 7-го вересня, 3761-го року перед Христом. Отже щоб знати, який в жидів рік, то треба додати до християнської рахуби 3761. Їх рік захоплює вчасти наші два роки, бо починається восени.

Магометани (турки) числять рік по оборотах місяця, отже їх рік коротший від нашого і тому їх Новий Рік кожного року посувається 11 днів назад. Так, що з зими вертається до літа, а там знов до зими.

КАЛЄНДАРНІ СПРАВИ НА 1959 РІК

Різдво 7-го січня в середу.
Український Новий Рік 14-го січня в середу.
Йордан 19-го січня в понеділок.
Мясниць від Різдва до Мяст. Неділі 8 тижнів і 5 днів.
Мясне пущення 8-го березня.
Сирне пущення 15-го березня.
Початок Вел. Посту 16-го березня.
Трьох Святих 12-го лютого в четвер.
Стрітення 15-го лютого в неділю.
Благовіщення 7-го квітня в вівторок.
Поклони 15-го квітня в середу.
Великдень 3-го травня (мая).
Вознесення 8-го червня в четвер.
Зелені Свята 21-го червня.
Петра і Павла 12-го липня в неділю.

ПОСТИ

1. На Святий Вечер Різдва Христового.

2. На Святий Вечер Йорданський.

3. Великий Піст від понеділка по неділі Сиропустній до суботи перед Великоднем.

4. Петрівка від понеділка по Неділі Всіх Святих (1-ій по Зелених Святах) до передодня свята Петра і Павла. (В 1959 році від 28-го червня до 11-го липня).

5. Спасівка завсігди від 14 (1 цер.) серпня до 27 (14 цер.) серпня отже до передодня Успення Прес. Богородиці.

6. В день памяти Усічення Голови Івана Хрестителя 11 вересня (29 серпня церк.).

7. В день свята Воздвиження Чесного Хреста 27 (14 цер.) вересня.

8. Пилипівка, завсігди від 28 (15 цер.) листопада, отже від дня по Пилипі — до передодня (до Навечерія, Св. Вечера) Різдва Христового.

9. В Сирний тиждень до Неділі Сиропустної з набілом.

ЗАГАЛЬНИЦІ

1. Від Різдва до Богоявлення (Йордану) крім Йорданського Святого Вечера.

2. Від Неділі Митаря і Фарисея до неділі Блудного Сина.

3. Від Великодня до Неділі Томиної.

4. Від Зелених Свят до Неділі Всіх Святих.

ЗАБОРОНЕНИЙ ЧАС ВЕСІЛЬ І ЗАБАВ З МУЗИКОЮ

1. Всі середи і пятниці крім загальниць.

2. Від початку Пилипівки до Богоявлення.

3. Від понеділка по Неділі Мясопустній до Неділі Томиної.

4. В Петрівку.

5. В Спасівку.

6. В день памяти Усічення Голови Івана Хрестителя.

7. В день Воздвиження Чесного Хреста.

Латинські свята в 1959 році

Новий Рік 1-го січня в четвер
Трьох Царів 6-го січня в понеділок.
Благовіщення 25 березня в середу.
Перша неділя посту 8-го лютого.
Великдень 29 березня (марта).
Вознесення 7-го травня.
Зелені Свята 17-го травня (мая).
Боже Тіло 21-го травня.
Преображення 6-го серпня в четвер.
Успіння Богородиці 15-го серпня в суботу.
Різдво Богородиці 8-го вересня в вівторок.
Всіх Святих 1-го листопада в неділю.
Непорічне зачаття 8-го грудня в вівторок.
Різдво Христове 25 грудня в пятницю.

ДЕРЖАВНІ СВЯТА В КАНАДІ

День Нового Року.
Велика Пятниця (латинська).
Вікторія Дей 24-го травня.
Домініон Дей 1-го липня.
День Праці (лейбор Дей), перший понеділок в вересні.
День Подяки (Тенксґивинґ Дей), другий понеділок в жовтні.
День Замирення (Армистис Дей), 11-го листопада. Різдво Христове 25-го грудня.

ГОЛОСИ — РЯДОВІ НЕДІЛІ — РЯДОВІ УТРЕННІ ЄВАНГЕЛІЇ

Рядові Голоси — „Голос" в церковнім Богослуженню, це мельодія, або кілька мельодій, що на якусь одну неділю припадають. Таких Голосів, або голосових ґруп є 8, і бересь їх по черзі одної неділі один Голос, другої другий і т. д. Коли скінчиться 8-ий, то дальша неділя має знов 1-ий Голос.

Тому, що Голоси беруться чергою оден за другим, вони звуться Голоси Рядові. Перший рядовий Голос в році починаєсь завсігди від 2-ої Неділі по Зелених Святах і так голоси йдуть, повторяючись аж до 5-ої Неділі Великого Посту.

Рядові Неділі — Перша неділя по Зелених Святах називається Першою Рядовою Неділею і від неї числяться всі дальші. З Рядовими Голосами й Утренними Євангеліями вони йдуть аж до пятої неділі Великого Посту, а з Апостолами і Євангеліями Служби Божої до послідних неділь перед Різдвом, а з деякими змінами до неділі перед неділею Митаря і Фарисея. Отже при кожній неділі зазначено, яка це чергова неділя, який тоді Голос (Гол. або Г.), яке Утренне Євангеліє (Утр. Єв., або УЄ), та який Апостол і Євангеліє на Службі Божій.

Утренні Євангелії — Кожна неділя посвячена памяти Христового Воскресення, отже на недільній Утрени завсігди читається Євангеліє про Воскресення Христа (Воскресне Євангеліє). Таких Євангелій є 11. Вони також звуться Рядовими Утренними, чи Воскресними Євангеліями. Перше з них припадає завсігди на 1-шу Рядову Неділю, отже на Неділю Всіх Святих, що зараз по Зелених Святах. На 11-ту Рядову Неділю припадає 11-те Утренне Євангеліє, а на 12-ту знов 1-ше. Впарі з Утренними Євангеліями йдуть Євангельські Стихири на Утрени перед Славословієм.

Свята — Свята мають свій окремий лад, отже можуть мати своє окреме Утренне Євангеліє, свій Апостол і Євангеліє на Службі Божій. Коли свято випаде в неділю, то деколи бересь Апостол та Євангеліє і Неділі і Свята.

Окремий лад поза Рядовим маємо від Неділі Митаря і Фарисея до Зелених Свят.

ЄВАНГЕЛІЇ Й АПОСТОЛИ НА ВАЖНІЙШІ ПОТРЕБИ

На Хрещенню — Мат. 28: 16—20; Рим. 6: 3—11.

На Вінчанню — Ів. 2: 1—11; Ефес. 5:

На Похороні старших — Ів. 5: 24—30; Сол. 4: 13—17.

На Похороні дітей — Ів. 6: 35—39; 1 Корин. 15: 39—45.

На освяченню церкви — Ів. 10: 22—28; Жид. 3: 1—4.

В посуху — Мат. 16: 1—6; Яков 5: 7—9, 17—18.

В слоту — Мат. 7: 7—11; Рим. 8: 22—27.

В слабостях — Луки 4: 37—44; Жид. 12: 6—13.

На всяке прошення — Мат. 7: 7—11; Филип. 4: 4—9 (те саме, що на Цвітну Неділю).

Над слабим — Мат. 8: 28—34, або 17: 14—18, або Мар. 5: 1—20, або 9: 17—31, або Луки 9: 37—43.

Мале освячення води — Ів. 5: 1—4, Жид. 2: 11—18.

Освячення води на Йордан — Мар. 1: 9—11; 1 Кор. 10: 1—4. Тоді ж читання (Парамеї) 1) Ісаії 35: 1—10; 2) Ісаії 55: 1—13; 3) Ісаії 12: 3—6.

ЗАГАЛЬНІ АПОСТОЛИ СВЯТИМ

Богородиці — Филип. 2: 5—11.

Ангелам — Жид. 2: 2—10.

Апостолам — 1 Кор. 4: 9—16.

Пророкам — 1 Кор. 14: 20—25.

Святителям — Жид. 13: 17—21.

Преподобним — Галат. 5: 22—6: 2.

Мученикам — 2 Тим. 2: 1—10.

Ісповідникам — Єфес. 6: 10—17.

ЄВАНГЕЛІЇ РЯДОВІ НА УТРЕНИ

(Воскресні), які при неділях зазначені лише числами.

1. Матея 28: 16—20.
2. Марка 16: 1—8.
3. Марка 16: 9—20.
4. Луки 24: 1—12.
5. Луки 24: 12—35.
6. Луки 24: 36—53.
7. Івана 20: 1—10.
8. Івана 20: 11—18.
9. Івана 20: 19—31.
10. Івана 21: 1—14.
11. Івана 21: 15—25.

ЄВАНГЕЛІЇ НА СТРАСТЯХ В СТРАСТНИЙ ЧЕТВЕР

1. Івана 13: 31 до 18: 1.
2. Івана 18: 1—28.
3. Матея 26: 57—75.
4. Івана 18: 28—19: 1—16.
5. Матея 27: 3—32.
6. Марка 15: 16—32.
7. Матея 27: 34—54.
8. Луки 23: 32—49.
9. Івана 19: 25—37.
10. Марка 15: 43—47.
11. Івана 19: 38—42.
12. Матея 27: 62—66.

ЗА УПОКОЙ ЄВАНГЕЛІЯ Й АПОСТОЛИ

В понеділок — Ів. 5: 17—24; Рим. 14: 6—9.

Вівторок — Ів. 5: 24—30; 1 Кор. 15: 39—45.

Середу — Ів. 6: 35—39; 2 Кор. 5: 1—10.

Четвер — Ів. 6: 40—44; 1 Кор 15: 20—28.

Пятницю — Ів. 6: 48—54; 1 Кор. 15: 47—57.

Суботу — Ів. 5: 24—30; 1 Солун. 4: 13—17.

ЧИТАННЯ З СТАРОГО ЗАВІТУ НА ВСЕНОЧНІМ (Парамеї)

На Всеночнім на більші свята бувають Читання (Паремії, Парамеї) з Старого Завіту, отже тут подаємо, які коли береться.

Та поки що треба зробити такі уваги:

В Старім Завіті, що є старо-словянською мовою, перші пять книг звуться: 1. **Битіе,** 2. **Ісход,** 3. **Левит,** 4. **Числа,** 5. **Второзаконіе.** А в Біблії виданій українською мовою (Видання Брит. Т-ва) ті самі книги зовуться: 1-ша книга Мойсея, 2-га книга Мойсея, 3-та книга Мойсея, 4-та книга Мойсея і 5-та книга Мойсея. Отже і в зазначуванню Парамей будемо звати ті книги Книгами Мойсеєвими.

Старословянський біблійний поділ має також **Чотири Книги Царства,** а в українській мові ті чотири Книги зовуться: Перва Книга Самуїлова, Друга Книга Самуїлова, Перва Книга Царів, Друга Книга Царів. Коротко взявши, то в церк.-слов. є: 1-ша Книга Царств, 2-га Царств, 3-та Царств і 4-та Царств. А в укр. тексті те саме має заголовки: 1-ша Самуїла, 2-га Самуїла, 1-ша Царств, 2-га Царств. Цего послідного ми також будемо держатись в зазначуванню.

Ще кілька уваг щодо скорочень:

1М, 2М, 3М — це Перша Книга Мойсея, Друга і т. д.

Іс. — Ісаія, Єр — Єремія, Ез. — Езекиїл, Прип. — Приповістки Соломона, Ек. — Екклезіяст і др. подібно.

Отже хто вважно перегляне заголовки Старого Завіту, той буде знати, до чого скорочення відноситься.

Рожд. Пресв. Богор. — 1) 1М 28: 10—17. 2) Ез. 43: 27; 44: 1—4. 3) Прип. 9: 1—11.

Воздв. Ч. Хр. — 1) 2М 15: 22—27, 16: 1. 2) Прип. 3: 11—18. 3) Іс. 60: 11—16.

Покров Пр. Богор. — як на Рожд. Пресв. Богородиці.

Димитрія — 1) Іс. 63: 15—19; 64: 1—5, 8—9. 2) Єр. 2: 2—12. 3) Прем. 4: 7—15.

Михаїла — 1) Іс. Навина 5: 13—15. 2) Суд. 6: 2—7, 11—24. 3) Іс. 14: 7—20.

Введення — 1) 2М 40: 1—5, 9—10, 16, 34—35. 2) 1 Цар. 7: 51; 8: 1, 3—7, 9—11. 3) Ез. 43: 27; 44: 1—4.

Николая — 1) Прип. 10: 7, 6, 3: 13—16; 8: 34—35. 2) Прип. 10: 31—32; 11: 1—2, 4, 3, 5—12. 3) Прем. 4: 7—15.

Нед. пер. Рожд. — 1) 1М 14: 14—20. 2) 5М 1: 8—11, 15—17. 3) 5М 10: 14—21.

Нов. Рік Вас. — 1) 1М 17: 1—2, 4—8, 3, 9—12, 14. 2) Прип. 8: 22—30. 3) Прип. 10: 31—32; 11: 1—2, 4, 3, 5—12.

Йордан, Водосвяття — 1) Іс. 35: 1—10. 2) Іс. 55: 1—13. 3) Іс. 12: 3—6. Тоді ж Апостол 1 Кор. 10: 1—4. Єв. Мар. 1: 9—11.

Трох Святих — 1) 5М 1: 8—11, 15—17. 2) 5М 10: 14—21. 3) Прем. Солом. 3: 1—9.

Стрітення — 1) 2М 13: 1—16. 2) Іс. 6: 1—13. 3) Іс. 19: 1—21.

Благовіщення (на Вечірни) — 1) 1М 28: 10—17. 2) Ез. 43: 27; 44: 1—4. 3) Прип. 9: 1—11. — На Літ. 1) 2М 3: 1—8. 2) Прип. 8: 22—30.

Юрія — 1) Іс. 43: 9—14. 2) Прем. 3: 1—9. 3) Прем. 4: 7—15.

Рожд. Ів. Хрест. — 1) 1М 21: 1—8. 2) Суд. 13: 1—21. 3) Мал. 4: 1—6.

Ілії — 1) Цар. 17: 1—16. 2) 1 Цар. 18: 1—21. 3) 1 Цар. 19: 4—16.

Преображення — 1) 2М 24: 12—18. 2) 2М 33: 11—23; 34: 4—6, 8. 3) 1 Цар. 19: 3—9, 11—13, 15—16.

Усп. Богор. — 1) 1М 28: 10—17. 2) Ез. 43: 27; 44: 1—4. 3) Прип. 9: 1—11.

Зел. Свята — 1) 4М 11: 16—17, 24—29. 2) Йоіл. 2: 23—32 (до: „спасеться"). 3) Ез. 36: 24—28.

Петра і Павла — 1) 1 Посл. ап. Петра (Нов. Завіт) 1: 3—9. 2) 1 Пос. ап. Петра 1: 13—19. 3) 1 Пос. ап. Петра 2: 11—24 (до: „правдою жили").

Цвіт. Неділя — 1) 1М 49: 1—2, 8—12. 2) Соф. 3: 14—19. 3) Зах. 9: 9—15.

Вознесення — 1) Іс. 2: 2—3 (до: „стежками Його). 2) Іс. 62: 10—63: 1—9. 3) Зах. 14: 1 (до: „Господень") —4 (до: „на схід сонця"), 8—11.

ПОЯСНЕННЯ СКОРОЧЕНЬ

що приходять при означуванню Голосів, Недільних Євангелій, Апостола та Євангелій на Службі Божій і др.

Гол., або Г. — Голос.

Утр. Єв., або УЄ — Утренне Євангеліє.

Літ. — Літургія, або Литургія, отже Служба Божа.

Ап. — Апостол.

Діян., або Ді. — Діяння Апостолів.

Жид. — Жидів.

Рим. — Римлян.

1 Кор. — Перше до Коринтян.

2 Кор. — Друге до Коринтян.

Гал. — Галат і т. п.

Євангелисти: Мат., або Мт. — Матей; Мар., або Мр. — Марко; Лу. — Лука; Ів. — Іван.

Вишукування Апостолів і Євангелій:

Мт. 2: 1—12 значить: Матея 2-га Голова, а в ній читаєсь від 1-го до 12-го стиха. Гал. 4: 4—7 значить: Послання до Галат Голова 4-та, а стихи в ній читається від 4-го до 7-го. Окремо звернемо увагу на таке означення: 1 Кор. 12: 27—13: 8. Це так розуміється: Перше до Коринтян, Голова 12-та, стихи від 27-го аж до слідуючої (13-ої) Голови, а дальше з Голови 13-ої до 8-го стиха. Себто читається в 12-ій Голові від 27-го стиха до кінця Голови, та дальше з Голови 13-ої до стиха 8-го.

СІЧЕНЬ -- JANUARY

1959 — має 31 днів — 1959

Звич. Кал.н.с.	Дні тижня	Церк. Кал.	УКРАЇНСЬКІ СВЯТА
1	Ч	19	**Грудень 1958.** Свщмч. Боніфатія, предй. Ілії Печерс.
2	П	20	Свщмч. Ігнатія Богоносця, Філоґена Антіохійського
3	С	21	Муч. Юліянії Никомид., смерть Петра митр. Київського
			4. Нед. Отців. Гол 6. УЄ 9. Літ. Ап. Жид. 11: 9-10, 17-23, 32-40. Єв. Мат. 1: 1-25.
4	Н	22	**Нед. Св. Отців.** Влмч. Анастазії, Теодотії, Евода
5	П	23	10 муч. в Криті, Павла еп. Новокесарії, преп. Павла
6	В	24	**Святий Вечір.** (Навеч. Різдва). Муч. Євгенії, Василиси
7	С	25	**РІЗДВО ІСУСА ХРИСТА**
8	Ч	26	**СОБОР ПРЕСВ. БОГОРОДИЦІ.** Преп. Евариста,
9	П	27	**Стефана.** Преп. Теодора архіеп. Царгородського
10	С	28	Св. 20,000 мучеників в Никомидії спалених, мч. Петра
			11. Нед. по Різдві. Гол. 7. УЄ 10. Літ. Ап. Гал. 1: 11-19. Мат. 2: 13-23.
11	Н	29	**Нед. по Різдві.** 14,000 дітей убитих Іродом.
12	П	30	Муч. Анисії діви, преп. Теодора Царгор., мч. Зотика
13	В	31	Преп. Меланії Римлянки, преп. Геласія
14	С	1	**Січень 1959. НОВИЙ РІК. Василія, Григорія, Івана**
15	Ч	2	Преп. Сильвестра Печер., свщмч. Теоґена, Теодотії
16	П	3	Пророка Малахії муч. Гордія
17	С	4	Собор 70-ти Апостолів: Якова, Марка, Луки і других.
			Нед. перед Йорданом. Гол. 8. УЄ 11. Літ. Ап. Тим. 4: 5-6. Єв. Марка 1: 1-8.
18	Н	5	**Нед. перед Йорданом. Йорд. Св. Вечер,** преп. Сави
19	П	6	**ЙОРДАН — БОГОЯВЛЕННЯ ГОСПОДНЄ**
20	В	7	**Собор Івана Хрестителя.** Муч. Атанасія Аталійського
21	С	8	Григ. печер., преп. Георгія, Домніки
22	Ч	9	Муч. Полієвкта і Неарха, Петра еп. Севастійського
23	П	10	Григорія еп. Ниського, преп. Дометіяна, Маркіяна
24	С	11	Преп. Теодосія Вел., преп. Теодосія Антіохійського
			25. Нед. по Йордані. Гол. 1. УЄ 1. Літ. Ап. Еф. 4: 7-13. Єв. Мат. 4: 12-17.
25	Н	12	**Нед. по Йордані.** Сави архіеп. Серб., муч. Татіяни
26	П	13	Муч. Ермила і Стратоника, Якова Нізив., Максима
27	В	14	Св. Отців вбитих в Синаї і Раїфі, преп. Стефана
28	С	15	Преп. Павла Тивейського, преп. Івана Кущника.
29	Ч	16	Поклін кайданам ап. Петра, муч. Леоніди і її внуків
30	П	17	Преп. Антонія Вел., Архила ісповідника, Антонія рим.
31	С	18	Св. Атанасія і Кирила архіеп. Алекс., преп. Маркіяна

7. Різдво Христа. УЄ Ма. 1:18-25. Літ. Ап. Галат 4:4-7. Єв. Мат. 2:1-12.
Собор Богородиці. УЄ Мат. 1: 18-25. Літ. Ап. Жид. 2: 11-18. Єван. Мат. 2: 13-23.
Стефана. Діян. 6: 8-15; 7:5, 47-60. Єван. Матея 21: 33-42
Новий Рік — Василія. УЄ Івана 10: 9-16. Літ. Ап. Кол. 2: 8-12 і Жид. 7; 26-8: 1-2. Єв. Луки 2: 20-21, 40-52 і Луки 6: 17-23.
Йордан: УЄ Марка 1: 9-11. Літ. Ап. Тит. 2: 11-14: 3: 4-7. Єв. Мат. 3: 13-17.
20. Собор Передтечі. Ап. Діян. 19: 1-8. Єв. Івана 1: 29-34.

Записки:

УКРАЇНСЬКІ НАЦІОНАЛЬНІ СВЯТА І ПАМЯТНІ ДНІ

22. Свято Державности і Соборности
29. День памяті героїв Крут.

ІСТОРИЧНИЙ КАЛЄНДАР

Січень

1. 1919. Закон УНР про Автокефалію Укр. Православної Церкви.
3. 1868. Народився поет Микола Чернявський.
3. 1871. Народився український вчений Агатанґел Кримський.
5. 1935. Від руки ката Н.К.В.Д. загинув поет Олекса Влизько.
6. 1846. У Києві засновано Кирило-Методіївське Братство.
6. 1834. Народився український поет Степан Руданський.
11. 1647. † Петро Могила, митрополит Київський.
11. 1888. † співець Буковини Осип Юрій Федькович.
18. 1654. Переяславська умова Богдана Хмельницького з Московщиною.
22. 1918. У Києві Центральна Рада проголосила IV-ий Універсал про самостійну незалежну Українську Народну Републику.
22. 1919. Директорія У.Н.Р. проголисла об'єднання всіх українських земель.
23. 1921. Від руки скритовбивця загинув український композитор Микола Дмитрович Леонтович.
29. 1918. Бій під Крутами.

ЛЮТИЙ -- FEBRUARY

1959 — має 28 днів — 1959

Звич. Кал.н.с.	Дні тижня	Церк. Кал.	УКРАЇНСЬКІ СВЯТА
			Нед. 30. Гол. 2. УЄ 2. Літ. Колос. 3: 12-16. Єв. Луки 18: 18-27.
1	Н	**19**	**Січень 1959. Неділя 30.** Преп. Макарія, Лаврентія
2	П	20	† Преп. Евтимія Великого, муч. Інни, Пінни і Рімми
3	В	**21**	Преп. Максима іспов., муч. **Анастасії, Неофіта, Евгена**
4	С	22	Препмч. Анастасія Печер., **ап. Тимотея, муч. Мануїла**
5	Ч	**23**	Свщмч. Климентія еп. Анкирського, муч. Анафангела
6	П	**24**	Преп. Ксенії, муч. Вавили, Тимотея, Агапія
7	С	25	† Григорія Богослова арх. Царгород., мч-ці Филицати
			8. Нед. 31. Гол. 3. УЄ 3. Літ. Ап. 1 Тим. 1: 15-17. Єв. Луки 18: 35-43.
8	Н	**26**	**Нед. 31.** Преп. Ксенофонта й Марії та їх синів
9	П	27	Перенес. мощів св. Івана Золотоус., преп. Тита Печер.
10	В	**28**	Преп. Ефрема Печер. митр. Переяс., Ефрема Сиріна
11	С	29	Перенес. мощей Ігнатія Богон., Лаврентія Печерського
12	Ч	**30**	**ТРОХ СВЯТИХ — Василія Вел., Григ. Бог., Івана Зол.**
13	П	**31**	Никити еп. Новгородського, муч. Вікторина, Віктора
14	С	**1**	**Лютий.** Муч. Трифона, м-ці Перепетуї, муч. Сатира
			Нед. 32. *СТРІТЕННЯ.* УЄ 2. Луки 2: 25-32. Літ. Ап. Жид. 7: 7-17. Єв. 2: 22-40.
15	Н	**2**	**СТРІТЕННЯ ГОСПОДНЄ. Н. 32 Закхея.** Мч. Йордана
16	П	**3**	Симеона Богоприймця і прав. Анни, прор. Азарія
17	В	**4**	Преп. Ісидора Пелусіота, Николая іспов., Георгія
18	С	**5**	Муч. Агафії, Теодосія Угл. архіеп. Черниг.
19	Ч	**6**	Вукола еп. Смирнейського, муч. Доротеї, Христини
20	П	**7**	Партемія еп. Лампс., препод. Луки Еладського
21	С	8	Влкмч. Теодора Стратилата, прор. Захарії, Сави арх.
			22. Нед. Митаря і Фарисея. Гол. 5. УЄ 5. Літ. 2 Тим. 3: 10-15. Єв. Луки 18: 10-14.
22	Н	9	**Нед. Митаря і Фарисея.** Преп. Панкратія затв. Печер.
23	П	10	Преп. Прохора Печер., муч. Харлампія, мч. Порфирія
24	В	11	Свщмч. Власія еп. Севаст., св. Федори цариці
25	С	12	Мелетія еп. Антіох., Антонія патр. Царг., прп. Евгенія
26	Ч	13	Преп. Мартиніяна, Зої і Фотини, Евлогія арх. Алекс.
27	П	**14**	Рівноап. Кирила учит. Словян, Ісаакія Печерського
28	С	15	Преп. Пафнутія Печерського, апостола Онисима

Трьох Святих. УЄ 10: 9-16. Літ. Ап. Жид. 13: 7-16. Єван. Матея 5: 14-19.

Записки:

ІСТОРИЧНИЙ КАЛЄНДАР

Лютий

1. 1897. Народився поет Євген Маланюк.
4. 1813. Народився С. С. Гулак-Артемовський (автор "Запорожця за Дунаєм").
7. 1933. † славний артист Микола Садовський.
8. 1918. Центральні держави визнали незалежність Української Народної Републики.
8. 1940. † на чужині письменник Спиридон Черкасенко.
9. 1918. У Бересті представники чотирьох держав — Німеччини, Австро-Угорщини, Болгарії й Туреччини підписали мирний договір з представниками Української Центральної Ради. Українська Народна Република вперше визнана як самостійна держава важливим міжнароднім актом.
27. 1664. Поляки під Новгород-Сіверським розстріляли полковника Івана Богуна.
9. 1942. Гестапо заарештувало в Києві сотні української інтеліґенції, а між ними — письменницю Олену Телігу.
10. 1900. Засновано першу політичну партію на Україні (Р.У.П.).
20. 1905. Народився письменник Улас Самчук.
21. 1942. Загинула від рук Гестапо Олена Теліга.
22. 1860. Народилась ґеніяльна українська артистка Марія Заньковецька.

БЕРЕЗЕНЬ -- MARCH

1959 — має 31 днів — 1959

Звич. Кал.н.с.	Дні тижня	Церк. Кал.	УКРАЇНСЬКІ СВЯТА
			1. Нед. Блудного Сина. Гол. 6. УЄ 6. Літ. 1 Кор. 6: 12-20. Єв. Луки 15: 11-32.
1	Н	16	**Лютий. Нед. Блудного Сина.** Памфила, Валентія
2	П	17	Преп. Теодора Мовч. Печер., влкмч. Теодора Тирона
3	В	18	Агапита еп. Синад., Льва еп. Рим., Флавіяна патр.
4	С	19	Еп. Архипа, Филимона, Апфії, Доситея, преп.
5	Ч	20	Льва еп., преп. Агатона чудотв. Печерського
6	П	21	Преп. Тимотея, Евстратія архіеп. Антіохійського
7	С	22	Муч. Маврикія, Федора, Пилипа, преп. Атанасія іспов.
			8. Нед. Мясопустна. Гол. 7. УЄ 7. Літ. 1 Кор. 8: 8-9: 2. Єв. Матея 25: 31-46.
8	Н	23	**Нед. Мясопустна про Страш. Суд.** Свщмч. Полікарпа
9	П	24	† Перше і друге знайд. голови Івана Хрестителя
10	В	25	Тарасія архіепископа Царгор., смч. Реґіна еп.
11	С	26	Преп. Порфирія еп. Гаського, муч. Севастіяна, Івана
12	Ч	27	Преп. Тита Печер., Прокопа, Григорія Декаполита
13	П	28	Преп. Василія ісповідника, Марини і Кира
14	С	1	**Березень.** Препмч. Евдокії, муч. Нестора і Привімія
			15. Нед. Сиропустна. Гол. 8. УЄ 8. Літ. Рим. 13: 11-14.: 4. Єв. Мат. 6: 14-21.
15	Н	2	**Нед. Сиропустна.** Свщмч. Теодота еп. Кирин.
16	П	3	**Поч. Вел. Посту.** Муч. Евтропія, Клеоніка і Василиска
17	В	4	Преп. Герасима, муч. Павла і сестри Юліянії
18	С	5	Муч. Конона, преп. Марка постника, муч. Евлогія
19	Ч	6	Аморейських 42 мучеників, преподоб. Аркадія
20	П	7	Свщмч. Херсонських: Власія, Ефрема, Евгена
21	С	8	Преп. Теофілакта ісповід., свщмч. Теодорита
			22. 1 Нед. Посту. Гол. 1. УЄ 9. Літ. Жид. 11: 24-26, 32-12: 2. Їв. Івана 1: 43-51.
22	Н	9	**Нед. 1 Посту.** † 40 муч. Севастійських, Акакія, Домни
23	П	10	Муч. Кондрата і з ним Кипріяна, Діонисія, Павла
24	В	11	Софронія патр. Єрусалимського, свщмч. Піонія
25	С	12	Теофана іспов., Григорія Двоєслова, Фінееса, Симеона
26	Ч	13	Никифора патр. Царгор., муч. Африкана, Олександра
27	П	14	Ростислава кн. Київського, преподоб. Теоґноста
28	С	15	Муч. Агапія, Пуплія, Тимолая, Ромила, муч. Никандра
			29. 2 Нед. Посту. Гол. 2. УЄ 10. Літ. Жид. 1: 10-2: 3. Єв. Марка 2: 1-12.
29	Н	16	**Нед. 2. Посту.** Серапіона арх. Новгор., муч. Савина
30	П	17	† Преп. Алексія чол. Божого, препмч. Павла Кипрсь.
31	В	18	Кирила архіеп. Єрусал., муч. Трофима і Евкратія

Записки:

УКРАЇНСЬКІ НАЦІОНАЛЬНІ СВЯТА І ПАМЯТНІ ДНІ

9 і 10 березня — Шевченківське Свято.
23. 1842. Народився український композитор Микола Лисенко.

ІСТОРИЧНИЙ КАЛЄНДАР

Березень

3. 1861. Скасовано кріпацтво на Україні.
3. 1947. † поетка Уляна Кравченко.
6. 1951. † письменник і політичний діяч Володимир Винниченко.
9. 1814. Народився ґеніяльний поет Тарас Шевченко.
10. 1861. † Тарас Шевченко.
12. 1917. Початок революції в Росії і на Україні.
15. 1939. Проголошено самостійність Карпатської України.
16. 1910. Почав виходити в Канаді часопис "Український Голос".
18. 1918. Відбулись перші основуючі збори Інституту ім. М. Грушевського в Едмонтоні.
19. 1864. Народився митрополит Василь Липківський.
20. 1632. Народився гетьман Іван Мазепа.
21. 1942. † Ольга Кобилянська, видатна українська письменниця.

КВІТЕНЬ -- APRIL

1959 — має 30 днів — 1959

Звич. Кал.н.с.	Дні тижня	Церк. Кал.	УКРАЇНСЬКІ СВЯТА
1	С	19	**Березень.** Хризанта, Дарії й Іларії, муч. Клавдія
2	Ч	20	Отців: Івана, Сергія, Патрикія, муч. Фотини, Никити
3	П	21	Ап. Якова, Івана Ліствичника, **Кирила еп. Катан.**
4	С	22	Свщмч. Василія пресв. Анкирського, м-ці Дросиди
Нед. 3 Посту. Гол. 3. УЄ 11. Літ. Ап. Жид. 4: 14-5: 6. Єв. Марка 8: 34-9- 1.			
5	Н	23	**Нед. 3 Посту.** Преп. Никона Печер., свщм. Никона
6	П	24	Преп. Артемія еп. Солун. і Артемона, мч. Партенія
7	В	25	**БЛАГОВІЩЕННЯ ПРЕСВЯТОЇ БОГОРОДИЦІ**
8	С	26	Архан. Гавриїла, преп. Василія Нового, преп. Малха
9	Ч	27	Матрони Солунської, преп. Івана прозорливого
10	П	28	**Страсти.** Преп. Евстратія пост., Стефана чудотворця
11	С	29	Преп. Марка еп. Аретусійського, мч. Кирила діякона
12. 4 Нед. Посту. Гол. 4. УЄ 1. Літ. Ап. Жид. 6: 13-20. Літ. Марка 9: 17-31.			
12	Н	30	**Нед. 4 Посту.** Преп. Івана Ліств., муч. Захарії,
13	П	31	Преп. Іпатія чудотв., преп. Іпатія цілителя Печер.
14	В	1	Преп. Григорія, преп. Марії Єгип., муч. Геронта
15	С	2	**Поклони.** Преп. Тита, муч. Амфіяна, Марії Єгипет.
16	Ч	3	Микити еп., Іллірика, мч. Елпідифора, Дія
17	П	4	Преп. Йосифа Многоболізного Печер., Йосифа Пісн.
18	С	5	Муч. Агатопода і Теодула, преп. Марка, преп. Пуплія
19. 5 Нед. Посту. Гол. 5. УЄ 2. Літ. Ап. Жид. 9: 11-14. Єв. Марка 10: 32-45.			
19	Н	6	**Нед. 5. Посту.** Евтихія арх. Конст., Методія уч. Словян
20	П	7	Преп. Юрія еп. Мелит., преп. Серапіона і Данила
21	В	8	Ап. Іродіона, Агава, Руфа, Асинкрита, **Флегонта**
22	С	9	Муч. Евпсихія та других 270 мучеників, **Вадима**
23	Ч	10	Муч. Терентія, Африкана, Максима, Зенона
24	П	11	Свщмч. Антипи еп. Перґамського, преп. Пармуфія
25	С	12	Василія ісповідника Парійського, преп. Атанасії ігум.
Нед. Цьвітна. УЄ Мат. 21: 1-11, 15-17. Літ. Ап. Филип. 4: 4-9. Єван. Івана 12: 1-18.			
26	Н	13	**Нед. Цвітна.** Свящ. Артемона пресв. Лаодикії
27	П	14	Мартина іспов., муч. Антонія, Івана й Евстатія
28	В	15	Ап. Аристарха, Трофима, муч. Сави, **Василиси**
29	С	16	Муч. Каліди,Нунихеї, Харієси, Теодори, Агапії
30	Ч	17	**Страсти — Страстний Четвер.** Симеона еп. і 1000 муч.

7. **Благовіщення.** УЄ Луки 1: 39-49, 56. Літ. Ап. Жид. 2: 11-18. Єв. Луки 1: 24-38.

Записки:

УКРАЇНСЬКІ НАЦІОНАЛЬНІ СВЯТА І ПАМЯТНІ ДНІ

1. Свято першого дня Свободи України.

ІСТОРИЧНИЙ КАЛЄНДАР

Квітень

1. 1917. Українська Національна Рада орґанізувала в Києві величавий маніфестаційний похід, оголосивши це свято "Першим Днем Свободи" України.
15. 1918. † український повістяр Іван Нечуй-Левицький.
19. 1917. Почався в Києві Всеукраїнський Національний Конґрес.
22. 1924. † письменниця Грицько Григоренко.
22. 1949. Загинув науковий діяч і письменник Віктор Петрів (В. Домонтович).
25. 1927. † письменник Марко Черемшина (Іван Семенюк).
25. 1913. † Михайло Коцюбинський, український письменник.
26. 1890. Народився Микола Костевич Зеров, видатний поет і літературознавець.
27. 1904. † поет Михайло Старицький.

ТРАВЕНЬ -- MAY

1959 — має 31 днів — 1959

Звич. Кал.н.с.	Дні тижня	Церк. Кал.	УКРАЇНСЬКІ СВЯТА
1	П	18	**Плащениця — Страстна Пятниця.** Преп. Івана іспов.
2	С	19	**Страсна Субота.** Преп. Івана, Юрія еп. Трифона патр.
			Великдень: Ап. Діяння 1: 1-8. Єван. Івана 1: 1-17.
3	Н	20	**ВЕЛИКДЕНЬ — ВОСКРЕСЕННЯ ХРИСТОВЕ**
4	П	21	**СВІТЛИЙ ПОНЕДІЛОК.** Свщмч. Теодора і Филипії
5	В	22	**СВІТЛИЙ ВІВТОРОК.** Теодора Сикеота, ап. Натанаїла
6	С	23	**Влкмч. Георгія (Юрія).** Мч. Александри, Анатолія
7	Ч	24	Преп. Сави Печерського, муч. Стратилата і 70 з ним
8	П	25	Ап. Марка, Македонія патр., преп. Єлисавети
9	С	26	Свщмч. Василія еп. Амасійського, св. Глафіри діви
			Нед. Томи. Гол. 1. УЄ Мат. 28: 16-20. Літ. Діян. 5: 12-20. Єв. Іван 20: 19-31.
10	Н	27	**Нед. Томина — Провідна.** Ап. Симеона, св. Стефана
11	П	28	Ап. з 70-ти: Ясона і Сотипатра, муч. Максима, Евгевія
12	В	29	Муч. 9 у Кизику, Теогніда, Рута, Антипатра, Теотиха
13	С	30	† Ап. Якова Заведеєвого, муч. Василія еп. Амас.
14	Ч	1	**Травень.** Макарія митр. Київ., преп. Пафнутія
15	П	2	Перенес. мощів Бориса і Гліба, Атанасія патр. Алекс.
16	С	3	Смерть преп. Теодосія ігумена Печер., муч. Тимотея
			Нед. Миронос. Гол. 2. УЄ Мар. 16: 9-20. Літ. Діян. 6: 1-7. Єв. Мар. 15: 43-47 і 16: 1-8.
17	Н	4	**Нед. Мироносиць.** Пелагії діви, священмч. Сильвана,
18	П	5	Влкмч. Ірини, муч. Неофіта, Гоя і Гаяна
19	В	6	Преп. Йова многострад., Йова Почаївського чудотв.
20	С	7	Зявлення Чесн. Хреста в Єрусалимі, муч. Акакія
21	Ч	8	†Ап. Івана Богослова, Арсенія Вел., Арсенія Печер.
22	П	9	Перенес. мощей Миколая Чудотв., муч. Христофора
23	С	10	Ап. Симона Зилота, преп. Ісидора, блаж. Таїсії
			Нед. Розслабл. Гол. 3. УЄ Луки 24: 1-12. Літ. Діян. 9: 32-42. Єван. Івана 5: 1-15.
24	Н	11	**Нед. Слабого.** Рівноап. Кирила і Методія, Софронія
25	П	12	Епифанія еп. Кипру, Германа патр. Царгородського
26	В	13	Муч. Гликерії діви і Лаодикія, Юрія еп., Макарія
27	С	14	Никити затвор. Печерського, муч. Ісидора воїна
28	Ч	15	Пахомія Великого, Ісаії еп. Ростовського, Ісаії Печер.
29	П	16	Преп. Теодора Освяч., муч. Віта, Модеста, Петра
30	С	17	Ап. Андроника з 70-ти, Юнії, Стефана архіеп. Конст.
			Нед. Самар. Гол. 4. УЄ Ів. 20: 1-10. Літ. Діян. 11: 19-26 і 29-30. Єв. Івана 4: 5-42.
31	Н	18	**Нед. Самарянки.** Муч. дів: Александри, Текуси, Фаїни

Євангелія Вечірні на Великдень Івана 20: 19-25.
Світлий Понеділок. Ап. Діян. 1: 12-17, 21-26. Єван. Івана 1: 18-28.
Світ. Вівторок. Діян. 2: 14-21. Єван. Луки 24: 12-35
Георгія (Юрія). УЄ Луки 12: 2-12. Ап. Діян. 12: 1-11. Єв. Івана 15: 17-16: 2.

Записки:

УКРАЇНСЬКІ НАЦІОНАЛЬНІ СВЯТА І ПАМЯТНІ ДНІ

12. Свято Матері.
25. Роковини смерти С. Петлюри.

ІСТОРИЧНИЙ КАЛЄНДАР

Травень

5. 1836. Народився український письменник Сидір Воробкевич.
6. 1910. † письменник і громадський діяч Борис Грінченко.
9. 1922. † український історик і письменник Орест Левицький.
11. 1907. Засновано Українське Наукове Товариство у Києві.
13. 1849. Народився видатний письменник Панас Мирний.
14. 1871. Народився письменник Василь Стефаник.
15. 1848. У Галичині скасовано панщину.
18. 1917. У Києві розпочався Всеукраїнський Військовий З'їзд.
18. 1902. На засланні помер талановитий український письменник-революціонер Павло Грабовський.
25. 1926. Загинув Головний Отаман Військ Української Народної Республики Симон Петлюра.
28. 1916. † славетний поет Іван Франко.

ЧЕРВЕНЬ -- JUNE

1959 — має 30 днів — 1959

Звич. Кал.н.с.	Дні тижня	Церк. Кал.	УКРАЇНСЬКІ СВЯТА
1	П	19	**Травень.** Свщмч. Патрикія еп., муч. Акакія, Менандра
2	В	20	Мч. Талалея, Олександра, Никити, Івана, Йосифа
3	С	21	Рівноап. Константина і Єлени, преп. Касіяна
4	Ч	22	Муч. Василиска, Маркела, Кодра, мучениці Софії
5	П	23	Прпмч. Михаїла Чорноризця, Леонтія епископа
6	С	24	Преп. Симеона дивногорця, преп. Никити стовпника
Нед. Сліпого. Гол. 5. УЄ Ів. 20: 11-18. Літ. Діян. 16: 16-34. Єв. Івана 9: 1-38.			
7	Н	25	**Нед. Сліпого.** 3-те знайд. голови Івана Хрестителя
8	П	26	Ап. Карпа й Алфея з 70-ти, муч. Аверкія і Єлени
9	В	27	Священмч. Терапонта Серб., преп. Нила, муч. Теодори
10	С	28	Преп. Микити іспов. еп. Халкид., Ігнатія еп.
11	Ч	29	**ВОЗНЕСЕННЯ.** Преп. Теодосії діви, Александра патр.
12	П	30	Преп. Ісаакія Далматинського, муч. Наталії
13	С	31	Ап. Ерма з 70-ти, муч. Ермея воїна, муч. Маґа волхва
Нед. Св. ОО. Гол. 6. УЄ Ів. 21: 1-14. Літ. Діян. 20: 16-18 і 28-36. Єв. Ів. 17: 1-13.			
14	Н	1	**Нед. св. Отців** Никей. Собору 325 р., Никити еп. Хал.
15	П	2	**Івана Сучавського.,** Никифора іспов. патр. Царгород.
16	В	3	Муч. Лукіяна і з ним Клавдія, Ігнатія, Павла
17	С	4	Митрофана патр. Царгор., Марти і Марії, Софії
18	Ч	5	Свщмч. Доротея еп. Тир., бл. Константина митр. Київ.
19	П	6	Муч. Висаріона Єгип., преп. Іларіона ігум. Далмат.
20	С	7	Муч. Теодота Анкирського, муч. Киріякії, Калерії
Зелені Свята. Гол. 7. УЄ Ів. 20: 19-23. Літ. Діян. 2: 1-11. Єв. Івана 7: 37-52 і 8: 12.			
21	Н	8	**ЗЕЛЕНІ СВЯТА — ПРЕСВЯТОЇ ТРОЙЦІ.** Теодора
22	П	9	**ДЕНЬ СВЯТОГО ДУХА.** Кирила архіеп. Алексан.
23	В	10	Преп. Силуана схимонаха Печерського, Тимофія
24	С	11	† Ап. Вартоломея, муч. Александра й Антоніни
25	Ч	12	Преп. Онуфрія Великого, преп. Петра Атонського
26	П	13	Мч. Акилини, преп. Анни і сина Івана, муч. Діодора
27	С	14	Смерть кн. Мстислава, прор. Єлисея, Методія патр.
Нед. 1. Всіх Святих. Гол. 8. УЄ 1. Ап. Жид. 11: 33-12: 2. Мат. 10: 32-33, 37-38: 19: 27-30.			
28	Н	15	**Нед. 1 по Зел. Святах. Всіх Святих.** Муч. Віта,
29	П	16	Преп. Тихона, муч. Тигрія пресвитеря, Евтропія четця
30	В	17	Муч. Мануїла, Савела й Ізмаїла

Вознесення. Утр. Єван. Марка 16: 9-20. Літ. Діян. 1: 1-12. Єван. Луки 24: 36-53.
Івана Сучавського. УЄ Ів. 20: 1-10. Ап. Петра 3: 1-18. Єв. Івана 19: 25-27 і 21: 24-25.
Понеділок Зел. Свят. Літ. Ап. Ефесян 5: 9-19. Єван. Матея 18: 10-20.

Записки:

ІСТОРИЧНИЙ КАЛЄНДАР

Червень

5. 1648. Богдан Хмельницький розбив під Корсунем польське військо.
6. 1927. † П. Д. Демуцький, видатний український музикант-етноґраф (нар. 1860).
7. 1843. † поет Маркіян Шашкевич.
7. 1930. † Петро Холодний, видатний маляр.
13. 1944. В німецькій вязниці був закатований німецьким Ґестапо Олег Кандиба (Ольжич).
15. 1775. Зруйновання Січі Запорізької.
18. 1569. Люблинська унія.
20. 1948. В Авґсбурзі відкрито Українську Національну Раду.
22. 1929. † відомий український громадський діяч — меценат Євген Чикаленко.
22. 1941. Початок совітсько-німецької війни.
23. 1917. Українська Центральна Рада в Києві проголосила І. Універсал.
23-24-25. 1943. Перший Всеукраїнський Конґрес Українців Канади у Вінніпеґу.
27. 1918. Загинув в Полтаві український письменник і громадський діяч Іван Стешенко.
29. 1849. Народилася письменниця Олена Пчілка.

ЛИПЕНЬ -- JULY

1959 — має 31 днів — 1959

Звич. Кал. н.с.	Дні тижня	Церк. Кал.	УКРАЇНСЬКІ СВЯТА
1	С	18	**Червень.** Преп. Леонтія Печер., муч. Леонтія, Іпатія
2	Ч	19	† Ап. Юди брата Господнього, преп. Паісія Великого
3	П	20	Свщмч. Методія. Угодники Землі Волинської
4	С	21	Муч. Юліяна Тарсійського, преп. Юлія пресвитера
			Нед. 2. Голос 1. УЄ 2. Літ. Ап. Римлян 2: 10-16. Єван. Матея 4: 18-23.
5	Н	22	**Нед. 2 по Зел. Святах.** Свщмч. Евсевія, мч. Галактіона
6	П	23	Муч. Агрипини, муч. Евстахія, Гая, Урбана
7	В	24	**Різдво Івана Хрестителя.** Муч. Орентія
8	С	25	Преп. Февросії, Леоніди, Ливії
9	Ч	26	Преп. Давида Солун., Івана еп. Ґот., Діонисія Печер.
10	П	27	Преп. Самсона страннноприємця, блаж. Мартина
11	С	28	Преп. Сергія і Гермона, преп. Івана Дамаскина
			12. Нед. 3. *Ап. Петра і Павла.* Гол. 2. УЄ 3. Літ. Ап. 2 Кор. 11: 21-12: 9. Єв. Мат. 16: 13-19.
12	Н	29	**Нед. 3 по Зел. Святах. ПЕТРА І ПАВЛА АПОСТОЛІВ**
13	П	30	Собор 12 Апостолів, муч. Михаїла, Мелітона, Петра
14	В	1	**Липень.** Св. Косми і Даміяна безср., **Антонія римл.**
15	С	2	Полож. ризи Діви Марії у Влах., Ювеналія патр. Єрус.
16	Ч	3	Муч. Акинта, Марка, преп. Анатолія затв. Печер.
17	П	4	Андрея архиеп. Критського, муч. Теодота і Теодотії
18	С	5	† Преп. Атанасія Атон., преп. Лампада, муч. Анни
			Нед. 4. Гол. 3. УЄ 4. Літ. Ап. Римлян 6: 18-23. Єван. Матея 8: 5-13.
19	Н	6	**Нед. 4 по Зел. Святах.** Преп. Сисоя схим. Печер., Лукії
20	П	7	Преп. Томи Малеїна, Акакія Синай., муч. Германа
21	В	8	Влкмуч. Прокопія, св. Теодосії
22	С	9	Свщмч. Панкратія еп., муч. Андрея, Андрея і Прова
23	Ч	10	†Преп. Антонія Печерського, муч. Леонтія
24	П	11	Смерть укр. кн. Ольги, муч. Евфимії, преп. Никодима
25	С	12	Муч. Прокла й Іларія, преп. Михаїла, св. Вероніки
			Нед. 5 Гол. 4. УЄ 5. Літ. Рим. 10: 1-10. Єв. Мат. 8: 28-34 і 9: 1.
26	Н	13	**Нед. 5 по Зел. Святах.** Собор архан. Гавриїла,
27	П	14	Ап. Якили з 70 і жінки його Прискили, мч. Онисима
28	В	15	**† Володимира Великого, князя України**
29	С	16	Свщмч. Атиногена, муч. Юлії діви, муч. Павла і сестер
30	Ч	17	Влмч. Марини, преп. Леоніда, муч. Сперата
31	П	18	Івана і Памви затв. Печерських, муч. Еміліяна

Різдво Івана Хрестителя. УЄ Лук. 1: 24-25. 57-68. 76-80. Літ. Ап. Рим. 13: 12-14: 4. Лук. 1: 5-25, 57-68, 76-80.

Володимира Великого. УЄ Івана 10: 9-16. Літ. Ап. Гал. 1: 11-19. Єван. Івана 10: 1-9.

Записки:

ІСТОРИЧНИЙ КАЛЄНДАР

Липень

15. 1928. † Марія Грінченкова (Марія Загірня).
16. 1917. Проголошено II. Універсал Української Центральної Ради.
15. 1834. Народився Анатоль Свидницький.
18-19. 1918. Заснування Української Православної Церкви в Канаді.
21. 1907. В Петербурзі народилась Олена Шовгенівна (Теліга).
21. 1941. † письменник Богдан Лепкий.
23. 1874. Народився письменник Марко Черемшина.
27. 988. Хрещення України-Руси в Києві.
27. 1880. Народився письменник і політичний діяч Волод. Винниченко.

СЕРПЕНЬ — AUGUST

1959 — має 31 днів — 1959

Звич. Кал. в.с.	Дні тижня	Церк. Кал.	УКРАЇНСЬКІ СВЯТА
1	С	19	**Липень.** Преп. Макрини, сестри Василія Великого
			2. Нед. 6. *Ілії Прор.* Гол. 5. УЄ 8. Літ. Ап. Рим. 12: 6-14. Єв. Мат. 9: 1-8.
2	Н	20	**Нед. 6 по Зел. Святах. † Ілії Пророка.** Аврамія Гал.
3	П	21	Преп. Симеона і Івана, преп. Онуфрія й Онисима Печ.
4	В	22	Рівноап. Марії Магдалини, свщмч. Фоки
5	С	23	Муч. Трохима, Теофіла і 13 з ними, Віталія еп., Анни
6	Ч	24	†Муч. Бориса й Гліба, преп. Полікарпа архіеп. Печер.
7	П	25	† Успення прав. Анни, св. Олимпіяди діякониси
8	С	26	Преп. Мойсея чудотв. Печер., свщмч. Ермолая
			Нед. 7. Гол. 6. УЄ 7, Ап. Рим. 15: 1-7. Єв. Мат. 9; 27-35
9	Н	27	**Нед. 7 по Зел. Святах.** Влкмч. Пантелеймона, Наума
10	П	28	Ап. з 70-ти Прохора, Никафора, Тимона і Пармена
11	В	29	Муч. Калиника, Серафини діви
12	С	30	Ап. з 70-ти: Сили й Силуана, Крискента, Епенета
13	Ч	31	Прав. Евдокима Каппад., муч. Уліти, прав. Йосифа
14	П	1	**Серпень. Хрещення України.** † Знайдення Чес. Хреста
15	С	2	Перенес. мощів первмч. Стефана, блаж. Василія
			Нед. 8 по Зел. Св. Гол. 7. УЄ 8. Літ. 1 Кор. 1: 10-18. Єванг. Мат. 14: 14-22.
16	Н	3	**Нед. 8 по Зел. Святах.** Прп. Ісаакія, Дальмата, Фавста
17	П	4	Сім молодців в Ефезі сплячих: Мартиніяна і др.
18	В	5	Муч. Евсигнія, Кандидія, Василиска, Кантидіяна
19	С	6	**ПРЕОБРАЖЕННЯ — СПАСА.** Теоктиста еп. Чернигів.
20	Ч	7	Прпмч. Дометія, преп. Пимена Печер., преп. Потапія
21	П	8	Преп. Еміліяна іспов., преп. Григорія Печерського
22	С	9	† Ап. Матея, муч. Юліяна, Івана, Маркіяна, Фотія
			Нед. 9. Гол. 8. УЄ 9. Літ. 1 Кор. 3: 9-17. Єв. Мат. 14: 22-34.
23	Н	10	**Нед. 9 по Зел. Святах.** Муч. архид. Лаврентія, Сикста
24	П	11	Муч. архид. Евпла, муч. Сусанни діви, преп. Федора
25	В	12	Муч. Фотія, Памфила, Капитана, Аникити
26	С	13	Преп. Максима іспов., Іполита, муч. Конкордії
27	Ч	14	Прор. Михея, перенес. мощей преп. Теодосія Печер.
28	П	15	**УСПЕННЯ БОГОРОДИЦІ.** Преп. Макарія і Харитини
29	С	16	† Нерукотв. Образ Ісуса Христа, мучен. Діомида
			Нед. 10. Гол. 1. УЄ 10. Ап. 1 Кор. 4: 9-16. Єван. Мат. 17: 14-23.
30	Н	17	**Нед. 10 по Зел. Святах.** Преп. Алипія Печ., мч. Мирона
31	П	18	Муч. Флора і Лавра, муч. Юліянії, муч. Серапіона

Ілії. УЄ Луки 11: 47-54. Літ. Якова 5: 10-20. Єв. Луки 4: 22-30
Успення Богородиці. УЄ Лука 1: 39-49, 56. Літ. Ап. Филипян 2: 5-11. Єван. Луки 10: 38-42; 11: 27-28.
Преображення — Спаса. УЄ Луки 9: 28-36. Літ. Ап. 2 Петра 1: 10-19. Єв. Матея 17: 1-9.

Записки:

ІСТОРИЧНИЙ КАЛЄНДАР

Серпень

1. 1913. † Леся Українка, славетна українська поетка.
1. 1914. Вибухла перша світова війна.
4-5. 1916. Відкриття Інституту П. Могили в Саскатуні.
4-5. 1916. Перший Український Народний З'їзд в Саскатуні.
5. 1911. † письменниця Ганна Барвінок.
8. 1819. Народився письменник Пантелеймон Куліш.
8. 1834. Народився поет Осип-Юрій Федькович.
10. 1907. † письменниця Марко Вовчок.
15. 1856. Народився Іван Франко.
18. 1836. Народився письменник Олександер Кониський.
26. 1875. Народився український художник О. Мурашко.
28. 1921. Большевики розстріляли у Києві поета Григорія Чупринку.
1945. Загинув письменник Ю. Липа.
29. 1875. Народилась письменниця Людмила Старицька-Черняхівська.

ВЕРЕСЕНЬ -- SEPTEMBER

1959 — має 30 днів — 1959

Звич. Кал.н.с.	Дні тижня	Церк. Кал.	УКРАЇНСЬКІ СВЯТА
1	В	19	**Серпень.** Муч. Андрея Стратилата і з ним 2593 муч.
2	С	20	Прор. Самуїла, муч. Севіра, Мемнона і 37 з ним
3	Ч	21	Преп. Аврамія, ап. Тадея з 70-ти, муч. Васси
4	П	22	Муч. Агатоника, Зотика, Теопрепія, Акиндина
5	С	23	Свщмч. Іринея, еп. Ліон., Калиника патр. Царгород.
			Нед. 11. Голос 2. УЄ 11. Літ. 1 Корин. 9: 2-12. Єван. Матея 18: 23-35.
6	Н	24	**Нед. 11 по Зел. Св.** Евтихія, пер. мощ. Петра митр.
7	П	25	Ап. Тита з 71-ти, ап. Вартоломея, св. Евлогія Едесь.
8	В	26	Муч. Адріяна і Наталії, прп. Тифоя
9	С	27	Преп. Пімена пост. печер., Осії, преп. Сави, мч. Анфісси
10	Ч	28	†Знайд. мощей Йова Почаїв., преп. Мойсея мурина
11	П	29	**Усікнов. голови Івана Хрест.** Муч. Анастасії
12	С	30	Св. Александра, Івана і Павла патр. Царгородського
			Нед. 12 по Зел. Св. Гол. 3. УЄ 1. Літ. Ап. 1 Кор. 15: 1-11. Єван. Матея 19: 16-26.
13	Н	31	**Нед. 12 по Зел. Святах.** Полож. пояса Богор.,
14	П	1	**Вересень.** Початок Церк. Року, преп. Симеона Стовп.
15	В	2	Муч. Маманта, Івана пост. патр. Царгороду
16	С	3	Свщмч. Антима еп. Никомед., Теофіла, Доротея
17	Ч	4	Свщмч. Вавили еп. Антіох., прпмч. Атанасія Берест.
18	П	5	Праведного Захарії й Єлисавети
19	С	6	Чудо Архистр. Михаїла в Хонах, преп. Архипа, Давида
			Нед. 13. Гол. 4. УЄ 2. Ап. 1 Кор. 16: 13-24. Єв. Матея 21: 33-42.
20	Н	7	**Нед. 13 по Зел. Святах.** Предпразд. Різдв. Богород.
21	П	8	**РІЗДВО ПРЕСВ. БОГОРОДИЦІ.** Муч. Руфа
22	В	9	Св. Богоот. Якима й Анни, муч. Северіяна, Теодосія
23	С	10	Муч. Минодори, Митродори й Нимфодори, Пулхерії
24	Ч	11	Преп. Теодори Олексан., муч. Серапіона, Кронида
25	П	12	Свщмч. Автонома ап., преп. Атанасія, муч. Юліяни
26	С	13	Предпраз. Воздвиження Чес. Хреста. Свщмч. Корнилія
			27. Нед. 14. *Воздвиження Чесного Хреста.* УЄ 12: 28-36. Літ. Ап. 1 Кор. 1: 18-24.
27	Н	14	**Нед. 14 по Зел. Святах. ВОЗДВИЖЕННЯ ЧЕС. ХР.**
28	П	15	Влкмч. Никити, муч. Порфирія, Максима і Федота
29	В	16	Влмч. Евтимії, Кипріяна, митр. Состена, Віктора
30	С	17	Муч. Віри, Надії і Любови і матери їх Софії, Лукії

Усікн. голови Івана Хрестителя. УЄ Матея 14: 1-13. Літ. Ап. Діяння 13: 25-32. Єван. Марка 6: 14-30.

Різдво Богородиці. УЄ Луки 1: 39-49, 56. Літ. Ап. Филип. 2: 5-11. Єв. Луки 10: 38-42 і 11: 27-28.

Записки:

ІСТОРИЧНИЙ КАЛЄНДАР

Вересень

1. 1722. Народився славетний мандрівний філософ Григорій Савич Сковорода.
1. 1939. Початок другої світової війни.
7. 1805. Народився письменник Олекса Стороженко.
9. 1769. Народився Іван Котляревський, батько нового українського письменства.
12. 1875. Народився Олександер Кошиць, композитор і дириґент.
12. 1903. У Полтаві відкрито памятник Іванові Котляревському.
17. 1864. Народився М. М. Коцюбинський.
18. 1841. Народився Михайло Драгоманов.
21. 1944. † Олександер Кошиць.
29. 1866. Народився славетний історик Михайло Грушевський.

ЖОВТЕНЬ -- OCTOBER

1959 — має 31 днів — 1959

Звич. Кал.н.с.	Дні тижня	Церк. Кал.	УКРАЇНСЬКІ СВЯТА
1	Ч	18	**Вересень.** Преп. Евменія, муч. Аріядни, Ірини, Софії
2	П	19	Муч. Трохима, Саватія і Доримедонта, муч. Зосима
3	С	20	Влкмч. Евстафія Плакиди, з ним Теопістії, Агапія
			Нед. 15. Гол. 6. УЄ 4. Ап. 2 Кор. 4: 6-15. Єв. Мат. 22: 35-46.
4	Н	21	**Нед. 15 по Зел. Святах.** Ап. Кондрата з 70-ти,
5	П	22	Преп. ОО. в печерах Антонія, свщмч. Фоки еп. Син.
6	В	23	Зачаття Івана Хрестителя, муч. Андрея
7	С	24	Рівноап. Теклі, Копрія, Никандра, Стефана, Давида
8	Ч	25	Преп. Евфросинії Александ., муч Пафнутія, Павла
9	П	26	† Івана Богослова, муч. Хири, прав. Гедеона судді
10	С	27	Муч. Калістрата і 49 воїнів, преп. Саватія
			20. Нед. 16. Гол. 7. УЄ 5. Літ .Ап. 2. Кор. 6: 1-10. Єв. Мат. 25: 14-30.
11	Н	28	**Нед. 16 по Зел. Святах.** † Преп. Харитона, муч. Марка
12	П	29	Преп. Киріяка і Теофана Милостивого, муч. Петронії
13	В	30	Михаїла митр. Київ., смч. Григорія Вірменського
14	С	1	**Жовтень. ПОКРОВ БОГОРОДИЦІ.** Ап. Ананії з 70-ох
15	Ч	2	Андрея Христа ради юрод., свщмч. Киприяна
16	П	3	Преп. Діонисія затв. Печер., Свщмч. Діонисія
17	С	4	Свщмч. Еротея, Володимира Новгор., преп. Еладія
			Нед. 17. Гол. 8. УЄ 6. Літ. 2 Кор. 6: 16-7: 1. Єв. Мат. 15: 21-28.
18	Н	5	**Нед. 17 по Зел. Святах.** Муч. Харитини, пр. Даміяна
19	П	6	Ап. Тома з 70-ти, муч. Макарія, муч. Еротиїди
20	В	7	Муч. Сергія і Вакха, Сергія Печер., Юліяна
21	С	8	Преп. Пелагії, Таїси, св. Пелагії Антіохійської
22	Ч	9	†Ап. Якова Алфеєвого з 12-ти, преп. Андроника
23	П	10	Мч. Евлампія й Евлампії, Собор угод. Волинських
24	С	11	Ап. Филипа з 70, Теофана пост. Печер., Теофана еп.
			Нед. 18. Гол. 1. УЄ 7. Літ. 2 Корин. 9: 6-11. Єван. Луки 5: 1-11.
25	Н	12	**Нед. 18 по Зел. Святах.** Муч. Прова, Тараха, Косми
26	П	13	Муч. Карпа, преп. Вениямина, преп. Никити іспов.
27	В	14	Преп. Параскевії Серб., Николая Печер., мч. Назарія
28	С	15	Преп. Евтимія Нового, муч. Лукіяна, преп. Савина
29	Ч	16	Муч. Лонгина сотника, св. Лонгина Печер., Леонтія
30	П	17	Прор. Осії, прпмч. Андрея Крит., Отців 7-го Собору
31	С	18	† Ап. Луки з 70, преп. Юліяна пуст., Йосифа ігумена

Покров Богород. УЄ Луки 1: 39-49, 65. Літ. Жид. 9: 1-7. Єв. Луки 10: 38-42 і 11: 27-28.

Записки:

ІСТОРИЧНИЙ КАЛЄНДАР

Жовтень

1. 1929. Масові арешти в Україні в звязку з процесом СВУ.
3. 1930. † письменниця Олена Пчілка.
18. 1876. Народився історик українського письменства Сергій Єфремов.
22. 1898. Народився поет Дмитро Фальківський.
23. 1921. Всеукраїнський Церковний Собор. Відродження Української Автокефальної Православної Церкви.
26. 1922. † письменник-історик Орест Левицький.
28. 1894. † автор "Історії української літератури" О. Огоновський.
29. 1794. † український мандрівний філософ Григорій Сковорода.
30. 1947. † поет Юрій Клен.

ЛИСТОПАД -- NOVEMBER

1959 — має 30 днів — 1959

Звич. Кал.н.с.	Дні тижня	Церк. Кал.	УКРАЇНСЬКІ СВЯТА
			Нед. 19. Гол. 2. УЄ 8. Літ. 2 Кор. 11: 31-33 і 12: 1-9. Єван. Луки 6: 31-36
1	Н	19	**Жовтень. Нед. 19 по Зел. Святах.** Блаж. Клеопатри
2	П	20	Велкмч. Артемія, преп. Матрони, св. Герасима, Евора
3	В	21	Преп. Іларіона Великого, Іларіона Печерського
4	С	22	Рівноап. Аверкія еп. Еропольського, св. Івана
5	Ч	23	Ап. Якова брата Госп., св. Ігнатія патр. Царгород.
6	П	24	Преп. Арети, Сисоя і Теофіла Печер., муч. Арети
7	С	25	Муч. Маркіяна і Мартирія, св. Таїти, муч. Анастасія
			Нед. 20. *Димитрія Влкмч.* Гол. 3. УЄ 9. Літ. Ап. Гал. 1: 11-19. Єв. Луки 7: 11-16 і Івана 15: 17-27 і 16: 1-2.
8	Н	26	**Неділя 20 по Зел. Святах. ДИМИТРІЯ ВЕЛИКОМУЧ.**
9	П	27	Муч. Нестора, преп. Нестора укр. Літописця
10	В	28	Муч. Терентія й Неоніли та дітей їх, муч. Параскеви
11	С	29	Прпмч. Анастасії Римлянки, преп. Аврамія, Милютина
12	Ч	30	Муч. Зиновія і Зиновії, муч. Анастазії, св. Йосифа
13	П	31	Преп. Спиридона і Никодима Печер., ап. Стахія
14	С	1	**Листопад.** Косми і Даміяна чудотв. і матері Теодотії
			Нед. 21. Гол. 4. Утрен. Єван. 10. Літ. Галат 2: 16-20. Єван. Луки: 8: 5-15.
15	Н	2	**Нед. 21 по Зел. Святах.** Муч. Акиндина, Пигасія
16	П	3	Мч. Акепсима еп., Пигасія, мч. Домни. прп. Маркіяна
17	В	4	Преп. Йоаникія Вел., Ахили Печер., мч. Никандра
18	С	5	Муч. Галактіона й Епістимії, ап. з 70-ти Ерма, Гая
19	Ч	6	Павла архіеп. Царгород., мч. дів.: Текуси, Александри
20	П	7	Св. 33 муч. в Мелитині: Ерона, Ісихія, Никодима і др.
21	С	8	**СОБОР АРХИСТР. МИХАЇЛА і др. Ангелів**
			Нед 22. Голос 5. УЄ 11. Літ. Ап. Галат 6: 11-18. Єван. Луки 16: 19-31.
22	Н	9	**Нед. 22 по Зел. Святах.** Онисифора іспов. Печер.
23	П	10	Ап. з 70-ти Ереста еп., Олимпа, Родіона, Мілія
24	В	11	Муч. Мини, преп. Теодора Студита, Стефаніди
25	С	12	Св. Івана Милостивого патр. Алексан., преп. Ніла
26	Ч	13	†Івана Золотоуст. арх. Царгород. прпмч. Дамаскина
27	П	14	† Ап. Филипа з 12-ти, Григорія Палами архіеп. Тесал.
28	С	15	**Початок Пилипівки.** Муч. Гурія, Самона й Авіва
			Нед. 23. Гол. 6. УЄ 1. Літ. Ап. Ефес. 2: 4-10. Єв. Луки 8: 26-39.
29	Н	16	**Нед. 23 по Зел. Святах.** Григорія еп. Новокесарії
30	П	17	Григорія еп. і чудотв. Неокесар, преп. Никона чуд.

Архистр Михаїла і др. Ангелів. Преп. Марти. УЄ Мат. 13: 24-30, 36-43. Літ. Ап. Жидів 2: 2-10. Єван. Луки 10: 16-21.

Записки:

УКРАЇНСЬКІ НАЦІОНАЛЬНІ СВЯТА І ПАМЯТНІ ДНІ

1. Листопадові дні.
21. День памяті героїв Базару.

ІСТОРИЧНИЙ КАЛЄНДАР

Листопад

1. 1861. Народилася письменниця Дніпрова Чайка.
1. 1889. Народився сатирик Остап Вишня.
6. 1811. Народився поет Маркіян Шашкевич.
9. 1872. Народився письменник Богдан Лепкий.
13. 1923. † письменник Іван Липа.
16. 1863. Народилася письменниця Ольга Кобилянська.
17. 1828. Народилася письменниця Ганна Барвінок.
19. 1912. † композитор Микола Лисенко.
21. 1921. Большевики під Базаром розстріляли 359 українських вояків.
20. 1917. Третій Універсал Української Центральної Ради.
24. 1934. † славетний історик Михайло Грушевський.
25. 1901. Народився український поет Михайло Орест.

ГРУДЕНЬ — DECEMBER

1959 — має 31 днів — 1959

Звич. Кал. н. с.	Дні тижня	Церк. Кал.	УКРАЇНСЬКІ СВЯТА
1	В	18	**Листопад.** Муч. Платона, Романа, Варула
2	С	19	Прор. Авдія, преп. Варлаама Київо-Печер., мч. Романа
3	Ч	20	Преп. Григорія Декаполита, преп. Варлаама Печер.
4	П	21	**ВОВЕДЕННЯ В ХРАМ ПРЕСВ. БОГОРОДИЦІ**
5	С	22	Ап. Филимона й Архипа та муч. Апфії і Кикилії
			Нед. 24. Гол. 7. УЄ 2. Літ. Ефес. 2: 14-22. Єв. Луки 8: 41-56
6	Н	23	**Нед. 24 по Зел. Святах.** Амфілоха еп. Іконії, Теодора
7	П	24	Влкмч. Катерини і з нею Августи, Порфирія, пр. Луки
8	В	25	Климента еп. Риму, Мартиніяна діякона.
9	С	26	Преп. Якова пуст., Алипія стовп., преп. Никона
10	Ч	27	Муч. Якова Перс., преп. Романа, Паладія, Натанаїла
11	П	28	Прпмч. Стефана Нового, муч. Іринарха, Василія,
12	С	29	Муч. Парамона і з ним 270, преп. Нектарія Печер.
			Нед. 25. Гол. 8. УЄ 3. Літ. Ап. Ефес. 4: 1-6. Єван. Луки 10: 25-37.
13	Н	30	**Нед. 25 по Зел. Святах.** † Ап. Андрея Первозванного
14	П	1	Прор. Наума, Филарета милост., Онисима еп. Ефезу
15	В	2	Прор. Аввакума, Атанасія затвор. Печерського
16	С	3	Прп. Софонії, Сави, свщм. Теодора еп. Ал., Івана мов.
17	Ч	4	Велкмці Варвари і з нею Юліянії, преп. Івана Дамаск.
18	П	5	† Преп. Сави Освящ., Гурія архіеп., муч. Філотея
19	С	6	**НИКОЛАЯ МИР. ЛИК. ЧУДОТВОРЦЯ.** Блаж. Максима
			Нед. 26. Гол. 1. УЄ 4. Літ. Ап. Ефес. 5: 9-19. Єван. Луки 12: 16-21.
20	Н	7	**Нед. 26 по Зел. Святах.** Амврозія еп. Медіоляну
21	П	8	Преп. Потапія ап. з 70-ти, Сотена, Аполоса
22	В	9	**ЗАЧАТТЯ БОГОРОДИЦІ ВІД СВ, АННИ.** Пр. Самуїла
23	С	10	Муч. Мини, Ергомена, Маріяна, Евграфа, Йосифа
24	Ч	11	Преп. Никона, преп. Даниїла стовп., муч. Акепсія
25	П	12	Преп. Спиридона еп. Триміф., свщмч. Олександра еп.
26	С	13	Муч. Авксентія, муч. Евстратія, Евгена й Ореста
			Нед. Праотців. Гол. 2. УЄ 5. Літ. Ап. Колос. 3: 4-11. Єв. Луки 14: 16-24.
27	Н	14	**Неділя Праотців.** Муч. Тирса, Левкія, Калиника
28	П	15	Священмч. Елевтерія й Апфії, преп. Павла, Сузани
29	В	16	Прор. Аггея, блаж. Теофанії, муч. Марина
30	С	17	Прор. Даниїла й Ананії, Азарії і Мисаїла, муч. Якха
31	Ч	18	Муч. Севастіяна і воїнів його, св. Модеста архіеп. Єр.

Воведення: **УЄ Луки 1: 39-49 і 56. Літ. Жидів 9: 1-7. Єван. Луки 10: 38-42 і 11: 27-28.**
Миколая Чуд. УЄ Ів. 10: 9-16. Літ. Жид. 13: 17-21. Єв. Луки 10: 38.42; 11: 27-28.
21. Зачаття Богор. УЄ Луки 1: 39-49, 56. Літ. Ап. Гал. 6: 22-31. Єван. Луки 10: 38-42 і 11: 27-28.

Записки:

УКРАЇНСЬКІ НАЦІОНАЛЬНІ СВЯТА І ПАМЯТНІ ДНІ

13. Св. Ап. Андрія Первозванного, основоположника Української Церкви

ІСТОРИЧНИЙ КАЛЄНДАР

Грудень

5. 1878. Народився О. Олесь.
7. 1936. † Василь Стефаник.
11. 1840. Народився письменник Михайло Старицький.
12. 1900. † письменник Олександер Кониський.
15. 1934. Большевицький таємний суд засудив до страти 28 українців, а між ними таких визначних письменників: О. Влизька, В. Мисика, Д. Фальківського, М. Терещенка,, Г. Косинку, Ів. Крушельницького, А. Крушельницького, М. Лебединця, Костя Буревія, Романа Шевченка.
17. 1939. В копальнях Камчатки загинув видатний поет і літературознавець М. Драй-Хмара.
19. 1918. Відновилася Українська Народна Республика — У.Н.Р., скасована ворожими актами 22—29. IV. 1918.
25-26. 1927. Оформлення орґанізації Союзу Українців Самостійників в Саскатуні.
26-27. 1926. Оформлення орґанізації Союзу Українок Канади на з'їзді в Саскатуні.
27. 1879. Народився письменник С. В. Васильченко (Панасенко).
29. 1778. Народився Григорій Квітка-Основяненко.
1931. Оформлення орґанізації Союзу Української Молоди Канади.

ЧУДОВА КАНАДА — Піктон, у мальовничій окрузі Принс Едвард, це півострів, що врізується в води озера Онтеріо.

„К. С."

С. Волинець

МАЗЕПА І МАЗЕПИНЦІ

З приводу 250-ліття смерти Мазепи

Нуте врагов, нуте бити!
Самопали набивайте,
Острих шабель добувайте,
А за віру хоч умріте,
а вольностей бороніте!
Нехай вічна буде слава,
Же през шаблю маєм права!
(Уривок із вірша І. Мазепи)

В тім вірші І. Мазепи, з якого цитуємо лише коротенький уривок, а саме його закінчення є ціла програма мазепинства, тобто українського самостійництва.

Цього року українці у вільному світі відмічуватимуть 250-річчя двох подій, а саме; Полтавської битви, що відбулась 7 липня 1709 року і смерти гетьмана Івана Мазепи в дні 4 жовтня 1709 року (за проф. Б. Крупницьким). Відмічування тих двох подій має спеціяльне значення в ситуації, в якій знаходиться Україна й українська політична еміґрація, що власне в імя мазепинства цебто ідеї боротьби з Москвою за повну незалежність України вийшла на еміґрацію.

Москва теж буде відмічувати по свойому ці роковини. Вона буде паплюжити память Великого Гетьмана і лаяти послідовників його ідей, сучасних мазепинців.

Серед українців у вільному світі пороблено приготування для гідного відмічення мазепинських роковин. Найвищі українські установи Канади і Америки тобто КУК і УККА взяли на себе завдання зорганізувати належне і гідне відсвяткування тих роковин. Для надання більшого блеску мазепинським ювілеям, вони святкуватимуть в час чергового Конґресу КУК в липні 1959 р.

В закликах до гідного відмічення мазепинського ювілею підкреслювано, що доба Мазепи в історії України — це один із найбільших проявів української державности і її розквіту а сам Мазепа це символ боротьби українського народу за незалежність і соборність української держави.

За 22 роки свого гетьманування Іван Мазепа підніс Україну з повної руїни на рівень багатої, могутньої і шанованої держави, з якою шукала дружби й оборонного союзу могутня тоді Швеція і Польща Станіслава Лещинського.

У тих закликах підкреслювалось теж, що Мазепа для української нації зробив так багато, як ніодин із гетьманів і вождів українського народу і то в умовах режиму майже так само жорстокого, бруталь-

ного і нелюдського як режим Сталіна і Хрущова. Виринула теж думка створення гуртків "звеличників гетьмана Івана Мазепи", що повинні бути повязані своєю централею.

Народження, молодість і освіта

Історики що займаються особою і добою гетьмана Мазепи натрапляють на великі труднощі, коли хочуть схарактеризувати цю особу і добу тому, що мають надзвичайно мало документів з тієї доби. Справа в тому, що майже всі вони пропали під час варварського зруйнування і спалення москвинами гетьманської столиці Батурина після того як гетьман Мазепа перейшов на сторону шведського короля Карла XII. Решту документів, що залишилися були при гетьмані, він казав знищити перед своєю смертю кажучи: "нехай один я буду безталанний, а не многії, о яких вороги і не мислили, або навіть мислити і не сміли".

Народився Іван Колединський Мазепа у місті Біла Церква на Київщині 20 березня 1632 року в козацькій родині Колединських, яка від свого родинного маєтку Мазепинців прийняла прізвище Мазепа. Батько його називався Степан, а мати з Мокієвських Марина. Предки Івана Мазепи брали активну участь у козацьких війнах які з поляками вів Богдан Хмельницький. Мати і сестра в старших літах вступили до манастиря, а мати Марина була навіть ігуменею жіночого манастиря.

Іван Мазепа дістав старанну освіту в Могилянській Академії в Києві, а відтак був прийнятий на польський королівський двір як паж, де здобув двірську огладу. З часів перебування Мазепи на королівському дворі походять ріжні легенди про його романтичні пригоди, що стали темою літературних творів кількох европейських письменників як от Вольтер, Байрон, Гюго, Словацький.

В 1656 році з доручення короля Яна Казимира Мазепа був посланий за границю до Голяндії, для студіювання артилерії. Під час своєї заграничної подорожі побував молодий Мазепа ще й у Німеччині, Франції і Італії, пізнаючи культуру і звичаї тих країв. Крім чудового знання мов латинської і польської, опанував там ще мови німецьку, французьку і італійську. Під час тих кількох років науки на заході прочитав багато корисних і цікавих книжок, зокрема захоплювався писаннями Ніколя Макіявелі.

Вернувшись з заграничної подорожі, залишається ще кілька років на службі польського короля, а в 1669 році вступає Іван Мазепа на службу українського гетьмана "козака з діда прадіда" — Петра Дорошенка, у якого дослужився становища генерального писаря. Згодом переходить на службу до лівобережного гетьмана Самойловича і в 1682 році займає у нього становище генерального осаула.

Перебування Мазепи на королівській службі, а згодом на службі двох гетьманів завершило його політичну освіту, і дало йому великий політичний досвід.

Вибір на гетьмана

Від Богдана до Івана
Не було гетьмана.
(Народня приповідка)

Вибрано Івана Мазепу гетьманом на військовій раді, що відбулась 25 липня 1687 року у таборі

під Коломаком. Вибір нового гетьмана після заслання Самойловича в Сибір відбувся в часі небезпечної кризи української державности. Великий голос в Гетьманщині мала старшинська олігархія, яка вже двічі за допомогою Москви позбулася гетьманів, що походили з її власного середовища а саме Многогрішного і Самойловича, та що намагалися створити сильнішу владу.

Своїм політичним хистом і своєю незвичайною особистою культурою гетьман Мазепа скоро підніс авторитет гетьманської влади. Гетьман був переконаний, що сила держави нерозривно вяжеться з силою володаря. Він казав: **"Все гине там, де володар не є готовий**

Портрет Гетьмана Івана Мазепи. (Репродукція з мініятюри арт. В. Дядинюка, компонованої на підставі ґравюри Міґури і Ґалаховського).

кожної хвилини захищати свою владу як лев, як вовк, як собака". Це неначе парафразування слів Макіявелля.

Своєї гідности "реґіментаря", як залюбки звав себе гетьман не давав порушити так простим козакам як і старшині. Те, що його попередники Многогрішний і Самойлович пробували проводити не раз нетактовними способами, він умів провести власне при допомозі такту, створюючи біля себе справді володарську атмосферу.

Історики його доби пишуть, що свій двір на Гончарівці біля Батурина, гетьман устаткував по князівському, з пишною обстановкою, із збірками зброї, з книгозбірнею, так, що імпонував навіть західнім гостям. Це була справжня гетьманська столиця. Широкі симпатії здобув також меценацтвом над наукою і мистецтвом.

Україна в часах Мазепи

В часах Мазепи українська територія була поділена на сім головних частин. Найбільша частина тих земель була тоді під Польщею і вони були поділені на чотири воєвідства а саме: Руське, белзське, подільське і волинське. Під Польщею була теж Правобережна Україна в якої склад входили два воєвідства, а саме київське без самого Києва і його найближчих околиць і брацлавське. Правобережна Україна була під управою власних полковників, над якими старшував тоді хвастівський полковник Семен Палій. Правобережне козацтво вело тоді затяжну боротьбу з Польщею, що цей край вважала за свій.

Третя частина України це була Лівобережна Україна або Гетьманщина, що була під власним гетьманом, який мав над собою "опікуна" в особі московського царя.

Четверта частина на схід від Гетьманщини звалась Слобожанщиною. Вона була скольонізована українськими поселенцями, але належала адміністраційно до Московщини.

Пятою українською землею, що простягалась між Кримом і Україною було Запоріжжя, що було тоді самостійною ні від кого незалежною республіканською державою, якою правив вибраний щороку кошовий отаман.

Шостою частиною було сьогоднішне Закарпаття, що тоді належало до Мадярщини.

Сьомою частиною була сьогоднішна північна Буковина, що тоді належала до Молдавії.

Можна гадати, що гетьман Мазепа мав амбітні пляни обєднати під своєю булавою усі українські землі. В кожному разі мав він такі пляни щодо Правобережжя, Слобожанщини і Запоріжжя. Виразні натяки на це є у вірші Мазепи якого уривок цитований на початку. В дальшім уривку того вірша-програми читаємо:

Жалься Боже, України,
Що не в купі маєш сини!"

і дальше:

"Мати моя старенькая,
Чом ти вельми слабенькая,
Чом ти братов не учила
Чом од себе їх пустила?
Ліпше було пробувати
Вкупі лихо одбувати,
Я сам бідний не здолаю,
Хіба тільки заволаю:
"Гей панове-єнерали,
Чому єсьте так оспалі?

І ви панство полковники,
Без жодної політики,
Озьмітися всі за руки,
Не допустіть гіркой муки
Матці своїй більш терпіти!

Внутрішня і зовнішня політика гетьмана

Гетьман Мазепа взяв булаву в свої руки в тяжкий для України час. Вона була перетомлена війнами, що з малими перервами тривали майже 35 літ і 15-літнім нищенням Москвою решток української державности Лівобережної України в часах гетьманування Многогрішного і Самойловича.

Два роки після вибору Мазепи гетьманом, цебто в 1689 році, в Москві відбувся державний переворот. Молодий царевич Петро відсунув від влади свою нерідну сестру реґентку Софію і сам проголосив себе царем.

Саме в днях того перевороту, Гетьман в супроводі Ґенеральної козацької старшини і великого почоту був в Москві. Гетьман, що відзначався не лише дипломатичними здібностями але й якимсь вийнятковим вмінням зєднувати собі людей, використав своє перебування в Москві на те, щоб побачити нового царя і під час короткої розмови забезпечити собі на довгий час його прихильність, яку він потім поглибив і зміцнив.

Забезпечивши собі прихильність царя, гетьман взявся до переведення цілого ряду внутрішніх а передусім соціяльних реформ. Він бажав витворити заможну освічену верству, на яку можна було б сперти державну будову.

Дбав теж про селянство і не дозволяв надмірно пригнічувати його. Намагався також зреформувати систему податків, щоб не обтяжувати надмірно народу.

Намагався розбудувати, скріпити і здисциплінувати українську козацьку армію і будував фортеці на пограниччах України. Намагався також відновити українську фльоту на Чорному морі. Прислав був запорожцям усякі корабельні припаси і заохочував їх до морських походів.

Здавив повстання проти гетьманської влади, яким керував спритний демаґоґ Іван Петрик. Позбувся інтриґантів, а саме ґенерального судді Кочубея і полковника Іскри, що робили доноси на нього до Москви. Вкінці використавши заколот, який під проводом Семена Палія виник був на Правобережній Україні, забрав під свою булаву Правобережжя і став "гетьманом обох сторін Дніпра". Під владою гетьмана устрій Правобережжя наблизився до унормованого ладу Гетьманщини.

Вживав заходів до того, щоб зміцнити гетьманський авторитет на Запоріжжі. Гострими словами докоряв Мазепа запоріжцям за їх нестримну самоволю. Він казав: **"Наша гетьманська влада гідна такої пошани, щоб ви, менші, нас не вчили і не картали, але з самого послуху чинили те, що вам чинити велять і наказують".**

Ролю Запоріжжя гетьман зясував такими словами: **"Низове військо не на тому поклало свої основи, щоб мало шкодити християнам або своїй батьківщині, але на те звило там гніздо собі, щоб полем і морем воювати бусурменів і руйнувати їх поганські оселі".**

В ділянці зовнішньої політики Мазепа намагався поставити її на реальні основи. На дворі гетьма-

на Дорошенка він пізнав далекосяжні, але часто нездійснимі задуми тодішніх українських самостійників. На Лівобережжі він познайомився з сірою, буденною, твердою працею місцевих тодішніх автономістів.

Гетьман дуже добре орієнтувався в замислах тих держав, що змагалися за впливи в Україні. Як колишній польський дворянин він знав добре секрети польського уряду. В Чигирині, на дворі гетьмана Дорошенка він зустрічався з турецькими висланцями і познайомився з політикою турецького уряду. З Кримом познайомився беручи участь в ріжних посольствах до кримського хана.

З московською політикою познайомився буваючи частим гостем в Москві, де мав своїх приятелів і інформаторів. Як кажуть історики тієї доби, гетьман Мазепа як мало котрий з гетьманів мав дані до того, щоб всебічно і обєктивно обмірковувати державні справи і з ріжних комбінацій вибирати найбільш корисну.

Впадає в очі те, що гетьман Мазепа виховався в польській політичній школі і мав широкі звязки в колах польського панства, він не любив Польщі і не довіряв їй. Він казав: **"Від поляків добра не чекати".** Так само з недовірям ставився до плянів союзу України з Кримом і Туреччиною. Він пізнав їх добре з Дорошенкових невдач.

За єдину реальну основу тогочасної української політики гетьман вважав співпрацю з Москвою. Автономія України, яку у впертій боротьбі здобули були Многогрішний і Самойлович, давала реальну плятформу, на якій, на думку гетьмана, міг відбуватися дальший розвиток України аж до осягнення повної незалежности.

В першу чергу гетьман мав надію, за допомогою Москви поширити територію гетьманщини. Він сподівався, що можна буде здобути від Польщі Правобережжя, а від Криму і Туреччини степову смугу над Чорним і Озівським морями. Гетьман навязав звязки з молодим царем Петром зараз у перші дні як той захопив був владу, і зумів приєднати його для своїх плянів.

Гетьман Мазепа був прихильником союзу України з Московщиною аж до часу, коли цар Петро почав брутально ламати основи української державности, тоді гетьман почав шукати іншого політичного шляху.

Московський розбій в Україні

Московська історіографія так царського як і совєтського періоду намагається представити справу союзу України з Московщиною, що його Переяславським договором започаткував був Богдан Хмельницький в такому світлі, що цей союз приніс Україні самі благодати і велике щастя. Тимчасом дійсність свідчить про зовсім щось інше.

Цей союз приніс Україні тяжку московську неволю і довгий, безперервний ланцюг московських знущань і розбоїв, що тягнуться по нинішний день.

З самих документів що свідчать про ті знущання і розбої можна б зложити грубезні томи. Мали вони місце і в час гетьманування Мазепи і тут ми наведемо лише короткі але авторитетні документи.

В 1696 році гетьман писав до царя:

"Люди посполиті вже знищені руїною, яку в краю зробили вороги. Селяни збідніли через те, що мусять годувати охотні війська. Через те вже дуже багато покинуло свою батьківщину, поселяючись в Слобожанщині".

Гетьман писав дуже обережно про цю справу, про яку інші документи говорять виразніше і в яких читаємо що москалі, як прийшли до якого українського міста чи села, то грабували населення, били людей немилосердно, калічили ножами, а інших як татарва брали в неволю. В додатку до того палили їм хати, стодоли і пльондрували городовину.

В 1705 році полковник Полуботок писав до гетьмана про звірства московського командира Івана Зикова і його вояків таке:

"Ті москалі відмикали доми, забирали кожухи і одежу, різали гусей і курей. Коли сотника не було, вони усадовилися в його домі. Як сотник вернувся, то москалі хотіли його вбити, але він утік і сховався в криниці. На посміх випустили з бочки горілку на двір. Дяка з крилоса в церкві вивели і так побили, що ледви чи жити буде. Ганялися за людьми і калічили їх тесаками так, що бідні люди хочуть покидати свої рідні дворища. Москалі забрали людям сімдесять коней та багато дечого іншого і з тим пропали".

Окремий розділ творять московські знущання над тими козаками, що їх гетьман силою Переяславської угоди мусів посилати на поміч цареві під час безнастанних воєн, які він тоді провадив. Тих козаків висилано битись далеко поза Україною в північні прибалтійські краї і далеку Познанщину. Там москалі, поляки і німці знущалися над ними, не давали їм і їхнім коням поживи, грабували їх і забирали їм коней так що козаки пішки верталися додому, проходячи сотки миль.

Ці московські злочини лише приспішили давні, задушевні пляни гетьмана визволити Україну з московського ярма і зробити її вповні незалежною і самостійною державою.

Зірвання з Москвою і Полтавський бій

Бачучи усі ті московські злочини гетьман болів ізза них, але на разі не міг нічого зробити, бо сама Україна без сильного союзника не могла тоді виступити проти Москви. Такий союзник вкінці знайшовся в особі молодого шведського короля Карла XII, що розпочав був так звану північну війну, в яку була втягнута і Москва.

Гетьман навязав у великій тайні звязки із шведським королем і почав з ним переговори. В тих переговорах Мазепа поставив справу української держави на широку плятформу.

Україна мала бути цілком незалежною державою з титулом князівства, з довічною владою гетьмана-князя. Її територію мали творити всі відвойовані від Московщини землі, що належали українському народові в давні часи. Україна мала залишитися в союзі зі Швецією, але шведський король не мав права користуватися ні титулом ні гербом українського князівства. Про будьякі звязки з Польщею не було згадки. Практич-

ні воєнні потреби зясовано в окремій військовій угоді.

Ціла шведсько-українська кампанія проти Москви мала траґічний перебіг. Справа в тому, що Карло за скоро рушив в Україну, не порозумівшись з гетьманом, що ще не був належно приготований до тієї кампанії. Більшість козацьких полків було поза межами України і був за короткий час щоб підняти цілу Україну до протимосковської боротьби. Гетьман

Карло XII, король шведський.

мав при собі лише кілька казацьких полків і запоріжців під проводом кошового отамана Костя Гордієнка. Шведська армія, здесяткована під час зимового походу морозами і недугами та ще позбавлена в час рішального бою проводу самого короля, який на передодні полтавського бою був ранений в ногу, зовсім не дописала.

Полтавська битва відбулась 8 липня в полудневих годинах. Побідником залишився цар Петро, що в час тієї битви мав більше війська і краще озброєння.

Смерть гетьмана і похорон

Після програної битви, гетьман Мазепа враз з королем Карлом та залишками армії мусіли відступити на турецьку територію. Там літній вже і прибитий траґічними переживаннями гетьман помер у селі Варниці біля Бендер в дні 4 жовтня 1709 року.

Перед самою смертю прийшов до нього попрощатися шведський король в супроводі амбасадорів Анґлії та Голяндії, але гетьман вже втратив був притомність.

Поховано гетьмана спершу у Варниці. Але українське військо хотіло зробити своєму великому гетьманові урочисті похорони й тому перевезено домовину з тілом до столиці Молдавії Ясс.

Від смерти гетьмана Богдана Хмельницького, це був перший гідний похорон українського гетьмана. Всі інші українські гетьмани або загинули насильною смертю з рук чужинців на рідній землі, або на московському засланні.

Під час перевезення домовини гетьмана до Ясс відбулися похоронні урочистості, а похоронну Службу Божу в Яссах правив сам молдавський митрополит. За істориком Р. Млиновецьким подаємо такий опис тих похоронів:

"На чолі жалібного походу йшли шведи з фанфарами та козацькі сурмачі, що грали по черзі. За ними поступала козацька старшина, яка несла гетьманську булаву, прапор та бунчука. За ними на возі запряженому шістьма кіньми на яких сиділи козаки з оголеними шаблями везли домовину вкриту козацьким звичаєм "червоною китайкою" (в даному випадкові червоним оксамитом з золотою габою).

За домовиною посувався шведський король у супроводі найвищих старшин і всіх послів чужих держав при ньому акредитованих, а також представник султана і волоський та молдавський господарі.

Щойно за ними їхав верхи Пилип Орлик і Войнаровський, а далі з похиленим прапором і спущеною зброєю шведські королівські трабанти, а за ними відділ яничарів у всьому білому.

За ними жінки-українки і чоловіки. Жінки голосили по покійному гетьманові, а на очах чоловіків блищали сльози. Далі посувався відділ українського війська, а за ними юрби татар, поляків, вірмен і інших чужинців, що були тоді там".

Тлінні останки гетьмана зложено було в православному манастирі св. Юрія в місті Ґалаці.

Меценат Культури

Прощаючись зі світлою постаттю гетьмана Мазепи не можна не згадати про нього як про великого покровителя мецената української культури. Сам він був обдарованою людиною. Розумівся на мистецтві і любив його. Грав добре на бандурі і відзначався поетичним хистом. Гетьман був сам висококультурною людиною й тому ставився з великою увагою до ширення освіти та справ розквіту мистецтва і культури взагалі.

Він розумів, що лише нарід освічений і свідомий своєї культурної вищости матиме тверду волю скинути з себе ярмо менш культурних чужинців.

В 1700 році гетьман спричинився до реорґанізації київської Могилянської Академії, на зразок західньо-европейських високих шкіл та до заснування в Чернігові колеґіуму. За часів Мазепи Київська Академія вважалася найкращою високою школою на всьому сході Европи. В ній вчилося в тому часі понад 2000 студентів ("спудеїв") серед яких було багато чужинців. Студенти походили з ріжних верств українського суспільства, бо на перешкоді навчанню в Академії не стояли тоді жадні станові привілеї. Викладали в тій Академії природничі науки, математику, архітектуру, астрономію, медицину та мови: латинську, грецьку і німецьку. Велику увагу приділювалося філософії і богословію.

Гетьман підтримував також видавничу діяльність, літературу, театральне мистецтво, малярство, ґраверство і архітектуру.

Спеціяльно щиро дбав гетьман про українську Православну Церкву і рівнож підпомагав православних сходу. Сліди тієї його дбайливости можемо знайти навіть в Єрусалимі у храмі Гробу Господнього, де досі зберігається срібна тарілка мистецької роботи та ґравірована на міді плащаниця з його написом. Гетьман фундував теж друкування в Алепо (в сьогоднішній Сирії) арабською мовою евангелія, яке вийшло в 1708 році з присвятою гетьманові та з його гербом.

Гетьман Мазепа прикрасив Україну чудовими будовами, а серед них у першу чергу величавими церквами. Дуже багато памяток нашої архітектури і мистецтва є наслідком діяльности або підтримки великого гетьмана. За нього закінчено перебудову будинку Київської Академії з одноповерхового на двоповерховий. Коштом геть-

мана побудовано чудові під мистецьким оглядом церкви: Миколаївську на Печерську в Києві, "Брацьку" церкву на Подолі, та церкву Всіх Святих над економською брамою Печерської Лаври. Коштом гетьмана реставровано ґрунтовно 12 величавих церков та збудовано гетьманський палац в Батурині.

Наші історики завважують, що коли б якийсь володар іншого народу стільки побудував, що гетьман Мазепа, то з певністю дістав

Церква Пречистої Діви в Ґалаці, звана Мазепиною.

би назву великого мецената і "Будівничого", або якусь подібну.

Лють Москви на Мазепу

Сам звук прізвища Мазепи викликає у москалів усіх мастей лють і ненависть. Адже ж Мазепа це синонім української незалежности, а мазепинство, це загроза відорвання України від Москви.

Вже на саму чутку про заключення гетьманом союзу зі шведським королем, московські війська, що були в тому часі в Україні почали знущатись жорстоко над мирним населенням. Москалі напали на гетьманську столицю Батурин, підступом здобули її та по варварськи знищили і спалили а все населення враз з безборонними жінками і дітьми та старцями вимордували.

Найбільше лютував сам цар Петро. Одним із актів тієї люті був акт, який в своїй монографії про Мазепу описує М. Костомарів:

"Пятого листопада справили зложення Мазепи з уряду гетьманського. Справлено його театрально: спорудили котівницю, на котівниці — шибеницею і винесли манекен з орденом Андрея. Манекен зображав Мазепу. Після того Меншиков і Ґоловкін зійшли на підмостки і роздерли патент на чин кавалера. Далі прочитано довге письмо, де викладалося про добродійства Петра, про дотогочасне довіря царське до гетьмана і невдячність останнього. Наостанку з манекена здерто Андріївський орден, кат зачепив манекета мотузком і повісив на шибениці".

Подібні комедії робила пізніше большевицька Москва з немилими собі особами, що їх не могла дістати в свої криваві лапи.

Щоб ще більше осмішити постать Мазепи та зробити її осоружною, Петро звелів кинути на нього клятву. Дня 12 листопада 1708 року, проголошена в Глухівськім Свято-Троїцькім Соборі урочисту анатему на Мазепу.

Не пощаджено теж особистого, інтимного життя Мазепи. Московські історики і услужливі цареславні московські письменники між ними теж прославлений большевиками А. Пушкін, всупереч до-

кументам, які збереглись, а головно оригінальним листам Мазепи— оплюгавлюють невинну любов гетьмана-вдівця до Мотрі Кочубеївни.

Гетьман ради добра дівчини великодушно хоч і з болем серця зрікся одруження з нею, щоб не давати притоки до ріжних спліток, а головно не викликувати люті старої Кочубеїхи, яка ненавиділа гетьмана. Мотря хоч любила гетьмана погодилась зі своєю долею і вийшла заміж за одного з гарячих прихильників гетьмана Мазепи. По упадку Мазепи москвини заслали його десь в Московщину і Мотря пішла з ним на заслання де й закінчила своє життя.

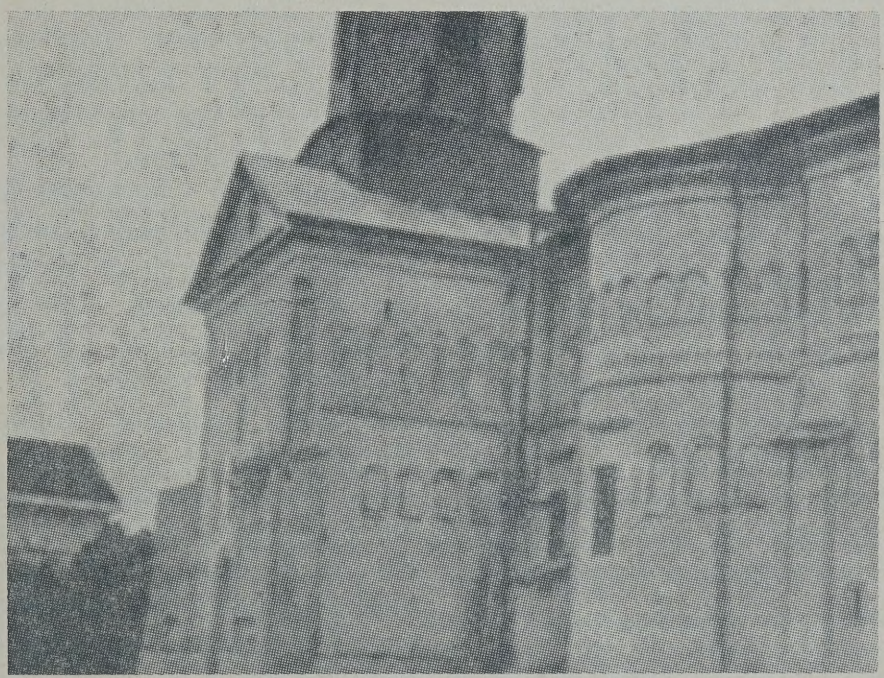

Манастир св. Юра в Ґалаці, де 1709 р. поховано гет. Мазепу.

Перша політична еміґрація

Після смерти гетьмана Мазепи, вірним продовжувачем його задумів став Пилип Орлик, що був ґенеральним писарем. На еміґрації його вибрано гетьманом в дні 5 квітня 1710 року. При виборі Орлика гетьманом складено умову між ним та старшиною і запоріжцями під назвою **"Пакти і конституція прав і вольностей запорізького війська".** Це була перша, відповідаюча духові того часу конституція на сході Европи.

Гетьман Пилип Орлик розвинув живу дипломатичну акцію, яку вів зі своїми приятелями аж до своєї смерти, яка постигла його 24 травня 1742 року, цебто цілих 32 роки.

Він не зміг уже повернутись на постійно в Україну і мусів до кінця життя залишитись на еміґрації. Довший час проживав у Швеції, дещо в Німеччині. Пізніше переїхав до Туреччини і прожив там двадцять останніх років свого життя, головно в Салоніках. Тих останніх двадцять років був він відірваний від своєї родини, що мусіла критися по ріжних сховках, головно по манастирях та в Німеччині то в Польщі, щоб не попасти в руки московських людоловів як це сталося із Войнаровським у

Гамбурзі і ґенеральним осаулом Григорієм Герциком у Варшаві. Деякий час родина Орлика переховувалась у якомусь манастирі в Станиславові.

Гетьман Пилип Орлик і його найближчі співробітники, а саме Клим Довгополий, Федір Третяк, Мирович, Нахимовський і три брати, Федір, Григорій та Іван Герцики, були першими українськими еміґрантами, які дбали про те, щоб Европу інформувати про Україну. На жаль тодішня Европа так як часто й сьогоднішня недоцінювала московської небезпеки для неї самої і не дала Україні належної піддержки навіть тоді як для цього бували добрі нагоди.

По смерті Пилипа Орлика, його працю продовжував його син Григорій, що був ґенералом на службі французького короля Людовика XV. Він ще в 1754 році посилав Нахимовського і Мировича в Крим, аби звідтам навязати стосунки з Запоріжжям.

Ця акція це останній слід мазепинської акції за кордоном, що тривала більше як пів століття.

Новітнє мазепинство

Мазепинство як завіщання Великого Гетьмана все жевріло в душах українських патріотів. Відновилось воно у виді першої від часів Полтави збройної української сили, що виступили до бою з Москвою в 1914 році а саме Українських Січових Стрільців. Навіть частину свого однострою а саме свої оригінальні вояцькі шапки, що своїм кроєм нагадували шапки з часів Мазепи, називали вони мазепинки.

В часі української національної революції, що почалась була 1917 році, ряди активних і озброєних мазепинців зростають. Ще перед проголошенням незалежности України, що сталось в дні 22 січня 1918 року, орґанізовуються добровільні українські полки Полуботківців, Богданівців і інші.

З 1918 року зберігся дуже цікавий документ, що є свідоцтвом духа його авторів. Є це заклик, тайного в часі влади гетьмана Павла Скоропадського товариства, що називалось "Братством Самостійників". Цей документ це відозва того "Братства", що закликала взяти участь в панахиді по Мазепі в роковини бою під Полтавою. У тій відозві читаємо:

"Перейняті глибоким жалем у роковини катастрофального національного нещастя на широких полях під Полтавою 1709 року 10 липня о 12 годині по півдні (в дійсності бій відбувся 8 липня), ми, сини безмежно дорогої нам Матері України, кличемо всіх, у кого бється ще серце, повне святої любови до Рідного Краю, спомянуть не злим тихим словом всіх лицарів наших, що поклали життя своє в цей надто траґічний в нашій історії день.

Помолимось за душу великого народнього страдника, за гетьмана Івана Мазепу. Всіх, хто родився під рідною стріхою, у кого на устах бренить наша рідна мова, кому дорога доля й воля Вітчини, у кого болить душа від наруги над усім, що святе для українського почуття, всіх вас закликаємо прийти до храму св. Софії, навколішках Бога благати прощення нерозумним хто не став поруч з Великим Гетьманом".

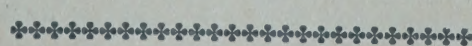

О. Старчук

УКРАЇНСЬКА МОВА ТА ЇЇ ЗНАЧЕННЯ В КАНАДІ

Історична недоля, соціяльна кривда, а в зв'язку з ним й культурний гніт, спричинилися в великій мірі до того, що більш підприємчиві маси українського народу, покинувши рідні землі, вирушили далеко "за море" шукати обітаної землі, де можна б створити нове життя для себе й дітей своїх. Інстинкт фізичного та національного самозбереження й туга за волею осявали далекі океанські й часто непрохідні прерійські путі шукачам долі. В нових піонерських оселях, на найважчих піонерських роботах на землі й під нею, в копальнях, зазвучала нова мова безбоязних трудівників свідомих того, що тільки безнастанним трудом можна буде створити ліпші життьові умови в майбутньому, як не для себе, то хоч для прийдешнього покоління.

Ця нова мова великого слов'янського народу довгі роки не викликала особливого зацікавлення в Канаді. Принаймні ніхто з іншомовних співгорожан не думав, а то й самі українці не мріяли, що ця мова найде собі шлях до середніх шкіл та університетів в Канаді. Воно звичайно так буває, що малі етнічні групи розпливаються в морі більших етнічних груп і зникають. Коли так не сталося з українцями в Канаді, то це тільки тому, що український народ упродовж історії своєї звик до чужомовної урядової мови, яку не утотожнював із своєю і також тому, що загартована життєздатність українців не піддавалася цілком іншомовним впливам. Це останнє навіть зробило чудо: не мавши явного гніту над собою, русини, руські, галичани, буковинці, гадаї й т. п. набули свідомости в Канаді й перетворилися в те, чим їх далекі попередники були, цебто в свідомих українців. Очевидно, в цьому велика заслуга відомих і безіменних працівників, що накликали маси до клику крови.

Чергові покоління українців в Канаді виразно виявили сильний тяг до вищої освіти. Тисячі синів і дочок українських трудівників-піонерів закінчили університетські студії й найшли своє місце в найбільш різноманітних професіях. Вони понесли з собою добре ім'я українців в усі прошарки канадського життя. Одним словом, українці в Канаді зайняли рівноправне місце в суспільстві. Побіч англосаксонців і французів вони стали тією "третьою силою" в культурному і політичному житті країни. Цим самим їхня культура і мова піднялися на вищий рівень значення в Канаді, майже рівномірно з осягами в різних академічних, промислових, торговельних та політичних ділянках. Видавнича діяльність українців в Канаді дійшла до нових висот не тільки щодо кількости, але й якости. Українська мова — це мова Української Греко-Православної Церкви в Канаді, як також безчисленних організацій та преси, що взірцево підтримують демократичні ідеали прибраної батьківщини. Українці в Канаді, за дуже незначними виїмками, зуміли гармонійно поєднати свої обов'язки супроти прибраної батьківщини та рідного краю, звідки вони походять. Це

гармонійне поєднання наших обов'язків опирається в першу чергу на нашу культурну спадщину, яка передається нам за допомогою рідної мови. Отож наша рідна мова— це джерело й підстава нашого національного існування в Канаді.

Мимоволі виринає питання, яке значення має українська мова сьогодні поза об'єктивом нашого національного самозбереження в Канаді? Іншими словами, чи можна доказати молодому поколінню, що знання української мови й літератури матиме для нього більше значення, як тільки мотив нашого самозбереження?

Я цілком не претендую мати повну відповідь на ці важливі питання, але тільки поділюся деякими міркуваннями, яким дають відносно мало уваги в нашій пресі в Канаді. Европейські мови, за незначними виїмками, діляться на три головні групи: германські, романські і слов'янські, що належать до індоевропейської мовної групи. Знання однієї з більших слов'янських мов має сьогодні принаймні таке значення, як наприклад знання іспанської з романської групи чи навіть німецької з германської. Етнічна структура населення Канади, коли йде про навчання однієї із слов'янських мов в школах, промовляє ясно на користь української мови з уваги на те, що канадійці українського роду займають четверте місце між національностями країни. Молодь, що має деяке знання української мови, могла б вивчати українську мову й літературу на вищому рівні, з чого була б подвійна користь. Навчання нової мови в школі тільки тоді оправдане, коли учень опанує мову і зможе користуватися нею усно і письмово.

Навчання іноземних мов в наших школах, зокрема слов'янських — це одно з найбільш занедбаних ділянок навчального куррікулум. Шкільництво в Канаді довгі роки розвивалося під впливом брітанської навчально-виховної системи з сильною домішкою впливу навчальної програми нашого південного сусіда, цебто США. Прогресивна система США нанесла чимало лиха рівню навчання в наших публічних та середніх школах. Щодо навчальної програми іноземних мов в наших школах, то це свого роду культурний "провінціялізм" — пережиток західньоевропейського консерватизму тієї доби, коли західня Европа ще могла позволити собі на культурну ізоляцію. Сьогодні, внаслідок блискавичних засобів комунікації та потреби спілкування між народами в ділянках культури й науки, така ізоляція більш не можлива.

Найбільш занедбана ділянка науки в Західньому світі, слов'янознавство, щораз більше входить в круг зацікавлення. Коли йде про слов'янські мови, то аж ніяк не можна нехтувати фактом, що українська мова — це друга найбільша слов'янська мова. Це рідна мова приблизно 50 мільйонів слов'ян і її відносне значення між слов'янськими мовами навіть більше, ніж іспанської мови в сім'ї романських мов. Мовознавці підтримують погляд, що українська мова займає середнє становище між мовами слов'янського світу, цебто вона найближча до всіх інших більших слов'янських мов, ніж яка-небудь інша мова. Коли йде про культуру слов'ян, то неможна не добачувати того, що древній Київ, серце й столиця України, був упродовж століть великим куль-

турним центром слов'янського світу і водночас одним із великих культурних осередків Европи. Українська славістика має великі традиції. В розвитку міжслов'янських культурних взаємин Україні здавна належала поважна роля. Згадаймо хоча б, що вихованці Києво-Печерського колеґіюму — першого учбового закладу на східнослов'янських землях — ще в XVII-XVIII ст. несли традиції стародавньої української культури не лише до Росії, але й до південних слов'ян — болгар і сербів, що в розвитку славістичних студій в Росії визначну ролю відіграли такі вчені, як Й. Бодянський, М. Максимович, І. Срезневський, О. Потебня та інші, діяльність яких тісно пов'язана з Україною. Годиться підкреслити й те, що проблеми міжслов'янських культурних зв'язків, як зв'язків **рівноправних народів,** одні з перших поставили і науково розробили славісти України. Спираючись на свої великі традиції, українське слов'янознавство досягло певних успіхів. Воно виявило глибокий інтерес до філологічних студій в галузі західньо- і південнослов'янських мов і літератур.

В загальному мовознавстві (дженерал лінґвістікс) українській мові належиться важливе місце, як представниці слов'янського мовознавства. Студент, що вивчає, наприклад, загальне мовознавство навіть і в своїх студіях історії англійської чи іншої індоевропейської мови, ліпше зрозуміє цей предмет, коли матиме знання й української мови та її історичного розвитку. Одначе, не можна вивчати тільки граматичну будову мови без читання літературних творів та історії літератури. Мовні багатства безмежні й вони не сховані десь у потаємних коморах, і користатися ними може кожен. Їх можна черпати пригорщами із доброї української літератури, де вони відшліфовані, як дорогоцінні самоцвіти. Недарма видатних письменників називають чарівниками слова. Художні твори хвилюють серця людей і в них ми можемо гортати в захопленні сторінки, в яких за допомогою слова вірно і по-мистецькому змальовані люди, їхні переживання показано широкий світ людський. Клясики української літератури лишили нам у спадщину неоцінені скарби. Велич геніяльних письменників і поетів полягає в тому, що вони вміли визбирувати в мові свого народу золоті зернятка слів і в поті чола споруджували стрункі палаци безсмертних творів. Наш народ століттями плекав і викохував свою мову, і всім тим, що маємо в ній, ми завдячуємо дідам і прадідам нашим. Ми не маємо в дійсності штучних перегородок між народною і літературною мовою. Наша літературна мова ввібрала у себе все найцінніше з народної мови. Передові наші поети втілили у своїх поезіях її красу, ніжність і милозвучність. Упродовж століть наша мова пройшла через тяжкі випробування. Незважаючи на всі перешкоди, мова жила. Леся Українка порівнювала поетичне слово з твердою крицею. Михайло Коцюбинський, до нестями закоханий в рідну мову, прислухався до кожного народного слова й старанно виводив мереживо своїх чудових новель. За останнє століття наша проза зросла, змужніла, і кращі зразки наших літературних творів несуть у собі ознаки українського національного колориту. Ці

ознаки зримі в побуті, і в зображені характерів, і в особливостях, характерних українській мові. Найбільший наш поет, Тарас Шевченко, надзвичайно дбайливо ставився до народної мови, до слова живого. Він виводив кожну букву кров'ю серця свого, коли він писав: "Думи мої, думи мої, лихо мені з вами! Чому стали на папері сумними рядами?..." Він не докоряє їм, але звертається до них, як батько до дітей своїх: "Квіти мої, діти! Виростав вас, доглядав вас..." Він дає нам якнайкращий приклад, як ми повинні дбати про свою мову, як ми повинні ставитися до вивчення української мови.

Ми повинні пильно дбати про те, щоб українська мова не тільки була введена в навчальну програму народних і середніх шкіл та університетів, як кредитовий предмет, але й про те, щоб діти чи студенти українського роду вписувалися на курси нашої мови й літератури.

Ми просто зобов'язані уможливити їм користати з великих привілеїв нашого демократичного ладу в Канаді. Кожна ґенерація повинна вивчати мову в школах, тому що ніяка жива мова не зупиняється на місці, не застигає, але ввесь час поповнюється новими словами, а старі слова, непридатні до вжитку, стають архаїчними і відпадають.

В багатьох провінціях нашої держави створено Королівські Комісії Шкільництва, щоб прослідити недомогання шкільної системи й піднести рівень навчання різних галузів знання та водночас поширити навчання іноземних мов і ввести деякі нові мови в навчальну програму публічних і середніх шкіл країни. Комітет Українців Канади та низка українських організацій внесли свої прохання до вищенаведених комісій в центральних провінціях Канади про введення української мови в школах, як предмету навчання. Існують оправдані надії, що уряди Манітоби й Алберти прихильно розв'яжуть цю проблему. Українці Саскачевану вже давно пробили шлях у цьому відношенні, де українську мову викладають у тринадцятьох середніх школах і таким чином вона має здорові підвалини і в Саскачеванському університеті.

Значення української мови виходить далеко поза межі наших етнічних проблем у Канаді. Знавець української мови має готовий ключ до всіх слов'янських мов і саме в цьому криється її головна сила й потреба. Велике значення української мови в славістиці давно зрозуміли великі університети Західнього світу й тому не дивно, що українську мову й літературу викладають, як к р е д и т о в а н и й предмет, в таких університетах, як наприклад, в Парижі, Берліні, Відні, Мюнхені, Кельні, Гайдельберзі, Марбурзі, Лондоні, в Колюмбійському, Гарвардському й Каліфорнійському університетах. Українська мова дуже важлива в студіях порівняльної звучні і складові слов'янських мов, а зокрема в зрозумінні давньослов'янських текстів, тому що вона належить до найстарших слов'янських мов.

Українська тисячолітня культура створила великі духові цінності, що гідно репрезентують наш народ, коли порівняти їх з культурними надбаннями народів Заходу. Глибші студії українознавства озброять студента сильним телескопом, через який він побачить численні світила в верхів'ях

української культури. Він збагне велич нашої культури Княжої Доби, кришталевочисту високу ідейність і красу літератури останніх сторіч та великі осяги української мислі в добі великого відродження української літератури цього століття всупереч нищівним ударам ворогів українського народу. Щоб дати хоч один конкретний приклад, за останні сорок років знищено поверх двісті визначних українських письменників (поетів, белетристів, драматургів, літературознавців і критиків), як також передових художників (малярів, скульпторів, фільмових зірок і артистів). Як виглядала б культура Англії або Франції за останні сорок років, коли б виключити з неї двісті найкращих талантів пера і мистецтва? І помимо всіх невіджалуваних втрат, українська література може гордо стояти побіч літератур інших народів, що старанно піклувалися своїми літературними силами.

Українська література, щодо її ідейности в дійсно демократичному дусі, належить до першорядних предметів гуманістичних студій. Вона помагає студентові зрозуміти й оцінити інші літератури, між ними й канадійську, тому що тільки за допомогою порівняння можна зрозуміти й оцінити культуру будь-якого народу. Вивчаючи ще одну мову, студент удосконалює, збагачує і розвиває своє мислення. Він підносить його на вищий рівень і поряд з конкретним мисленням розвиває абстрактне.

Великою популярністю в студентів фізико-математичних, хімічних, геологічних, біологічних, сільськогосподарських, технічних і суспільних наук користуються ті іноземні мови, в яких існує багата фахова література. Ці студенти просто зобов'язані вивчати найбільш відповідну для них іноземну мову. Професори часто радять студентам щодо вибору іноземної мови, але остаточне рішення звичайно має сам студент. Університети свідомі того, що в сьогоднішньому світі науковцеві не вистачає знати тільки одну мову. Досягнення людини — це плід великих умів різних народів. Виходить, що ніодин народ не може сьогодні ізолювати себе від інших, але мусить пильно стежити за науковими досягненнями інших народів, щоб іти в ногу з науковим поступом світу. Німецька мова була довгі роки найважнішою іноземною мовою для студентів цієї категорії. За останній час її значення в деяких науках зменшилося, а на її місце або рівнобіжно з нею набула значення російська мова. Фахова література в російській мові стала предметом зацікавлення в Західньому науковому світі.

Одначе, в витягах цінних наукових статей, явно видно, що багато наукових статей в українській мові займають видне місце в науковому світі. В Україні відчуваються сьогодні сильні перешкоди в розвитку деяких ділянок мовознавства, літератури, видавничої діяльности і т. п., але щодо чистих наук, Академія Наук Української РСР перетворилася в великий науковий центр, який налічує в своєму складі понад 50 науково-дослідних установ, в яких працює близько 9000 співробітників. Поряд з цією Академією провадять наукові дослідження Академія будівництва і архітектури, Українська академія сільськогосподарських наук, галузеві науково-дослідні інститути, а також численні ка-

тедри понад 130 вищих учбових закладів України.

Провідну ролю в розвитку сучасної науки відіграють фізико-математичні науки. У галузі математики українські вчені внесли великий вклад, створивши новий напрям у математиці — нелінійну механіку, загально визнаний у всьому науковому світі. Академік АН УРСР Граве перший у світовій науці дав цінні дослідження математичних основ картографії. В Інституті електротехніки Академії Наук УРСР вперше в СССР була створена електронна обчислювальна машина. Для забезпечення розвитку обчислювальної машинної математики, а також для створення нових обчислювальних машин та електронних машин для автоматичного управління складними процесами в системі Акад. Наук УРСР завершується будівництво великого Обчислувального центра. Там же досягнуто великих успіхів в галузі прикладної математики, теоритичної механіки та механіки суцільних середовищ, як також розвинуто нові напрями досліджень у галузі пружности (коеффішієнт оф еластісіті), зокрема стосовано до важкого машинобудування, складних конструкцій, турбомашин.

Значне місце у розвитку сучасної фізики посідають наукові установи України — Інститут фізики, Фізико-технічний інститут, Інститут радіофізики і електроніки та Інститут металофізики Академії Наук УРСР, катедри фізики університетів та політичних інститутів. Вчені УРСР внесли великий вклад у справу вивчення атомного ядра та атомної енергії в СССР. Вчені України дальше розвинули теорію прискорювачів і на цій основі створили нові засоби сучасної фізики. Слід відзначити, що член АН УРСР був директором першої в світі атомної електричної станції і є директором Об'єднаного атомного центра СССР. Вчені АН УРСР працюють в галузі нейтронної фізики, атомної енергетики, вивчення впливу випромінювань на живі організми і хімічні реакції, досліджують застосування радіоактивних ізотопів в металургії, гірничій справі, біології харчування рослин, контролі виробничих процесів, лікування і т. п. Вони роблять особливі дослідження з фізики низьких температур і, зокрема, вивчають властивості рідкого гелію. Однією з важливих галузей фізики є фізика напівпровідників, в якій українські вчені займають одне з провідних місць. Помітний вклад внесли вчені України у розвиток радіофізики, електроніки і радіотехніки. У 1955 р. створено Інститут радіофізики і електроніки, в якому працюють над питанням генерування і поширення різного роду радіохвиль у топосфері і стратосфері, над проблемами радіоастрономії і радіоспектоскопії, тощо. Одне з перших місць у сучасній науці займає металофізика. В м. Дніпропетровську було створено перший Інститут металофізики СССР. Там розробили теорію структури рідин, явищ кристалізації та ін., завершили ряд досліджень з теорії твердого тіла, з яких набули дальшого розвитку і застосування теорії поляронів і теорія поглинення і люмінісценції в кристалах.

Враховуючи важливе значення для газових турбін, летунства, реактивної техніки та інших галузей нової техніки одержання високоміцних жаростійких і спеціяль-

них сплавів (аллойс), у складі Академії Наук УРСР організовано Інститут металокераміки і спеціяльних сплавів, в якому роблять дослідження для одержання металокерамічних сплавів на базі порошкової металургії. Досліди в АН УРСР в ділянці металознавства мають світове значення.

Вперше в світі в Україні був створений Інститут фізичної хімії. Визначні наукові праці засновника цього інституту, Л. В. Писаржевського, відомі в усьому світі. В Інституті фізичної хімії вперше в СССР було одержано важку воду, коли й почалася наука про стабільні ізотопи в СССР. Важливе місце в Академії Наук УРСР займають дослідження в галузі органічної хімії, в яких, між іншим, досягнуто перших успіхів у створенні нових фосфороорганічних препаратів для боротьби з шкідниками сільського господарства. Засновником і керівником колоїдної хімії в СССР є акад. АН УРСР А. В. Думанський, який розробив теорію ліофільности колоїдних систем. Вчені України добилися великих успіхів в різних ділянках хімічних наук. Теоритичні роботи українських учених в галузі геологічних наук зайняли в СССР провідне місце в багатьох питаннях. На основі нових ізотопних методів дослідження встановлено, наприклад, що абсолютний вік найдавніших порід Українського кристалічного масиву становить понад 2300 млн. років, вік порід Криворізького рудного басейну 1800 млн. років та Донецького басейну — 270 млн. років, а наймолодші вулканічні породи Закарпатського хребта третинного періоду мають вік тільки 27 млн. років. Освоєння методів визначення абсолютного віку має велике значення для розв'язання корінних проблем геологічної історії і напрямів розшуків.

В Академії Наук Української РСР роблять важливі дослідження у галузі біологічних наук. Під керівництвом акад. О. В. Палладіна біохіміки успішно розробляють питання біохімії нервової системи і, зокрема, біохімії головного мозку. Академіки УРСР роблять цінні досліди в вивченні білка, що є однією з важливих проблем сучасної біології, розв'язання якої можна порівняти по значенню з відкриттям атомної енергії. Велике значення мають роботи Інституту гідробіології та Інституту зоології АН УРСР. Розвиток досліджень у галузі медичної мікробіології нерозривно пов'язаний з наукою діяльности відомого мікробіолога і епідеміолого академіка Д. К. Заболотного, що був основоположником наукової епідеміології. Всім відомий той цінний вклад, який вніс у медичну науку академік АН УРСР В. П. Філатов. Його методи шкіряної пластики, пересадки рогівки і тканинної терапії, лікування очних хворіб визнані ученими всього світу. Українські вчені розробили багато нових ефективних лікувальних препаратів. В Інституті фізіології ім. О. О. Богомольця одержано нові факти у вивченні ролі нервової системи в компенсаторних і захисних функціях організму і порушенні нервової системи і системи кровообігу при гіпертонії та успішно провадились досліди по відновленню функцій організму після клінічної смерти.

В інститутах Академії сільськогосподарських наук та дослідних станціях Міністерства сільського господарства в Україні працює

1500 наукових співробітників. Вони внесли великий вклад у агрохімію, у фізіологію живлення рослин і грунтознавство, в агрогрунтознавство, у тваринництво і т. п. Ученими України розроблена теорія живлення рослин і підвищення родючности ґрунтів. Тільки за післявоєнний період українські вчені створили понад 43 цінних сорти зернових, круп'яних, зерно-бобових та кормових культур і гібридів кукурудзи. Вони також розробили методику виведення нових порід тваринництва, на основі якої в цілому СССР виведено понад 30 нових високопродуктивних порід сільськогосподарських тварин і птиці.

Винайдено ряд нових біопрепаратів, які широко застосовуються у боротьбі з заразними захворюваннями.

Вчені Академії Наук УРСР досягнули значних успіхів в галузі проблеми раціонального використання кам'яного і бурого вугілля, в галузі чорної металургії та удосконалення техніки провітрювання глибоких шахт, в галузі проблем міцності матеріялів і елементів машин і конструкцій з метою зменшення ваги машин і підвищення надійности їх роботи. Вони дослідили вплив рідких середовищ на витривалість сталі, що лягло в основу нового наукового напряму фізико-хімічної механіки твердого тіла, який виник у СССР і оформлюється в самостійну галузь науки. В галузі електрозварювання АН УРСР посідає перше місце в СССР.

Під час Міжнародного геофізичного року (МГР) українські вчені, між іншим, займалися такими проблемами: сонячна активність і космічне випромінювання, спостереження за штучним супутником Землі і метеорами, полярні сяйва і варіяції геомагнітного поля, планетарні і метеорологічні явища, будова іоносфери і поширення радіохвиль, рух полюса і коливання широт. Слід також підкреслити, що головні наукові заклади у всесоюзному масштабі (Полтавська гравіметрична обсерваторія АН УРСР, Астрономічна обсерваторія Одеського університету, Кримська астрофізична обсерваторія АН СССР) виконують самі і координують роботу цілого ряду наукових установ в відповідальних проблемах МГР. Полтавська гравіметрична обсерваторія є всесоюзним центром служби широти і об'єднує сім станцій, а Одеська обсерваторія є всесоюзним головним науковим закладом для вивчення метеорів. На початок листопада м. р. зареєстровано 10150 метеорів і сконструйовано пристрої для вивчення швидкости метеорів.

На кінець 1957 р. установи Академії Наук Української РСР здійснювали регулярний обмін науковою літературою з 754 дослідними установами і бібліотеками Заходу. Протягом 1957 р. за кордон було надіслано 15407 примірників наукових видань Академії Наук УРСР, а отримано 16175 примірників монографії і журналів. За останні роки Інститут математики АН УРСР встановлює тісні зв'язки з науковими центрами, а також окремими вченими різних країн. В 1955 р. в Інституті математики побував А. Данжуа — член Французької академії проф. Сорбонського університету. Він розповів про свої післявоєнні дослідження, а також про праці молодих французьких математиків в галузі теорії функцій. У 1956 р. англійський математик

проф. Кембріджського університету виступив з доповіддю про свої праці, а також про праці проф. Літльвуда з теорії нелінійних диференціяльних рівнянь, які є продовженням досліджень українських математиків. У 1957 р. Інститут математики в Києві відвідала науковий працівник Інституту прикладної математики Німецької Академії наук в Берліні Е. Шварц, яка розповіла про одну з своїх робіт — номографування формул електродинаміки. Праці багатьох працівників Інституту математики перекладені на різні іноземні мови; ряд наукових статей був написаний за пропозицією редакцій наукових журналів. У жовтні 1957 р. до Києва прибула делегація американських вчених-металознавців, яка ознайомилася з роботами інститутів металофізики і загальної та неорганічної хімії АН УРСР. У червні в Інституті мікробіології побував американський вчений-мікробіолог проф. С. А. Ваксман, який ознайомився з дослідженнями інституту в галузі антибіотиків і актиноміцетів. З дослідженням Інституту мовознавства ознайомилися: професор Мічиганського університету Феррел Джемс, проф. Колумбійського університету Л. Стільман, проф. Гарвардського університету Ланґ. З колекціями Інституту археології АН УРСР ознайомився науковий працівник Інституту Думбартон Окс у м. Вашинґтоні Марвін Росс, а з колекціями геологічного музею Інституту геології ознайомився співробітник державної геологічної служби США д-р Е. Інґерсон. У 1957 р. з дослідженнями Інституту біохімії АН УРСР ознайомились, між іншим, проф. Кембріджського університету Д. Янґ. В Інституті фізіології побували ліванські і бельгійські лікарі, а канадійський фізик проф. Кац зустрічався з фізиками Академії Наук УРСР.

Українська Академія Наук у Києві видає 17 наукових журналів, з яких 14 появляються українською мовою, а 3 російською, хоч і це останнє, щодо мови, напевно не задовольняє українських учених. В журналі "Доповіді Академії Наук Української РСР", ч. 1 за 1958 р. подають, що Президія АН УРСР рішила, що в журналах, які виходять українською мовою "статті подаються українською мовою з коротким резюме російською і англійською мовами. Статті написані російською мовою, можуть бути прийняті редколегією для перекладу на українську мову лише в тих випадках, коли автор працює поза межами УРСР. З цього виходить, що науковці України зобов'язані надсилати свої статті до тих журналів в українській мові.

Коли я ввійшов в деякі подробиці щодо наукової праці в сьогоднішній Україні, то тільки тому, щоб відмітити значення української мови в науковому світі. Ми не повинні переочувати вагу значення української мови в науці тільки тому, що ми не годимося з політичним жалюгідним станом України в СССР. Очевидно і цілком зрозуміло кожному, що Україна не має ні демократичного уряду, ні незалежности, цих неоцінених скарбів нашого дійсно вільного устрою, з якого ми користаємо в Канаді. Одначе, коли ми не звертаємо уваги на значення української мови в науці, ми відкидаємо самовільно найсильніший арґумент на користь введення українсь-

кої мови в школах та університетах. Ми не утотожнюємо мову з політичним режимом, але дуже уважно відрізняємо ці два поняття. Так було з гітлерівською Німеччиною та німецькою мовою на Заході. Німецька мова й література займала своє місце в університетах вільних народів, що вели завзяту боротьбу проти гітлерівщини, і науковий світ завжди відчував потребу вивчати цю мову. Коли російська мова набула такого великого значення в науці, то трудно бачити чому українська мова не мала б належного їй значення з уваги на те, що Академія Наук України й Інституту пов'язані з нею стали майже головним арсеналом наукових досліджень в СССР і в українській мові доступна нам багатюща наукова література. Наприклад, в галузі хімії, де німецька мова впродовж десятиліть мала абсолютне першенство, сучасна статистика ("Кемікал Абстрактс") доказує, що нові досліди в українській мові часто перевищають німецькі.

Згідно з сучасним станом значення української мови, було б цілком нормальним явищем, щоб українську мову вивчали не тільки учні українського роду, але й інші. Студент українського роду морально зобов'язаний вивчати українознавство з трьох головних причин: а) щоб знати мову суспільства, до якого він належить, б) щоб збагатити свою гуманістичну освіту, і в) щоб здобути нове знаряддя в своїй науково-дослідній роботі. Українська мова, література й історія — це дуже важлива частина студій для зрозуміння культури, історії, соціології та економіки цілого сходу Европи. Европейський схід — це найбільший комплекс проблем сучасної історії.

Проф. д-р Н. Полонська-Василенко

РЕПРЕСІЇ В АКАДЕМІЇ НАУК

Праця проф. Д-р Н. Полонської Василенко, яку поміщуємо, це лише маленька частинка з двотомового нарису про історію Всеукраїнської Академії Наук, в скороченню ВУАН. Ця праця появилась друком заходами **Інституту для вивчення історії СССР.** в Мюнхені, Німеччина. Ці видання виходять в мінімальній скількості примірників і до широких мас читачів не доходять. Тому уважаємо, що матеріял, який тут подаємо, дає цінні інформативні відомості про багатьох людей-науковців та їх долю... В ній читачі побачать картину великої драми української науки та її людей в окупованій большевиками Україні.

Про саму Українську Академію Наук автор праці на початку подає такі відомості:

"Серед величезних досягнень XX століття одно з перших місць належить заснуванню Української Академії, що здійснене було в 1918 році. Закон 14 лист. 1918 року завершив довгий ряд намагань української інтеліґенції мати власну Академію Наук, що веде свій початок з 1870-их років!"

Редакція.

***

Протягом першого десятиліття життя ВУАН було матеріяльно тяжке, але порівнююче спокійне, оскільки взагалі могло тоді бути спокійним життя "підсовєтської" людини. Звичайно, час від часу траплялися труси, арешти співробітників ВУАН, але вони не були пов'язані з ВУАН. Такими були арешти, наприклад, академіка М. В. Птухи та його дружини К. Хлопик 1923 р. (опісля їх звільнено). Перший процес, який досить глибоко захопив Академію Наук, був процес "Центра дій" 1923-1924 років. Тоді заарештовано спочатку багато співробітників Академії Наук, але більшу частину з них незабаром звільнено. На процесі фіґурували академік М. П. Василенко й 7 співробітників. Тяжко потерпіли тоді К. П. Василенко, що протягом 10 років відбував ув'язнення в Бупрі й заслання на Анґару, Л. Е. Чолганський, С. М. Чебаков, П. П. Смірнов, що відбули п'ять років ув'язнення, а після звільнення покинули Україну й не брали участи у праці ВУАН. Єдиний зо всіх засуджених — К. П. Василенко — повернувся на Україну по закінченні заслання і згодом його знов заарештовано і, треба гадати, розстріляно у Вінниці в 1941 році. [1]

Значно гірше було в 1929 році, коли процес СВУ вирвав кілька сотень науковців різних фахів і двох академіків. Ніхто із засуджених, крім тих, що дістали "умовні" вироки (як Л. Старицька-Черняхівська, О. Г. Черняхівський), до праці в Академію не поверталися. Академік С. О. Єфремов, що був засуджений на 10 років в'язниці з суворою ізоляцією, відбував кару в Ярославлі, в політізоляторі, звідки перевезли його до ще тяжчого, Володимирського ізолятора. В тяжких умовах намагався він працювати, але не витримав. У лис-

[1] Н. Полонська-Василенко, Процес "Центра дій" 1924 р., Вид. УВАН, Мюнхен, 1956.

тах, які мав право писати раз на три місяці, скаржився, що сліпне. Від 1938 року вісток про нього не було. Треба гадати, що він умер, —

"закатований нестерпними умовами в'язниці"... "повний сил до наукової праці". — пише Н. Павлушкова. [2]

Другий академік, М. Е. Слабченко, засуджений на 8 років, відбув увесь термін у Саватіївському ізоляторі на Соловецьких островах. Його звільнили в 1938 році, але не смів повернутися до улюбленої Одеси та наукової праці, якій віддався з таким талантом та захопленням. Він примушений був жити в Хибиногорську, де викладав у якійсь школі до 1941 року. Дальша доля його невідома.

Професор В. Чехівський, Й. Ю. Гермайзе, А. Барбар, В. В. Удовенко, М. Павлушков відбували кару на тих Соловецьких островах у тому ж Саватіївському ізоляторі. [3] В. Ф. Дурдуківського, цілком хворого, звільнено, але року 1937 знов заарештовано і через три дні розстріляно.[4]

Г. К. Голоскевич повісився.[5]

Процес СВУ вирвав з ВУАН двох академіків та 14 співробітників. Це були:

Історики: М. Е. Слабченко, Й. Ю. Гермайзе.

Літературознавці й філологи: С. О. Єфремов, П. О. Єфремов, А. В. Ніковський, Л. М. Старицька-Черняхівська, В. М. Ганцов, Г. М. Іваниця, Г. К. Голоскевич, Б. О. Страшкевич, В. Г. Дубровський, В. О. Щепотьєв.

Правники: В. Д. Отамановський, З. Г. Моргуліс.

Математики: Г. Г. Холодний, В. Шарко.

Хеміки: К. Г. Туркало.

Біологи: М. В. Кривенюк.

Медики: О. Г. Черняхівський, В. Підгаєцький, М. Кудрицький. А. Барбар, В. В. Удовенко.

Педагоги: В. Ф. Дурдуківський, В. Дога, К. Шило.

До них треба додати близьку до Академії молодь: Т. М. Слабченка, історика українського театру, Ю. Ф. Матушевського, етнографа і М. І. Павлушкова. [6]

Процес СВУ мав глибші коріння в Академії Наук і арешти не обмежилися тією, порівнююче, невеликою групою, що виступала на прилюдному процесі в Харкові. Число наукових робітників Академії Наук, яких без оголошення їх провин, без суду, на підставі заочного рішення колеґії НКВД виключено з лав Академії, заслано до різних концтаборів, або кудись "на поселення", — було дуже велике. Серед них був В. В. Міяковський, один з найближчих співробітників С. О. Єфремова. Другого його співробітника — С. О. Буду — вправді не заслано, але двері Академії Наук для нього назавжди зачинено. На прилюдній "чистці" 1930 року на нього кинуто стільки обвинувачень, що дальше займатись працею в рамках ВУАН стало для нього неможливим. Він був щасливий, що міг тяжкою працею перекладача заробляти в Державидаві. Переклади його друкува-

---

[2] Н. Павлушкова, Моє слово про процес СВУ та СУМ-у, "Нові Дні", 1954, ч. 51, стор. 19.

[3] С. Підгайний, Українська інтеліґенція на Соловках, стор. 63-64.

[4] Н. Павлушкова, Ор. сіт., стор. 19.

[5] "Спілка Визволення України", Збірник 1, Мюнхен, стор. 9-11.

[6] "Спілка Визволення України", Збірник 1, стор. 9-11; В. Плющ, Спілка Визволення України, "Український Збірник" ч. 1, Мюнхен, 1956, стор. 71-95.

лися за чужими підписами. Лише за останні роки перед II Світовою війною він дістав можливість виступати під своїм прізвищем.

Серед засланих був М. З. Левченко, молодий талановитий учень А. Ю. Кримського, автор праць з етнографії, фолкльору, східніх літератур тощо. Він був директором Видавництва Академії й особистим секретарем А. Ю. Кримського. Засланий на будівництво Біломорканалу, на Ведмежу гору, в один із найстрашніших концтаборів, він працював понад силу, щоб дістати зменшення терміну заслання. Коли його мали звільнити він "добровільно" залишився ще на три роки в таборі. Це так вплинуло на нього, що він захворів психічно. Таборові лікарі визнали хворобу за невилікувальну й тоді його звільнено. У Києві він оповідав, що в житті засудженого бувають два страшні моменти: оголошення вироку і — ще гірший— "добровільна" згода залишитися в неволі. За два місяці після приїзду до Києва М. З. Левченко повісився. [7]

Арешти співробітників, які були запідозрені в зв'язках з СВУ, продовжувалися ще кілька років. "Щоденник" С. О. Єфремова, який знайшли агенти НКВД, [8] давав багатий матеріял. Заарештовано О. Т. Андрієвську, найближчу співробітницю В. М. Ганцова. Також з СВУ зв'язували арешт видатного фізіолога, професора В. В. Радзимовської. [9]

Після процесу СВУ арешти не припинялися аж до приходу німців 1941 року. В Академії Наук не оголошували правдивих причин звільнення співробітника та заслання його. Люди зникали і про це страшно було голосно говорити. Як зверталося вже увагу в попередньому розділі, змінялися офіційні мотиви: "українських націоналістів" зміняли троцькісти, а тих — "бухарінсько-риківські" фашисти, або шпигуни різних контрозвідок від польської до японської включно. Кожна з цих "кампаній" виривала з лав Академії Наук нові жертви й позбавляла українську науку діячів. Все було умовно. Те, що було добре вчора, вважалося за злочин сьогодні. Так, року 1925 і 1928 НКО не затвердив двох професорів, видатних учених, обраних на дійсних членів: С. І. Солнцева — за недостатню відданість українській культурі та В. Е. Грабаря — за те, що його мати, Ольга Грабар, була обвинувачена в процесі москвофілів. [10]

Починаючи від 1929 року арештовували, засилали, розстрілювали — за український націоналізм. В 1925-1928 роках всебічно підтримували зв'язки із Західньою Европою, давали відрядження до Німеччини, Франції, Португалії, Італії. Року 1929 арештували тих, хто їздив у такі відрядження, як то було з В. В. Радзимовською, [11] або підтримував листування з Західньою Европою. Так заарештовано доньку В. Б. Антоновича, члена комісії діячів України, Ірину Володимирівну Антонович — за

[7] Н. Д., Академік Кримський, "Україна", Париж, 1949, ч. 2, стор. 125-126.

[8] Н. Павлушкова, Моє слово про процес СВУ та СУМ-у, "Нові Дні", 1954, ч. 50, стор. 13.

[9] І. Розгін. Валентина Радзимовська, "Нові Дні", 1955, ч. 60, стор. 23.

[10] Н. Полонська-Василенко, Українська Академія Наук, т. 1, стор. 88.

[11] І. Розгін, В. Радзимовська, "Нові Дні", 195, ч. 60, стор. 23.

листування з братом Дм. В. Антоновичем, що жив у Празі, а С. О. Гілярова за листування з археологом Мінсом. Зміна в ставленні до зв'язків із закордоном видна також у трагічній біографії Вероніки (Рони) Черняхівської. Її заарештовано в 1929 р. у справі СВУ, але незабаром звільнено, як казали, на інтервенцію її чоловіка, німця, що жив у Берліні. Року 1938 її заарештовано вдруге й інкриміновано шлюб з тим же німцем, хоч вона вже розлучилася з ним і одружилася з українцем. На цей раз тортурами доведено її до божевілля і як божевільну заслано до сибірського концтабору.

Не торкаючись більше політичних процесів і офіційних мотивів обвинувачень, робимо спробу накреслити, хоч і неповний, реєстр репресованих за їх фахами.

Історики: академіки — Михайло Сергійович Грушевський, Михайло Єлісейович Слабченко, Матвій Іванович Яворський (комуніст), наукові співробітники: К. Е. Антипович, В. М. Базилевич, В. О. Барвінський (Харків), Д. Е. Бованенко, Т. М. Гавриленко, Й. Ю. Гермайзе, С. В. Глушко, П. С. Глядківський, М. Гніпп (Харків), М. В. Горбань (Харків), В. О. Греков, (Дніпропетровськ), М. Грищенко, О. С. Грушевський, В. В. Дубровський (Харків), Є. О. Загоровський (Одеса), В. Я. Камінський (комуніст), О. М. Камишан (комуніст), П. В. Клименко, М. І. Корнилович, К. І. Кушнірчук, Б. Г. Курц, Й. І. Ліберберґ (комуніст), М. Любинський (член делегації УНР, яка підписала Берестейський договір), І. Д. Мандзюк, М. І. Марченко (комуніст), Н. Ю. Мірза-Авак'янц, О. Назарець, П. І. Нечипоренко, О. П. Оглоблин, В. О. Пархоменко (Дніпропетровськ), С. О. Підгайний (Харків), В. О. Романовський, О. О. Рябінін-Скляревський (Одеса), Є. Я. Рудинська, Ф. Я. Савченко, М. В. Симашкевич (розстріляно), Т. М. Слабченко (Одеса), П. П. Смірнов, Є. Д. Сташевський (двічі; помер у тюрмі), І. С. Степанів (Дніпропетровськ), М. Ф. Тищенко, М. О. Тарасенко, П. К. Федоренко (Чернігів), С. В. Шамрай (двічі), К. Т. Штепа, В. Д. Юркевич, — разом 49.

Археологи: наукові співробітники — С. Баран-Бутович (Чернігів), М. Ф. Болтенко (Одеса), С. С. Гамченко (Житомир), В. Гринченко, (Дніпропетровськ), Т. Камінський (Херсон), П. А. Козар, Ф. А. Козубовський (комуніст, збожеволів в НКВД), П. Коршак, П. П. Курінний, С. С. Магура, М. О. Макаренко, Ф. М. Молчановський, М. Мушкет, М. Я. Рудинський, Т. Т. Тесля, — разом 15.

Мистецтвознавці й музеєзнавці: академік Ф. І. Шміт (помер на засланні). Наукові співробітники: І. І. Врона (комуніст), С. О. Гіляров, Ф. Л. Ернст, Р. Р. Заклинський (комуніст), В. М. Зуммер, (Харків), Н. А. Коцюбинська, Є. М. Кузьмін, К. В. Мощенко, П. П. Потоцький, І. Ю. Спаська, С. А. Таранушенко (Харків) — разом 12.

Етнографи, етнологи: наукові співробітники: В. В. Білий, В. К. Волошин, К. М. Грушевська, В. С. Денисенко, М. А. Жуковська, Н. Б. Заглада, К. В. Квітка, В. А. Камінський (помер у тюрмі), О. О. Кисіль, М. З. Левченко, М. Малеча, А. З. Носів, А. І. Онищук, Д. М. Ревуцький, Є. К. Червяк (Коростень), Л. С. Шульгина, Д. М. Щербаковський (покінчив життя самогубством), С. Т. Якимович, — разом 18.

Сходознавці: академік А. Ю. Кримський. Наукові співробітники: Т. Грунін, Т. Г. Кезьма, П. М. Лозієв, Г. П. Лозовик, — разом 5.

Літературознавці й філологи: академіки — С. О. Єфремов, В. М. Перетц (помер на засланні). Наукові співробітники: О. Т. Андрієвська, П. О. Бузук, М. М. Вороний, С. Ю. Гаєвський (єпископ Сильвестр), В. М. Ганцов, Г. К. Голоскевич (самогубство на засланні), В. К. Дем'янчук, О. К. Дорошкевич, М. Драй-Хмара (помер на засланні), В. Г. Дубровський, В. Ф. Дурдуківський (розстріляний), П. О. Єфремов (Дніпропетровськ), Д. Загул, М. К. Зеров, Г. М. Іваниця, М. І. Івченко, О. П. Ізюмов, Н. К. Каганович (комуніст), С. Козоріз, С. Козуб, Г. Коляда, К. О. Копержинський, О. Б. Курило, А. Д. Лебідь, Є. М. Марковський, В. В. Міяковський, А. Ніковський, М. М. Новицький, М. А. Плевако, Є. Плужник, Є. Рихлик, П. І. Рулін, Г. Сабалдир, О. І. Синявський, Я. І. Стешенко (репресований тричі, помер на засланні), Л. М. Старицька-Черняхівська (двічі), Є. К. Тимченко, З. П. Тулуб, П. П. Филипович, Є. С. Шабльовський (комуніст), В. О. Щепотьєв (Полтава), — разом 43.

Філософи: академік С. Ю. Семковський — 1.

Педагоги: наукові співробітники: В. Дога, В. Ф. Дурдуківський, О. І. Сковорода-Зачиняєв, К. П. Шило, — разом 4.

Правники: академіки — М. П. Василенко, О. О. Малиновський, В. О. Юринець (комуніст). Наукові співробітники: С. Г. Борисенюк, К. П. Василенко, Ветвицький, М. Гершонов, О .С. Добров, В. К. Дроннiков, Є. М. Єзерський, В. В. Карпека, Є. І. Кельман, А. Є. Крістер, З. Г. Моргуліс, В. І. Новицький, В. Д. Отаманський, М. Д. Пухтинський, Б. С. Ратнер, Є. В. Савченко-Сакун, П. К. Сосенко, М. М. Товстоліс, М. М. Трацевський, І. Ю. Черкаський (двічі), С. М. Чебаков, О. М. Чечот (помер в тюрмі), Л. Е. Чолганський, І. М. Шумлін, Б. О. Язловський (двічі), В. Т. Яновський, — разом 29.

Економісти: академік М. В. Птуха (двічі). Наукові співробітники: А. Я. Артемський (комуніст), Асаткін (комуніст), М. І. Величковський, В. Г. Ганчель, Горецький, І. С. Гриценко, І. М. Жорніков, О. А. Плевако, П. Н. Пожарський, С. Сидоряк (комуніст), А. Сліпанський, Є. Є. Слуцький, В. П. Теплицький (комуніст), К. К. Хлопик, В. Целларіус (комуніст), О. Шмаргонь (комуністка), А. І. Ярошевич, — разом 18.

Математики, фізики, хеміки: академіки — О. Г. Ґольдман (комуніст), В. П. Затонський (комуніст), М. П. Кравчук. Наукові співробітники: М. Куренський, Лашкарев, К. Т. Туркало, Г. Г. Холодний, В. С. Чудінов, В. Шарко, — разом 9.

Метеоролог — М. І. Данилевський (помер на засланні) — 1.

Транспортна механіка: академік П. М. Супруненко, — 1.

Зоологи біологи, мікробіологи, ботаніки: академік І. Й. Агол (комуніст). Наукові співробітники: Ю. О. Артоболевський, Д. О. Белінґ, С. С. Борисов, І. П. Борисова-Косач, М. М. Вознесенський, І. І. Клодницький, М. В. Кривенюк, Коротченко, В. В. Радзимовська, Г. О. Ручко (комуніст), О. А. Яната (помер на засланні), — разом 11.

Геологи: академіки — В. В. Різниченко, М. Г. Світальський, О. М. Соколовський. Наукові співробіт-

ники: М. І. Безбородько, Р. Р. Віржкивський, Ф. М. Голинський, І. В. Дубина, К. А. Жуковський, Жуковська-Полонська, Г. В. Закревська, В. І. Крокос (покінчив самогубством), Л. А. Лепікаш, Ф. О. Лисенко, Б. Л. Лічков, С. Педан, Ф. М. Полонський, Пухтинський, Сагайдак, Фремд, — разом 19.

Гідролог: академік Е. В. Опоков, — 1.

Географ: академік С. Л. Рудницький, — 1.

Медики: Наукові співробітники — А. Барбар, М. П. Вашетко, В. В. Віттенбурґ, О. І. Крупський, М. Кудрицький, М. П. Нещадименко, В. Підгаєцький, М. О. Свенсон (помер у тюрмі), В. В. Удовенко, О. Г. Черняхівський, Ярослав, — разом 10.

Директори ВБУ: С. П. Пастернак, Н. М. Миколенко (комуніст) і В. М. Іванушкін (комуніст), — разом 3.

А всіх разом 250, з того числа 19 академіків.

Цікавий підрахунок НТШ: з 24-х дійсних членів НТШ, що перебували до 1939 року на території СССР, аж 14 заарештовано, заслано й доля їх невідома. [12]

Цей список репресованих далеко неповний не лише тому, що нема можливости, особливо на еміґрації, дістати відомості про всіх засланих, але й тому, що цілком свідомо довелося цей реєстер скоротити й обмежитися тільки арештами та засланнями. Звичайно, число репресованих повинно включати всіх звільнених у порядку "чисток", або т. зв. "ліквідації" комісій та цілих відділів. По суті звільнення з Академії Наук було для співробітника тяжкою репресією, бо в більшості випадків він діставав "вовчий пашпорт", з яким його не брали на працю не лише в Києві, а й взагалі в межах України. Всі видавництва, всі газети й журнали в Совєтському Союзі — державні, і людина, яка "звільнена" в такий спосіб з Академії, не могла сподіватися на публікацію будь-яких праць. Заборона друкувати була одною з кар, які накладали офіційно. Так було ще в 1926 році, коли М. М. Могилянському, за вміщення новелі "Сон" проти М. С. Грушевського, заборонено друкувати. То були, порівнюючи, ліберальні часи, й у збірниках ВУАН продовжували вміщати його статті під різними псевдонімами (один із них був Чуб). Після процесу СВУ під цю кару попала Л. Старицька-Черняхівська: її було позбавлено єдиного джерела прожитку, бо головним чином вона перекладала лібретто опер ("Аїда", "Ріґолєтто", "М-м Батерфлей" та інші). Після цієї заборони, зважаючи на високу якість перекладів лібретт, їх трохи змінили, але стали вживати під іншим іменем. Коли вона написала п'єсу "Красний Петух", то примушена була пустити її за підписом сестри О. М. Стешенко. Як твір Стешенко — пройшла вона рецензії й була призначена до вистави в Московському театрі, і, мабуть, до цього часу рукопис лежить у архівах. Друком вона не появилася. [13]

Заборона працювати за фахом іноді додавалася до судового ви-

---

[12] "Хроніка Наукового Товариства ім. Шевченка за час від 25. 6. 1939 — 15. 3. 1949", ч. 75, Мюнхен, 1949, стор. 6.

[13] Н. Полонська-Василенко, Остання п'єса Л. М. Старицької-Черняхівської, "Україна", Париж, 1952, ч. 8, стор. 645-647.

року, іноді вживалася щодо осіб, які потрапили до проскрипційного реєстру, хоч не були під судом.

Згадуючи різні форми репресій, треба згадати, що часто особа, проти якої слідство припинювано, діставала наказ покинути межі України. Так було, наприклад, з В. О. Щепотєвим (його пізніше все ж таки заслано в справі СВУ), з М. М. Могилянським і багатьма іншими. Природно, що звільнені з Академії часто самі тікали з України.

До списку "репресованих" треба було б додати ще чвірку академіків — галичан: М. О. Возняка, Ф. М. Колессу. К. О. Студинського та В. Г. Щурата. Як згадано вище, одночасно з оголошенням злочину академіка В. О. Юринця, цих академіків викреслено з лав Академії, як "ворогів народу". [14]

Тільки перебування їх за межами Совєтського Союзу врятувало їх від заслання. Лише року 1939 всіх чотирьох поновлено в правах дійсних членів Академії Наук.

Підводячи підсумки в наведених фактах, треба сказати, що число 250 засланих дуже знижене. Дійсне число репресованих значно перевищує тисячу чоловік.

Поданий неповний список заарештованих і засланих викликає багато думок. Цікава група академіків. Всі вони стояли попередніми роками на самій горі академічної драбини: Є. В. Опоков — керівник одного з головних інститутів — гідрології; О. Г. Ґольдман— заступник голови Відділу, член Президії, комуніст; М. П. Кравчук — протеґований математик, зробив швидку кар'єру в академічній єрархії, хоч сам не комуніст, завжди поділяв політику партії; П. М. Супруненко — фахівець транспортної техніки, якого викликали як фахівця на наради до Москви.

Загадковим явищем була катастрофа академіка М. Г. Світальського. Як директор Інституту Геології, заступник голови Ради виробничих сил і Віце-Президент Академії, він посідав одно з видатних місць у Академії Наук. Дослідження Нагольного Кряжу та Лівобережної України в районі Лубень-Ромна виявили існування нафтоносних шарів, виявили велике число соляних куполів, які свідчать про існування нафти. Правда, на початку нафти було не багато, але важливим був самий факт виявлення її. Це відкривало в майбутньому багаті перспективи для України й міняло характер її економіки. Пройшло 20 років — і величезні простори Миргородських степів дійсно вкрилися вишками нафтових копалень. Україна збагатилася на джерела нафти та ґазу. Однак, людина, талантам і досвідові якої треба завдячувати відкриття нафти на Лівобережжі не тільки не здобула за це пошани, але, навпаки, після жорстоких тортур зникла для світу в темних льохах НКВД. Ходили чутки, що Світальського розстріляно. Разом з ним заарештовано кілька десятків ревних, видатних геологів. Інститут розгромлено.

З інших академіків треба відзначити С. Л. Рудницького. Це був видатний учений, один з основоположників географічного дослідження України, вчений з европейським ім'ям. Він, як і інші, повірив **у щирість большевиків** і слідом за М. С. Грушевським приїхав до УССР з метою створити в рамках ВУАН науково-дослідний інститут географії. На весні 1935 року С. Л. Рудницький вже був на Соловках.

На фізичну працю він ніяк не надавався й таборові лікарі визнали його інвалідом, у наслідок чого він опинився в дуже поганих побутових умовах. Проте, не маючи можливости наукової праці в умовах Соловків, він виконував ролю центра, біля якого гуртувалися українці-наддніпрянці й галичани — й демонстрували свою національну солідарність. Старий вчений охоче розповідав про своє минуле, свою наукову працю й гірко "каявся, що повірив большевикам". [15]

Трагічною в іншому роді була доля академіка Ф. І. Шмідта. Він мав теж світове ім'я в галузі мистецтва, головне візантійського. До війни він майже все життя провів за кордоном, студіюючи мистецтво в Італії, а далі, як учений секретар "Русского Археологического Института" в Константинополі. Він спеціялізувався в досліджуванні візантійських мозаїк. У 1914 р. його обрано професором Харківського університету. З приходом большевиків він був притягнутий до судової відповідальности (1920 р.) і дістав тоді "умовний вирок". Це одначе не було перешкодою для обрання його на дійсного члена ВУАН і він працював до 1925 року в Академії, як голова ВУАК, як голова Софійської Комісії, як директор Археологічного Інституту. Це був естет, глибокий знавець мистецтва, блискучий лектор. З 1925 року він був директором Інституту Мистецтвознавства в Ленінграді, їздив до Берліна, поновив там наукові зв'язки. Року 1934 його заарештовано, заслано до Туркестану, де він незабаром і помер. Світова й українська наука втратила видатного вченого.

Треба зупинитися ще не постатях двох видатних учених, а саме — на В. М. Перетці та А. Ю. Кримськім.

Перетц був заарештований 1934 р. і засланий до Саратова, де й помер. Він був одним із видатніших учених у галузі давньоукраїнського письменства. Ще в Києві, коли він був професором Київського університету, він створив свою школу, з якої вийшли такі видатні вчені, як С. І. Маслов, В. П. Адріянова-Перетц, С. О. Щеглова, П. М. Попов, О. А. Назаревський та інші. Як дійсний член двох Академій Наук (російської — потім Академії СССР — та української), він активно працював у обох.

А. Ю. Кримський належав до видатних орієнталістів СССР, авторитет якого визнавали далеко за межами України. І в томі цієї праці висвітлено велику його ролю в УВАН. Вище була вже мова про ролю, яку відіграв він у справі поширення п р е с т и ж у української науки в Західній Україні після її прилучення до СССР у 1939 р. Природним було урочисте святкування його ювілею в січні 1941 р. Кримський, як і Перетц, були в повному розцвіті сил і залишили багато розпочатих праць. Правдиво характеризував А. Ю. Кримського Л. Биковський, як "скромного, простого з вигляду і вдачі поліглота, а водночас велетня духа і чину, одного із визначних будівничих України двадцятого століття". [16]

Ми вже говорили про трагедію

---

[15] С. Підгайний, Українська інтеліґенція на Соловках, стор. 60-61; Його ж, Недостріляні, т. II., Вид. "Україна", 1949, стор. 46.

[16] Лев Биковський, Академік А. Ю. Кримський, "Нові Дні", 1954, ч. 51, стор. 18.

М. І. Яворського, що протягом кількох років був непомильним диктатором у галузі історії України, єдиним правовірним марксистом. Пройшов він довгий шлях, був деякий час в ДОПРІ Ленінграду й нарешті опинився на Соловках. Він тяжко переносив ув'язнення, працював на тяжких фізичних роботах і не користався з тих привілеїв, які були можливі для партійних. Він тяжко переживав свої минулі гріхи й навіть у анкеті написав про партійну приналежність:

"мав нещастя належати до найжалюгіднішої у світі комуністичної партії і вважаю це за свій великий злочин".

Коли наблизився кінець терміну заслання, Яворський написав листа до Сталіна, в закінченні якого він висловився, що

"доки Україною будуть правити Сталін з москалями" —

він зрікається права звільнення. Копії цього листа він поширював серед в'язнів.

Року 1937 Яворського вивезено з Соловків з великим етапом українців до "спецтабору." [17]

Можливо, що відомості про долю цього саме етапу, що їх подав Б. О. Яковлів, правдиві:

"весь етап розстріляно в порядку репресій у зв'язку з процесом Тухачевського". [18]

Не легко встановити дійсні причини трагедії партійних діячів, які опинилися на засланні. В кожному випадку офіційні мотиви заслання М. І. Яворського, В. О. Юринця, О. М. Асатніка, не кажучи вже про менших, якими були М. О. Камишан, Е. С. Шабльовський, чи Й. І. Ліберберґ, зовсім непереконливі. Цікаво, що падіння І. Й. Агола не пояснено ані одним словом.

Цілком ясні причини загибелі одного з видатних партійних діячів Академії — Н. М. Миколенка. Він був директором ВБУ, деякий час секретарем парт-осередку ВУАН, членом якоїсь із комісій. Коли на зборах семінара діялектичного матеріялізму, яким керував Н. Миколенко, розробляли тему "Колгоспи", один із учасників, науковий співробітник І. Черкаський, із зразковою ретельністю дав огляд інструкцій і законів, якими обумовлювалася "добровільність" вступу до колгоспів, Н. Миколенко виступив з докладним "заключним" словом. Зміст його був такий: дійсно, теорія каже про "добровільність", а практика доказує протилежне. Н. Миколенко дав кілька стислих, яскравих картин, як селянина примушували вступати до колгоспу, і коли його довели до того, що для нього було однаково — чи в петлю лізти, чи до колгоспу, — він "добровільно" дав згоду. Після такого пояснення члени гуртка завмерли... Прийшло літо, і закликаний на "чистку" Миколенко відмовився давати пояснення на запити й закиди з боку комісії та заявив, що він переконаний в тому, що щоб він не казав — це не вплине на їх рішення, бо винний уже через те, що українець, і, кинувши на стіл партійний квиток, вийшов із залі. Вночі його заарештовано.

С. Підгайний присвятив кілька рядків Миколенкові, який опинився на Соловках. Він симпатичними фарбами малює його постать, завжди спокійного, веселого й між іншим наводить такі його слова:

---

[17] С. Підгайний, Українська інтеліґенція на Соловках, стор. 58-60.

[18] Б. Яковлев, Концентрационные лагеря СССР, Видання Інституту для вивчення СССР, Мюнхен, 1955, стор. 179.

"Ви стоїте на найкращих позиціях. Бачите, які діла творяться на нашій славній Україні. Там і землячки, і приятелі наші свої руки прикладають. А прийде час, — я певен, що буде, — прийдуть нові люди і запитають: "а що ви робили тоді й тоді?" Тоді ви спокійнесенько скажете: "тоді я сидів на Соловках, а те, що я робив до Соловків, то вже спокутував і маю перед батьківщиною заслуги, в чесному бою здобуті". [19]

Так само цілком зрозумілим є арешт (а може й "ліквідація", як казали в Києві) М. І. Марченка. Життєвий шлях його дуже цікавий. Він був науковим співробітником та парторгом Інституту Історії Академії Наук, коли його відрядили в 1939 році, як політрука великої військової частини в Західню Україну. Там він отримав призначення на ректора Українського Університету ім. І. Франка у Львові і здобув загальну пошану з боку української інтеліґенції. Він жадібно знайомився з культурою вільної країни, назбирав велику бібліотеку книг, які були заборонені в Совєтському Союзі. На початку 1941 року його було відкликано зі Львова і призначено науковим співробітником Інституту Історії. Тоді почалася сувора критика його праць, надрукованих до 1939 року. В перший день оголошення Німеччиною війни М. І. Марченка заарештовано, а його бібліотеку сконфісковано. Дальша його доля невідома.

З інших арештів притягають уваги арешти К. М. Грушевської, доньки М. С. Грушевського, та його брата О. С. Грушевського. К. М. Грушевська була одною з видатніших співробітниць Історичних Установ Грушевського. Її праця "Українські думи", з якої вийшов лише 1 том (2 знищено), на думку академіка В. М. Перетца, була одною з найвидатніших праць у галузі фолкльору за останні часи. Після смерти М. С. Грушевського Катерина Михайлівна цілком закинула свою індивідуальну працю (розпочаті статті з галузі соціології), а віддалася закінченню капітальних праць свого батька: "Історії України-Руси" та "Історії української літератури", готовила до друку томи обох видань, редаґувала чернеткові їх рукописи. Вона була запрошена до співпраці з Інститутом Літератури, але несподівано 1937 р. її заарештовано, в один час з О. С. Грушевським. Після жорстоких тортур під час допитів, її заслали в найстрашніший табір — бухту Нагайську. Мати її, М. С. Грушевська, мала відомості, що на початку 1941 року її мали звільнити, але війна з Німеччиною обірвала стосунки. За приватними відомостями обидві Грушевські, мати та донька, в 1953 р. померли. Де, за яких умов — невідомо. [20]

О. С. Грушевського було заслано на Урал. Якщо додати повторне заслання племінника Грушевських, С. В. Шамрая, то картина буде ясна: зо всієї родини залишилися у Києві після 1937 року М. С. Грушевська, сестра Грушевських, Г. С. Шамрай з донькою та О. О. Грушевська, дружина О. С. Грушевського.

Так само, мабуть за "гріхи"

---

[19] С. Підгайний, Українська інтеліґенція на Соловках, стор. 54.

[20] Н. Полонська-Василенко, Пам'яти М. С. та К. М. Грушевських, "Наше Життя", 1956, ч. 4. (Філядельфія).

батька, заплатив життям талановитий філолог Ярослав Іванович Стешенко, син І. М. Стешенка, діяча за часів Центральної Ради, Генерального секретаря освіти, професора, поета, перекладача. Мати його Оксана, була донькою відомого письменника М. П. Старицького. [21]

Не легко було Я. І. Стешенкові зберегти себе з такою спадщиною! Два рази переносив він заслання і вертався до Києва, але з третього вже не повернувся.

З цього циклу потерпілих заслуговує на особливу увагу доля В. М. Базилевича. Глибоко віруючий, ідеаліст, він усім своїм світоглядом здавався анахронізмом у совєтській дійсності. Він був фанатичний патріот Києва, прекрасний знавець його, захоплювався історією декабристів. 1923 року його двічі заарештовували і звільнювали. Року 1935 заслано його до Іркутського концтабору на 3 роки. Там зустрів він чимало українських науковців, серед них археолога М. Ф. Болтенка. Пізніше його заслано на поселення до Біробіджанської республіки, де зустрівся він з колишнім професором Київського ІНО, Й. І. Ліберберґом, який, після невдачі на науковому полі, опинився Головою цієї республіки. Року 1940 Базилевича звільнено з заслання без права мешкати в Києві, і він потрапив до Таганрогу, де дістав посаду в музеї. І от на нього в 1942 році під час німецької окупації, зроблено донос, як на прихильника большевиків і співробітника НКВД. У наслідок цього доносу В. М. Базилевича розстріляно в Таганрозі.

[21] Н. Данилевська, Загублений рід, Новий Ульм, 1950.

1934 року остаточно знищено "П'ятірне гроно нездоланих співців", т. зв. неоклясиків. Заарештовано М. К. Зерова, видатнішого з поетів України цієї доби. Блискучий промовець, знавець античної поезії, опинився він на Соловецькому острові, де дістав "наряд" копати землю... Він приніс на Соловки свої мистецькі захоплення, перекладав "Енеїду", дивував слухачів своїм незламним духом, який навіть в умовах соловецької каторги міг творити. Року 1937 його, разом з іншим членом "П'ятірного грона", П. П. Филиповичем, повели кудись етапом. Були чутки, що всі вони загинули. [22]

В той же час на Колимі, в тяжких муках, кінчив своє життя третій член "П'ятірного грона" поет М. Драй-Хмара. [23]

Четвертий з "грона", О. Ф. Бургард (Ю. Клен), як німецький підданий, виїхав за кордон і тут склав свої поеми: "Прокляті роки" і "Попел імперії", в яких у мистецькій формі дав картину того, що переживала батьківщина:

"Зостанься безпритульним до
сконання", —
писав він, —

блукай та їж недолі хліб і
вмри,
як гордий флорентинець у вигнанні"... [24]

Він наче прорік свою передчасну смерть у 1949 році в Авґсбурзі.

Так знищено групу видатних поетів, імена яких назавжди ввій-

[22] Юрій Клен, Спогади про неоклясиків, Мюнхен, 1947, стор. 31-33; С. Підгайний, Українська інтеліґенція на Соловках, стор. 76-79; Його ж, Недостріляні, вид. "Україна", ч. II, стор. 46; Б. Яковлев, Ор. сіт., стор. 129.

[23] Юрій Клен, Ор. сіт., стор. 34-47.

[24] Юрій Клен, Ор. сіт., стор. 48.

дуть в історію української літератури.

Серед науковців, яких НКВД вирвало з Академії Наук і заслало на найтяжчі фізичні роботи, було надто багато видатних учених, щоб можна було спеціяльно зупинятися на долі того або іншого. Тому зупинимось на кількох, які можуть служити ілюстрацією того, що несло ув'язнення. Е. Д. Сташевський, талановитий історик, основоположник с-г. музею і промислових виставок у Києві, двічі заарештований — у 1920 та 1938 році, помер у тюрмі. В. А. Камінський, етнограф, знавець звичаєвого права, що дістав золоту медалю від Географічного Товариства, загинув у тюрмі. Працю його, що знаходилася у друку, знищено. О. М. Чечот, старий правник, сенатор Українського Сенату, загинув у тюрмі. М. О. Свенсон, один із найвидатніших професорів-терапевтів Києва, загинув у тюрмі в 1938 році.

Літературознавець, А. Лебідь, заарештований, засланий на Соловки, не міг зрозуміти, як це сталося, що

> "цілий уряд, усе керівництво Совєтського Союзу можуть стати на шлях фізичного нищення української інтеліґенції" —

та марно писав листи і прохання до Москви. [25]

Можна згадати Л. С. Шульгину, талановиту дослідницю етнографії, вдову героя, що загинув під Крутами, та П. К. Сосенка, історика українського права, сина відомого етнографа Галичини, о. Ксенофонта Сосенка, зятя настоятеля греко-католицької церкви в Києві о. Щепанюка. П. Сосенко, скінчивши таємний український університет у Львові, приїхав до Києва з вірою, що тут дійсно розцвітає українська культура. За цю віру заплатив він своїм молодим життям десь у північних таборах. М. М. Новицький, видатний шевченкознавець, опинився на Соловецьких островах у найстрашніших умовах, виняткових навіть для соловчан. Року 1939 його призначено до етапу будувати залізницю в східній Фінляндії, і він поїхав у драному плаші, рваних черевиках при 40 ступ. морозу. В 1940 році його бачили серед інших потерпілих, обморожених, прибиральником при будинку інженерів на залізниці. [26]

Після того відомостей про цього видатного дослідника Шевченка нема.

Серед тих, що потерпіли в 1933 році, був молодий історик, член Комісії для вивчення соціяльно-економічної історії України —С. О. Підгайний. Він виявив себе талановитим дослідником, підготовив до друку солідну археографічну збірку "Робітництво Бахмутських і Торських соляних заводів", але "1933, чорного для нашої нації, року", його заарештовано. Він описав свій страшний шлях від Харківського НКВД на Чернешевській вулиці [27] до Соловецького острова, де знайшов він цілу плеяду науковців.

С. Підгайний намітив періоди історії соловецької каторги: тоді, як за часів першої п'ятирічки (1927-1932) на Соловецьких островах переважали селяни, що кла-

---

[25] С. Підгайний, Українська інтеліґенція на Соловках, стор. 72.

[26] Там же, стор. 67-68.

[27] С. Підгайний, Недостріляні, 1, 1948, стор. 5.

ли спротив колективізації, а також українські священики, вчителі, то від 1933 року і до 1937 склад соловецьких в'язнів складався переважно з українців-селян, агрономів — учасників селянських заколотів 1929-1932 рр., учителів, лікарів, письменників, учених з України. [28]

Разом з ними знаходилися ще недавні господарі становища в Україні, комуністи: М. Любченко, О. Шумський, С. Семко, Полоз, І. Петренко, Н. Миколенко, Р. Заклинський. [29]

Користуючись його ж таки працею, цей список можна збільшити такими прізвищами, як С. Шабльовський, М. Яворський і іншими.

Дуже важлива інша категорія Соловецьких в'язнів, а саме люди, що не були комуністами, але які "повірили совєтській владі"... Представниками тієї групи були: Ст. Л. Рудницький, О. А. Янатa, А. Лебідь, Г. Епік, М. Ірчан (хоч важко сказати, чи справді "повірили" вони, чи робили лише такий вигляд). Повірила також група українців з Канади, що приїхала до "вільної України". Про них докладно розповідає С. Підгайний. [30]

Драматично розповідає С. Підгайний про зустріч в харківській тюрмі з тими канадійцями-українцями, які так щиро повірили М. Ірчанові,

"що розпинався та розхвалював у Канаді той рай, який він тут з большевиками створив".

Минуло три роки від тієї зустрічі — і року 1936 Мирослав Ірчан, автор "Пляцдарму", прибув сам на Соловки. [31]

Хто знав особисто Академію Наук останніх 1920-х та 1930-х років, той побачить у списках репресованих співробітників Академії Наук чимало тих, що теж "повірили", або вдавали, що вірять. Вони вели перед у "критиці" і "самокритиці", виступали стахановцями в соцзмаганнях, вони ретельно прикладали засади "марксизму-ленінізму" та "сталінізму" до всіх наукових дисциплін і розглядали всі явища під кутом діялектичного матеріялізму.

Невідома доля багатьох засланих. Засуджені на 8 та більше років ув'язнення, позбавлені були права листування. Таким чином більша частина засуджених не могла навіть повідомити про місце, куди її заслано. Совєтські органи дуже неохоче давали будь-які відомості про засланих. Залишався єдиний шлях — відомості від товаришів заслання, яких вже звільнили. Завдяки праці С. Підгайного ми докладніше поінформовані про засланців на Соловецьких островах. Але крім Соловецьких островів існувало ще 225 концтаборів. [32]

Коли Президент Академії Наук, О. О. Богомолець, говорив у 1935 році про брак висококваліфікованих учених, зокрема з відділу гуманітарних наук, то цей брак пояснювався зростанням числа висококваліфікованих фахівців на Соловках, на Ведмежій Горі, на Воркуті, в бухті Нагайській, на Колимі.

До цих північних концтаборів протягнуто нитки з Української Академії Наук.

Концтабори не були чимсь ста-

---

[28] С. Підгайний, Українська інтеліґенція на Соловках, стор. 9, 13.

[29] Там же, стор. 46-55.

[30] Там же, стор. 55.

[31] Там же, стор. 91; Його ж, Недостріляні, ч. 11.

[32] Б. Яковлів, Ор. сіт., стор. 68-70.

лим; одні з них ліквідувалися, інші розширялися, засновувалися нові, в залежності від загальних економічних комбінацій. Коли почали будувати Біломорський канал, засновано величезний концтабір на Ведмежій Горі, коли закладено Волховстрой, виросли теж нові концтабори.

Перебування в цих таборах, які Ю. Б. Марґолін, що на власному досвіді познайомився з ними, назвав "країною зе-ка", [33] було жахливе. Непосильна фізична праця, яку виконувалося за певними нормами, страшні умови праці, морози, напівголодне відживлення, жорстокі кари, — от що чекало науковців. Ми маємо ще надто мало джерел, які висвітлюють це життя в концтаборах. Це природно, бо мало хто живим повертався з них, мало хто мав можливість листуватися, а самі листи здебільшого нищилися. С. О. Підгайний дав блискучу характеристику життя в Соловецьких концтаборах і дав кілька характеристик науковців, що кінчили там своє життя.

"Коли крива терору в країні йшла вгору, — число каторжан на Соловках збільшувалося, а терор на самому острові набирав нечуваних, нелюдських форм", — писав він. За мотто для своєї книги міг він взяти слова пісні, що співали в'язні на будівництві Біломорського каналу, де загинуло понад 100 тисяч чоловіка:

"І вірим змучені, на смерть засуджені,
Що прийде помсти час і кари вам!" [34]

Листи М. Драй-Хмари охоплюють два роки і 3 місяці (з 27 травня 1936 по 20 вересня 1938 року). За цей короткий період М. Драй-Хмара, ця сильна, кремезна людина, що мала лише 47 років на початку заслання на Колиму, перетворилася на повного інваліда. Спочатку він бадьоро дивився на своє становище, вірив у те, що визволиться до закінчення терміну. Охоче працював, навіть перевиконував норму, дістав збільшений харч; цікавився літературою, виступав у концертах, працював в культгуртках. Минув рік — він уже почав підупадати психічно, він хворіє від недоїдання.

"Я дуже схуд... Груди — це шкура та кості, всі ребра видко...
Організм ослаб, хоч і не переніс ніякої важкої хвороби... руки болять, бо руками доводиться більш за все працювати... Я більш за все про їжу думаю".

Так писав М. Драй-Хмара своїй родині 16 квітня 1938 року.

"Не спав три тижні, бо не мав місця, ані постелі, а було холодно в неопаленім наметі, на дворі стояв 30-ст. мороз", —

пише він 2 червня 1938 року. Грошей, щоб купити хліба, він не мав, всі речі у нього вкрали "урки". Як хворий, він діставав найменший розмір пайка — 5-ту категорію. 2 серпня 1938 року медкомісія визнала М. Драй-Хмару інвалідом. Він уперше благає родину надіслати йому грошей, бо не може навіть викупити належну пайку хліба з "ларька", на що потрібний... один карбованець. Останній з листів містив такі рядки:

---

[33] Ю. Б. Мрголин, Путешествие в страну зе-ка, Нью-Йорк, Чеховское издательство, 1952. Докладна рецензія проф. В. Дубровського, Машина масового вбивства, Мюнхен, 1954. УВАН, "Звідомлення", ч. 1.

[34] С. Підгайний, Українська інтеліґенція на Соловках, стор. 8; Його ж, Недостріляні, ч. 11, стор. 125.

"Якщо я не спочину, я падаю на роботі і тоді мене підвішують... Ноги опухли..." [35]

Подаючи в скороченні листи М. Драй-Хмари, Юрій Клен, член того "П'ятірного грона нездоланих співців", закінчив запитаннями:

"За що ці висококультурні люди мусіли каторжанами закінчити життя своє в нелюдських умовинах? Невже тільки за те, що були вони людьми талановитими, що належали до української нації?" [36]

З бідних відомостей про життя і страждання співробітників Академії Наук на засланні треба подати згадку про кінець життя відомого талановитого ботаніка,— О. Янати. Ще в 1909 році його було обрано на секретаря Українського Наукового Товариства в Києві, Природничого Відділу. Року 1927 — обрано членом Наукового Товариства імени Шевченка у Львові. В Академії Наук він працював в Інституті Наукової мови. Переведений року 1937 з Соловків на Колиму, він опинився на лісозаготівлі. В кінці травня 1938 року в'язнів примусили йти на працю бродом через крижану воду. Тієї ж ночі 17 в'язнів захворіли на запалення легенів і майже всі померли: серед них був і О. Яната. Розповідаючи про це, професор І. Розгін закінчує свій нарис висловленням надії, що настане час, коли учні і послідовники О. Янати перенесуть його тіло

"на рідну землю, в Пантеон новітніх мучеників, що полягли за Україну". [37]

Наведених прикладів з життя співробітників Академії Наук у двох концтаборах досить, щоб уявити, як жили всі ці сотні науковців у різних таборах і що чекало на кожного заарештованого.

Стратою, засланням, пекельними муками на допитах не закінчувалися тортури. Кожен, хто був заарештований, знав, що арешт його — катастрофа для його родини не лише тому, що вона позбавляється батька, чоловіка, сина, але й тому, що опинившися в стані "родини ворога народа", вона позбавляється всіх прав, тих мінімальних прав, якими користувалися громадяни. Здебільшого жінка втрачала посаду, дітей звільняли зі школи, бувало — в залежності від ступня злочину — родина позбавлялася права мешкати в Києві, Харкові, взагалі в великих містах. Тяжко перерахувати всі ті дріб'язкові обмеження, яких зазнавала родина; першим було т. зв. "ущільнення" — реквізиція кімнати, переселення до гіршого помешкання і т. под. Робилося це здебільшого негайно після оголошення вироку. Бували випадки, коли засилали чоловіка й жінку— але до різних концтаборів. Дітей у таких випадках приміщували до "дітбудинків", де зміняли їхні імена та прізвища. Таким чином батьки втрачали навіки дітей, навіть коли б вони повернулися додому. Щодо дітей старшого віку, учнів середньої чи високої школи, то тавро "син ворога народу" здебільшого позбавляло їх можливости вчитися. Бували випадки, коли батьки самі благали дітей офіційно "зректися" їх, щоб зберегти право вчитися. Цей шлях зречення батьків широко вживався.

---

[35] Юрій Клен, Ор. сіт., 46-47.

[36] Там же, стор. 48.

[37] Д-р Іван Розгін, Олександер Яната, "Нові Дні", 1954, ч. 49, стор. 17.

Але було ще дещо, що для наукового робітника було не меншим нещастям, ніж фізичні муки. Це було нищення здобутків його наукової праці. В видавництві Академії Наук нищили рукописи репресованого, затримували випуск видань, де вміщена була його праця. Якщо вона була вміщена в збірнику чи часописі — вона вже ставала недосяжною для пересічного читача. Засланий вчений мав умерти для науки, хоч тіло його, виснажене працею, ще конало десь у далекому таборі. В додатках вміщено відомості про те, що саме було знищено в видавництві Академії Наук, але це незначна частина того, що навіки загинуло для української культури, а дещо — й для світової. Нищення йшло не лише в видавництві, йшло воно в комісіях, в інститутах.

Вище згадувалося, як директор Інституту Наукової Мови, Н. А. Каганович, нищив на славу комунізму дорогоцінні здобутки численних експедицій, які розшукували залишки давньої української мови. Таких прикладів можна привести багато.

Над усіма академіками й науковими співробітниками тяжів жах арешту, заслання, тортур і розстрілу. Ні заслуги перед наукою, перед партією, ні вік — ніщо не могло ґарантувати йому спокою. Цей жах переслідував на праці, вдома, вдень і вночі. Кожне запізнення, неприбуття на збори — викликало в усіх здогад про арешт. Пригадую, як до великої залі будинку Інституту Економіки прийшли вранці аґенти НКВД і попростували до стола професора В. В. Карпека, старого вченого, мовчки вийняли все, що було у столі, й пішли. В залі було 10 співробітників. Всі вони, наче прикуті, залишилися біля своїх столів. Довгий час після відходу аґентів у залі панувала тиша. Кожен думав: "хто на черзі?".

Про пригнічений стан усіх науковців свідчить такий випадак: у 1939 році ми були в одного з академіків, що займав видатне становище в Академії Наук, і проживав у новому помешканні на Рейтерській вулиці, в будинку для академіків. Господарі весь час виявляли страшенний неспокій, зупиняли один одного та гостей: "тихше, тихше, бо він почує". Господиня час від часу, навіть не завжди до речі, голосно викрикувала: Ми— сталінці"... Все це зацікавило нас і ми спитали, в чім справа? Хто цей "він", який може щось почути? Відповідь була така: є думка, що всі телефони в будинку для академіків... мають мікрофони, які мають можливість комусь чути розмови. Я припускаю, що це невірно, і що мікрофонів не було. Але цей приклад показує, в якому настрою жили навіть впливові академіки, яким доручено провід у Академії Наук.

Зацьковані, залякані, беззахисні — опинилися науковці перед слідчими НКВД, і там, у цих катівнях, відбувалися безконечні допити з приводу участи в якихось невідомих організаціях, змовах, розвідках на користь всесвітнього капіталу — то Німеччини, то Польщі, то Японії. Серед тих "конкретних" обвинувачень, які ставилися слідчими, згадаємо обвинувачення у шпіонажі на користь Німеччини, жертвами якого, між іншими, загинули: професор М. О. Свенсон, лікар з европейським іменем, та В. В. Карпека, що бували на вечірках одного з консулів. Загинув

також, обвинувачений у шпіонажі на користь Литви П. В. Клименко, відомий історик Литви, що мав зв'язки з литовським університетом. Здається, найбільше обвинувачень було за шпіонаж на користь Японії. Нема нічого дивного, що після нелюдських тортур багато обвинувачених підписували зізнання про співпрацю з Японією. В Києві ходило оповідання про зізнання одного з науковців, життєвий шлях якого не виходив поза ленінградський університет, Ніжин та Київ. На допиті нібито "признався" він, що працював для Японії і діставав за це гроші. На запитання, де саме і хто передавав йому ці гроші, він відповів: "Мікадо в Токіо". Хай це анекдот, але подібні анекдоти не дивували нікого, бо надто нагадували вони сумну дійсність. Хіба ж ймовірним було обвинувачення поетів-неоклясиків — П. П. Филиповича та М. Драй-Хмари в приналежності до "націоналістично - терористичної організації Миколи Зерова"? А таке обвинувачення було й за це три видатних поети заплатили своїм життям. [38]

По суті признання не зміняло вироку: визнав обвинувачений свою вину, чи заперечив її — однаково він опинявся на каторзі.

Кидаючи ретроспективний погляд на все те, що пережила Українська Академії Наук з 1929 по 1941 рік, можна уявити собі, в якому моральному стані працювали наукові співробітники, як виробляли свої пляни, як застосовували марксо-ленінсько-сталінську ідеологію до математичних та біологічних законів, під яким страшним Дамокловим мечем жили вони незалежно від наукового імени чи партійної приналежности. Перед НКВД, дійсно, всі були рівні й однаково беззахисні.

Рідко хто із політично репресованих повертався з концтаборів. Здебільшого ухвалою НКВД термін заслання продовжувано. Коли ж бували випадки звільнення, то воно не приносило повної волі. В більшості випадків звільнений повинен був постійно з'являтися до НКВД на перереєстрацію. Часто їм забороняли мешкати в великих містах. [39]

Інститут для вивчання СССР.

---

[38] Віктор Петров, Українська інтеліґенція — жертва большевицького терору, "Українська Літературна Газета", Мюнхен, 1956, ч. 4.10; В. В. Міяковський, "Наші дні", Львів, 1943 XI; С. Підгайний, Недостріляні, ч. 11, стор. 46.

[39] В. Артемьев, Режим и охрана исправительно трудовых лагерей, Мюнхен, 1956, стор. 83.

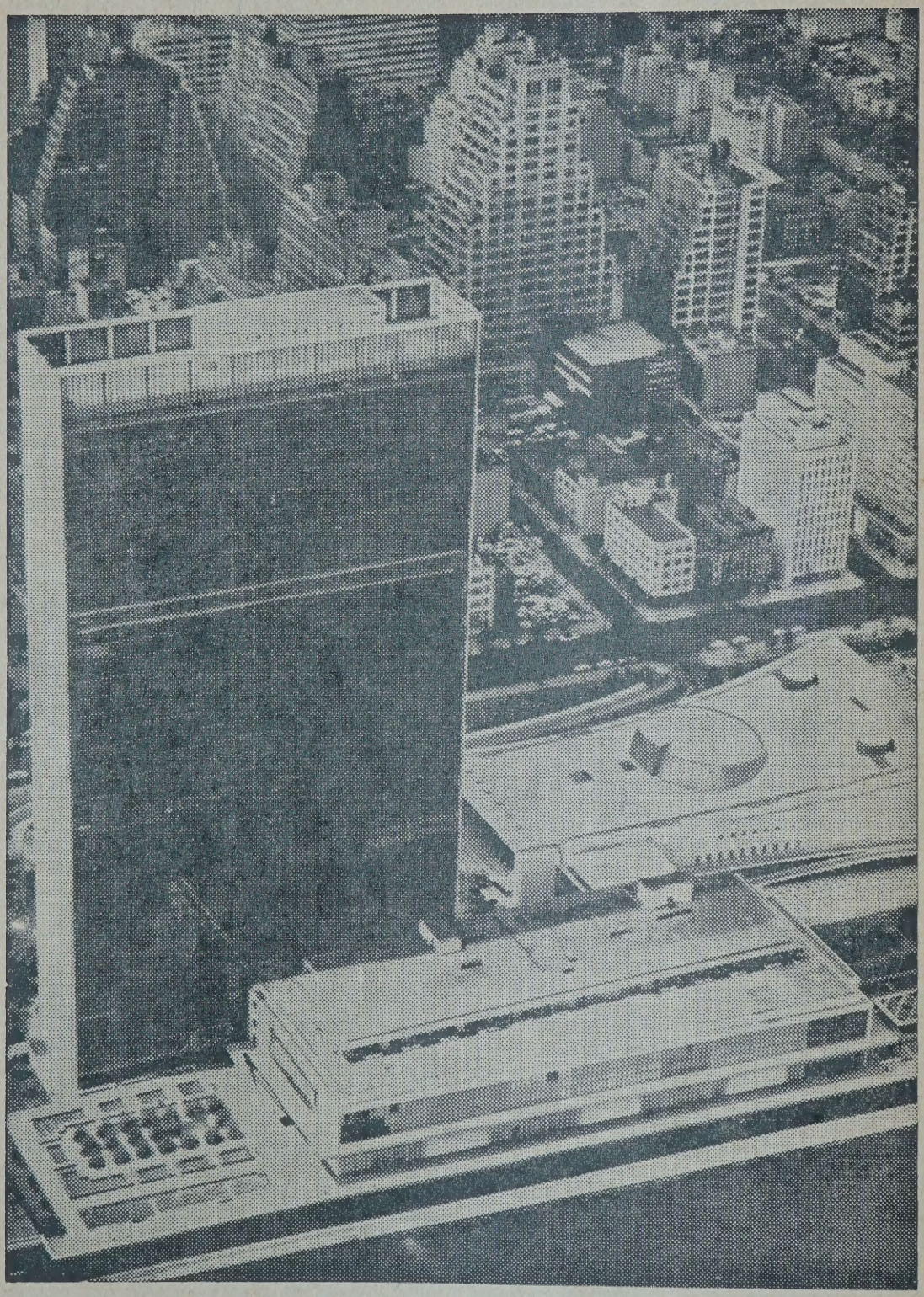

Будинок Об'єднаних Націй у Нью Йорку — осередок уваги цілого світу і його надій на мир. Канада досі відігравала передову ролю в дискусіях над полагодженням конфліктів на Середньому Сході.

„К. С."

Н. Ю. Пушкарський

ЯК ГОРІВ КИЇВ

Про те, як горів Київ, західнє суспільство знає із статей американського журналіста Джона Стейнбека, що був "у полоні" в совєтських провідників "Інтуриста", а тому розповів Заходові совєтську версію. Остання зводиться, як відомо, до того, що Київ спалили німці.

У нашій еміґраційній пресі питанню про пожежу Києва була присвячена стаття Олега Чеха в часописі "Новоє русскоє слово", що була перекладена і надрукована також в українській газеті "Час" з 2. 5. 1948 р.

Ця стаття, що звернула на себе увагу як нью-йорської російської преси, так і української в Німеччині, є ніби підставою для розуміння київського пожару. Основне твердження статті О. Чехова, що Київ спалили не німці, а большевики, відповідає правді, як рівнож правдиво показаний і цілий ряд інших обставин пожежі. Але початковий момент пожежі висвітлений невірно, виразно "зі слів інших" осіб, свідченням яких не завжди можна вірити. Та автор і сам щиро визнає, що в момент виникнення пожежі він на головній вулиці Києва, де пожар почався, не був.

"Я сам був у цей час в одному з будинків на вул. Короленка (кол. Велика Володимирська) і підбігши до вікна, побачив високий, метрів на 50-70 стовп диму й пороху, що піднімався над Хрещатиком".

Пан О. Чех не говорить, в якому числі будинку на вул. Короленко він був і з вікна спостерігав виникнення пожежі. Якщо навіть припустити, що це було в найближчому до Хрещатика будинкові цієї вулиці, тобто на розі Прорізної й кол. В. Володимирської, то це було на віддалі добрих двох кварталів від місця виникнення пожежі. Отже, зрозуміло, що бачити безпосереднбо п. О. Чех міг небагато.

Краще місце спостереження мав автор цієї статті; ось чому він і вважає необхідним розповісти читачам про свої безпосередні спостереження.

***

Про те, як палились воєнні, залізничні й харчові склади на пристаннях Дніпра, в гавані та на залізничних станціях (Київ-товарний), про те, як горіли склади бензини (кол. Нобеля), радіовисильня та був зірваний новий пасажирський двірець — ми розповідати не будемо. Ці зриви й пожежі могли бути виправдані воєнними діями.

Це ж саме стосується й зривів 18. вересня 1941 р., коли в повітря вилетіли комунальні підприємства: водотяг, нова електростанція (що була збудована біля нового залізничного мосту через Дніпро, на Поділі), залізничні майстерні, хлібні заводи і, нарешті, всі три мости через Дніпро. У населення міста, хоч серце й стискалося, але, тому, що це все були "об'єкти") (так звались в СССР споруди, що мали воєнне значення), знищення їх особливого обурення не викликало. Але не так було, коли розпочались дальші події.

19. вересня 1941 року німці взяли Київ. Вони взяли його без бою і навіть не обстрілювали. Невеличкі бої, що мали демонстраційний характер, відбулись на передмістях. Німці не спішили брати столицю. Як виявилося пізніше, вони хотіли взяти Київ цілим, не знищеним, бо хотіли поселити тут німців. Тому вони не були зацікавлені в руйнуванні міста. Біля місяця німецькі війська стояли під Києвом, не входили в нього, а в цей час німецьке командування оточувало місто з усіх боків, творячи "перстень" далеко на схід, на лівому березі Дніпра (під Гребінкою).

Цим місяцем добре скористалося совєтське командування, що організувало з різноманітних совєтських активістів "партизан", котрі, з новенькими короткими рушницями на раменах, ходили містом, виявляючи "ворогів народу" або "німецьких шпіонів", та, користаючись необмеженою владою, часто розстрілювали на місці тих, хто здавався їм підозрілим. А коли в останні дні перед здачею Києва був розліплений наказ, згідно з яким всі чоловіки повинні були залишити Київ, кинувши тут жінок на "милість переможця", то "партизани" бігали в місті і розстрілювали мужчин, яких вони зустрічали на вулицях.

Одночасно в місті провадились якісь таємні праці: на вулицях копались канави, прокладались кабелі; в деякі будинки носили скриньки і коші та замуровували в стіни. Про мету цих праць населення довідалось тільки пізніше...

***

З ранку 19 вересня в Київ почали входити німецькі війська, що в початках (десь до 20-23 вересня) займалися розміщенням своїх частин у місті. Основна маса війська була розселена на Печерську і в Липках. Головний штаб зайняв будинок "Ґрандготелю" на Хрещатику, проти Миколаївської вулиці (вул. Карла Маркса). Німецька комендатура розмістилася у готелю на розі Хрещатику й Прорізної вулиці; в інших великих будинках на Хрещатику розташувалась німецька польова жандармерія, а есесівські частини зайняли дім кол. Губерніяльного Земства (за большевиків — Палац Праці), що був на Великій Володимирській вул. (вул. Короленка).

Того ж 19. 9. 1941 р. загорівся перший дім на Хрещатику. Це був одноповерховий, дуже старий дерев'яний дімок, ч. 7, на партері котрого була їдальня житлокоопу (житлового кооперативу), а на першому поверсі містилася Київська обласна контора "Автотракторзбуту", де автор цієї статті працював юрисконсультом на протязі багатьох років.

Після переїзду з Харкова Української республіканської контори "Автотракторзбуту", було знайдено більш просторе помешкання на тім же Хрещатику, ч. 3, а в будинку ч. 7 горішній поверх зайняло правління житлового кооперативу.

Пожежа будинку ч. 7 на Хрещатику характеристична в багатьох відношеннях. Поперше, ця стара дерев'яна будівля завжди була дуже небезпечна щодо пожежі, і цей пожар може бути легко пояснений необережним поводженням з вогнем в їдальні або киненим недокурком цигарки під час того, як їдальню грабували. Треба згадати, що населення міста ще з вечора 18. 9. 1941 р. почало грабувати

маґазини і совєтські установи, розбираючи р е ш т к и продуктів, меблі, посуд та інше. Мешканці сусідніх з ч. 7 будинків намагалися погасити пожежу, але це було неможливим, бо водотяг був зірваний і місто залишилось без води. Але тому, що в цій будові не були закладені міни, він горів спокійно, "як свічка", і мешканцям своїми засобами вдалось льокалізувати вогонь і охоронити від пожежі сусідні будинки.

Німці ніяк не реаґували на цю пожежу. Їх патрулі роз'їжджали Хрещатиком і солдати розмовляли й жартували з публікою, що натовпами стояла на хідниках.

На другий день були розліплені перші накази, якими населення закликалося здати, в обов'язковому порядку, зброю (мисливську теж), вибухові матеріяли і протигазні маски. Вимагалось також здати радіоприймачі, які на початку війни були здані совєтській владі, але в день зайняття Києва німцями населення самовільно їх розібрало зі складів, де вони зберігалися. Усі ці речі приймались на розі Прорізної вулиці (вул. Свердлова) й Хрещатику в домі ч. 2 (кол. банк зовнішньої торгівлі, а за большевиків — маґазин дитячих іграшок).

Одночасно був виданий наказ, що всі підприємства й установи повинні були зареєструватися в комендатурі (що містилася на Прорізній вул., ч. 1). У цьому ж будинку почали видавати перепустки особам, що хотіли б вийти з міста для розшуків своїх кревних.

У наслідок цього на Хрещатику стояли тисячі людей в чергах, щоб дістати перепустку, або здати зброю чи радіоприймачі.

На прохання свого сусіда п. Г-ва я пішов з ним здавати його мисливську рушницю. Було це о першій годині пополудні 24.9. 1941 року. Ми пройшли з Липок по Інститутській вулиці й вийшли на Думську площу, де спинились, щоб краще побачити як з верхів'я будинку Думи німці усували совєтську червону зірку. Увесь Хрещатик був переповнений людьми, як місцевими мешканцями, так і німцями, що проїжджали на своїх машинах, роверах, або йшли пішки.

Черга тих, що здавали мисливську зброю, була невелика. Пояснювалось це незвичайно простим порядком приймання н і м ц я м и зброї. Коли ми увійшли в колишній маґазин дитячих іграшок, то від мого сусіда прийняли його рушницю, взявши її за дуло, і поклали до спільної купи на полицях маґазину, сказавши при тім "ґут". Мій сусід страшно здивувався з цієї простої процедури, з якою так легко зникла його укохана рушниця, і почав перепрошувати мене за турботи, думаючи, що йому буде потрібний перекладач. Розмовляючи, ми вийшли на вулицю, де під цей час рух помітно підсилився, бо Хрещатиком проїжджали автами німецькі війська, що посувалися на схід, — проходило якесь нове з'єднання.

Ми дійшли до рогу Хрещатика і Лютеранської (тепер вул. Енґельса), де зустріли спільну знайому, що поспішала до комендатури, щоб дістати перепустку на лівий берег Дніпра, де, як їй передавали, серед полонених був її чоловік. Мій сусід давав їй поради, а я стояв два кроки від нього і дивився на натовп людей, що були на розі Прорізної вулиці. Місце, де я спинився, від місця дальніших подій

було віддалено не більше яких 50-60 метрів, і я ясно все бачив і чув.

Спочатку стався маленький вибух, ніби вистрілив "пугач", а з вікна півльоху будинка, в котрому я щойно був і здавав із сусідом рушницю, повалив дим. Цих вікон, що виходили на Хрещатик, у будинку було декілька, і дим показався з останнього вікна, ближче до пошти. Ніякої паніки це не викликало, публіка стояла далі й було ніби ясно, що вогонь з'явився в наслідок необережного поводження німців із ружними огнепальними засобами, що їх вони приймали в цьому будинку, разом зі зброєю, і що цей вогонь буде швидко ліквідований. Цілком природньо, що вся моя увага, як і увага всіх інших, була скерована на цей будинок, як раптом на його горі, приблизно на третьому поверсі, залунав великий вибух, при чім полум'я вибуху вирвалось на Хрещатик і досягло протилежного боку вулиці.

Я бачив, як із машини, що якраз проїжджала з німецькими вояками, посипались люди, викинені силою вибуху. Потім було видно, як увесь верх будови (вона закінчувалась літніми прикрасами, ніби вежою) полетів униз на вулицю, на людей. Дім ніби сів на один поверх і в ньому відразу запанувала пожежа великої сили.

Вибух був міцний, але не такий великий, як про це говорять інші очевидці. Сила вибуху віддала й мені в обличчя: посипалось шкло з верхніх поверхів універсального маґазину, і я мимохіть втягнув голову в плечі, але великі шкла вітрин залишились цілими.

Люди зі страху почали втікати. Я бачив одного чоловіка, що біг з окривавленою головою паристим боком Хрещатика, і я не знав, що мав робити далі. Нікого, що мав би бути поранений ногами натовпу, як це твердить О. Чех, я не бачив, бо їх не було. Мій сусід, прямуючи Лютеранською вулицею вгору, спокійно пішов до дому, а я залишився стояти на Хрещатику, бувши спонуканий до того цікавістю.

Головна маса людей тікала іншим боком Хрещатику і декотрі з цих людей були скривавлені. Як виявилось, питаючи ранених, їх рани походили від каміння, що сипалось на голови людей після вибуху. Німці продовжували їхати і рух війська не спинився, з чого можна було здогадуватись, що обвал будинку, де стався перший великий вибух (Прорізна, 2) був частковий і Хрещатик був вільний для проїзду авт.

Під тиском тих, що втікали, я поступово подався в напрямку до Фундуклїївської вулиці (тепер вул. Леніна); на розі Хрещатика і Фундуклїївської вулиці стояв німецький поліцай і спокійно керував вуличним рухом. Цей спокій нової воєнної влади дав мені певність, що більше вибухів не буде, хоч з поміж втікаючих у паніці мешканців Києва чути було голоси, що з Хрещатика треба втікати, бо він цілий заміноваиий і незабаром вибухне.

Дійсно, хвилин через п'ятнадцять (а не одночасно, як про це пише п. Чех) після першого великого вибуху залунав новий, значно сильніший першого, в домі "Ґранд-готелю" на Хрещатику, і високий стовп диму та пороху піднявся над ним.

Як я вже про це згадав, в будинку "Ґранд-готелю" містився німецький генеральний штаб і цим ви-

бухом було забито багато німецьких старшин та вояків.

Розуміючи тепер, що втікаючі люди, кажучи про можливість вибуху цілого Хрещатику, мали рацію, я вирішив іти до дому через Басарабку (базарна площа), що була віддалена на один квартал від того місця, де я стояв. Піднімаючись Кругло-Університетською вулицею, я почув третій вибух. Це, як виявилось потім, був зірваний "Пасаж", що виходив на Хрещатик.

Вибухи в домі на Прорізній вулиці, ч. 1, де почався пожар, повторювались і знищили цей дім до основ. Ці повторні вибухи могли бути наслідком інших закладених мін, могли постати також і від великої кількости мисливського пороху, що був зібраний між 20 і 24 вересня і який належало здати разом з мисливською зброєю.

Вибухи, міцні, але слабші від перших трьох, продовжувались в інтервалах кількох хвилин, на протязі всього вечора і наступної ночі. Біля місця вибухів відразу ж починалась пожежа, що швидко поширювалась, бо не було води, щоб її погасити. Німці знайшли біля оперного театру великий підземний резервуар з чималим запасом води і почали були цистернами довозити воду на Хрещатик. Але цієї води було все ж таки замало і пожежі поширювались.

Ті з "партизан", що залишилися в місті з "спеціяльним завданням", скористались з того, що увага німців була зосереджена на Хрещатик, зробили нові вибухи на Миколаївській вулиці (тепер вул. К. Маркса), в будові готелю "Контіненталь".

Вибухи відбувались один за одним і все в нових і нових місцях. Пожежі розростались.

Обуренню мешканців Києва не було меж. Нищились чейже не тільки будівлі, але й люди, що в них жили; ті, що втекли стратили увесь свій маєток. Роздратований натовп почав шукати "підпалювачів" і передавали їх німцям, у цій нерозберисі були, звичайно, можливі й помилки. Німці всіх запідозрених підпалячів розстрілювали на Царській площі і на Басарабці. Тому, що ці засоби не припинили пожеж, пошукування підізрілих людей продовжувались і було розстріляно багато невинних.

***

Я не спав першу ніч зовсім. На ранок (в ночі ходити містам було заборонено) я спробував пробратись на Хрещатик. З середини Лютеранської вулиці (далі пройти перешкоджало кільце німецьких вояків) я бачив, як горів вже будинок Наркомфіну (колишній банк) і всі будинки від нього аж до Прорізної вулиці. Горіли будинки й на другому боці від Прорізної; горіла й сама Прорізна вулиця. В загальному горів центр міста, і не було засобів його спасти: води не було, протипожежних засобів — теж.

На третій день від початку пожеж німці привезли на літаках із Варшави ґумовий шланґ, біля 7 дюймів у діяметрі (17,8 цм), і почали з його допомогою помпувати воду з Дніпра. Скоро виявилося, що шланґ був перерізаний "партизанами"; німці їх зловили й розстріляли. Казали, що головним винуватцем була місцева жидівка — "партизанка". Якщо це не відповідало дійсності, то це була виразна провокація, бо під час пожа-

рів у місті і вибухів, що не припинялись, подібні обвинувачення могли бути кинені з метою виправдати пізніші дії німецьких воєнних чинників.

На другий день після цього випадку (30.9.1941 р.) був розліплений наказ, щоб всі жиди, що залишились у місті, зібрались на Лук'янівськім жидівськім цвинтарі. Через декілька днів ціле місто з жахом довідалось, що німці розстріляли з кулеметів всіх зібраних, біля 70.000.

Вулицями міста їздили авта з гучномовцями й населенню, що жило в прилеглих до Хрещатику вулицях, було наказано залишити помешкання й перебратись в передмістя. Вільних помешкань, звичайно, не було, і люди, взявши з собою все, що можна було на плечах нести, розклались просто на вулицях, під домами, на Володимірській гірці і т. п., і там ночували.

Якщо в приватних квартирах, де люди продовжували мешкати, закладених мін було порівнюючи мало, то в громадських будівлях їх було знайдено колосольні кількости. Так, з пивниць Опери було витягнено вибухових матеріялів вагою в одну тонну; з будівель Штабу Київської воєнної округи (на Банківській вул.) і Педагогічного музею (В. Володимирська вул.) витягнено заряд, вагою понад дві тонни. Такіж колосальні заряди вибухових матеріялів було знайдено в пивницях Університету, Державного Банку та інших будинках; при чім у будинку Державного Банку міни були залучені в електричну мережу. В інших будівлях, як потім пояснювали німецькі піротехніки, міни мали годинникові механізми, або хемічні запалювачі, де в одній скринці знаходились дві рідини, що загорались під час з'єднання: вони були роз'єднані перегородкою, що її поступово роз'їдали ці рідини. Коли перегородка розпадалась, рідини з'єднувались, загорались і поставав вибух.

Витягнений з будівель вибуховий матеріял німці залишали лежати на хідниках по кілька днів, з чого населення мало великий страх.

Міни були закладені не лише в громадських будівлях, але і в деяких мешканевих домах. Робилося це так: якийнебудь відповідальний робітник НКВД, тікаючи на лівий берег Дніпра, віддавав свою кімнату в розпорядження "спеціялістів", які вносили туди кілька сулій з нафтою або бензиною і закладали міну.

З вогнем німці боролись, як могли, але, переконавшись, що їх спроби ліквідувати пожежі, безуспішні, почали самі зривати будинки, до яких зближався вогонь, з метою відрізати дальший шлях вогню. Слабенькі вибухи, що їх робили німецькі сапери, чітко відрізнялися від сильних вибухів совєтських мін.

Вночі від світу пожеж місто було так ясно освітлене, що сусідні вулиці не потребували штучного освітлення.

Київ сильно горів 10 днів. Пожежі, що вже притихали, розгорались з новою силою то в однім, то в другім місці після чергового вибуху совєтських мін. І тільки, коли направили водогін і після повороту з лівого берегу міських пожежних команд, пожежі припинилися.

У висліді цих пожеж цілком ви-

горів центр міста, з такими вулицями:

1) Хрещатик — від Царської площі до Думської (на паристому боці лишились цілими 6 будинків, а на непаристому — два доми з боку Царської площі);

2) Увесь Хрещатик до Басарабки;

3) Інститутська вулиця до Ольгинської, включаючи сюди величезний дім Ґінзбурґа, що його мінами зірвали енкеведисти в тих квартирах, що вони їх займали;

4) Ольгинська вулиця і Миколаївська площа (цілим лишився тільки колишній Соловцовський театр);

5) Банківська вулиця;

6) Лютеранська вулиця;

7) Басарабка;

8) Пушкинська вулиця;

9) Михайлівський і Хрещатицький провулки;

10) Вся Думська площа.

Інформації п. Очерета (див. "Українська Трибуна" з 26. 9. 1948 р.), що згоріли всі будинки на Сінній площі, не відповідають дійсності. Були окремі пожежі і в інших частинах міста, але головні пожежі були в центрі, в кордонах кола, обмеженого названими вулицями.

***

Окремо слід згадати пожежі будинку Думи і Верховного Совєту. Вони згоріли в наслідок вибухів, що стались на сороковий день після зайняття Києва німцями. Казали, що всі вибухи стались у наслідок дій запалювачів із сповільненою дією, що можуть з технічних причин бути чинними до 45 днів. Дійсно, після цього терміну всі вибухи припинились.

Цілком відокремленно стоїть вибух Успенської церкви Києво-Печерської Лаври. Німці знайшли міни, закладені під церквою, але, згідно з їхніми заявами, витягнути їх було неможливо без вибуху. В очікуванні того, що міни самі взірвуться, було наказано всім мешканцям залишити територію Лаври; вони були переселені на Подол. Німці пустили електричну струю в освітлювальну мережу Лаври, але вибуху не сталось. Постав був невеликий пожар мешканевої будівлі, але німецькі вояки його погасили з допомогою шланґу, що був прокладений до Дніпра. Це було в кінці жовтня.

Вибух Успенської церкви стався 3. 11. 1941 року. Мабуть причиною вибуху була совєтська міна, що вибухла від запасного запалювача... Неповторний культурно-історичний пам'ятник з часів розквіту мистецтва Київської Руси XI століття перетворився у здеформовану хаотичну купу каміння.

(Інститут для вивчення СССР)
Книга 5. 1956 р.

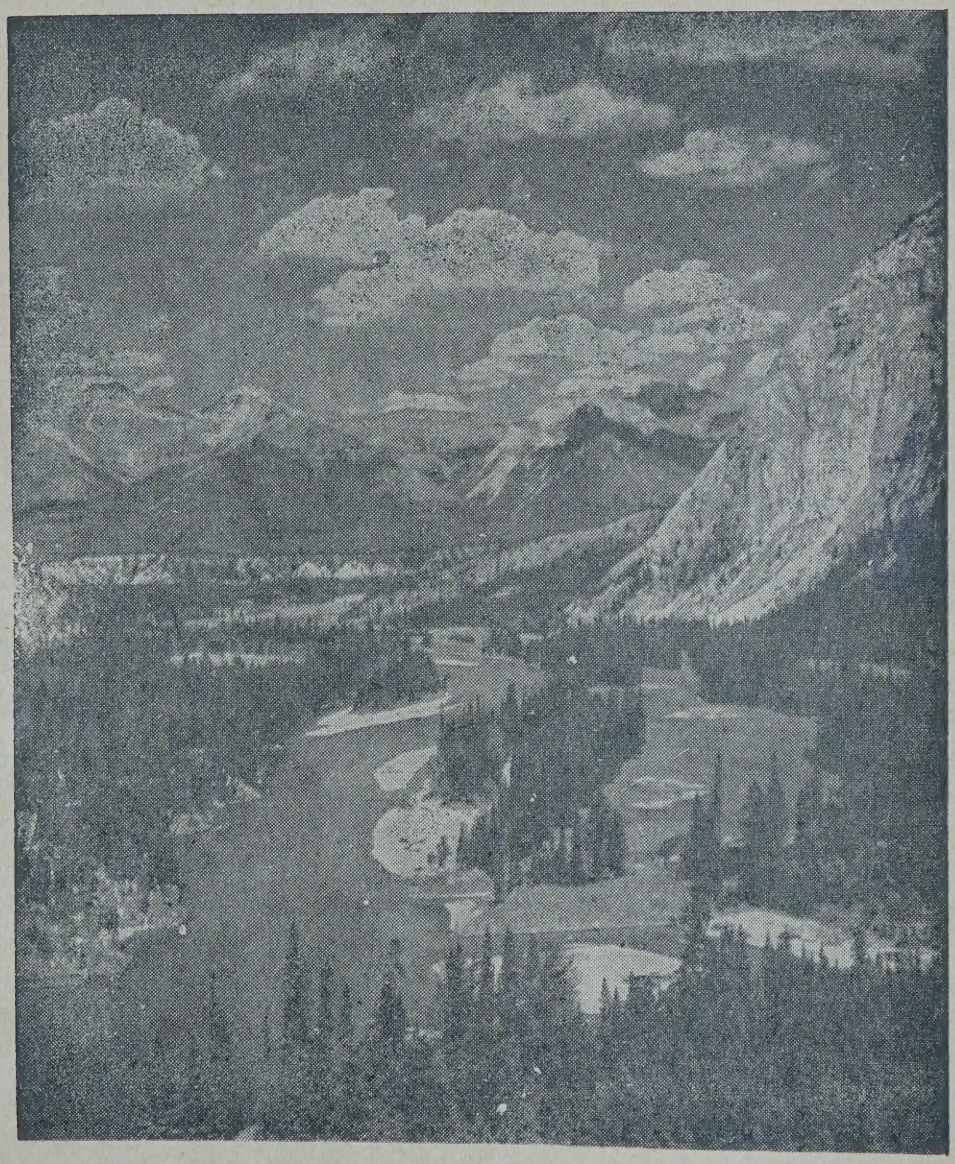

ЧУДОВА КАНАДА — Літо в Скелистих горах.

„Канадійська Сцена".

І. Нечуй-Левицький

В КОНЦЕРТІ

Був концерт... не концерт, а ґенеральна репетиція Лисенкового концерту в київському театрі. Я люблю ці генеральні репетиції. Вони виходять кращі і вдатніші, ніж концерти. Кожний артист грає і співає не для других, а ніби сам для себе, співи ллються вільно, як вільна річка по лугах, як вільний теплий вітер по степах...

В театрі темно й пусто. По льожах, по партері де-не-де мріють люди, ніби притаївшись по закутках. Але сцена освічена, аж сяє світлом. Хори в українських костюмах. Залита світлом сцена, декорації, артистки й хори при темному театрі ефектовно сяють, наче на чудовій картині часом виступає десь далеко в лісі, або на воді ясно освічене місце на темрявому фоні й притягає до себе очі.

Я один сиджу собі й думаю. Музика почала. Я заплющую очі. Мотиви ворушать нерви. Гарно мені, наче легкі хвилі гойдають тихесенько човник, підкидають мене, колишуть в темному повітрі. Мислі згасають, притаїлись. Я не паную над ними. Самі думи без моєї волі ворушаться. Ото перед моїми очима виступають якісь картини, ніби туманом повиті. Картина за картиною, образ за образом манячать, міняються, десь зникають. Ніби з густої імли виглядають якісь обличчя. От виглянуло чиєсь лице пишне, дівоче, задумане, з чорними очима, глянуло мені просто в вічі і десь потонуло в імлі, а за ним зявились інші, то молоді з усміхом на устах, то сивоусі, поважні... За ними йдуть ніби перед очима цілі події, цілі сцени, неясні; невиразні, плутаються, як павутина по квітах. Над ними якесь ніби не наше небо. Кругом то ліси зелені, то луги, то якісь дивні ріки в фантастичному світі... Картина йде за картиною, як у дивному сні. Я милуюся ними, задивляюся на них, неначе бачу їх у своїй уяві. А музика ллється, як тиха вода, колише мої нерви, заспокоює, тішить, повиває, ніби теплим вечірним вітром, і наводить чарівні мрії.

Полилася клясична музика. Полилася Бетговена "Сонната апассіоната". Загреміли акорди, тверді, як сталь, дужі, глибокі, як море. Гук лився, переливався дужими хвилями. Мельодії сипляться, переплутуються в якомусь хаотичному неладі. Сумно, темно. Думка спадає ніби в якусь темряву. Бачу якийсь хаос, ніби до створення світу. Бачу, ніби кругом мене хвилюють збурені стихії. Не то море, не то земля. Небо червонувате. Хмари кровю облиті. Акорди клекочуть, і передо мною ніби клекоче море, освічене червоним світом. На чорних скелях та горах стрем-

лять якісь ліси велетенські: досягають верхами до чорних хмар. Акорди пішли в нелад, і стали, ніби струни разом порвались: і мені здається, що луснули й розсипалися гори, скелі впали в море.

І знов полились дивні мельодії, співучі, глибокі та ясні. Мельодії стали виразні, наче пісні. Вони виринають з поетичного неладу як сирени з хвилі. Клекіт втих, і неначе сонце ясне виглянуло з хмар. Блиснуло синє небо. Море втихло. Гори й ліси ніби засміялись. Полилась виразна мельодія, торжественна, велична. Щось велике почулось в тих мельодіях. Здається мені, що я в якомусь храмі. Якесь велика базиліка, якийсь ґотичний храм. Світ ллється через червоні та сині шибки, ледве мріють стіни. Орґан грає торжественні гимни. Мельодії ллються попід зводами, лунають десь високо, високо і летять в небо. Чую в тих мельодіях гаряче кохання людського серця, щастя любови... А струни сумно гудуть, знову пішли в нелад. Я неначе бачу якихось замучених, людей, почуваю горе їх серця. До мене вигляда бліде лице молодого ґетевського Вертера. Рвонувся акорд і порвався. Порвалось серце молодого Вертера і затихло навіки.

І знов тихо воркочуть багаті, повні, густі сумні мельодії, неначе передсмертні мрії Вертера, неначе нудьга і сум другого великого ґенія того важкого часу — Байрона. Почуваю серцем його сум, його тугу серед розпусти, пустоти суспільного життя, його чорного часу.

"Бувай здоров, краю, мій краю коханий!
Твій берег в імлі сизій зникає..."

Чується мені пісня Байрона, що покинув свій рідний, але ворожий, розпустний край і пішов блукати по світу, шукаючи спокою для свого розбитого серця. Як намальовані, встають передо мною всі картини, всі місця, де Чайльд-Гарольд розважав своє люте горе: то встає передо мною розкішний Ліссабон, то Рим, Венеція, Альбанія з своїми горами та скелями. Пишний Босфор майнув золотим пасмом з мечетами, мінаретами. А там встають Альпи. Над Альпами грім, блискавка. Гримлять гори, тріщать скелі, а над горами піднімається дух Манфреда, проклинаючи нікчемних людей свого часу.

"Одного щастя бажаю я: забути все на світі, забути гидкий час, пустих нікчемних людей!" — ніби говорять мельодії великого поета композитора: але не можу забути, бо люблю людей бідних, безталанних, здавлених... І знов музика ясна, як погожа вода в Дніпрі, ллється виразно мельодією пісні гарячої, люблячої. Співає нещасна душа, що хоче щастя, рветься з неволі на вільний світ Божий...

Мельодії стали, ніби вмерли, і картини десь ніби закутались в туман: і сумні згадки про ті важкі часи ніби вмерли і щезли, як туман перед ясним сонцем.

Сцена освітилась. Ото виходить на сцену український хор. Народні костюми, свіжі, гарні. На дівчатах аж блищать квітки та стрічки. Вишивані сорочки, червоні черевички, намиста аж сяють. Повіяло рідним духом України. На сцені заворушилась сила молодих людей. Свіжими молодими голосами полилася Лисенкова кантата: "Бють пороги".

Загув оркестр прелюдію. Загуркотали баси: Полився голос чудо-

вого баритона:

"Бють пороги, місяць сходить,
Як і перше сходив.
Нема Січі, пропав і той,
Хто всім верховодив.
Нема Січі... очерети
У Дніпра питають:
Де то наші діти ділись,
Де вони гуляють?

Нема Січі! Одно слово ґенія, кинуте в мелодію і ніби чарами розгорнулась передо мною картина. Пустиня. Українські степи мріють без краю. Вечір. Червоне сонце сідає і заливає степи. Дніпро лиснить червоним сумним світом. Очерета дрімають. Верби стоять непорушно. Десь далеко понеслась моя думка понад лиманом. Вода лиснить в лимані. Пусто. Глухо. Січ лежить в руїнах, як давня Троя. Нігде ні живої душі, все замерло на Україні.

А чудовий баритон ллється, переливається, а в мотивах неначе чути, як гудуть дніпрові пороги, як реве Ненаситець серед мертвої степової тиші. Сумна поважна, глибока й народня мелодія. Здається ніби давній кобзар плаче на руїнах Січі, ніби могутні сльози запорожця ллються разом з мотивом. Місяць сходить як золоте червоне коло. Темнішає. Степи й лиман криються фіолетовою імлою. Тихо й мертво. Тиха задума наполягла на мою душу.

А мелодія плине, як дніпрова вода. Починається тріо "Чайка скиглить, літаючи, мов за дітьми плаче". І здається, чуєш серед тієї мертвої тиші різкий, пронизуватий крик дніпрової чайки...

"Де ви забарились? Вернітеся, дивітеся" високо піднімає голос тенор. І перед моїми очима ніби по Дніпру заворушились козацькі чайки, полетіли птицею по воді, мигають як стріли.

Ніч. Один місяць ллє тихий світ. Оркестр гуркоче тихо на басах. Акорди ллються то вгору то вниз. Здається десь бє хвиля, здорова, дужа. Це не Дніпрова хвиля. Це Чорне море грає... Хвилі плещуть не то об скелі, не то об берег. Піднявся місяць вгору. Серед моря стоїть турецька галера, ніби скеля стремить в темряві. Високий сопрано в тріо впав, ніби блискавка, і освітив море, ніби вогнем.

Кругом галери козацькі човни. На човнах сидять рядами козаки з довгими вусами, загорілі; з дужими плечима. Я ніби бачу, як виступають їх лиця, ясно освічені бликами, неначе в темних картинах Рембрандта. На галері ряди невольників козаків приковані до ключин. Між ними турки стоять в пишних уборах, в золоті та сріблі. Все стоїть і не ворушиться. Я бачу ніби живу картину серед моря. Хвилі бігають, миготять...

—Слава не поляже,
Не поляже, а розкаже.
Що діялось в світі;
Чия правда, чия кривда
І чиї ми діти.

"Слава не поляже" заспівав дівочий хор, полився ніби з неба граціозний гомін. Цілий хор дужими голосами підхопив "Слава не поляже, а розкаже!" І картина ніби ожила перед моїми очима, човни рушили до галери. Козаки заворушились. Ото вони вже на галері. Блищать шаблі, блищать криві турецькі ятагани, ніби блискавка мигає по галері...

Впали турки. Розковані вже невільники. Галера заворушилась і попливла в лиман. "Слава не поляже" — заспівали козаки, і лиман зрадів, заколивався. Загув Дніпро, вітаючи своїх гостей на

Україні. Впала темрява ночі. Запалало небо вогнем. Сонце відразу викотилось на небо. Ожили береги. Заклекотали орли в степу. Зашугали чайки. А козаки пливуть і співають. Дніпрові хвилі грають. Вода гуде, пороги стогнуть.

"Наша дума, наша пісня не вмре, не загине" — гукають козаки. Їх очі блищать. Торжественно пливе галера лиманом. От загув Дніпро. Показались береги, обставлені скелями; над водою верби тонуть в промінні пекучого сонця. Широкий Дніпро грає, лиснить іскрами. А торжественна пісня ллється, переливається. Чути силу України в тих дужих мотивах, силу велику, незломну...

"Наша дума, наша пісня не вмре не загине!" — Ще раз співає хор. І перед моїми очима ніби сяє ще один славний день України, день майський, але гарячий: то був май України після сотні років лютої зими, після сотні років польського ярма. Ніби бачу той день над Корсунем.

Ліси зеленіють. Квітки цвітуть. Гаряче сонце сяє. Рось в долині лиснить, неначе потрушена золотим порохом. Поляки розбиті тікають.

Замовк хор. Самі чоловічі голоси вдарили: "Гей не дивуйтеся, добрії люди, що на Вкраїні повстало". Оркест виразно вибиває такт на басах. Хор гримить, одбиває мелодію одрубчасто: чую марш, торжественний, славний, дужий, як морська хвиля, і разом з тим радісний: щось славне вчинилось на Україні... От неначе перед моїми очима Богдан Хмельницький з золотою булавою вступає в Корсунь. На козаках сяють малинові жупани. Народ заливає улиці, майдани. Скрізь натовп, скрізь невимовно радість. Радіє народ, співають козаки, встала сила України, ожила, воскресла.

Пісня скінчилась. Баритон заспівав сольо жалібну пісню: "Ой чого ти почорніло, зеленеє поле?" Ніби через сон чую слова: "Круг містечка Берестечка на чотири милі мене славні запорожці своїм трупом вкрили..." Смутна мельодія ще не дійшла до серця. Ще лунає пишний мотив, ще бачу перед собою ясний, гарячий день, але не над Корсунем... десь серед поліських лісів, над зеленими, як оксамит поліськими лугами. Бачу військо козацьке, ніби чорна хмара наступає. Над ним мають малинові корогви, поруч стоять татари. Біла ханська здорова корогва високо несеться, як білий лебідь лине в синьому небі. По другий бік польське військо в дорогій зброї. Сонце грає на золотих уборах, на дорогих контушах. Між ворогами зеленіє широка болотяна низина. Зранку до півдня стоїть військо і не ворухнеться. А сонце сяє, грає маревом над золотими шапками, блищить на списах. Богдан в червоній горностаєвій мантії, з золотою булавою, обсипаною самоцвітами, літає перед козаками на страшному баскому коні.

Загриміли гармати. Рушили поляки. Вдарили на їх козаки. Зрада в козацькому війську... "Почорніло ти од крови, козацької крови..." долітає до мого уха жалібна мелодія. І рушилась козацька сила. Татари зрадили. Хан держить Богдана в своєму наметі і не пускає в битву. Виговський поїхав у Чигирин, щоб привести викуп за Богдана.

Ніч, темна ніч. В зеленому ханському наметі сидить Богдан, похиливши голову. Роєм літають його

думи. Чути гук гармати. Козаки гинуть. Хан держить в неволі розум України. Побігли козаки назад на Україну...

І знов виступає перед мною інша картина. Стара віковічна волинська діброва. Козаки сидять кругом багаття. Старі дуби чорніють як скелі. Світ пронизує зелене гілля, миготить на стомлених, осмалених козацьких головах. Бачу втомлені очі; виразно виступають з темряви високі задумані чола, неначе на темрявих картинах Рембрандта. Коло дубів лиснять наконечники списів. За дубами виглядають силуети козаків, привязані коні, неначе тіні. Старий вусатий козак сидить коло вогню, грає на кобзі й співає: "Клюють очі козацькії, а трупу не хочуть..." Я неначе бачу його сумний вид проти вогню; його довгі сиві вуса, бачу сльози в очах. Пісня його ніби на похороні України... І ту пісню ніби слухають віковічні дуби. Похилились од горя зелені віти. капають не р о с о ю, а сльозами кровю. Мертво, тихо кругом. Сумують козаки. Сумує діброва... "Ти знов будеш зеленіти, а ми вже ніколи", чую я, і сльози підступають до очей.

"Ой Дніпре, мій Дніпре, широкий та дужий! багато ти, батьку, у море носив, козацької крови, ще понесеш, друже!" знов починає баритон Лисенкову багату мелодію; а я все ніби бачу того кобзаря, неначе древнього пророка, що пророкує будуще України. Ще жде Україну кров, ріки крови за вольную волю: ще її жде славна Батова, Максим Залізняк, Ґонта... Які сумні, які страшні картини! Не легко вмерти Україні.

І все бачу я ту саму картину в діброві. Картина ніби стоїть перед моїми очима, як намальована пензлем Рембрандта. Бачу іншу велику діброву десь коло Чигирина. Багаття жевріє. В лісі тихо. Запорожці ледве виступають з темряви. На їх загорілих чолах, на вусах, на червоних кармазинах бігають виразні червоні блики. То блиснуть здорові чорні очі, і наче згаснуть, то блисне чорний довгий вус, то ворухнуть десь густі чорні брови і десь сховаються. Як червона блискавка мигне промінь по малиновім жупані і десь ніби впаде в траву. Листя на дубі жевріє як жар. Дуби чорніють. Коло багаття грає на кобзі і співає вже не старий кобзар, а молодий Ярема Галайда: "Ой, Дніпре, мій Дніпре, широкий та дужий! — ллється його голос, смілий, голосний. Потомлені запорожці та гайдамаки, то сидять, то лежать, підвівши голови і, спершись на руки, слухають ту мелодію. "А цю ніч, Дніпре, нап'єшся шляхетської крови". Співає Ярема, а його чорні очі блищать, сиплять іскрами. Чоло підняте вгору, лице дише сміливістю. Співає вже не наймит польський, не попихач жидівський. Співає чоловік, співає вільне серце, вільна душа, що притаїлась і сховалась од ворогів в густій темній діброві...

Коло дуба стоїть обпершись Максим Залізняк, високий, плечистий, міцний, дужий, як віковічний дуб. Лице повне, румяне, чоло високе, очі тихі, сині, русяві кучері хмелем вються по голові.

"Максим козак Залізняк, козак з Запорожжя: як виїхав на Вкраїну, як повная рожа", каже про нього пісня. Як рожа світиться його біле лице, ясно освічене. Не тобі лити людську кров! З такими очима та кучерями тільки співати піс-

ні про кохання при ясному місяці в вишневому садочку. Та горе гірке: Україна задавлена ворогами. Не в тобі, Максиме, причина пролитої крови, а в твоїх ворогах... А там далеко по густій діброві, між товстими дубами скрізь мигає багаття. Палає огонь. Коло огню сидять нужденні гайдамаки, що повтікали од панщини, сидять наймити, сидять обідрана голота. Одежа на їх драна. Вони босі, трохи не голі, зануждені, замучені: Червоний огонь бігає по їх розхристаних худих грудях, по сухих запалих щоках...

Бачу неначе картину з Дантового пекла, неначе виглядають на мене з розпечених, аж червоних могил та домовин бідні душі, засмучені, розпечені в пекельному огні... Вся діброва грізна, сумна, страшна, як Дантове пекло. Сум наліг на мою душу.

Замовкла пісня. А картина стоїть перед моїми очима. Дотліває жар в багатті. Чорні дуби неначе вкриває туман. Все там в темряві. Полились нові грандіозні мелодії. Почався мелодійний Лисенків дует: "І широкую долину, і високую могилу, і вечірнюю годину... не забуду я". Яка гарна, делікатна мелодія! Як вона доходить до серця!

Страшна картина в лісі щезла, неначе сон. Співає дві щасливих душі. Радість закоханого серця ллється в тих мелодіях. Передомною зелений гай. Ніч місячна. Місяць пливе серед неба. Під ним легкі пронизані жовтим світлом хмарки. Співає ніби Шевченків Ярема з Оксаною під гаєм... Тенор переплітається з сопраном, неначе дві срібні нитки, і дзвенять про щастя: розказують, що бачила колись широка долина, і висока могила, і червона калина, що чула вечірня місячна година... А бачила калина любов чисту, молоду, чула вечірня година, чув місяць золоті слова молодого щастя... "Та що з того... Не побрались: розійшлися, мов не знались..." ледве чую слова. І мелодія задзвеніла елегією, смутком, але не важким, не тим, що вбиває душу, гнітить серце і накидає чорне покривало на очі... Чую голос Яреми десь у лісі, коло панського палацу, чи під Лебедином, за стіною Лебединського манастиря, чую голос Оксани з вікна високого палацу в неволі... Голоси затремтіли от-от заплачуть. Жалібно, як голуб, загув тенор в граціозних переливах. І його голос лунає десь під черешнями та яблунями і ллється під небо до ясного місяця. Чується розставання, але не навіки, не до смерти. Чути надію в тих чудових мелодіях, як в співах пізнього соловейка, надію будучої весни. І знов колись прийде весна, зацвітуть сади і заспіває соловейко, закує зозуля.

Ліс, огонь, кобзар, козаки, ціла картина десь ніби чарами щезла. Чути музику Моцарта. Грають його сонату. Як перли полились веселі акорди. Неначе хтось сміється весело, голосно, од щирого, щасливого серця. Полилась мелодія — пісня, витяжна, граціозна, м'яка як шовкова нитка. Неначе з неба ллється та чаруюча мелодія і манить серце, лащиться по душі, як літня хвиля, лоскоче тепле тіло. І знов посипались дрібні веселі акорди неначе забряжчало червоне намисто з золотими дукачами в гарної дівчини на шиї. Я чогось згадав Альпи, Зальцбурґ, де родився й виріс Моцарт.

Неначе чарами хтось вхопив і підняв завісу. І перед моїми очи-

ма став Зальцбурґ серед Альп. На зеленому гладенькому лузі неначе з землі висунулась тераса — скеля, довга, з рівними стрімкими, камяними стінами навкруги. Понад скелями знов зеленіє луг, зеленіє розкішний сад. З одного боку на високому горбі стремить давній лицарський замок з баштою, де я давно колись стояв на самому вершку і милувався Альпами.

День. Сонце, світ, радість. Я ніби стою на башті. Внизу під скелями бачу хрести церков та дзвіниць. Зальца шумить. А по другий бік замку зеленіє лука, аж очі бере в себе, а кругом неї гори рядами виглядають верхами одна з-за другої. Одні — високі чорні скалисті, другі вкриті снігом, треті ховають верхи десь у білих хмарах. Все залите сонцем, все тремтить в мареві. З глибоких долин чути гук пастушого ріжка. Трелі ллються сплітаються з мелодіями Моцарта. Скільки життя! Скільки веселости в тих мелодіях. Яка свіжість, неначе свіжа зелень альпійських гір та лісів. Мелодія, ніби та прохолода, той свіжий вітер, що повіває з високих Альп в гарячий літній день.

І перед моїми очима майнули, як мрія картини Макарта, що викохав свій талант в цьому самому місті, картини кольоритні, свіжі, як мелодії Моцарта: синє небо, сизі скелі, вода, зелень садів, квітчасті килими в галеріях між марморними колонами. А на тому фоні майже чудовий дівочий торс, пишне лице з огнястими очима, білі, як мармор плечі...

От почулась арія Мефістофеля з Фавста. Бачу сцену з Фавста. Мефістофель з гострим лицем, з піднятими кінчиками губів, з демонським усміхом на устах. За ним молодий Фавст, Маргарита...

І знов бачу я не сцену театру, а сцену світову. Знов ті ж пишні Альпи встають передо мною, ті гори, де заховалась людська воля од людського деспотизму. Але світ гасне. Темнішає. Ніч. Гори мріють силуетами. Гора піднімається вгору, в небо. На горі стоїть Мефістофель в червоному сяйві. Очі горять як жар. Зуби блищать. Усміх насмішкуватий, сардонічний. Одежа на ньому чорна та червона. На шапці перо обсипане діямантами, неначе зорями. Дух зрікання, критики показує Фавстові землю, людей, людське життя з їх щастям, з їх горем. Гора вкрита людьми. Огні горять. Червоний світ ллється кругом жертівників. Кланяються сатані. Регіт, страшний регіт з людської дурости, людської нікчемности ллється з насмішкуватих уст Мефістофеля: то регіт сумління европейської критики, неґації, регіт з людського деспотизму, звірючости. Регіт гримить як грім над верхами Альп... І ніби чую я в тому реготі сміх з жовчою Борне. Чую, як сиплеться сміх Гайне, сиплеться дзвінкими перлами, падає на землю залізними кулями, бє на смерть людську звірючість, деспотизм, здирливість, нікчемність...

Чую як через сон, не дивлячись на сцену: молодий голос артистки заспівав коротенькі пісні Вебера, Шуберта й Шумана. Прислухаюсь до мелодій: плине пісня Шумана "Місячна ніч" — "Неначе стало небо всю землю цілувати".

Понеслись ніби попід Альпами тихі, романтичні мелодії. Бачу місячну тиху ніч. Місяць пливе серед неба. Рейн ллється в високих берегах. Замки велично піднімаються в небо на скелях. Дале-

кі Альпи блищать снігами. Ясно, тихо, тепло. Знов чую щастя й радість. Здається на Райні співає Льорелея десь на скелі. Здається феї, побравшись за руки, легко пливуть в місячному сяйві понад водою, понад горами, кружком ворушаться над баштами замків. Чи вони співають, чи кущі рож та білих лілей? Пісня делікатна ллється ніби з ясним промінням місяця, сама тиха, як промінь місяця. Постерігаю любов, тиху, лицарську, поетичну. Чую ніби гармонійну високу лірику Ґете, Гайне в тих мелодіях; бачу, ніби гетевський Герман сидить під дубом біля криниці і дивиться на сині очі Доротеї. Он десь блиснув під горою світ: то печера освічена, там танцюють ґноми. А місяць заливає гори й долини. Вода лиснить з Райні. А там високо, високо червоніє Брокен, червоніє Мефістофель. Ворушаться в червоному світлі люди. Пісня ллється з чийогось щасливого серця. Щасливий край, де виникла та мелодія, де хоч хтось-не-хтось зазнає щастя й волі! Тільки в щасливої, не на смерть пригніченої душі спромоглися виплинути такі тихі, радісні мелодії.

Італійська артистка вийшла і заспівала італійську арію з "Вільгельма Телля", а потім з "Лючії". Задзвеніла італійська музика, музика страсти, серця, субєктивного щастя, палкого кохання.

Полились мелодії, граціозні, веселі, розляглися трелі, як сміх молодої дівчини. В моїх очах десь щезла місячна романтична ніч, згасли огні в Альпах. От-от погаснуть фарби картини, вже ледве притаїлись десь в потайному закуточку фантазії; ледве держиться на кінчику якогось нерва... Трелі мелодії сипляться легкі, жваві, як жарти.

Неначе починається любов в чийомусь молодому серці. Неначе Данте виглядає свою Беатріче вперве. От вона глянула на нього великими, карими очима, усміхнулась. Він не може забути її усміху: заграло його серце, ллється його любов в солодких віршах "Нового життя". Граціозна нотка сопрано з "Лючії" ніби сміється і я бачу, ніби Ляура сміється до Петрарка. Якесь живе молоденьке личко італійки виглянуло до мене, як з зеленого виноградного листу, очі закохані, веселі: в їх запалився огонь вакханки. От вона кокетно сміється; білі зубки блищать, як перли. Вона грається, в'ється коло красуня, як метелик кругом рожі, зачіпає рожу крильцями, заглядає, мигає на сонці, та боїться впасти на рожу...

Дія йде crescendo, набирається страсти. Мелодії розгорюються, займаються огнем. На моє лице неначе впав пучок проміння палкого тропічного сонця. Інші картини встають передо мною, картини пишного гарячого краю, кольоритні, неначе намальовані ясними фарбами....

Егейське море. Гарячий літній, душний день. Хвилі то сині, як бірюза, то фіолетові. На морі ніби плавають грецькі острівці, неначе кошики з квітами та зеленню. Чути сміх на тих острівцях, десь в печері, коло струмочка. Хвилі теплі лащаться до гарячих скель з білого мармуру. Співають ніби сирени в тих хвилях. От з синього моря виринають вони з синіми очима, виринають білі плечі. Сині краплі котяться по білому тілі. Голоси ллються як перли дзвенять. Чи сині хвилі шелестять, чи співають

клясичної краси головки сирен? Щось пишне встає перед очима: давній Олімп з богами, прозорчастий, закутаний в сизу імлу. Через туман мріє краса, пишнота, якісь клясичні форми краси незмальованої.

Чую, як через сон, дует з Дон-Жуана Моцарта. До сопрана пристає тенор, плавкий, мякий та палкий. Музика ніби пашить страстю серця. Це музика палкого кохання, музика гарячого серця. Ще гамною. Десь замигали високі пальрячіші картини мріють передо ми. Запахло міртами, цвітом помаранчів. Засинів широкий синій залив коло Неаполя. Сонце на заході обливає кривавим червоним світом Неаполь. Місто неначе зайнялося, горить без огню...

На морі синьому якийсь острівець, не та Ісканія, не то Капрі. Гострі скелі стерчать, над водою.

На горі якісь руїни, колони, вікна в стінах. Через вікна синіє ясне небо. Виноград плететься по руїнах, по вікнах. Над берегом пишний сад. Пальми червоні як кров, пронизані наскрізь червоним світом. Над морем тераси. Сходи полощуть в синій воді. Над терасою колони, обплутані виноградом. Коло тераси цвітуть помаранчі, мірти, як жар червоніють здорові розкішні квіти кактусів. Душно. Сад пахне, розливає пахощі на поді. В тіні під колонами мріє якась чудова дівоча головка: чи Ляура, чи Беатріче, чи Офелія? Молода італійка сидить, жде милого! співає... Очі, здорові й чорні аж горять. Лице біле, матове, уста розтулені, чорні льокони розкішним хмелем вються по плечах. Пісня горить страстю. Уста запечені дрижать. Пісня і поезія" Поезія в серці і в природі, в морі, в небі, в садах, в чорних очах. Здається пишне небо, синє море мліє од тієї пісні.

Вона жде милого, не діжде, поки впаде за фіолетові хвилі сонце. Сонце впало. Запалало огнем море. По морю лине човник як селех. Чую, — тенорова мелодія долітає з човна, розлягається по червоному морю. Голос закоханого красуня з палкими очима неначе прилипає до сопрано, зливається в дует. Човник пристає до тереси. З човника виходить кучерявий, чорнявий хлопець. Пісня впала криком серця. Вона встала, впала йому на шию і прилипла до нього устами...

Голоси переплітаються в дуеті. Молода дівчина мліє од щастя, умліває і безсил падає, як мертва, на руки милого. Мелодія гасне, як свічка. Ніч вкрила й сади й море, і щасливу пару...

Кінець концерта. Виступив Лисенків хор і пішли українські народні пісні, і веселі, жваві, і витяжні торжественні. Оркестра загреміла. І знов неначе чарами піднялась завіса. Знов бачу тебе рідний краю!

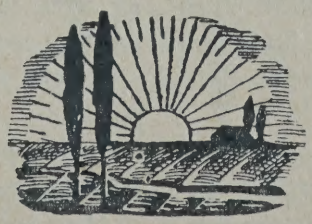

Ольга Кобилянська

СЛІПЕЦЬ

НАРИС

Я осліп.

Через що якраз — не варто й казати. Все таки найстрашніше те, що я осліп.

А зо мною разом у больниці сидів і другий такий темний, як я. Нам було добре, коли нас разом лишали.

— Бачили хоч дрібочку сонця? — питав я іноді нещасного товариша свого.

— Ні, — каже він.

— А ти?

— І я ні.

Потому наставало мовчання. Наші душі піднімалися в нас і потопали одна в другу обопільно.

І чому ж було нам у нашім горі вдвох добре?

Потому мого товариша випустили на волю. Він побачив одного дня сонце, і його випустили. Його забрали люди хутко між себе, а мене пустили тому, бо порішили, що мені вже ніяк сонця не оглядати; і дали — товариші мої дали мені костур на дальше життя.

І я ходжу по світі.

То є, я лиш хотів сказати, що рушаюся з місця на місце. І хоч мені відомо, що я вже ніколи більше сонця в житті не побачу, я силуюся все таки його бачити.

Я отвираю очі так широко... так широко, товариші мої дорогі, в надії, що хоч мрію... хоч крапельку... що хоч... хоч! що хоч миготіння промінячка святого сонця побачу — і ні.

Не бачу.

Коли йду з місця на місце, я чомусь руки вперед себе простягаю, розкарячую пальці, піднімаю голову... здається мені ось-ось сонце вловлю. Хоч я знаю, що сонце не дається вловити, бо ж воно сонце! Гадаю — ось-ось сонця діткнуся, а раптом дотикаюся милостині.

Я затуляю очі, бо в них сльоза виринула.

Я затуляю очі, бо в них сльоза виринула — добра, вдячна, покірна, за милостиню.

Сама виринула. Я її не посилав. У мене душа вже темна, хоч широко отворена, як от очі мої... Я напружую свій слух, здається мені... щось соняшного пробється дл мене в руху окружаючого життя. Я опускаю безпомічно голову на груди, понуряюсь у душу свою, щоб слухом сонця і світла схопити, хоч знаю, що ще ніякий сліпець світла душею не спіймав, то й я його не спійму!

Сонце...

Тепер я тебе кличу. Думай собі, що це не голос людський, а голос сліпця тебе кличе. Не чутно... так якось без усякої просьби... так собі якось... бо і як мені просьбу вкладати в слова, як:

"Сонечко ти моє Боже, святе!" — а потому додать: "я осліп..." Воно світить усім.

Деревині, людям. А он десь там і калюжа буде, і воно й на неї блисне. Але це давній звичай сонця — сліпим воно ніколи не світить.

Потім я потопаю в глибінь своєї душі.

Вона настільки глибока, як тепер темна.

Настільки сумна, як очі мої. А я

розкриваю очі свої перед вами, товариші мої. І ви мене видите — а я от вас не виджу! Вже я вас не виджу, і доки життя і віку мого, я вас більше видіти не буду. І добре мені з тим, товариші мої, що я вас — слухайте — ніколи, ніколи в житті видіти не буду...

Сонцю лиш мої очі не здатні, але ви товариші мої — ви ані душі моїй, ані очам моїм ніколи не світили.

Микола Зеров.

Лестригони

Одіссея, X, 77-134.

Тут, царю, дикий край неситих лестригонів
Та струджених рабів, що вівці стережуть.
Як провела тебе твоя проклята путь
В ці селища смутні недолі та прокльонів?

Ти кажеш: "Поліфем"? Нащадок Посейдонів.
Той знав огонь, а ці — сире і свіже рвуть;
Немає впину їх несамовита лють,
Не відають святих гостинности законів.

Не йди, зостанься тут. Є схови серед скель.
Вночі я справлю твій стовеслий корабель
У тиху сторону народів хлібоїдних.

Та сам лишуся тут у горі та біді —
Я тільки мрією до скель полину рідних,
Я тільки чайкою — з тобою — по воді.

Ольга Кобилянська

ПОКОРА

Повно маєвої, ясної зелені — і сміх сонця.

Чотирикутний сад, замкнений мовчаливими панськими будинками, пишався в барвах.

Весняні квіти цвіли. Ще рано, в сірім світлі під холодними краплями роси розвивалися нанині.

І розвинулися.

Турецький боз... білий боз... повні кругляві тюльпани, нарциси біліючі, мов на зелених стеблах попричіплювані метелики...

Зелені кущі з густо і луковато до землі спадаючими вінками галузок, обсипані дрібним звіздоватожовтим цвітом...

Сильно пахучі авріклі ситої понсової краски, і братки.

Ціла маса прерізних братків — і ще інші квіти.

Білявим піском повисипувані стежки окружали, кокетливо вигинаючи, клумби й арабески і губилися в корчах, що росли густо під холодним муром...

Около десятої перед полуднем вибирався артист з дому і взявся спускати заслону над відчиненим вікном.

В тій хвилині підступила молода циганка до нього — двадцятилітня, може, — з двома дівчатками в чотирьох-пятьох кроках від вікна і стала просити милостині.

Говорила побіжні, покірні слова, а малі наслідували її, простягаючи й собі рученята до нього вгору. Сумовито, а заразом лакомо були звернені всіх очі на нього. Великі, жадібні очі, в яких тлівих рас.

Кинув гріш вікном, і вони його ла несвідома пристрасть полудне-зручно зловили.

Стояли дальше.

Хотіли ще чого-то. Мати просила дальше. Яку злишню зношену одіж, стару яку хустку... або і що інше. Все одно що, лише, щоб ще чого-небудь... не мали нічого. Прибули здалека і мусіли знов дальше... далеко... страх далеко!!

І знов звернулися очі всіх, як передше, на нього. Великі, з лакомим... дожидаючим виразом... Мати зложила руки навхрест на грудях і склонилась покірно до землі.

Хтось з середини закликам його. Звучний, рівний голос жіночий, наказуючий зачиняти сейчас вікно...

Кілька хвилин минуло.

Пішли вже собі?

Пішли.

Вона оставила тут під його вікном щось зі своєї покори і пішла білою широкою стежкою, що вилася між весняними квітками, між кущами, обсипаними жовтим, дрібним цвітом, в золотім блиску сонця... до других замешкуваних будинків.

Ішла звільна... несміливим кроком... зі звисаючими по боках руками... городом... прямо, неначе б несла на голові повний дзбан. А однак... скільки то ритму лежало в її рівній ході... шляхотні були в неї лінії, яка струнка і ніжна її стать, якої краси не могла лишити і мізерна одіж, а зраджувала при кожнім руху грацію і красу!

Глядів за нею артист...

Побачила когось з мешканців в

панських сінях — і склала, як перше перед ним — тепер там руки навхрест і — повернула покора. Викінчено і скромно, склонилася глибоко з повагою тихо до землі...

Засоромився.

Що було це таке? О що вона його перед хвилиною просила, чого не міг дати, і вона надармо оставила щось зі своєї покори.

Що було це таке?

Соромився.

Відтак відшукав щось і збіг з тим в долину.

Вона була зайшла там в сіни, а малі осталися в городі.

До них кивнув він рукою, вимахуючи дарунком високо, приманюючи їх до себе.

Прилетіли.

З утішним щасливим щебетом— як птахи злетіли. Темносині любі ластівята, розсміяні одною вже хвилиною...

Старше пірвало бурливо дарунок собі і, розкішно сміючись, вхопило його руку і притиснуло до неї свої уста. Але не там де цілується звичайно, а трохи вище, майже під рукав.

В тій хвилині сходила мати по сходах і побачила все. Зложила руки навхрест і склонилася...

Поспішив в хату — з тайним щастям у грудях...

Не любив цілування. Але цей поцілуй дитинячих уст відчув він аж у душі. Лежав він йому на руці, немов прилиплий до неї браток... один з тих оксамитно-м'яких з темними очима... яких саме багато цвіло он там в зелені й світлі... Або ще лучше. Він лишив по собі виразний слід полудневого тепла.

І забув він все — артист.

З тої хвилини минув довгий час і настала осінь. В природі ішло все до послідного викінчення. Тут і там добачувалося в ній послідні рештки сіяючої краси. В лісі... на нивах... в парку, а найбільше між гордими осінніми квітами без запаху.

Тижні минають, як стоїть йому цигання перед душею.

І він бачить його, як тоді стояло... в мізерній одежині... головка сповита на манер матрони... в хустку неозначеної барви... смагляве личко з чорними очима... щастям розсміяними, напричуд гарними очима... сумно вони закроєні — одинокі!

І він хотів би, щоб воно знов прийшло.

Але не тепер, в маю.

Як все буде облите золотом сонця, буде розкошувати в свіжій зелені і в цвіті, в запаху і красі в новості і утісі, і як повернуть ластівки, — щоб воно знов прийшло.

І він підняв би його високо вгору, а відтак дав би милостиню.

Зате нехай би поцілувало його. Але не в руку і під рукав а в уста. Своїми дрібонькими непорочними, теплими устами — нехай би поцілувало його. Тими пречистими оксамитно-мякими братками... раз і другий, і третій, а відтак нехай би йшло собі...

***

Але воно не прийде.

Поплило кудись далеко, гуляє під голим небом — і не прийде...

І виросте з нього така сама пальма, як його мати — висока, поважна... з сумовито закроєними очима — і буде клонитися.

Вивчиться руки навхрест складати і при кожній хаті і кожнім порозі в просьбі о зношену одіж оставляти щось зі своєї покори...

ДОКІЯ ГУМЕННА НА ШЛЯХУ ТВОРЧОЇ ПРАЦІ

Життєвий шлях письменника, а зокрема українського не встелений квітами. Письменник не живе для себе — він живе для мистецтва а головною його ціллю є служити передовсім свойому народові, а через нарід і світові.

Докія Гуменна

Творці української культури — мистці, письменники, науковці, довгими століттями мусіли вторувати собі дорогу там в Україні поміж багнетами чужої влади, жертвуючи не раз власною свободою, карані окупантами рідної землі, переслідувані і погорджувані, але горді, як ті спартанці, що борються за ідеали своєї нації.

Перо ніколи ще не було засобом заробітку на хліб українського письменника. Працюють вони з волі Божої, з власного духового покликання, з любови до мистецтва, до краси, з любови до правди і свойого народу. І такими шляхами виростала багата українська література; такою долею були виколисані українські клясики і кращі таланти нашої сучасної доби.

Після другої світової війни чимало талановитих українських письменників знайшлись на еміграції, гень поза межами рідної землі, порозкидані по цілому світі. Хто знає, чи Проведіння Боже не взяло їх за руку та вивело у широкий світ, спасаючи їх від знищення. Ціла ж Україна опинилась в лабетах жорстокого варвара окупанта. Москва у своїй комуністичній системі принесла в Україну ніщо інше, як страждання і смерть мілійонам найкращих сил української нації. А зокрема намірилась знищити творців української культури.

І в цім широкім вільнім світі ці працівники не погасили в собі іскри святого вогню, — навпаки — вони віддались своїй праці з властивим їм захопленням. Правда, що доводиться їм поборювати труднощі, якими є — незабезпечення, брак відповідного заробітку на життя, проблема видання написаної праці, обмежене число читачів. Життєві потреби часто ведуть наших талановитих людей до звичайної фізичної праці десь у фабриці, але це на короткий час. Вони скоро знов вертають до свого тихого куточка, можливо найскромнішого помешкання десь на стриху, вдоволяючись горнятком чаю, але зате вітаючи в царстві духа людського, вони вільні і вічні. Матеріяльний бит не має для них вартості бо він проминаючий, вони його не бачать, він їх не займає.

Поява друком одної праці письменника зроджує нові задуми і веде вперед все далі і далі. Не зогрі-

ті, можливо, теплим словом приязні, полишені власній долі, не раз і вони вибиваються із сил, бо не несуть вони своїх буденних скарг нікому.

До таких талантів належить письменниця Докія Гуменна. Імя її вже широко відоме в українській літературі: чималий літературний дорібок має вже за собою письменниця, помимо того що це ще молода людина, яка, як можна сподіватися внесе в скарбницю української літератури ще не один цінний твір.

Докія Гуменна належить до тих, що пробиваються в життя власними силами і навіть деякі свої твори видала власними силами. Досі вийшли друком такі її праці — "Куркульська в і л і я" — коротке оповідання; "Д і т и Чумацького Шляху" — в трьох великих томах. Це чи не найбільша її праця, що вийшла друком.

"Велике цабе" повість: "Хрещатий яр" повість; "Мана" — повість; "Багато неба" — збірка нарисів; "Епізод з життя Европи Критської". Вся ця праця видана вже на еміґрації.

Належить Докія Гуменна до ґенерації українських письменників, що виростали вже, хоч і в Україні, але окупованій большевиками. В ранній молодості збагнула вона велику кривду, що діється її народові і відвернулась від всіх благ — совєтської дійсності. Довгі роки поневіряння на еміґрації, а відтак Америка. Живе письменниця в Ню Йорку. Як? Про це вона нікому не скаржиться. На прожиток заробляє доривочно тут то там, а решта часу йде на творчу літературну працю.

Письменниця має готову до друку нову книжку — "Вічні вогні Алберти" Уривок з неї поміщуємо тут в слідуючому розділі. Книжка яку треба видати. Бо перед авторкою знов виступає те злободенне "Як?" А праця заслуговує на увагу, особливо для канадійських українців. Скільки чудових образів з життя первісних українських поселенців зібрала вона сюди. Це ж попала вона в осередок діяльного українського суспільства. Спостерегла вона й проблеми нашого громадського життя. Це її репортаж з побуту в Канаді, який вона віддала в такій витонченій мистецькій формі. Треба сподіватися, що "Вічні вогні Алберти" вийдуть друком, а українське суспільство в Канаді пізнає ближче письменницю, яка з таким теплом згадує його у своїх "Вічних вогнях Алберти".

Редакція.

"ВІЧНІ ВОГНІ АЛБЕРТИ"

II.

Той темний неоковирний піонер, "дорті ґалішен" (так називали канадійці перших українських поселенців), "людина в овечім кожусі", і сам не знав, яке блискуче майбутнє закладав наступним поколінням, викорчовуючи перші акри дикого пралісу. Йому й не снилось, що не мине й пів століття, як на його ланах, тепер прекрасно оброблених, нащадки збиратимуть два врожаї — пшеницю й нафту. Він не уявляв собі цих пишних резиденцій, що в них тепер мешкають внуки.

Але він карбував свої кроки, лишав знаки, як умів і як розумів. В околицях Едмонтону на одному роздоріжжі бачили ми з Дарією Яндою та Стефанією Пауш зворушливого хреста. Посеред сме-

рек, в почесній огорожі стоїть він, а на ньому невправною рукою, пророчо й наївно водночас, покарбувано благословення цій країні від діда-піонера.

"1. Благослови, Господи, гради і весі твоя молитвами Богородиці і спаси ни.

2. Кресту твоєму покланяємся, Владико, і святоє воскресеніє твоє славім.

3. За всіх молимося, благая, прибегающи с верою в держави твої і покров.

4. Пам'ять переселення Семена Бориса 10 липня ис краю Галіції до Канади.

М-ц декамбер є год 1897.

А поставив 1922".

Глибокий символ заклав український фармер у цьому хресті, благословляючи всі "гради і весі" Канади — своєю рідною мовою. Читай, подорожній- читай, нащадку, і тям, чому ти називаєш свій край благословенною землею!

Цього Семена Бориса я не бачила, але бачила інших піонерів. Недалеко від фармерського містечка Смокі Лейк є 90-літній дід, Кондра Дубець. Одного разу я і його своячка, Марія Рацой, приїхали на його фарму, сіли біля нього й почали розпитувати про початки його Канади. Дід не дуже вмів розказувати та ще й до того почав глухнути. Глибока старість і неминучий кінець уже поклали на нього печать, кожне слово його було дороге. Марія Рацой почала допомагати йому питаннями.

— Розкажіть нам, діду, коли ви приїхали до Канади. —

Та в 1902 році приїхав, з жінкою й трьома дітьми. —

А що ви з собою привезли?

— А що привіз? Привіз сокиру, серпа, косу, свердла, долото... Як приїхав до Смокі Лейк, то тут було шість фарм.

— Ви приїхали, чи прийшли сюди?

— Ми йшли пішки триста миль... комарів було — що потягнеш рукою по лиці, сама кров... Неньо й брат приїхали до Канади раніше, 1900 року. Жили ми в бурдеї, три родини було нас там. На другий рік побудував я собі бурдей окремо і ввійшов до нього, як до церкви.

— А як ви той бурдей будували?

— А як? Поставив одного стовпа з розсохами на другого. На них поклав довгого тонкого стовпа, а на це клав землю і кіцки, воно розросталося. Як дощі падали, то на бурдеєві росла велика трава. Бурдей був без вікон, тільки одна дірка вгорі лишилася, щоб дим виходив, як розкладеться багаття. Спали ми на причах. Двоє "коней", гілля простелене, а зверху сіно.

— Жили ми в тій пущі без гроша, мало не показилися. Як і був який цент, то треба було на хліб. Пішов я до Калґарів пішки (300 миль) на роботу, поробив два місяці, приніс вісім долярів. А ліс навколо стояв, як стіна. Треба було корчувати, щоб було на чому посіяти.

— Скільки ж ви викорчували першого поля?

— Першого року два чи три акри, бо щоліта треба було якогось доляра заробити. Ходив я й до Калґарів, і до майнів у Летбрідж... Засіяв я аж третього року. Сіяли ми спочатку на горбках, бо там було тепліше.

— Тоді вже в мене було дві корові. Одну я купив, а другу дав брат. Купив два мішки пшениці і

одну свиню... Але нам тоді добре вже було! А Микола Цибуляк мав жорна, ми в нього жорнили. Хто мав жорна, то на того казали-господар. Спочатку ми зерна не мололи, бо не було на чому.

— А були в вас якісь кури?

— Сусідка подарувала жінці одну курочку... Помогали одне одному тоді, як могли. Насіння потроху кожне з собою привезло, то одні одним наділяли.

— Через чотири роки я вже поставив хату. Була вшита сіном, а двері були з одного суцільного дерева. Але вікон не було, тільки вгорі дірка, бо де ж було взяти того вікна? Зробити не було чим. Потім неньо купили десь віконце й ми вставили. — А стіни з чого були? — Стіни були з дерева, болотом обмазані... А потім уже й воли в мене завелися. Одного вола дав мені брат, а другого я купив. Купив старого воза, а упряж я сам зробив. За вісім років мав я вже коні, гарних четверо коней.

— За що ж ви коні купили?

— А продав восени чотири штуки худоби, та й купив коні. Спочатку у всіх воли були, коней ні в кого не було.

Був уже тоді і млин у нас, спочатку на Ендру, а потім на Брудергаймі. Їхали до млина волами два тижні. Мололи ми лише ячмінь, бо пшениця тоді не достигала. Бараболя не цвіла. Така гарна пуститься рости — жарнув мороз і нема. Огірки тільки недавно почалися, а раніш змерзали. В липні вже замерзала земля, ліси забиті були травами й листям. Оце хочеш забити кілка, то не можна, бо земля мерзла була. А як випалили й зорали — земля перестала замерзати. А в ті часи лише на горбках не було морозів. Це вже тепер тепліше стало, води менше. А тоді вода скрізь була така, що я мусів мати із собою сокиру й рискаль, рубати рища, класти в яму і тоді йти. Сіно ми косили у воді. А як скосив — за тиждень вода щезла. Оце де ваше Смокі Лейк, то там жаби ряхкали, качки виводилися, скрізь стояла вода... А риби, дичини, зайців, диких курей скільки тоді було!

Марія Рацой має дуже гарну модерну хату в Смокі Лейк, крамницю сільськогосподарських машин, син щойно закінчив університет, дочка вчиться на курсах машинопису та стеноґрафії — вона вже з іншого світу і їй не менше за мене цікаво впірнути в ту недавню бувальщину. А може й більше за мене, бо це ж таки її боковою лінією дід, а вона тих часів не пам'ятає. Її тоді ще на світі не було. Відійде дід і лишиться тільки леґенда про перші піонерські бідування, ніхто й не повірить, що таке тут могло бути.

— В чому ж ви ходили, в що вбиралися? — ще й про це питає вона.

— Носили, що з собою привезли. Босі ходили, не було чобіт. Зимою носили індіянські маґоси. Жінчині сорочки я недавно пороздавав жінкам, ще крайові. Були такі файні, всі вишивані. Жінка привезла з собою шістдесят сорочок.

— От, шкода, — аж скрикнула Марія Рацой, — чом же ви мені хоч одної не дали?

— А шкода... сорок сорочок пороздавав.

По скринях у модерних хатах лежать уже ці сорочки, платки й килими старовинні, стали реліквіями. В кожній хаті є свій музей, у самої

Марії Рацой є така скриня. Мондерський манастир о. о. Василіян уже й придбав до свого музею збірку таких старовинних речей, буковинських переважно. Поїхали отці по фамах і в таких дідів-бабів назбирали. Може для такої ж мети й пані Рацой збирає?

— А ще скажіть нам, діду, чи вмієте ви говорити по-англійському?

— З ким мав навчитися? З жінкою? І діти були невчені.

— Як же ви розважалися?

— Сходилися дуже. Оце посходимося в одну хату й кожне про свою біду розказує. Ніхто тоді ні з ким не сварився. Не було нічого й випити на Різдво. Так було чотири роки. Потім уже й церкву мали, а опісля й школу... Пішло інше життя...

***

Можна певно сказати, що кожна албертійська українська родина має подібні оповідання з більше й менше драматичними ситуаціями. "Тато раз несли десять миль двоє живих поросят на плечах, з Едванду до Смокі Лейку. А дороги тоді були кручені та корчуваті..." —пригадалися мені слова Стефанії Пауш. І я повертаюся з бурдею Кондри Дубця до килимів, портьєр, полірованих шаф Паушевої резиденції. Куди не кину оком —яке все вигідне тут, як допасоване, як вицяцьковане! Не диво! Все це зроблене руками пана Пауша, з якнайкращого матеріялу, з великим смаком. За останньою модою кожна стіна тут в іншому кольорі, на муаровому візерунку тієї полірованої стіни з африканської груші в'ється повзучий плющ. Нижчу половину цієї стіни виповняють книжки, все у твердій оправі, бо тут живе книголюб, який не визнає книжок неоправлених. Всі мають широкі лутки з тупими ріжками, як у старовинних замках. Стіни знадвору виблискують зернинами битого зеленого скла, вмішаного в ясносірий основний колір.

Обійшовши ще раз догідне та затишне мешкання, я сіла у фотель напроти муарів полірованої стіни й розгорнула книжку. Ануж, подивлюся, що це я придбала в книгарні Фербея. "Спогади" Василя Чумера. На обкладинці, бачу, фотографія того бурдею, що в ньому жили перші піонери. Це, як у "Землі" О. Кобилянської? Тавже ж певно, це ж ті самі буковинські селяни, за землею вони аж сюди забігли. Цілі села переселилися й назви за собою попривозили. Ось і місцевість Шипинці згадується...

Шипинці! Це ж символічно: у

WINNIPEG WHOLESALE
Grocery & Confectionery Ltd.
128 James Ave. E.
Winnipeg 2, Man.
Telephone WH 2-5469
Fred Ingaldson,
President and General Manager.
Res. JU 2-7654

MEMORIAL FUNERAL CHAPEL
PHONE: JU 9-4911
G. ZAWIDOSKI, Manager
Selkirk & Parr
WINNIPEG, MAN.

селі Шипинцях на Буковині розкопане пишне селище трипільської культури, хліборобської культури наших доісторичних предків. Під назвою "Шипинці" археолог і поет Олег Кандиба написав дослідницьку наукову працю. Нащадки цих хліборобів, з виплеканим кількатисячолітнім хліборобським інстинктом, пішли по землю до непочатого краю, Канади, й тут свою багатотисячолітню традицію продовжують розвивають на новому ґрунті. Невмирущий хліборобський нарід! Яка глибокоінстинктовна ця традиція, вони й самі не відають, але уперто-послідовно її тримаються. Слідом за бурдеями постали в цих канадійських Шипинцях, Шандрах, Коломиї типові українські хати, вшиті сіном-соломою-осикою. Ось одну хату бачу в "Споминах" на сторінці 40-ій із написом "Типова українська хата в північній Алберті, побудована цях, Шандрах, Коломиї типові ук-1910-го року". Цієї хати вже мабуть, нема.

Перелистуючи "Спогади", знаходжу вже й знайомі мені прізвища. Ось фотографія: "Г. Фарина везе жниварку на гомстед" (стор. 38). Чи це дід, чи батько едмонтонського д-ра Л. Фарини —окуліста? Як добре зробив цей учитель, Василь Чумер, що зібрав ці спогади. І як шкода, що їх усіх не визбирано. Тут є таке, що проситься на фільм.

Кооперативна Торгівля

Впродовж 36 років Manitoba Dairy & Poultry Co-operative Ltd. успішно обслуговувала молочарників і продуцентів дробу на ділянці продажі їх продуктів. Ця орґанізація, власністю її членів і керована ними самими, була настільки успішна, що звернула своїм висилачам поважні заробітки в формі патронатських дивіденд. Через своїх 42 станцій сортування яєць, 10 молочарень і 5 заводів для приготовлення дробу на ринок, вона є в стані дати торговельну обслугу, усуваючи потребу робити посилки на далеку віддаль.

Заводи для приготовлення дробу находяться у БРЕНДОНІ, ДАВФИНІ, КАРМАНІ, ПОРТЕДЖ ЛА ПРЕРІ та в будинку Винипеґ Колд Стороджс.

Молочарні находяться у БРЕНДОНІ, ДАВФИН, ЕЛКГОРН, ЕРКСОН, ҐЛЕНЕЛА, ҐИЛБЕРТ ПЛЕЙНС, МІНІОТА, СВАН РИВЕР, РЕПИД СИТІ та у ВІННІПЕҐУ.

MANITOBA DAIRY AND POULTRY CO-OPERATIVE LTD.

HEAD OFFICE: 570 ROSEBERRY ST., ST. JAMES, WINNIPEG 12, MAN.

Осип Маковей

КСАНТИПА

Коли о. Василь Петрів проповідував сьогодні у церкві про потребу згідливого пожиття між чоловіками і жінками, йому і на думку не приходило, що з того може вийти. Як звичайно, коли не було інтеліґенції в церкві, о. Василь почував себе свобіднішим в поучуванню селян, так і сьогодні, розглянувшися по церкві, він зложив свою проповідь з ріжних тем: почав Євангелієм, зійшов на політику, на нелад у селі, на читальню, а найдовше говорив про незгоду в родинах, про бійки і сварки. Така мішанина в проповіді зовсім не відповідала красномовності, але подобалася селянам; о. Василеві до неї не треба було окремо приготовлятися, а успіх був може й кращий, як від упорядкованої науки золотоустих проповідників.

— То, знаєте — говорив він — дуже давно, перед тисячами років жив славний, мудрий грек — називався Сократ. Він нерадо сидів у хаті, тільки все ходив поміж люди і вчив їх, як мають жити. Сідав собі десь на торговиці, велика громада людей обступала його і він починав говорити: "це робіть, а того не робіть!" А мав він жінку, Ксантипу, дуже люту бабу. Замість тішитися таким розумним чоловіком, славним на ціле місто і на цілий край, вона щодня з ним сварилася: "Чого ти хати не пильнуєш? Куди ти волочишся? Який мені пожиток з тебе? Людські жінки мають з чоловіків поміч і пораду, а я бідна, нещаслива... з таким волоцюгою не дороблюся..." І так щодня ганьбила чоловіка, от як і тепер можна чути на селі. Але Сократ був розумний чоловік, з бабою сварки не заводив, тільки вступався їй. Звичайно, розумніший уступає. Раз у злости, по великій сварці, жінка вилляла цілу коновку води на Сократа. А він ніщо, втерся і каже: "Звичайно по бурі дощ паде". Спокійний, як бачите, був чоловік, не злісник. За те знову його жінка славна стала про свою злість; по нинішній день кожну злісну бабу називають Ксантипою.

Цей приклад був такий старий і знаний, як само імя і заслуги Сократа. Але в селі о. Василя про це не чували і радо слухали оповідання; багато людей навіть усміхнилося, почувши про Ксантипу і коновку води.

О. Василь докінчив проповідь і правив далі Богослуження. По Богослуженню пішов додому, зїв обід і поклався трохи подрімати. Відпочивши, пішов знову до церкви на Вечірню. По Вечірні вступив до читальні. За весь той час йому ані раз не прийшла на думку його ранішня проповідь. Не було про що й думати...

Тимчасом перед домом читальні до о. Василя приступив сухорлявий, невеличкий, уже старий господар, Матвій Соломка, голова читальні, громадський радний, член управи каси і крамниці, старший церковний брат — і ще іншими титулами можна би Соломці честь віддати — та й з якоюсь особлившою приємністю поцілував панотця в руку.

— Щож там, Матвію? — спитав

о. Василь ласкаво. — Як здоровя ваше?

— Дякую. От якось чоловік тягне до часу.

Але Матвій очевидно не про своє здоровя хотів говорити, бо зараз додав: — Я вам дякую, панотченьку за нинішню проповідь.

— Що ж там такого було? Звичайна проповідь та й годі!

—Ей, не кажіть, панотченьку! Це так до мене і до моєї жінки як би приложити! Я Сократ, а вона Ксантипа.

Панотець усміхнувся.

— Я вас і в гадці не мав. На проповідях я своїх парохіян не визиваю. Та й не знаю я, як ви собі там живете. Моя хата з краю...

— Воно то так — відповів Матвій спокійно. — Хоч ви й не про мене говорили, але вийшло подібно. Дуже прикра моя стара... Терплю, кажу вам, панотче, як той Сократ. Чи ви не маєте якої книжки про нього? Я би собі прочитав.

— Маю, я вам дам. Є в читальні. Але я справді не про вас говорив.

— Не журіться тим, панотче! Адже я до вас жалю не маю. І дуже дякую вам ще раз.

З тим оба пішли до читальні і посиділи там з людьми, що понаходили, добру годину. Матвій не згадав уже панотцеві ані словом про своє домашнє життя, але книжечку про Сократа сховав дуже обережно за пазуху.

З читальні пішов собі о. Василь додому. По дорозі знову ані думав про свою проповідь, а тимчасом за ним повагом ішла Матвіїха, здорова, кремезна жінка, вистроєна по святочному. Аж на ґанку, оглянувшися, о. Василь побачив, що Матвіїха іде за ним.

— Ви до мене?

— Так! — відповіла Матвіїха, підійшла ближче, поцілувала панотця в руку і дуже важко зідхнула.

— Сідайте! отут на лавку! що ж там скажете?

Матвіїха не сіла, тільки сперлася на стовп і стоячи почала говорити дуже смутно, але з притиском:

— Дуже мене панотець нині скривдили.

— Хрестіться, Матвіїхо! Та чим?

— Так мене за бездурно в церкві при людях спублічити, як би я вже була не знати яка! Мені вже з пятдесят років, а ще жаден священик мене в церкві не ганьбив...

— Алеж, ґаздине, я зовсім не про вас говорив! — боронився священик.

— Говоріть своє! — слова Матвіїхи ставали щораз твердіші і енерґічніші. — Що я там часом свого старого штуркну, це правда. Але як же ж його і не штуркати і не сварити, коли він все поза хатою: як не в читальні, то в крамниці, як не в крамниці, то в касі або на раді, як не на раді, то в місті на вічу... А дома як сяде, то ґазети читає. Тут праця на полі пропадає, а він ґазети читає!

— Не нарікайте, Матвіїхо, на свого чоловіка, бо він розумний і добрий! — спинив панотець говірливу жінку. — Самі бачите, що сили в нього не багато, а вам і без його помочі не зле поводиться. Ви господиня одна з перших в селі...

— За те мене і серце болить, — підхопила Матвіїха — що ви мене в церкві ганьбили.

— Але ж кажу вам, що я не про вас говорив! — боронився священик рішучо.

Матвіїха не зважала на це, бо, видно, прийшла доконче виговоритися і насваритися.

— Називати мене в церкві Ксантипа, коли я Ксенька пишуся, так мене хрестили, так мене все кликали!... Це правда, що я вчора на свого старого вилляла коновку води у злості, але скажіть же самі, якою мені бути? "Десь був?" питаю. — У крамниці! — каже. — "Що ти там робив?" — Рахунки— каже — робив, що крамниця вторгувала за тиждень. — "То ти, кажу, чужі маєтки зраховуєш, а твої злодії розносять!" — Та які злодії?! Що пропало? кажи! — він так. А я в злости трутила його в кут та й, як стояла під рукою коновка з водою, вилляла все на нього. Ніхто при тім не був, ніхто того не бачив і, дивіться, не минула ніч, уже в церкві панотець говорить! Чи чував хто таке? Це певно та безкоста моя сусідка підглянула та й донесла вам.

— Ніхто мені, Матвіїхо, не доносив — почав тепер панотець, усміхаючись — я справді не знаю, чого ви від мене хочете.

— Я хочу, аби мене панотець в церкві при людях не прозивали! Я не ніяка Ксантипа, тільки Ксенька! Я мало в землю не запалася, як слухала вас сьогодні, що ви говорили. А людям до мого Матвія засі! Я з ним шлюб брала, я вже діти відвінувала, вільно мені зі старим поцілуватися і побитися! Що людям до того?!

— Але може би ви, Матвіїхо, його не били? Одно, гріх перед Богом, друге, стид перед людьми, а третє: адже в нім тільки пушка духу, такий марний.

— Абож я йому їсти не даю, чи

ПРИВІТ

від

FEDERAL GRAIN LIMITED

830 Grain Exchange Building

WINNIPEG

CANADA

КУПИТИ, ПРОДАТИ, МІНЯТИ, АСЕКУРУВАТИ

Вдавайтесь до

STANDARD INVESTMENT CO.

П. Крипякевич

715 McIntyre Block

416 Main Street

Winnipeg, Man.

Телефон: WH 2-3892

днями і вечорами.

може бороню? Та й не бю я його так, аби покалічити, Боже борони! Алеж і гірка мені година з ним. Десь у інших жінок чоловіки, як чоловіки, а в мене волоцюга, що хати не тримається!

— Адже ж Матвій не пє і не курить і грошей не тратить! — боронив священик.

— Ще би! — відозвалася Матвіїха сердито. — Ану, нехай би відважився!

— Отже порадьте мені, Матвіїхо, що мені зробити, аби ви не гадали, що то я про вас говорив у церкві. Може би на другу неділю сказати, що, хоч ви так зробили, як та давня Ксантипа, але це не до вас піялося.

Матвіїха застановилася.

— Ні! — каже — не говоріть! Коли цього сусідка не бачила, то най воно так присхне, як та вода на моїм старім!

— Добре, най і так буде! — відповів панотець. — А я вам ще раз кажу, що я не про вас говорив, тільки то направду була колись така Ксантипа.

— І мала такого чоловіка, як мій Матвій? — зацікавилася Матвіїха.

— Мала, тільки далеко мудрішого.

— Ну, коли він свого не пильнував, тільки на наймитів спускався, то мудрий він не був. Я би за нею обстала.

— Та вже, як там хочете, обставайте і за нею.

Матвіїха значно подобріла, втерла хусткою спітніле лице, поговорила ще хвилину з панотцем і, видимо з легшим серцем, пішла додому.

Матвій сидів на приспі і читав Сократа.

— Чого ж ти казав, — спитала його жінка зовсім неласкаво — що панотець це до мене в церкві говорив? Я питалася і він казав, що ні.

Матвій встав з приспи, подивився спокійно на жінку і, не промовивши ані слова, пішов у сад.

За всякими аптекарськими потребами вдавайтеся до:

CHARLES DRUGS

на розі вулиць

Selkirk & Charles
WINNIPEG

Евген Угринюк, управитель.

Телефон JU 2-4898

С. Ф. СМИЛЬСЬКИЙ

(S. F. SMILEY)

ОКУЛІСТ

Екзамінує очі

Office — Royal Bank Bldg.
Cor. Selkirk & Salter
Winnipeg

Office Phone: JU 6-2482
Res. Phone: LE 3-8233

Наталена Королева

НАШ НЕ НАШ

(Памяті Іллі Репина)

Коли я вперше побачила "Іллю Юхимовича", то мене, як і всіх моїх колеґ — академістів, наповнили "посвятні гордощі"; що —

— віднині я — учениця "самого Репина"!...

Бож Репин був для учнів петербурзької Мистецької Академії — "ідол" і "пророк" у малярстві"!

Нема пророка понад Магомета. Нема малярства поза Репиним.

Тому існував "репинський мазок" пензлем, "репинське письмо" — тобто спосіб малювання, навіть "репинське полотно". І коли інший академічний професор хотів якось учня "шпигнути під ребро", — то навмисне говорив дуже ущіпливо:

— Ви б брали принаймні "піврепинське" полотно.

З "репинським" навряд чи дасте собі ради.

Ще тяжче було почути похвалу своїй праці від самого Репина. В найліпшому випадку можна було дочекатися такої фрази:

— Гм... "Много хорошого"... а все ж таки переробіть ще раз... Спочатку... Бож Іллі Юхимовичу не можна було догодити. Перше, що він як і Ґабріель д'Анунцьо, сам одверто вважав себе за генія; а друге що його настрій змінявся так же раптово, як настрій гістеричної жінки. Зіритувати його могла кожна окрема волосинка в пензлі і кожен тремтячий промінчик півмертвого петербурзького сонця. А тоді по клясі літали не тільки "крилаті" "размосковські" слова, але ж часом і наші учнівські палети. У всякому разі було далеко більше крику й галасу, як можна було сподіватися від такого маленького дідка...

Але найгірше перепадало студенткам. Не одна чула від нього "щиру раду":

— Не псувати здоровя в тяжкому повітрі майстерні, а швидче виходити заміж.

— Але ж я хочу працювати, Ілля Юхимовичу! — сперечалась якась кандидатка на малярку.

— Гм... То працюйте, відказував він "Терпіння і труд все перетруть" — каже приповідка, навіть і талант, коли він у кого є, додавав від себе.

І був у нас на Репина тільки один батіжок: назвати його не "Ілля Юхимович", а "пане професоре". На це була незмінна репліка:

Професором може бути всякий, навіть (назвав прізвище другого нашого професора, якого ненавидів), але Ілля Юхимович — "єдінственний"!...

А отже цей "олімпієць", що не помічав індивидів у сірій масі своїх учнів, не кажучи вже про учениць, одного разу взяв мене під свою оборону.

Одним із патентованих способів петербурзької Академії вбивати в учнях бажання до праці, були, так звані, "композиції на загадані теми". "Агар у пустині", "Поява Христа Магдалені", "Смерть доньки Ігаїра"... То сількись, що ніхто з учнів жадної пустині не бачив, що не міг уявити собі природи, оточення, не мав жадної мож-

ливости найняти собі моделі. На все був готовий трафарет і крадіж фрагментів у "славних майстрів". Хто ж хотів можливо чесно вийти з ситуації, — той наймав за Агар "модельку Варю", що хоч була, біла, мяка і безформна, як пшенична галушка, але ж позувала на борг і сміялася навіть в неопаленій майстерні, де замерзав одягнений маляр...

Отже одного разу нам загадано для вистави "Благовіщення". Всі ми знали, що саме для цього потрібно: пальми, дімок у Назареті з портиком у коринтському стилі, біла туніка, синя, або рожева стола, рука св. Діви — на серці, лілеї у янгола і т. д. Я накреслила один-другий шкіц, і раптом взяла мене така досада, що я зробила образ без моделі, з памяті так, як хотіла душа. На тлі селянського плоту звичайнісінького нашого, на якого кілках настромлено перевернені глечики — кілька струнких мальв та побожно схилені голови велетенських соняшників. На передньому пляні — Мадонна у вишиваній сорочці, в плахті, з намистом на шиї, підпершися рукою, дивиться в небо, де лише голубвістун. Образ був скромний, без жадної крикливости, але ж галасу викликав стільки, що мене вирішили вигнати з Академії за "блюзнірство" та "блазенські ідеї", при чому навіть в "Свободі Законів" знайшлася відповідна "стаття". Коротко кажучи, мої справи стояли дуже кепсько.

І от, цілком несподівано, раптом проти всіх поставився з не абияким завзяттям по мойому боці Ілля Юхимович. Сперечався, воював, згадував, як арґумент ріжних славних майстрів, що малювали Мадонну в оточенні свого часу, в одежі своєї національности, не вбачаючи в цьому жадного блюзнірства. Вкінці хоч мого образу на виставку й не пустили, з огляду на таке заступництво, інші прикрости мене оминули.

А я так і не могла тоді вгадати, яка була причина маєстрового завзяття.

Пояснювала собі, як і інші, результатом тогочасного його настрою. І тільки вже через багато років на еміґрації зрозуміла його незвичайний запал, коли пок. Є. Чикаленко розповідав мені докладно свої стосунки з Репином, про що в коротких словах він згадує і в своїх спогадах.

Отже, хоч і не пощастило Чикаленкові навернути великого маляра на український шлях, то був вузенький, порівнюючи з просто-

Щадіть через закупи в українській фірмі „Фудленд"

NATIONAL Foodland

878 Main Street — Winnipeg — 557 Selkirk Avenue
121 Regent Ave. — Transcona
Sell-Rite Wholesale Ltd., 317 Elgin Ave. — Poltava Restaurant, 792 Main St.

рами ("Какой простор!") московськими, але ж часом рідна стихія, може й проти волі примушувала й Репина хоч деколи повертати "додому", до рідного струмочка... Прекрасні Репинські образи. Чудова — "Бояриня Морозова", могутній "Іван Грозний". Барви, експресія, мистецька "правда" — поза критикою. Але ж чи не найбільше своєї "душі" вклав великий маляр у жартовливе полотно — "Запорожці пишуть листа Магометові IV-му". (Див. Спогади" кн. 1.). Бож саме тут дав він таку ґаму психологічних переживань, показав стільки питомого українського гумору, виявив таке розуміння близьких йому походженням типів, що в його творі виявилась уся його власна вдача — і з широким "Репинським мазком", і з "ризикованим" може, але справді запорізьким дотепом й з лицарською відвагою у боротьбі за свою справу.

Прекрасні Репінські портрети. Майже всі, без виїмку. Але хто бачив образ — портрет Василя Тарнавського (старшого), що в гетьманському вбрані, спершись на гармату, ніби бачить перед собою всю минулу славу України, — той не забуде цього портрету-символу. А той факт, що Ілля Репин повязав своє славне імя з іменем нашого генія, давши, хоч і не з своєї ініціятиви, а на замовлення Київської Старої Громади чудовий портрет Кобзаря, навіки зливає його з рідною стихією.

І. Репин не визнавав себе українцем, чи певніше — не признавався до українців офіціяльно. Однак він і не вирікався свого народу. І нам, учням своїм, не раз казав він, що є "козак", що походить з "роду козацького", десь із Чернігівщини. Захоплювався згадками про "рідний степ", за яким часто тужив. Приятелював з проф. Д. Яворницьким. Д. Мордовцем, В. Тарнавським та іншими тогочасними явними й потайними "мазепинцями".

ВАСИЛЬ БОГОНОС
ОКУЛІСТ І ОПТОМЕТРИСТ
Екзамінує Очі
615 SELKIRK AVENUE
(Selkirk & McGregor)
Winnipeg, Man.
Prone JU 2-3286
Вечорами після умовлення

WALTER DOWHAN
(Володимир Довганик)
Адвокат, Нотар і т. д. в спілці
Grafton, Deniset & Dowhan
431 Main St., Winnipeg, Man.
Office Phone WH 2-3135
Res. Phone JU 2-2057

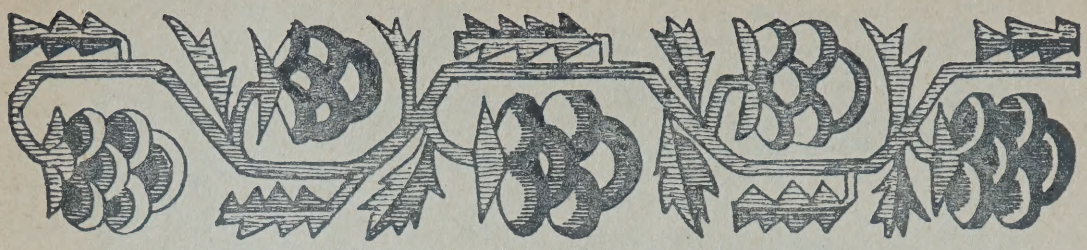

УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ ДІМ У ДАВФИНІ

Прагнення українців у Канаді до розвитку своїх творчих сил, до підвищення своєї національної свідомости, до збереження й розвитку української культури, освіти й поширення їх серед широких мас народу, а особливо серед підростаючого покоління, — були спільними й для українців Давфину, а це й було основною причиною повстання Українського Народного Дому.

Свідомі українці Давфину й околиць відчували необхідність мати культурно-освітній осередок, де б українці могли почуватись вільними послухати доповідь з історії українського народу чи з загальної скарбниці людського знання, де могли б вчитися й розважатися без цензури католицького клиру (Української Православної Церкви в Давфині тоді ще не було).

Товариство Українського Народного Дому в Давфині (Манітоба) засновано в 1928 р., як організацію уділовців (10 дол. за уділшер). Статут підписали перший голова А. Т. Варнок, секретар — Петро Ковтун.

Діяльність Т-ва УНД була різноманітна, при Народному Домі находили собі приміщення й культурно-освітню працю різні організації й гуртки: СУС, СУМК, відділ Союзу Українок Канади. Студентський Кружок, драматичний гурток, співочий гурток (хор), Рідна Школа. Православна громада св. Юрія теж користується приміщенням Н. Дому для своєї праці поза Богослуженнями.

В різні часи різні організації мали більшу чи меншу активність, але були люди, які поклали основу для всієї діяльности, вони не раз входили до заряду УНДому й їхні імена ми тут згадуємо: А. Т. Варнок, Петро Ковтун, Д-р М. Потоцький, Ів. Дух, Ю. Білоус, В. Ґродзік, М. Ґаджа, А. Івачевський, Мих. Кифлей, Мих. Тридняк, Семен Лесків, Мих. Лозовський, Ф. Каленчук, Семен Ґура, Мих. Маґаляс, Ів. Юрків і інші.

Вже на протязі останніх 4-х років до заряду У. Н. Д. незмінно вибирають: головою Павло Дроздович, секретарем і управителем Ф. Чайковський, заст. голови Ів. Дух, касієром Євстафій Андрейчук.

Звичайно, є й поза зарядом багато щирих працівників, які віддавали багато свого часу й праці для народної справи, — ми не претендуємо тут повний перелік.

1928-29 роки, коли організувалося Т-во, коли будували самий У. Н. Дім, — це були дуже тяжкі часи економічно, але в ті скрутні часи свідомі українці відчули потребу єднання для спільної мети й спільної праці.

Члени і прихильники Українського Народного Дому в Давфині.

У. Н. Дім з самого початку свого існування став місцем різноманітної культурної, освітньої праці, місцем єднання старших і молодших, більш освічених і менш освічених, — одні одних доповнювали, одні в других навчалися й спільно підвищували свої знання, свій культурний рівень, свою свідомість.

СТУДЕНТСЬКИЙ КРУЖОК.

Вже в 1929 р. зорганізувався Студентський Кружок, який об'єднував студентів Учительської Семинарії й середньої школи. При Народному Домі вони проходили свій український вишкіл, слухаючи лекції з української мови, літератури, історії, географії й інших наук, беручи участь у хорові, драматичному гурткові, — цим набували собі кваліфікації не тільки вчителів, але й провідників українського народу.

СУМК

В 1931 р. Григорій Тижук зорганізував перший осередок СУМК і від того часу з невеликими перервами СУМК існує до сьогоднішнього дня. В цій організації багато виховалося свідомих молодих людей. СУМК провадить різноманітну діяльність, але не забуває також і загальних справ; молоді хлопці й дівчата співають в церковному й світському хорі.

Зараз СУМК об'єднує 27 дівчат і хлопців, і має заряд в такому складі: Савеля Шмильська — голова, Мирослав Бабій — заст. голови, касієр Леся Дух, секретар — Савеля Чайковська, капелян — свящ. Т. Славченко.

ЖІНОЧЕ Т-ВО ІМ. ЛЕСІ УКРАЇНКИ (ВІДДІЛ СУК).

Жіноче Т-во було зорганізовано, як і УНД, в 1928 р. Зорганізовані жінки вклали багато праці в культурно-освітню діяльність У.Н. Дому, допомагали кожній організації і своєю працею, і своїм досвідом, і матеріяльно. Без зорганізованого жіноцтва, треба сказати правду, була б неможлива ніяка праця. Відділ Союзу Українок Канади має багато активних працівниць, ми про них на цім місці не згадуємо, бо вони самі дбають, щоб свою роботу висвітлити на сторінках преси. Згадаємо лише тут, що першою головою Жіночого Товариства була Меланка Шкварок. Жіноче Т-во об'єднує тепер 50 жінок. В 1957-58 роках заряд був у такому складі: Анастасія Дроздович — голова, Анна Мазур — заст. голови, Анна Склепович— секретар, Марія Андрейчук — касієр.

Український Народний Дім від перших початків дбав за вшанування найбільшого сина України Тараса Григоровича Шевченка й щорічно влаштовує за участю Рідної Школи, церковної громади й всіх організацій врочисте святкування Шевченківських роковин.

Відзначується майже щорічно Листопадові роковини, Свято Державности, роковини Лесі Українки, День Матері, День св. Миколая; влаштовується при Народному Домі з'їзди, відзначується історичні дати, влаштовується доповіді на літературні, історичні та наукові теми.

РІДНА ШКОЛА

Від перших початків організованого життя в Давфині заіснува-

Жіноче товариство — відділ Союзу Українок Канади ім. Лесі Українки в Давфині. (Підписи на стор. 115.)

ла Рідна Школа. Багато перейшло дітей через Рідну Школу, багато вчителів навчало, згадуємо тут тих, які найдовше у нас учителювали: Гавричинський, Ю. Цукорник (тепер священик) пані Юрків, Кочут, о. С. Гребенюк, добр. Ольга Новицька, й інші. Останні 2 роки в Рідній Школі навчає свящ. Т. Славченко. Пані Чайковська, Євдокія, Мазур Анна навчають дітей Рідної Школи українських пісень, розучують з ними невеличкі інсценізації й п'єси для виступу їх на Свято Миколая, День Матері.

ХОР. Укр. Нар. Дім завжди дбав про красу української пісні й завжди мав найкращий хор у Давфині, в якому співають старші й молодші.

Диригентами хору в нас були такі особи: Ю. Цукорник (він мав також струнну оркестру), Ст. Маґаляс (нині ігумен о. Святослав), Паламарчук, о. С. Гребенюк, добр. Ольга Новицька, а останні 4 роки пані Галина Гендерсон. Виступ хору був найбільшою окрасою кожної події, яку ми відзначаємо.

ДРАМАТИЧНИЙ ГУРТОК. В різні часи при Народному Домі існував драматичний гурток, який щороку виставляв декілька п'єс і приносив велику втіху для українців Давфину й околиць.

ТУС. При УНД довший час існує Товариство Українців Самостійників, члени якого беруть активну участь у праці при Народному Домі. Теперішній заряд ТУС складається з таких осіб: д-р М. Потоцький — голова, Ю. Білоус— секретар, М. Ситник — касієр.

Треба відзначити, що від часу організації Української Православної Громади в Давфині (а громада й повстала переважно з членів і прихильників УНД) всі її священики брали активну участь у всіх виявах діяльности Народного Дому, допомагали в праці організацій і гуртків, часто причинялися до їхньої організації й керували ними. Подаємо тут імена наших

Підписи до знимки на стороні 114

Імена членок подані лише в першім ряді зліва направо: Галя Гендерсон — диригент хору; Анна Мазур — заступниця голови т-ва; Анастасія Цюра — почесна голова; Анастасія Дроздович — голова; Марія Білоус — уступивша голова; Анна Склепович — секретарка; Анна Чайковська — членкиня, Анна Кіндрат — старша сестриця. На знимці нема 10 членкинь і між ними касієрки — Марії Андрейчук.

Я. О. МАСЦЮХ

АДВОКАТ і НОТАР

Заступає в справах судових, цивільних і карних. Полагоджує маєткові справи.
Веде канцелярію під понищою адресою:

Y. O. MASCIUCH, LL.B.
Office Phone: WH 3-0416
Res. Phone: JU 6-3974
618 McIntyre Blk. Winnipeg, Man.

J. W. Husak,
Representative

NORTH AMERICAN LIFE ASSURANCE CO.

704 Toronto General Trusts Bldg.

WINNIPEG, MANITOBA

Tel. WH 3-0526
Res.: LE 3-1617

священиків: О. Лещишин, П. Запаранюк, Д. Стратійчук, С. Гребенюк, Є. Грицина, О. Новицький, О. Фляк.

Теперішній наш парох о. Тарас Славченко бере також активну участь, читає доповіді й лекції на різні теми, його старанням відновлено організацію СУМК.

УНД у Давфині завжди жив спільним життям і інтересами всіх українців і відгукувався на кожну подію громадсько - політичного значіння, на утиски українців на рідних землях під московською, польською, мадярською чи румунською окупаціями.

В часі останньої світової війни багато членів УНД боролись і працювали для перемоги над ворогом.

В останні роки в змінених обставинах УНД продовжує свою ролю культурно - освітнього осередку. Звичайно, є в нас хиби й недостачі, тому теперми шукаємо нових засобів і методів праці, обмірковуєм потребу організаційних змін, щоб у змінених обставинах залучити до праці якнайширші маси українців і прислужитися до дальшого розвитку української культури в Канаді.

ЗАРЯД УНД В ДАВФИНІ.

500,000

ЛЮДЕЙ РОБЛЯТЬ СВОЇ

ПОКУПКИ КОЖНОГО ТИЖНЯ У

У неволі

Повій вітре з сходу сонця
По синьому морю,
Принеси нам вість від Неньки,
В якім живе горю.

Приносить вість від родини,
Що Неньку скували,
Милозвучну рідну мову
Кати відобрали.

І вілися ті кайдани
В українське тіло,
Перестали очи бачить
І серце зімліло.

У кайданах закували
Тебе, рідна Ненько,
Твої діти на чужині,
Жити їм гіренько.

На чужині в чужім краю
Незгоду будують,
Там ще тяжчі тобі ненько
Кайдани готують.

Рідні мову вже забули,
Віру забувають.
Твої діти на чужині
Марно пропадають.

І забули діти твої
Тебе, рідна Мати,
Твої страждання в неволі
Не хотять згадати.

Сидять в тюрмі брат і сестра
Сидить рідна мати,
Нарікають на недолю.
Кого винувати?

Нарікає брат на сестру,
А сестра на брата,
Проклинає матір дітей.
За що проклинати?

Сидять років двіста в тюрмі,
Ніхто не спитає,
За що сидять брат і сестра
І матір ридає.

За нарід свій і за волю
Життя віддавали
І за рідну свою землю
До бою ставали.

Колись брати вдоволялись
Мечем воювати
І не дбали, що попадуть
В руки тобі, кате.

Свята віра, братня любов
Серця їх скріпляли
Та ворогів в рідну землю
Ніде не впускали.

Братня любов перестала
Вже в них існувати,
Лютий ворог залицяєсь
До нас, рідні брати.

Ой зійшлися кати люті
Говорять з собою,
Що не треба вже їм більше
З нами йти до бою.

І вже дійсно їм не треба
З нами воювати ,
Наші руки в їх кайданах,
Тяжко їх пірвати.

Не так буде, брати любі,
Як ворог гадає,
Що на віки нас в кайданах
Тримать гадку має.

Вклякнім, брати, помолімся,
Вхопім меч рукою,
Возьмім Бога собі в поміч,
Гайда за юрбою.

Рубай ката, січи тіло,
Не дай йому встати,
Кажім йому: "Знаєш, кате,
Це за нашу мати.

Пануєте, кати люті,
Не довго так буде,
Коли встане Україна,
То горе вам буде.

Заридають ваші діти,
Як наші ридали,
Як ви нашу рідну неньку
В кайдани кували.

І затрублять з раня труби,
Заграють гармати,
Встаньмо, брати, з сну твердого
Підем воювати.

Встаньмо, брати, з сну твердого,
Вже пора нам встати,
І не даймо рідній неньці
В тюрмі вікувати.

Рідній землі, нашій неньці
На поміч ставаймо
І за волю і свободу
Господа благаймо.

Встаньте, борці запорожці
Сили укріпіте
Ворога на рідній земли
В крові утопіте.

Залунає борців слава
По цілому світі
І пізнає рідна Ненька,
Що ми її діти.

Павло Дроздович.

Римські цифри

I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

XI	XII	XIII	XIV	XV	XVI	XVII	XVIII	XIX	XX
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20

XXX	XL	L	LX	LXX	LXXX	XC
30	40	50	60	70	80	90

C	CC	CCC	CD	D	DC	CM	M
100	200	300	400	500	600	900	1000

MCMLIX
1959

В. Січинський

НАДГРОБНІ ПАМЯТНИКИ І ХРЕСТИ

Культ мертвих, пошана до своїх предків, затримання в памяти сучасників відомостей про своїх родичів, кревних і прадідів — це найкраща, благородна і шляхотна прикмета культурної людини. Найкраще пізнати стан культури народу і держави по їх цвинтарях. Печливе відношення до цвинтарів, їх упорядкованість, огорожа, надгробні памятники і хрести, зелень і квіти — належать до одних з найбільших ознак культурних народів.

Все це було властиве українським цвинтарям, які особливо відзначалися своєю затишністю і красою, що випливало з глибокого розуміння і пієтизму народу до своєї славної минувшини та їх предків. Про це свідчать і мистецькі зразки хрестів, надгробників, памятників на українських старих цвинтарях і коло церков, що донедавна зберігалися у великій кількости. На жаль, цього не можна сказати про новітні часи і особливо про деякі околиці, що брали "зразок" від наших сусідів. Також за совєтсько-московської адміністрації не тільки не дбали про охорону і упорядкованість цвинтарів, але пляново нищили цвинтарі, особливо в 30-их роках, що би зтерти з лиця землі всякі спогади народу про свою минувшину, привязанність до своєї Батьківщини, своєї рідної землі, пошанівок до своїх предків. І так назавжди зникли цінні памятники в багатьох місцевостях, особливо по містах.

Надгробні хрести і памятники, подібно до архітектури і ужиткового мистецтва, в найбільшій мірі відбивають характер, стиль, особливости мистецтва народу. Українські надгробки визначаються не тільки своїм мистецьким виглядом, але пописуються оригінальними і вигадливими формами. Цвинтарні хрести народнього виробу колись були переважно деревяні, для чого Україна своєю багатою рістнею, постачала прекрасні ґатунки твердих пород дерева. А що Україна славилася своїми майстрами деревяного будівництва і різьби, то і надгробні памятники дивували своєю майстерністю виконання.

Зразки деревяних надгробних хрестів в свій час були зібрані працею лише кількох дослідників та автором цих рядків. Найбільше матеріялу дали праці К. Широцького з Поділля і Т. Колцуняка з Коломийщини.

Український деревяний хрест має певні розміри, пропорції і осібні форми та взагалі певний свій характер і стиль, який на ніяких інших хрестах не подибується. Надгробний хрест здебільшого зберігає форму грубої дошки, а мотив хреста або багатьох хрестів, що вирізьблені на дошці — відограють ролю скорше символічного орнаменту. Це також свідчить, що надгробна дошка чи то памятник має далеко старшу традицію, а за християнських часів старша символіка, звязана з культом мертвих, була заступлена новішою, християнською символікою. Форми хрестів ріжноманітні: однораменні, двораменні, трираменні, так званий єгипетський хрест в формі лі-

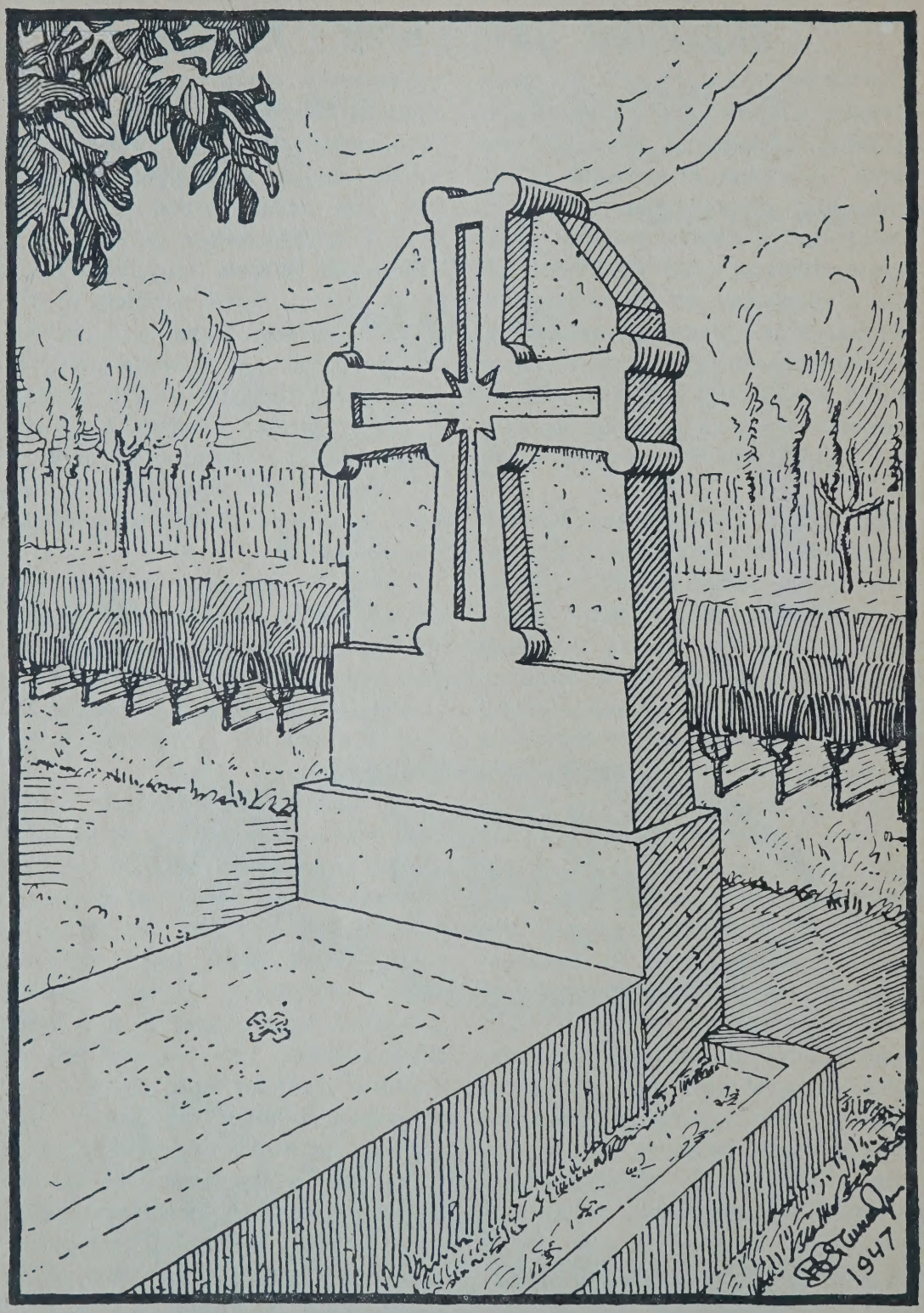

Надгробний хрест Бл. п. Ю. Фесенкові (Богдан Байда), в Ашафенбурзі.
Проєкт В. Січинського.

тери те (Т), косий хрест — андрієвський чи т. зв. бурґундський (×), рівнораменний "грецький" (+), візантійський з дещо довшою повисною частиною (-|-), "латинський" (†) і багатораменний. Але нігде в народному виробі не зустрічалися хрести з долішнім скісним раменем. В українських хрестах на одній дошці часто вирізано кілька хрестів, що творять ажуровий орнамент, в якому губляться форми хрестів. Рамена хреста бувають звичайно з простими і тупими кутами, що найбільш відповідає природі і структурі дерева, але трапляються також заокруглені форми, правдоподібно, під впливом камяних хрестів. На Гуцульщині і Коломийщині поширені багатораменні хрести, де дотепно повязані поодинокі хрести в одну гармонійну цілість. Особливо інтересні були хрести — памятники на Коломийщині, зроблені з грубих колод і так штучно обтесаних, що хрести виходять зо всіх чотирьох боків памятника. Орнамент надгробних хрестів Гуцульщини звичайно геометричний: вписані до кол звізди, хрести, зіґзаки. На Поділлі трапляються рослинні мотиви, що мають символічне значення: рожі, трилисники, повійки тощо.

Особливо вражає в українських хрестах спосібність виконавця — мистця творити безконечні відмінни хрестів, їх ориґінальні сполуки і ріжновидности, все маючи на меті красу, гармонію і пропорціональність форм та глибокий, внутрішній зміст. Цей суґестивний зміст і гармонія форм служать заспокоюючим і приміряючим чинником, що говорить про вічність і старі духові вартости, які стоять понад проминаючим матеріяльним життям і смертю.

Камяні цвинтарні хрести на Україні мало зібрані і слабо досліджені, між тим вони становлять собою незвичайно цінний матеріял каменярської праці. Зібрані автором цих рядків мотиви камяних хрестів з Галичини і Закарпаття були страчені під час війни 1943-1945 рр. Зарисовки камяних хрестів у небагатьох випадках зустрічаються на краєвидах Т. Шевченка та інших українських малярів XIX стол. Дещо було опубліковано також в працях К. Широцького, Ю. Січинського, Д. Щербаківського та інш. авторів.

Українські камяні хрести дотримуються, переважно, конструктивної засади: ціла плита обробляється в той спосіб, що хрест лише виступає на плиті, тоді, як масу памятника становить сама плита. Тим досягається стабільности і довготривалости пам'ятника, а рамена хреста не відколюються і не нищаться. Часто зустрічалися форми "візантійського" хреста, коли рамена хреста поширюються від центра — на зовні. Не рідко плита увінчується половиною восьмикутника або в формі дашка, що хоронить хрест від затікання і псування від дощу і снігу.

Дотепні й ориґінальні форми, як деревяних, так і камяних хрестів, в українському виробництві, свідчать про особливий талан народнього мистця до творчости і вигадливости. Нам не вільно забувати цієї прекрасної галузі українського мистецтва, що свідчить про нашу давню культуру, яка стояла на високому рівені. Багатство і ориґінальність форм українських хрестів потрібно впроваджувати і

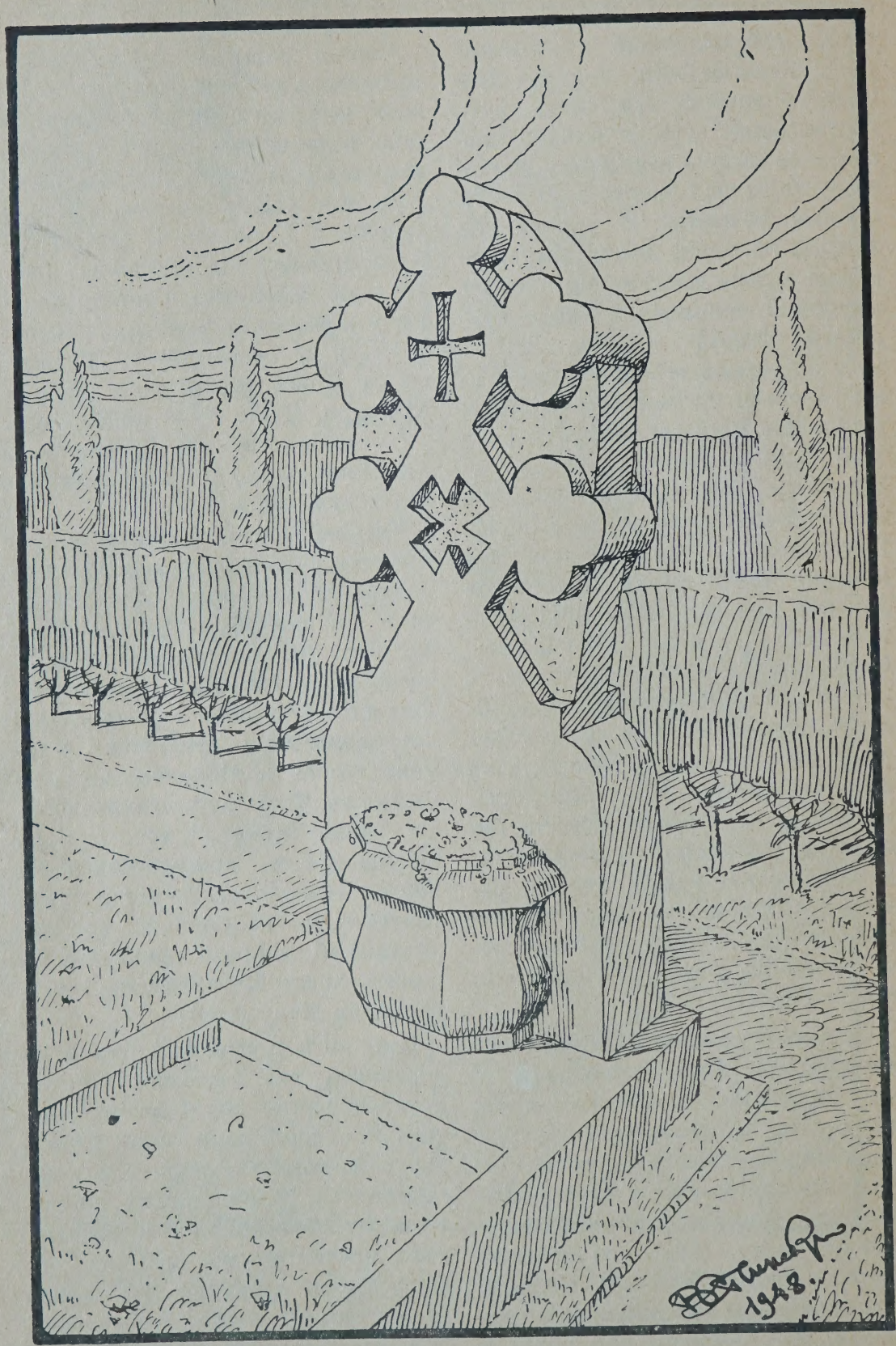

Надгробний памятник письм. К. Гриневичевій у Бердесґадені. Проєкт В. Січинського,

до сучасної культури цвинтарів. Одначе ті старовинні форми, так само, як і в інших галузях мистецтва, необхідно перетворювати в модерному дусі, відповідно до потреб доби, країни нашого перебування, матеріялів і засобів виробництва. Справа ця не так легка до виконання, коли зважимо, що оті надгробні памятники є, властиво творами "Малої архітектури", а не лише звичайної декорації. Що до пристосування наших надгробних хрестів до вимог і приписів американських і канадійських цвинтарів, то в цьому відношенні нема особливих труднощів. Наші хрести були не великого розміру і монументальних форм, що вповні відповідає сучасним вимогам і приписам. Що ж торкається їх ціни, то, звичайно, як кожний мистецький твір, трохи дорощі від звичайних, універсальних і шабльованих плит, що їх виробляють масово. Але сентимент до свого рідного мистецтва і пієтизм до дорогих нам бл. п. покійників, мусять перемогти "економічні" проблеми. Долучені тут рисунки модерних надгробників в українському стилі, належить до численних інших проектів автора цих рядків.

КУПУЄТЕ АВТО АБО ТРОК?

Насамперед вдайтеся до —

John W. Anonychuk

одинокий український продавець у фірмі

WINNIPEG MOTOR PRODUCTS

АВТА й ТРОКИ

PONTIAC — BUICK — GMC TRUCKS

1290 Main St. — Ph. JU 9-5381 — **Winnipeg**

Тетяна Шевчук

АМЕРИКАНСЬКА ЖІНКА

Американська жінка є тим модерним типом, який здобув собі, з одного боку великий подив, а з другого строгий осуд від численних людей.

Щоб краще зрозуміти цей новий тип жінки, нам треба вперед познайомитися з її окруженням, вихованням, образованням та з її соціяльним становищем, тому, що це є чотири головні чинники, які впливають на витворення цього типу жінки. Почнемо отже від окруження.

Уявіть собі країну надзвичайно багату, в якій живе мішанина ріжних національностей, країну, яка шаленним темпом летить вперед, де люди живуть гарячково, наче стараються приноровитися своїм духовим життям до лету своїх літаків та автомобілів, де двері до найвищої позиції в країні відкриті для кожного, наколи він лише зуміє переступити той поріг, що веде до неї, де ідеалом пересічної людини є авантура і сильні переживання. Уявіть собі таку країну, а будете мати образ американського життя.

В такій країні жінка може розпростерти свої духові крила і розмахнути ними скільки сил; там вона має нагоду показати світові всю могутність жіночої душі, яку оспівували поети ріжних віків і народів, бо Америка вирвала жінку з ярма темноти та безконечної домашньої праці.

Америка зробила це при помочі ріжних винаходів. І нині американська жінка варить обід, пере, прасує білизну, миє посуд а навіть хату замітає, при помочі електрики; всякі замовлення зі склепу вона робить при помочі телефону. Працюючи вона може слухати найкращих випусків музики, промов та незвичайних новин через радіо. В той спосіб жінка заощаджує 75% часу та енергії, який вона може зужити на виховання дітей, на умову працю, на розривку або на плекання краси та молодости свойого тіла, беручи участь в спорті.

Рівна освіта та відмінні домашні обставини відкрили перед американською жінкою всяку професію. Сьогодні вона може вибрати собі як своє життєве покликання навіть теольоґію, бо в Америці вже навіть єпископальна церква приймає в священики. В бизнесовім світі знайдете на половину стільки жінок, що й чоловіків. В учительській професії 90% є жінок. Словом нема вже в Америці майже одної професії, де не можна було б знайти великого числа жінок.

Професія в життю жінки дала її економічну та духову незалежність. Жінка думає самостійно. Вона рішає свою будучність. Дівчата вже не змушені виходити заміж лише задля куска хліба і виходять заміж пізніше, і звичайно з любови. Батьки вже стратили ту суверенну силу над дівчатами, якою так часто колись володіли на горе жінки, спеціяльно в справах подружжя. Релігія, це одиноке джерело потіхи та успокоєння колишньої безрадної та безпомічної жінки, відограє чимраз іншу

ролю в життю модерної жінки, яка звертається до Бога більше з подякою, ніж з проханням; яка вірить менше в чуда та зате вірить більше в свою власну силу, якої молитви замінилися на акцію, на життєву боротьбу.

Все те мало вплив на родинне життя. Жінка, котра чується майже так освічена, здібна і важна в життю, як і чоловік, котра працює і вміє свою працю оцінити так, як і чоловік, ставить такі вимоги чоловікові, яких жінка, яка почуває свою нищість і залежність на ласці чоловіка ставити не вміє і не сміє.

Жінка, яка почуває свою рівність і незалежність, не може так терпіти зради, або нелюдського трактування, як терпіла колишня жінка, тому розводи стали частішими. Розводи є тим оружжям, яким вороги американської жінки воюють проти неї. Одначе розводи не є вже таким лихом, як воно може на перший погляд виглядати.

Розводи вичистили доми з тих моральних проступків, які були колись одиноким виходом нещасних, недібраних подруж. Розводи увільнили тих, яким подружжя було безвихідно тяжкою неволею, яка заставляла нещасних навіть до вбивства, щоб лише збутися невиносимого товариша чи товаришки життя. Меншим лихом є розвід, ніж ті проступки, які викликає заборона розводу. Правда, бувають і надужиття, але назагал розводи не руйнують подружжя, лише ставлять його на вищий педестал, на педестал взаїмної любови і посвяти, замість взаїмної ненависти і ярма.

Внаслідок всіх тих змін у життю американської жінки, вона саме значно відмінилася від жінки колишньої. Рівна освіта і виховання перемінило жінку на дійсного товариша чоловікові; стичність зі світом виплекала в неї отвертість, відвагу, силу й відповідальність. З її обличчя щезли дитячі риси ляльки, а на їх місце появилась інтеліґентність, шляхотність та певність себе. З її поведення зник штучний сором колишньої жінки. Вона свобідно дискутує найделікатніші теми в мішаному товаристві. Признається отверто, що її ціллю є полюбити когось і вийти заміж. Про материнство говорить отверто, ще перед подружжям і плянує кількість своєї будучої родини. Брехня й ошуканство, те одиноке оружжя поневоленої жінки, зникає зовсім з життя жінки американської, бо немає на нього потреби: кожна нормальна людина воліє говорити правду, ніж брехню.

Такій то людині Америка віддала в опіку своє нове покоління, такій то людині вона дала вступ, голос і право акції всюди. Віримо, що вона не помилилася.

НОРТ ВИНИПЕҐ КО-ОПЕРАТИВА ЛИМИТЕД

Заснована 1932 року.

ОЛИВА, ВУГІЛЛЯ І ДРОВА

Членство $5.00 — 2125 членів-уділовців

Ярда: 1042 Селкирк евню. Вінніпеґ, Ман. Телефон JU 2-4956

На тип американської жінки є два погляди. Ті, які бачуть у визволенню жінки лише небезпеку для краю і для родини, вірять, що американська жінка буде причиною упадку й остаточної руїни Америки, через руїну родинного життя; немов би то материнство не було найсильнішим інстинктом у кожної моральної жінки, а лише якимсь неприємним ярмом накиненим їй соціяльним устроєм, ярмом, яке жінка готова скинути з себе кожної хвилини на загибіль людської раси. Вони вірять, що аби запобігти такій катастрофі, треба тримати жінку в темноті і неволі. Америка цього не зробила і тому її ця катастрофа неминучо чекає.

Інші знову покладають великі надії на американську жінку в будуччині, яка ставши сама на величний уровень людини, потягне туди і чоловіка, через відповідний вибір, моральну чистоту в подружжі, та через уміле виховання нового покоління. Ці останні вірять, що Америка зреалізує того "супермена", якого Німеччина вимріяла, але не створила — через неволю своєї жінки. Вони вірять, що Америка скорше створить його, створивши вперед "супервимен" як матір для нього.

Яку ж ролю грає українська жінка в Америці? Чи вона змодернізувалася і злалася в одно з американською жінкою, чи лишилася там у своїм духовім розвитку де була, приїхавши з рідного краю? Становище української жінки в Америці ріжниться від становища жінки англійського походження. На це є кілька причин.

Коли англійці мали за собою традицію лицарства, де хлопець, щоб стати лицарем, служив якійсь ідеальній жінці через довгі роки, яка ввесь той час була його учителькою, а ставши лицарем, присягав бути охороною й поміччю всякій жінці у разі потреби чи нещастя. Коли в англійській традиції жінка була тою, що запинала лицареві його лицарський панцир, як символ запинання панциру душевного, яким є мораль і сильний характер (бо англійці вже тоді вірили, що лише жінка може виховати мужчину до великих діл, лише жінка може вказати йому на правдиву дорогу в життю, лише жінка може зробити його моральним).

Коли в англійців лишилась така традиція, то в нас лишилася традиція Запоріжжя, куди наш вояк втікав від жіночого товариства, від жіночого впливу, як від чогось, що могло б лише понизити чоловічу гідність і де за всякі відносини чоловіка з жінкою його тяжко карали та висміювали.

Коли в англійській літературі жінка являється тою, що спонукує досягати високих ідеалів, жінка, що підносить від упадку, жінка, що спасає від душевної руїни і коли вже жінка не може його спасти, то не спасло його вже ніщо в світі.

Але ось погляд на жінку в нашого народу схарактеризований в приповідці: "Де чорт не може, там бабу пішли!" Правда, тут їй незаперечується великої сили, але та сила очевидно зужита лише для зла.

Коли американська жінка має вже свій національний ідеал давно осягнений і тепер шукає пригод та сильних переживань, то українська патріотка в Америці не може ще позволити собі на такий

люксус. Вона має інший ідеал до осягнення, ідеал служби своєму народові.

Оце і є ті причини, які ріжнять нас від американських жінок. Годі нам, які стоїмо під тими трьома оглядами і так ріжнимося від них, старатися ставати такими, як вони, та наслідувати їх на кожному кроці. Це не лиш непотрібно, але може навіть бути шкідливим для наших вимог. Одначе є дещо, чого ми повинні навчитися від американських жінок і присвоїти собі його конечно.

Ми мусимо навчитися від них, що жінка є першою школою для немовляти і найвищим університетом для чоловіка, коли вона знає свої обовязки і сповняє їх. Бо доки наше громадянство не навчиться шанувати жінку, доти не повірить їй відповідального становища в домі, в школі, а навіть і в церкві. Та доки українська жінка не навчиться сповняти такого становища уміло, з любовю і посвятою, доти ми будемо лише масою людей українського походження, розсипаних по всіх закутках світу, які не будуть мати ні принціпів, ні ідеалів і яких остаточно може чекати національна заглада.

Рідкісне видовище — зокрема в заселеній околиці: ось цей олень-мус стрибав у воді недалеко шоси ч. II в Північному Онтаріо майже цілих п'ять годин. Автомобілі випполошили його до озера Ніпісінґ, звідки він боявся вийти і перебігти шосу. Щойно коли поліція зупинила весь автомобільний рух, молодий олень ґалопом погнав у поблизький ліс за дорогою, звідки прийшов раніше.

„Канадійська Сцена".

Остап Вишня

ОТ ЗАДАЧА

Не такі часи настали.

Що не ті — то не ті.

Що таки й погода змінилася, а то таки люди не ті...

І життя, можна сказати, нашому братові хліборобові пішло таке, що вже й не знаєш, як його далі бути...

Міняти, виходить, життя треба...

Як же ж ти його не зміниш, коли ж погляньте самі: дощів обмаль, земля репається, колос вяне, зерно схне...

А раз зерно в'яне, а колос схне, — чортового батька перепічки їстимеш...

Це не ми, а ще й старі люди так казали...

Виходить — новних способів треба, бо старі підкачали...

Хоч, як по правді вам і сказати, старі ті способи... Ех, і способи ж були хороші.

Візьміть — хліборобство.

Сієш... Так думаєш хіба про те, як завглибшки орати та якою сіялкою сіяти...

Дурний би я думав...

Вийшов, надів лантуха на шию, перехристився: — "Во імя Отця і Сина і святого Духа. Амінь. У добрий час".

Посіяв, став серед ниви, подививсь на всі чотири боки, ще раз перехрестився:

— "Уроди, Боже, на трудящого, на ледащого, на крадящого і на всякую долю".

І все.

Прийшов додому до жінки:

— Вже! Давай вечеряти.

І ходиш собі, по хозяйству там щось робиш, а воно тобі росте та й росте...

Коли й не вродить на трудящого, то на ледащого та на просящого й на крадящого обовязково вродить...

***

Сівозміни тепер пішли...

Ділять ті десятини на дільниці та вираховують потім, де що й коли посіяти...

А раніш добрі хазяї самі знали, де сіяти треба.

Де найраніше загримить грім— там сій, бо там найкраще вродить.

***

Знову ж таки посуха...

Чого тільки тепер не виробляєш, щоб посухи тої позбавитися! І раніш пари, угноєння, і буряни нищили, і землю підкопуєш, і просапні тобі рослини сієш...

А раніш хіба не робилося?...

Та ніколи в світі...

Обілляєш було водою пастухів, або вкрадеш хреста з шибеникової могили та вкинеш його у болото — і піде дощ.

А то позапрягаються дівчата ніччю в плуга, виорють вулицю, нарвуть городини, посадять у свіжі борозни, візьмуться за руки та круг того "городу" нового:

— "Дощику, дощику, припусти".

І пошле Господь дощу.

***

Хороші старі способи були.

Та часи тепер не ті.

Не беруть вони, ті способи, не допомогають.

Молиш - молиш, молиш-молиш, — нічого.

Нема врожаю...

Отут і замислитись треба...

З одного боку — до колективу йти дуже таки не хочеться, бо,

хоч що там кажіть, а воно "комуна..."

А з другого боку ж і злидні насідають... До того насідають, що такими місцями світиш, якими зроду не світив...

От тут тобі й покумекай.

Що вже його робити, так і не скажу...

Воно таки правда. Як ото колись заїхав мені Пилип по уху, а чоловічина він здоровий. Сам не подужаю... Попрохав кума: вдвох добре набили... Утрьох, мабуть, ще б краще набили...

Виходить ніби колективом краще...

От задача.

***

Між іншим—на Україні вже тисячі колективів...

***

От задача.

Павло Филипович

Лебеді

На тихім озері, де мріють верболози,
Давно приборкані, і влітку й восени
То плюскоталися, то плавали вони,
І шиї гнулися у них як буйні лози.

Коли дзвінкі, як скло надходили морози
І плесо шерхнуло, пірнувши в білі сни, —
Плавці ламали враз ті крижані лани,
І не страшні були для них зими погрози.

О, гроно пятірне нездаланих співців!
Крізь бурю й сніг гримить твій переможний спів,
Що розбиває лід одчаю і зневіри.

Дерзайте, лебеді: з неволі, з небуття
Веде нас у світи ясне зусір'я Ліри,
Де пінить океан кипучого життя.

YANDA & GREGORY
АДВОКАТИ і НОТАРІ
205 Royal Trust Bldg.
EDMONTON, ALTA.
Phone: 22115

Joseph M. Lazarenko, Q.C.
BARRISTER and SOLICITOR
NOTARY PUBLIC
Member of the Bars of Alberta and of British Columbia
406 Tegler Bldg.
EDMONTON, ALTA.
Office Phone 44070 Res. Ph. 338932

О. І. Чарнецький

ГОРДІСТЬ У ФАРМЕРСТВІ

Перші українські поселенці, які заїхали до Канади при кінці минулого, та з початком цього століття в скорім часі здобули собі певне признання та повагу між співгорожанами їх прибраної держави Здобули вони признання через їх дбайливість, щирість, серйозність і зацікавленість школами для своїх дітей та досконалість у виконанні своїх завдань. Коли український майстер збудував дім, чи якесь інше підприємство, то робота була виконана досконало, — бо цей фах був його гордістю.

Коли український поселенець чи піонер зорав поле та засіяв збіжжя то все дбав, щоб на ньому було якнайменше бурянів та щоб воно виглядало якнайкраще. Доми українських піонерів, хоч через фінансові обставини були скромні, та за те завсіди були чисті і відповідно прибрані. Українська жінка часто докладала зусиль через міру, щоб на неділі та на урочисті свята дім та подвіря були чистенькі, запрятані, позамітані та спеціяльно прикрашені: щоб був і в хаті й на подвірю той недільний чи святочний вигляд. Покійний Ілля Киріяк надзвичайно прегарно зясував такі сцени в своїх томах "Сини Землі". Українська душа з природи заставляла і дальше заставляє постійно поступати вперед на рівні з іншими на всіх ділянках канадійського життя. Без ініціятиви і гордости багато з цих досягнень були б неможливі.

Час від часу чуємо нарікання від поодиноких фармерів, що професійні одиниці до них не ставляться з повагою. Коли приглянемося то побачимо, що таке відношення до певної міри є оправдане: бо є такі фармері, що з причини недбальства у своїм підприємстві, яке деректно в я ж е т ь с я із його д о б р о б у т о м недописують; навпаки, фармері, які досконало провадять свою господарку, які інтересуються плеканням доброго скоту, мають повагу і тішуться близькими відносинами професійних чи фахових співгорожан.

Прийшов час, що фармерство вже виросло зі стадії, що по англійськи називають "The way of life". Фармерство чи рільництво тепер є "Business"" і вимагає багато ширшого знання. Наприклад фармер мусить знати як вживати всякі хемічні прилади до нищення бурянів, вбивання всяких комах та мухів, защеплення вживати на від-

порність всяких слабостей в худоби, в свиней, у овець та в курей. Також треба знати як лічити звичайні недуги домашнього скоту.

Поступовий фармер мусить бути досконалим механіком, щоб направити мотори та іншу рільничу машинерію. Він також мусить мати бодай елементарне знання на полі електрики та залізо-робства (Welding).

Студіювання всяких репортів з експерементальних фармів та їх пристосування до його обставин та потреб, а також орґанізаційні справи, його завдання — бо хто інший буде інтересуватися чисто фармерськими справами? Є ще багато точок, які можна навести, й як сполучимо їх всіх разом, то бачимо, що провідний фармер в повні заслуговує на почуття гордости, й з повагою він повинен так поводитися. Такі господарі дістають повагу й признання від людей зі всяких галузей канадійського життя. Є ще інші прикмети, що близько вяжуться з характером, поступом та здоровим розсудом, а це є домашнє окруження та родинне відношення. Дім й домашнє окруження відограє більшу ролю як дехто уявляє собі. На домашні обставини багато розумних людей звертають пильну увагу, по чім виносять висновки про даного господаря. Чисте і гарно розложене подвіря саме собою приваблює і своїх і чужих. Дім та інші потрібні будинки не мусять бути надкоштовні, коли вони є в добрім порядку, гарно, ясно помальовані, і все гарно-чисто довкола них. Чисте та гарно оброблене поле та гарний скот, також віддзеркалюють господарські здібності.

Дім і внутрішньо домашнє відношення його мешканців одні до одних має дуже великий вплив на проґрес всієї господарки.

Підростаючі діточки не раз дуже глибоко відчувають домашнє непорозуміння, недостачі, та брак відповідного проводу й зорґанізованости, а головно тоді коли бачать, що в сусідів якось гарніше та приємніше.

Постійно несприятливе домашнє окруження часто доводить до того, що діти кидають дім, велику господарку та йдуть у звичайні наймити, а старенькі родичі оплакують свою долю, не знають як то все закінчиться і хто буде користати з їх довголітніх мрій та надбань.

Послідніми роками бачимо зорґанізовану групу фармерів, що виїжджають автами на кілька днів до других околиць на віддаль пару сот миль. Їх ціль є подивитися і розслідити як тамошні фармері провадять своє господарство, яка в них розбудова, які поодинокі будинки, яке розміщення та яких вони приладів уживають для улекшення фізичної праці і часу в догляді та годівлі домашнього скоту. З такими фармерськими виїздами й часто бачимо їх дружин, які розглядають доми, щоб і собі присвоїти пляни для хатньої полекші. Дім не мусить бути коштовний, щоб був вигідний і приємний. Дім гарно розмальований, який має електрику й водопровід та має інші некоштовні прибори багато улегшить домашню працю господині. Дім виглядає гарніше, як довкола нього є гарно засіяна трава, що має гарне дрібненьке листя і низько росте. Квітник та кілька гарних деревець по

дальше від хати додають краси окруженню. Господар, що інтересується і гордиться домашнім окруженням, розложить другі будівлі дальше від хати в півкруглому виді; це надасть хаті більше статуйний вигляд. Образці ч. 1 і 2 представляють два контрасти фармерськичь будинків.

провінція має спеціялістів по галузі домашньої розбудови та прикраси, ці люди дуже радо й безплатно поможуть приготовити відповідні пляни побажаних змін.

Кожна інша фарма має свої питомі відміни. Одна ліпша на плекання молочної худоби, інша на збіжжя, а ще інша на плекання

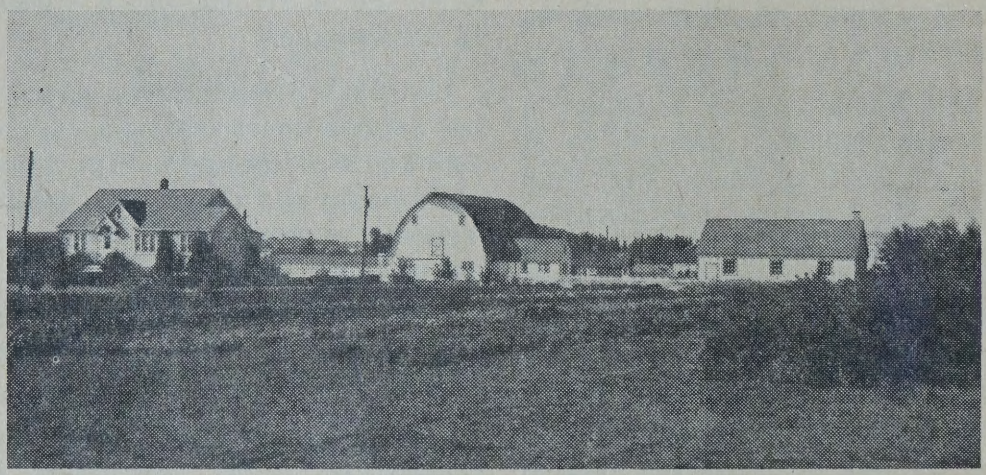

Дім і фармерські будинки фармера, який має причину бути гордий на своє господарство. Його сини й доньки шанують свій дім, гордяться та любуються таким окруженням.

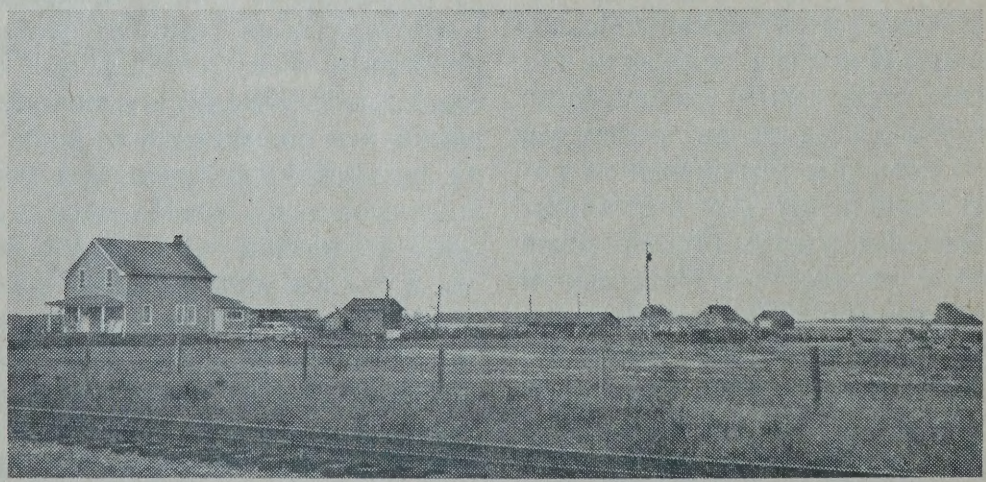

Цей дім і довколишні будинки не представляють собою жадного привабу — ані для старших, ані для молодших. Звичайно у такім окруженні діти в раннім віці покидають дім. Трошки пляновання та фарби зробили б велику зміну на краще.

Ті що бажають робити деякі зміни в будинках та в розложенню самого подвіря на фармі без великих коштів можуть вдатися до найближчого агронома. Кожна

овець і т. д. Такі широкі різниці часто існують між околицями як наприклад Медесин Гет; Кардстон, Едмонтон, Спіріт Рівер. В даній околиці бистрий фармер заведе

таку господарку, на яку природні обставини позволяють. Наприклад в Медесин Гет околиці де часто є страшні посухи, він наперед знає, що на 160 акровій фармі без штучного наводнювання він навіть немає що починати фармувати. Таксамо неможливо розвести фармерку на лісовій землі без уживання природних і штучних погноїв (Fertilizer) та без частих пересівів конюшиною й люцерною. (Clover and Alfalfa) з чим получене годування худоби або овець, щоб мати корисний збуток на сіно з люцерни. Експериментальний вислід в околиці Бретон, Алта. На сивій лісовій землі дав такий результат: поле не гноєне 12.6 бушлів пшениці на акер, гноєне 26.8.— гноєне "фертилайзер" 35.2.

З цього бачимо, що фармер, маючи хист і здібність вести свою господарку в цій околиці так, щоб дістати максимальну продукцію, викличе до себе більшу повагу, ніж той, що не зуміє або знехтує використати експериментальні висліди.

Фармер, що занимається молочарством мусить пильно звертати увагу на продукцію молока й сметани кожної поодинокої корови. Він добирає тільки расових бугаїв від яких рід (майбутні корови) даватимуть якнайбільше молока та товщу.

В околиці, і поза Едмонтоном є поверх 500 молочарів, яких корови походять від реґістрованих (расових) бугаїв молочарських порід, які пересічно, дають понад 9000 фунтів молока і 310 фунтім масляного товщу на рік, коли в цілій провінції Алберти пересічна продукція на корову виходить около 4.800 фунтів молока й 165 фунтів товщу.

З того ясно бачимо, що при помочі уважного вибору, ми можемо дуже легко дістати майже ту саму продукцію від одної корови на що пересічний фармер мусить тримати, годувати та доглядати дві корови. Не тільки те: але ми стрічаємо деяких молочарів, які через уважне добирання тепер мають корови з пересічною річною продукцією поверх 500 ф. масляного товщу. Багато тримають по 10-12 корів, де 5-6 корів може дати ту саму продукцію.

Знимка ч. 3. представляє корови високої продукції, знимка ч. 4 низької продукції (стор. 134).

Не інакше мається продукція мясної худоби. Так як вибір бугая зразково і постійно доведе до значної підвижки продукції молочної, так само постійнжй вибір чистокровних реґістрованих бугаїв мясних порід (Hereford, Shorthorn, Aberdin Angus) доведе до поліпшення і більшого приходу з мясної продукції.

Не раз прислухаємося до дебат — і то часом досить гарячих, чому то не поплачується купувати доброго реґістрованого бугая мясної породи, то чому той кумів річняк прегарно прикрашений ріжними кольорами — на високих ногах, що і легко йому буде перескакувати через пліт, або перейти через глибокий сніг, буде коштувати 75.00 менше — і телята будуть — і кишеня багатша на $75,00. —"Буде вовк ситий і коза ціла". Та коли ми приглянемося ближче, то бачимо справу інакшою. Припустім (і на це є докази) що даний фармер (А) має 35 корів і доброго бугая (на плекання телят тільки) і що три роки він продасть 100 штук годованої худоби, кожна по 950 фунтів, по 20 ц. фунт, а його сусід

(В) також має 35 корів і бугая — шкрабуна — (лобатого та швидкого) й що він за три роки також продасть 100 штук годованої худоби, але пересічної ваги не по 950 ф. але по 875 ф. (в багатьох випадках різниця зі звичайної на вибраної худоби є більша) і не по 20 центів ф., але 18 ц. — бо не мясна — більше кости і т. д. Тож фінансова сторона виглядає так:

Господар "А' 100x950x20	....	$18,000.00
Господар "В" 100x875x18	....	15,850.00
Різниця на користь господаря		$ 2,250.00

З повищого бачимо, що через недбайливість втрата через уживання скроба-бугая може виносити около $2000.00, з трирічної продукції 35 корів і напевно що такий недбайливий господар не має чим гордитися — це показує, що фармерство — то "Business".

Продукція низької якости свиней має подібний фінансовий вислід. Без різниці ринкових цін свиня 200 ф. ваги, "grade" "А" принесе $6.50 більше як 200 ф. "grade" "С", а grade "В" принесе $4.00 більше

Череда корів породи „Holstein". Пересічна річна продукція виносить поверх 12,000 фунтів молока та 400 ф. масляного товщу.

Корови мішаної немолочної породи. Пересічна річна продукція, — 4,800 ф. молока та 185 ф. масляного товщу. Треба тримати додатково не менше як 2 цих корів, щоб дорівняти продукції ч. 1.

як "grade C". Низької кляси (C) свині видають процентово багато сала на яке є малий збуток, по дешевій ціні, і це має непожаданий вплив на загальні ціни всього продукту.

продукування конюшини, трав, люцерні, і овець. Це є добра поплатна комбінація і зачисляється до фундаментальної господарки на лісових землях.

Є велика приємність задокумен-

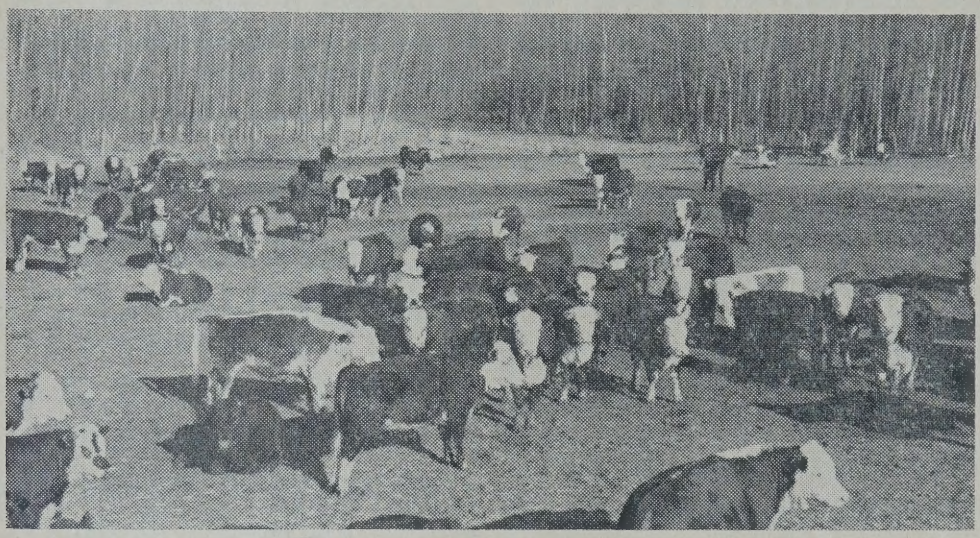

Молодняк — мясної породи від добрих расових бугаїв мясної породи. Пересічна вага в 14-15 місяців около 1,000 ф. Годованці цієї якости приносять від $15.00 до $20.00 більше на ринку, як звичайні бички „скроби".

Вівці з вчасними ягнятами; велике число цих ягнят важило поверх 100 ф. в чотири місяці, завдяки вживанню великих скоро-рослих баранів. Добра вівця — більше як подвоїть свою вартість в однім році.

В околицях (середньо західньої Алберти), де падає багато дощу, де є вчасні морози, та неврожайна лісова земля, фармері звертають на себе поважну увагу других співгорожан через спеціялізацію

тувати, що свідомість і проґрес канадійських фармерів українського походження зростає з кожним роком на всіх ділянках фармерства і скотоводства. Нині начисляємо десятки чемпіонів світової слави;

на полі плекання всякого рода збіжжя та скоту а також урядові признання на полі околичного провідництва й взірцевого господарства — так звані — Master Farmers, з яких відзначенням вяжеться тисячо-долярові (Alberta), державні нагороди.

Коли долучимо до цього фармерських хлопців і дівчат, які помимо всяких недостач, покінчили всякі університетські факультети з найвищими відзначеннями, то напевно прийдемо до заключення, що тільки їх охота й батьківська гордість допомогла їм осягнути ці високі цілі.

ПЕРЕПЛЕТНЯ

"КОБЗАР"

Приймає до оправи книжки, шиє книжки, штампує золотом.

212½ Dufferin Ave., Room 6

WINNIPEG 4, MANITOBA.

СЛУХАЙТЕ УКРАЇНСЬКУ

РАДІО ПРОГРАМУ

кожної пятниці о год. 8 ввечорі на хвилях станції СКСВ (Ст. Боніфас) 1250

Зауваги і побажання:

UNIVERSAL RADIO TV LTD.

923 Main Street, Winnipeg, Man.

PHONE JU 9-1240

ВИПИЙТЕ

ДРУРІЗ і

ВІДСВІЖІТЬСЯ

DREWRYS

DRY GINGER ALE

З ПРИРОДИ І СВІТУ

Асфальтове озеро

Ніде так швидко не добувається асфальт, як на острові Трепідад. Його прямо черпають з озера Ла-Брі. Коло берегів це озеро вкрите ніби кригою, твердою шкуринкою. Там де шкоринка тримає на своїй поверхні людину, робітники пробивають отвори, накладають лопатами асфальтову масу на тачки і відвозять до моря. Асфальт вантажать на судна і експортують в ріжні країни світу.

Дивні знахідки

Одна з наукових експедицій вирушила на високогірське плато, розташоване в Андах, у місцевості між Арґентиною і Чіллі. Там є вершина Серро-Гальян заввишки 6,650 метрів. Досягши її, дослідники опинились на висоті більшій за Ельбрус.

І ось в місцях, де здавалось би, не ступала нога людини, дослідники знайшли зроблені з срібла фіґурки. Одна фіґурка вирізблена з раковини. Вчені припускають, що можливо древні інки приносили сюди дари своїм богам. А може після якоїсь геологічної катастрофи залишки старовинної культури потрапили на таку висоту.

Амурський оксамит

В лісах Далекого Сходу зустрічається струнке дерево із світлою сріблястою корою, на дотик схожою до оксамиту. Звідси й пішла його назва.

Оксамитове дерево — медонос. Жителі тайги вважають, що мед з квітів оксамитового дерева має цілющі властивості. Однак економічне значення дерева полягає в іншому: його кора, своїми якостями не гірша за відомий алжирський дуб. На заводах з кори оксамитового дерева виготовляють лінолеум, рятувальні круги і пояси, поплавки, прокладки, лінкруст з візерунками, якими вкривають стіни вагонів і кают пароплавів.

В осінньому лісі

У коронах горобини вже давно жевріють вогняні плоди. Тільки раніш вони не привертали до себе уваги: в строкатому одягу осені стільки яскравих барв!

Та не довго красувались дерева. Холодний вітер-листобій зірвав оранжові, цитринові, рожеві, кармінно-червоні й шоколадові листки і розстелив позем. Міцне листя дубів, пірамідальної тополі, вільхи, бузку, що встояло проти дощу й вітру наче ножицями зрізав перший мороз. Далеко видно в оголеному лісі — порожньому, почорнілому. Навіть кучерява берізка, обтрусивши золоті коси, стоїть задумана...

Але ліс не здається сумним. Веселим фаєрверком то тут, то там спалахують коралові китиці горобини.

Мжичка осідає на віти дерев, краплини майже безшумно спадають на землю, на мяке опале листя. Приглушено бє дятель по відвологому стовбурі старої осики. І інших звуків не чути. Але що там за метушня? Чималий табунець дроздів, зголоднілих після довгої осінньої ночі справляє на горобині бенкет. Птахи сідають на

гілки і поквапливо ковтають ягоди.

Горобина цінна не тільки як декоративне дерево. У травні, коли на ній розгортаються білі парасольки запашних квітів, бджоли беруть з них непоганий взяток. Овочі цього дерева мають у собі багато вітаміну С і каротину.

Дерева струшуючи осінню позолоту, а коралеві китиці горобини горять як маяки пізньої осені.

Дивовижне озеро

Одного погідного ранку біля села Бузьки на Черкащині можна було спостерігати цікаве явище.

Вийшовши із сходом сонця на подвіря, ми раптом побачили, що на лузі у віддалі одного-два кільометри від села зявилось велике озеро, якого вчора там не було. Воно мало неправильну видовжену форму, його контури повторювали образ одної з низин і прилеглих до неї балок. Поверхня озера, площиною в кілька гектарів пінилася голубовато-сизим кольором.

Стояла цілковита тиша. Сонце ледве виткнулось краєчком на обрії.

Очевидно, що не тільки у нас зложилось враження, що серед лук синіє рівна поверхня озера. Ось на обрії показалась зграйка качок. Вони зробили над озером велике коло, знизилися і замість того, щоб спуститись на воду, раптом потонули.

За пять-десять хвилин все озеро перенеслось на інше місце і рухалось далі. Ми побігли йому навперейми. Просто на нас котилася хмара густого туману. Скоро вона досягла наших ніг. Важкі вогкі клуби, немов заливали нас, по коліна, до пояса, а далі вкрили зовсім. Не можна було нічого добачити навіть за кілька кроків. Але хмара скоро і потрохи розвіюючись, зникла в напрямі Дніпра.

Тепер ми усі зрозуміли, що побачене нами озеро було просто скупченням у долині небувалої концентрації туману. Нас зацікавили причини виникнення такого туману на невеликій площі. Виявилось, що в долині на світанку пастухи розклали велике вогнище. Мабуть саме дим цього вогнища, через особливий стан атмосфери в низині спричинився до раптового згущення пари повітря у вигляді хмари густого туману, і вона заповнила балочку, наче затопила водою.

Гори на дні океану

Суходіл — це острови у світовому океані. Дві третини поверхні землі вкрито водою. За програмою Міжнародного геофізичного року океанографи працюють над картою дна океану.

Як і суходоли, дно моря гірські хребти, глибокі ущелини й западини. Один з таких хребтів довжиною в 12,000 кілометрів знаходиться в Атлантійському океані і тягнеться з півночі на південь між Европою, Африкою та обома Америками. Вершини цього хребта підносяться над його основою до 3,000 метрів.

Другий великий хребет простягається на південь від Японії до Антрактиди. Антрактида в свою чергу, зєднана підводним хребтом з Південною Америкою. Цей хребет подекуди виступає над поверхню вони, утворюючи Півден-

ні Сендвічеві Аркнейські, Шотландські острови.

В дно океану врізуються глибокі западини найбільше яких глибиною 10,960 метрів — Маріанська. Судна багатьох країн світу досліджують морське дно за допомогою схолотів та іншого сучасного обладання. Зроблено вже чимало несподіваних відкрить. В зоні основних підводних землетрусів виявлено ущелину, яка тягнеться на тисячі кільометрів. Ширина її дорівнює в середньому 32 кільометри, а глибина 2,200 метрів. Обабіч ущелини підносяться гірські хребти висотою 1,800 метрів і шириною 120 кілометрів.

Вивчення морів та океанів допоможе зрозуміти закони клімату на земній кулі і виконати одне з важливих завдань Міжнародного геофізичного року.

Вугільний порох

В одному з державних господарств Сокольського вугільного басейну в Чехословаччині замість штучного погноєння, почали використовувати під засіви ячменю вугільний порох. Внесення 80 центнерів вугільного пилу на гектар ячменю підвищило його врожай на 30 процентів.

Найлоновий папір

У Франції почали виробляти папір з найлонового волокна. Журнал "Ляпатюр" повідомляє, що найлоновий папір значно міцніший за звичайний. Тонкий аркуш такого паперу майже неможливо розірвати руками, він не боїться вогкости, на нього не впливає більшість хемічних реакторів, деяке світло, мікроорганізми й інші руїнники звичайного паперу.

На найлоновому папері можна писати звичайним олівцем і чорнилом, він придатний і для друку, на ньому друкуються важливі документи, що мають довго зберігатись, виготовляються морські картки й ін. Придбачається виготовлення з такого паперу грошей і використання його для друкування книжок.

"Україна"

ЧОМУ ВДОВОЛЯТИСЯ 1½ ДО 2% ВІД ВАШИХ ОЩАДНОСТЕЙ?

Ви можете одержати до 8% від ваших грошей, інвестованих у першокласних морґеджах, інвестиційних позичках на посілостях у Вінніпеґу.

За дальшими інформаціями вдавайтесь або пишіть до:

D. A. Zaharia, Manager

DIANE INVESTMENTS LTD.

874 Main St. Winnipeg 4, Man.

Phone JU 9-5351

УКРАЇНСЬКІ ПОХОРОННІ ЗАВЕДЕННЯ В АЛБЕРТІ

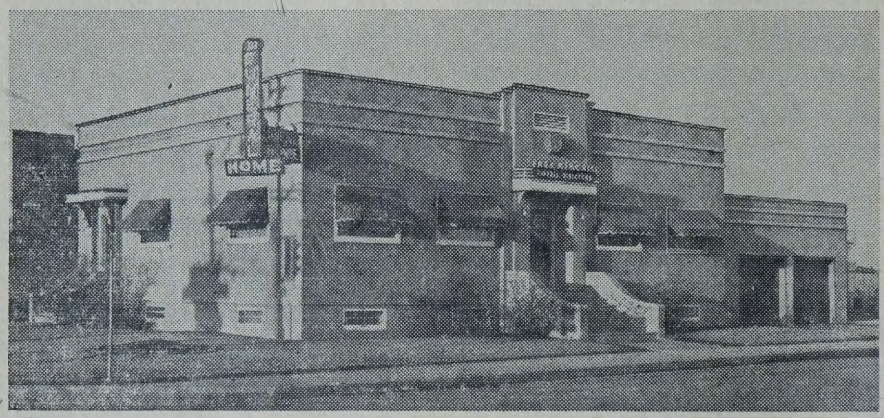

В годині смутку по втраті дорогої особи в родині, приятеля чи знайомого, звертайтесь за сумлінною і ввічливою обслугою в похороненню, бальзамуванню і в закупленню домовини та надгробних хрестів до:

PARK MEMORIAL FUNERAL DIRECTORS

9709 — 111th Ave. **Edmonton, Alta.**

Phones 22331 and 41633

ВІДДІЛИ В ТАКИХ МІСТАХ:

Vegreville, Alta, Phone 2011

Lamont, Alta., Phone 53

Smoky Lake, Alta., Myrnam, Alta., Vilna, Alta.

Mayerthorpe, Alta. Wildwood, Alta.

В. М. СМОЛИК, управитель.

ДВА ВОЯКИ
(ЛЕҐЕНДА)

Темна осіння ніч. Мряка... Навколо безкрайй степ. Ні вогника, ні зірки в небі, сама чорна-пречорна темрява.

Два вояки стомлені, голодні і мокрі йдуть битим шляхом. Вони знесилились, їм треба відпочити, але нема де, і вони змушені все йти, йти і йти. Вже почувають, що збилися з дороги. Під ногами в них не твердий шлях, а грузьке болото. Вони думають, що прийшов їм кінець, коли раптом десь далеко-далеко заблимав вогник. "Село", — промайнуло в голові кожного з них. Напружуючи останні сили, пішли швидше. В кожного з'явилась думка: "А ось згасне, що тоді? Знову безнадійність?" і невідома сила тягнула їх до вогника.

Довго ще довелося йти. Нарешті, побачили маленьку самотню хатинку. В єдиному віконці блимав вогник. Заглянули до хати. Там світився каганець, горіло в печі; біля неї поралася старенька бабуся. Постукали. Господиня вийшла і старечим голосом заговорила до них:

— Заходьте, заходьте, діти мої. А я вам і вечеряти приготовила.

Вони увійшли і відчули тепло. Бабуня знову привітно звернулася до них:

— Сідайте, відпочиньте з дороги.

А потім журливо:

Тяжкий ваш шлях та довгий, але перейдете, додому потрапите і рідну хату знайдете.

Потім дістала з печі гарячої страви, насипала в череп'яну миску, подала ложки і запросила до столу.

— Прошу, з'їжте, що Бог послав.

Вояки повечеряли перехрестилися і, як ведеться, подякували господині.

— А спати вам у цій хаті не можна. Мусите піти до клуні і там в сіні перебути до ранку.

Вони погодились. Бабуня повела їх до клуні і показала місце, де їм лягати, а сама повернулась до хати.

Молодший вояк швидко заснув, але старшому не спалось. Він вийшов з клуні, підійшов до вікна, заглянув у хату і побачив уже не хату, а вузьку манастирську келію. Перед образом Божої Матері тремтячим вогником горіла лямпадка, на столі були склянки. А перед іконою стояла навколішки бабуся і голосно молилася Богу:

— Наша Пресвята Мати Божа! Спаси і помилуй нарід свій. Кара господня, що терплять люди наші, затяжка й нестерпна. Припини кривавії ріки, пошли спокій і тишу на наш знедолений край.

А глухий голос, ніби, відповідав:

— Люди дуже прогнівили Бога, їм треба спокутувати гріхи свої. Коли будуть ці склянки наповнені кров'ю, тоді припиниться війна, настане спокій та тиша між народами. Згине анатема і люди відчують ласку Господню.

Здивований і переляканий вояк повернувся на своє місце і довго не міг спати. Але втома взяла своє, і він, нарешті, заснув. У сні він знову побачив бабуню, і вона

сказала йому такі слова:

— Кажи, синку, всім людям, щоб молились Богу та творили діла добрі. Хай у цей страшний час допомагає брат братові, а сестра сестрі і чужого чоловіка хай зустрічають, як рідного батька свого. Ганьба і гріх тому, хто не поділиться останнім шматком хліба, і не порятує нещасного. А воякам скажи, хай ідуть у військо христолюбиве, бо в цій війні переможе той, хто йде за правду, за свій народ і за віру Христову!

Бабуня зникла.

Ранком вояки прокинулись, дивляться — стоїть самітня хатинка в степу, в ній ще блимає під образом вогник, а бабуні немає.

Кажуть люди, що та хатинка ще й досі стоїть, і вогник під образом не гасне. В темну ніч він усіх перехожих рятує в безкраїм степу від загибелі.

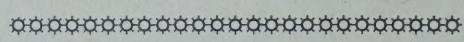

Як запроваджено їзду правою стороною

Автомобілісти в Канаді та США їздять правою стороною дороги, або принаймні повинні так їздити, бо їхня права рука є сильніша від лівої. Із-за тієї самої причини автомобілісти в Британії та деяких европейських країнах їздять лівою стороною шляху.

Цей, імвірно, парадокс пояснюється тим, що в середневіччі подорожні звичайно користувалися лівою стороною шляхів, щоб подорожуючі з протилежного напрямку підходили до них на праву руку. Якщо подорожний, який наближався, був злочинцем, або зачепливим, то могло прийти до бою і в такому випадку вигідніше було завдавати удари та відбивати їх направо, ніж наліво, поперед себе. Так само їздці сідають на коня з лівої сторони, і взагалі люди звикли держатися на безпечнішій стороні шляху.

Звичай їхати правим боком шляху запроваджено в США 1725 року і звідти той звичай занесено до Канади. Причиною був т. зв. Конестоґа фурґон. Це великий, важкий, дерев'яний рід воза, до якого запрягали чотири або шість коней. Конестоґський фурґон придумали і вживали мешканці Пенсильвенії для транспорту товарів почерез гори Алеґані. Кожний такий віз мав прилад до гальмування. Отож, щоб погонич, який ішов пішки коло воза, міг якнайуспішніше використати гальмо, важіль гальма прикріплювано при лівому боці воза — вигідно під праву руку погонича. Тому такий віз треба було провадити по правій стороні шляху, щоб погонич бачив, куди він іде.

У 1725 році в Канаді було дуже мало шляхів. Щойно у 19-му столітті започатковано будову важливіших шляхів. А тоді якраз багато мешканців Пенсильвенії, котрі були льояльні до британського володаря, переселилося до Канади внаслідок воєнних дій в час американської визвольної революції. З того часу саме і прийнявся звичай в Канаді їздити правою стороною шляху. Але мешканці Британської Колюмбії ще донедавна їздили лівою стороною; багато з них прибуло туди з Британії і вони придержувалися британського звичаю їждження лівою стороною.

МЕЖИГОРСЬКИЙ ДІД

(Оповідання бабуні — за О. Стороженком)

Я ще була дівчинкою, як ходив до нас із Межигоря здоровенний дід — пасічник, чи що. Чудний був, цілком на пасічника не подібний.

Батько казав, що той пасічник був пятдесят літ січовиком (козаком на Січі), бився з Ордою (з татарами), та як постарівся, приїхав до Межигоря і став ченцем (монахом).

Отож як обридне йому сидіти з ченцями, він приходить до батька і балакають, — с п о м и нають давнину. Бо і батько на свойому віку бував в бувальцях. Як про війну почнуть говорити, то є чого послухати.

Поки дід ще чарки не покушає, то і многі літа співає й Апостола читає, а голос мав такий, що вікна дрижали, глина з стелі сиплеться. А покушав чарки, то вже з нього цілий козак став, співає іншої, а то і мене зачепить.

І молився він якось чудно, не так як ченці. І без поклонів і без чоток (без кораликів до моління).

Раз зайшов він до нас, а тут як ушкварить дощ, як з відра, і до пасіки ніяк вертатися. Отож говорить мені батько:

— Орисю, постели панотцеві у світлиці (була в нас через сіни світлиця).

Пішла я стелити, як і дід увійшов не бачучи мене. Тут встав він на коліна, а як вдарив себе в груди, то і руки навхрест закляли. Якже глянув на ікону (на образ), то начебто до самого образа прилип. Так він молився! І здавалося мені, що не Господь, але і стіна чує його молитву.

Еге! Це була така молитва, що і я стала на коліна і молилась: "Господи, помилуй і мене грішну".

Якже встав від молитви, то побачив мене і каже:

— А що ти тут робиш?

— Стелю вам постіль — кажу.

Він тоді поцілував мене і говорить:

— Нехай же присниться тобі козак гарний, добрий та розумний!

А як співав той дід! Він і сам пісні та думки складав. Раз в неділю каже він:

— Орисю, я навчу тебе пісень і дум.

— Навчіть панотче, — кажу — я люблю пісні і думи.

А я замолоду була така, що на вулиці, чи на вечерницях всюди вела перед. Не так, як тепер... Без мене не знали за що братися. А в забавах яка прудка я була, — ніхто мене не дожене...

Та й парубки які тоді були! Не такі, як тепер, що нінащо дивитися. А ще як понаходять козаки з Києва, то такий гармидер підоймуть, що тікай з села.

Все було не те. От був ліс, та ще який, а де він нині? Трава була, що косарі аж коси ламають, а тепер трава по коліна, або й того нема. Як згадаєш, то зараз би туди вернулася.

— Навчу я тебе пісень, — каже той дід, — то вони з тобою зостануться і будуть з тобою дальше жити.

От я вивчилася і старшу дочку Оксану вивчила, але що ж... Оксана скоро вмерла, а з нею і ті пісні померли. Глина завалилась і засипала її нещасну. Двоє сиріт зосталося, хлопчик і дівчинка. Хло-

пець опісля в війні з турками згинув, а дівчинка...

Та що я говорю? Це я про ті пісні хочу розказати. Що ж то за пісні були! Куди я, туди і вони зі мною, як курята коло квочки. Засну, то і в сні вони коло мене. Тепер нема таких пісень.

Але минулось. Все розвіялось, як роса. Одну тільки пісню ще памятаю, та й та забувається. Зовсім стара стала. І ноги не держать, і не дочуваю, і не добачаю, та й голосу нема. Що то старість. Оповідаю що, та й не нагадую про кого це, або як він звався. Еге... Забуваю... Ви молоді не знаєте ще, що це та старість. А ви колись також старими будете.

Та я мабуть про діда оповідала і про ті пісні. Він сиротою зостався, той дід, всякого зазнав. А та пісня, що я кажу, ось яка була:

Схиливши голову козак,
На розпутті стояв,
З своїм серцем неборак
Таку думу гадав:
Один, як билина,
Чахну, загибаю,
Не по своїй волі
Талану шукаю.
Нема нені, нема тата,
Нема сестри, нема брата,
Нема жінки, нема тітки,
Нема волі, нема долі...
А серце в отвіт дає йомо привіт:
Твоя мати — твоя воля,
Брати твої — два пістоля!
Остра шабля — твоя жінка,
Яничарка — твоя тітка,
А хатина —світ без тина,
Козацька перина...

І ще не вся тая пісня, та я вже призабула. Таких пісенб чимало я знала. Гарні були! І кілько в них було і веселого, і розумного, і сумного. Мусиш заплакати, коли співаєш. І ті, що тебе слухають, мусять заплакати.

А здається, що я ще не дуже стара. Аджеж Кротиха старіша від мене. Я була дівчиною, а в неї було вже троє діточок, та вона ще і досі ходить на прощу (на відпуст) до Києва пішки. Як я виходила заміж, то вона женила сина з дочкою того... як його?... що жив на горі проти того, що млин збудував, а він же і чумакував... Та що я кажу... Не він чумакував, а той, як його, що коло монастиря його пасіка... Як же він звався? Коло його хати і верба росте... Та ні, не верба, а керниця, його ж всі знають...

Знала я тих людей, та як звуться, позабула. Що то старість! І ніби знаєш і вже не знаєш. Та нехай! Господь краще знає, як має бути. А чула я, як один чернець говорив, що ми на другому світі все пригадаємо. Воно і добре. Каже — там вже не буде тієї старости. Там я і того праведного діда знов побачу, та чи він мене пізнає? Бо знав він мене ще молодою, ще дівчиною. Хиба ж я тоді така була? А все ж таки він мусить мене пригадати...

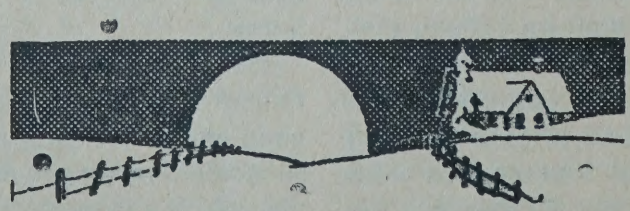

ДЖЕФЕРСОН І ДЕКЛЯРАЦІЯ НЕЗАЛЕЖНОСТИ

На провесні 1769 року худий, високий, з лицем покритим ластовинням адвокат виїхав з свого дому в горбкуватій місцевості, що належала тоді до британської кольонії Вірджінії. Його ім'я було Томас Джеферсон і він їхав до головного міста Віллямсбургу, щоб там зайняти свій перший офіційний пост.

Він мав двадцять шість років, був неодружений, власник маєтку, знаний вже, як науковець і винахідник, талановитий аматор-архітект і музика, а також визначний колектор. Хоч він і не мав політичних амбіцій, проте погодився репрезентувати свій повіт у леґіслатурі Вірджінії, куди його обрали за його популярність і виняткові здібності.

Як і всі інші, Джеферсон добре знав дедалі сильніші несправедливості, що їх зазнавали кольонії від британського уряду, який обмежував торгівлю тринадцятьох колоній в Америці, накладав на них безпосередні податки і не дозволяв їм мати своїх представників у Лондоні. Зайнявши своє місце поміж інших представників від 57-ох повітів Вірджінії, молодий Томас Джеферсон перший висловив однодушне бажання свободи і протест проти тиранії англійського короля. Було винесено багато сміливих резолюцій і одною з них була резолюція з заявою, що король не має права обкладати кольонії безпосередніми податками.

Повернувшись додому після того, як призначений королем губернатор Вірджінії розпустив леґіслатуру, Джеферсон глибоко поринув у низку нерозв'язаних проблем: де лежить причина тиранії? Яка форма уряду найліпша, щоб уникнути тиранії? У чому полягають справжні, невід'ємні права народу?

Протягом літа він прочитав усі, які можна було дістати книги про різні теорії відносно форм уряду. Поступово, з характеристичною для нього вдумливістю, в його голові почала оформлятись нова політична філософія.

Коли, кілька років пізніше, після того, як дальші утиску примусили тринадцять кольоній об'єднатись і оголосити свою незалежність від Британії в 1776 році, саме Джеферсонові було запропоновано написати Декларацію Незалежности. Він був глибоко підготований до цієї праці і зміг, як ніхто інший перед тим, визначити справжнє становище людини на землі.

"Всі люди створені рівними",— писав він, "Творець дав їм усім однакові невід'ємні права." Серед тих прав є "життя, свобода" — тут з'явилась цілком нова концепція в історії політичної доктрини — "право на змагання до щастя".

"Якщо якийсь уряд у будь-якій його формі стає деструктивним і не забезпечує народові всіх його прав, "народ має право скинути такий уряд і створити новий".

Отже, Четвертого липня, американці, знову святкують народження революційного акту, завдяки якому було оголошено і підписано незалежність — 182 роки тому — вічний документ, що пояснював і виправдував цей акт цілому світові.

Common Council.

ЩИРА СЕСТРА І БРАТ

(Давне оповідання)

На березі Чорного моря стояло містечко, а над самим берегом моря стояла хатина, в якій жив брат з сестрою. Вони сиротами зосталися, а що брат був старший, то дбав про сестру, як добрий батько та мати дбають про свою добру дитину.

Коли сестра була вже доросла, почав брат вибиратися на море в далеку подорож. І каже йому сестра:

— Ти мені рідний, ти мені ближчий. І я не вийду заміж поки ти не вернишся. Кожної ночі буде в мене горіти лямпа на вікні, а коли вернешся то побачиш, що я тебе не забула.

Думав брат скоро вернутися та не так склалося. Попав він в руки морських розбишак, а ті продали його туркам, чи кому, де він довгі літа був невільником.

Згадував він сестру, але ніяк було вістки про себе дати. А хотілося бодай сказати нехай сестра виходить заміж, бо як їй самій дівчиною жити. А може вона і вийшла заміж, — думав він, — тоді нехай Господь благословить її усім добром.

Ще більше згадувала його сестра. І не було й одної ночі, щоб на її вікні не горіла лямпа на зустріч братові.

Всі люди знали, чому та лямпа горить і дуже таку щиру сестру поважали і радо допомогали їй в чім могли. Вже вона і старша стала, але про замужжя і не думала.

Вкінці сталося, що брат з неволі визволився. Коли настала в тій стороні війна, де він був, він утік і блукаючи повернувся в свої сторони.

— Ану, — думав він, — чи сестрина лямпа і тепер горить? А може і сестри вже нема... А може хто знає куди забралася...

Та коли вже був близько, бачить — хатина їх стоїть і лямпа на вікні світиться. І що відчув він тоді, не можна оповісти. І сум і радість, що таку щиру сестру має.

Увійшов він до хати та:

— Сестро, і ти мене не забула? — та кинувся їй на шию.

— Не забула, — каже тоді сестра, — і та лямпа є моїм свідком, що я тебе все дожидала. Та коли ти вернувся, то вже на вікні її не треба, нехай вона вже горить на столі.

Хтось з людей зауважив, що лямпи на вікні нема і сказав про те другим. В недовзі почали люди сходитися, кажуть:

"Це певно брат вернувся".

І був той вечір великим святом для всіх, — і для брата, і для сестри, і для всіх людей, які знали чому та лямпа горіла.

— І ти сестро не вийшла заміж? — питає брат.

— Не вийшла. Дожидала поки ти вернешся...

— А тепер?

— І тепер не вийду. Коли ти дбав про мене, коли я була малою, то тепер я буду про тебе дбати. Адже ж ти збідований, знесилений, то хто тебе без мене доглянув би.

Хто тобі ближчий за мене? Нас же тільки двоє рідних на світі.

І не виходила вже заміж. А люди, що все те чули і про все те зна-

ли, ще більше її поважали і допомагали вже обом, — щирій сестрі і доброму братові.

Така колись була між українцями родинна любов, таке було родинне привязання. Дбали одні про других, то і Господь їх благословив і нарід їх поважав.

ПОБАЖАННЯ

від

D. ACKLAND
&
SON

ДАРУНКИ РІДНИМ В УКРАЇНІ

Висилайте посилки своїм рідним та знайомим почерез нашу фірму "УКРАЇНСЬКА КНИГА".
Ми висилаємо посилки до всіх республік Радянського Союзу впрост з Вінніпеґу.

- Достава висилок ґарантована.
- Мито оплачується тут.
- Уживані речі не висилаємо.
- Медицину висилаємо повітряною поштою.

Маємо на складі товари для готування ваших посилок.
Заходіть, пишіть або телефонуйте за нашим цінником та ширшими інформаціями до:

UKRAINSKA KNYHA
613 Selkirk Ave.,
WINNIPEG 4, Man.
PHONE: JU 6-1106.

GEORGE PATRICIAN,
B.A., LL.B.
ЮРІЙ ПЕТРИШИН
BARRISTER, SOLICITOR, NOTARY PUBLIC.
Office Phone: 34435
Residence Phone: 32885
Dunlop Block
YORKTON, SASK.

Петро Дзінковський
АДВОКАТ і НОТАР
PETER ZINKO, B.A.
1 Roncesvalles Ave.,
TORONTO, ONT.
Telephone LE 1-1054

БУКОВИНСЬКІ ВЕСІЛЬНІ „ПРОЩІ"

(З українського фолкльору)

У своїм листі до редакції Календаря пише п. Николай М. Рупташ таке:

"...хай це буде записано, бо то вже мало, а може й нема нікого, щоб це памятав. Це лише піонери десь-котрісь знали, а їх вже багато бракує".

Є це один з давніх весільніх звичаїв — приповідання — витворене в народі так само, як витворено весільні пісні, овіяне своєрідною поезією і високим мистецтвом народньої словесности. Це приповідання" подаємо в такій діялектиці, як це подав нам п. Н. М. Рупташ, за що висловлюємо йому щиру подяку.

***

Во імя Отця і Сина і святого Духа, амінь. (Три рази).

Першим способом сотворив Бог небо і землю. Небо вбрав сонцем, місяцем, звіздами і ясністю, а землю вкрив лісами, гаями, травами, листям, водами, рибами, скотами, звірями і всілякими цвітами, запахущими зіллями.

І сотворив Бог на цей світ дочесний чоловіка — царя Адама. І до нього сходилася всіляка звірина і всіляка скотина і єму клонилася і молилася яко цареви.

А Адам проговорив до Господа-Бога: "Боже мій, Боже єдиний; що мені на цім світі на землі, коли я не маю помічниці — дружини?"

Тоді зіслав Бог на Адама дорогий сон, щоби єму всону хтому вибрати вірну тай й милу помічницю дружину.

І не брав єму Бог кість з голови, щоби не був муж менший від жони, і не брав єму Бог кість з ноги, щоби не понизив муж дурно своєї жони, але взяв єму Бог кість з лівого боку, з сукритого місця, з під ребра, щоби єму була вірна та й люба до самого серця дружина.

Тоді Адам пробудився зі сну і встав та й втішився — врадувався любов та й милов дружинов.

Тепер припали ці діти під царський столець на золотий вінець перед Господом Богом і перед всіма вами, яко ясність свіче перед образами і просять собі прощів насамперед в Господа Бога, в отця в матері, в братів, сестер, в вуйків, тіток, в батьків, маток і в сусідів близьких і далеких і заразом у вас всіх, до чесних гостей, щоби ви їм простили і благословили в щасливу дорогу до свого дому.

Прощайте раз, і другий, і третий раз.

Карасевич і Радчук

АДВОКАТИ, ПОВНОВЛАСНИКИ
і НОТАРІ

Перепроваджують всякі судові справи — карні, цивільні, спадкові, розводові, позичкові і інтабуляційні.

KARASEVICH & RADCHUK
711 McIntyre Block
WINNIPEG 1, MAN.
WHitehall 22414 WHitehall 22415

Д-р Северин Глинський

ЛІКАР-ХІРУРҐ

БЮРО:
400 Est Sherbrooke
MONTREAL

Tel. Bur. VI. 4-5418
Tel. Res. RA. 1-4654

УРЯДУВАННЯ:
понеділок, середа, п'ятниця: 6-9 вечером.
Приняття також по телефоні.

Анатоль Курдидик

ТАРАСИК-МАЛЯР

(Епізод з молодечих літ Шевченка)

Місяць. Зорі. Ясна нічка.

Спить, втомившись, село в долині, а на горі задрімався парк, що перстнем розлягся кругом панської палати.

І палата спить. Заснула. Віконечка усі темні й тільки місяць вигравав срібним сяйвом на шибках. Тільки зорі заглядають до світлиць. Все поснуло: пан, і слуги, і вартові край брам, навіть Бровко, чуйний псище, десь під шопою захропів.

Але що це? Ген на боці, ген у віконечку одному, хтось мов свічку засвітив. Хтось пішов у глиб світлиці, приглядається до стін...

Хто се? Хто се? — шепчуть в парку старі клени до беріз.

***

На столику вуголь, пера, кольорові олівці. На столику скрізь папери. І в сяйві свічки, кучерявою головою до роботи хтось припав. Малі, чорні рученята швидко водять олівцем і з під пальців малювання, як живе...

Хто се? Хто се? — шепчуть в парку старі клени до беріз.

Хтось піднявся, взяв свічку і підходить до картин. Приглядається цікаво, світить ближче — і сідає. І знов тільки руки ходять, знов шепоче олівець, знов нова встає картина на папері під рукою.

Гей — то ж ніч така коротка! Так багато тих картин! І такий вогонь-охота змалювати їх усіх!

Тихше, старі клени в парку! Не шуміть, ой не шуміть! Хай пан спить і хай не знає, що козачок цілу нічку за столом сидить в світлиці та й змальовує картини!

Цілий день — не має часу! — Тихше клени не шуміть! Якби пан устав — пропало! Не дозволить він на це...

***

Враз на вшпиньках до світлиці хтось входить. Підійшов. Став у хлопця за плечима, приглядається хвилину. І на карк зразу хлопчині паде важко чийсь пястук:

— Що це хлопче?

— Я... я... я малюнки ті малюю...

— Нищиш свічку? І не спиш? А потому цілу днину лазиш як сновида та...

— Пане...я тільки... хвилинку... я так хочу... вміти те...

— Ти маляр! Дивись на нього! Козачок і малярем!

І папери пан рукою на долівку:

— Ось тобі!

— Боже... Пане... Це ж у мене... найдорожче, пане мій...

До колін припав головою, але пан — о, пан не з тих:

— Не, тобі кріпацький сину, вчитися на маляра! А щоб знав, як у ніч не спати, як нищити світло панське — за те тебе на конюшню! Кілька буків і досить... Гей, Охриме! Ходи тут!

чина в сльозах. Старий Охрим його малюнки мняв та в подолок збирав.

— Спати йди...

Та не спиться в ніч хлопчині. Тож у нього мрії а мрії! Що там буки завтра! Завтра знову він піде до тих світлиць і тільки вже не засвітить, а до місяця зрисує, або піде в парк і знову зо дві статуї начеркне...

У віконечку одному, хтось мов свічку засвітив. — Хто се? Хто се? — шепчуть в парку старі клени до беріз.

Прийшов льокай і вклонився: Бачить: пан, і козачок, і папери, і ця свічка — вже на чімсь пан прилапав...

— Завтра йому буків дати, щоб не багнув малювати! А оте — копнув ногою — оте викинь на сміття...

І пішов пан у світлиці. А хлоп-

Гей! Нема у тебе, пане, ані сили ні кайдан, щоб палке, юнацьке серце вибити з завзяття і мрій!

***

...Не раз, не два на конюшню брали жвавого хлопчину. Не раз, не два його праця йшла з Охримом на сміття. Але дух був у хлопчини, пильність була, і завзяття та

й охота до малюнків — а вона все перемогла!...

Пан побачив: Щось той хлопець не буденний, не такий як інші! Приглянувся — талан має і віддав його в науку до справдішних малярів.

Бо в хлопчини було серце, було серце як вогонь і як вже що покохало, то кохало аж до смерти.

Коник-стрибунець

У степу, в траві пахучій,
Коник вдатний молодець,
І веселий ,і співучий
І проворний стрибунець,
Чи в пшениченьку, чи в жито.
Досхочу розкошував
І цілісенькеє літо,
Не вгаваючи, співав;
Розгулявся на всі боки,
Все байдуже, все дарма...
Коли гульк — аж в степ широкий
Суне злючая зима.
Коник плаче, серце мліє,
Кинувсь він до Муравя:
— Дядьку, он зима біліє!
От тепер же згину я!
Чуєш — в лісі ворон кряче,
Вітри буйнії гудуть?
Порятуй, порадь, земляче,
Як це лихо перебуть!
— Опізнився ,небораче, —
Одказав земляк йому, —
Хто кохав життя ледаче —
Непереливки тому.
— Як же в світі не радіти?
Все кругом тебе цвіте, —
Каже Коник, — пташки, квіти,
Любе літечко на те;
Скочиш у траву шовкову —
Все співав би та співав...
На таку веселу мову
Муравель йому сказав:
— Проспівав ти літо Боже,
Вдача вже твоя така, —
А тепер танцюй ,небоже,
На морозі гопака!

Л. Глібів.

Прапор України

Ти питаєш мене, сину,
За прапором України,
За тим стягом, що століття
Повіває серед вітру.

Ось, послухай, я розкажу
Про ту славу, — гордість нашу.
Що над нами повіває,
В душі віри навіває.

Жовте поле на прапорі,
Це та щирість у народі,
Що з під стріхи визирає
І спрагнучих напуває.

А те ясне, синє поле, —
Наше добре Чорне море,
Де козацтво вправлялося,
В якім воля купалася.

Синє поле на прапорі,
Це глибоке небо вгорі,
В якім чую голос пісні
Безнастанно в віки вічні.

Синє поле на прапорі,
Це завзяття в нашім роді,
Яке доти з нами буде,
Доки справи не здобудем...

Отакий ми прапор маєм,
І за нього все віддаєм:
Все що можем лиш віддати,
Щоб вгорі його держати.

Ів. Данильчук.

ЧЕРВОНОШИЙКА

(Ескімоська казка)

Не одно з вас, кохані діти, цікаве, чому червоношийка має на грудях малу червону латочку. Тут у нас мало хто знає про це, але ескімоси, старинний нарід, що мешкає далеко від нас на півночі, серед вічних снігів і ледів, довкруги північного бігуна, знають про це дуже добре. І власне один старий ескімос розповів мені про те.

Він підкрався тихенько, щоб не збудити хлопця, до вогнища і потратував великими лапами одиноке вогнище ескімоського народу.

Давним-давно мали люди на півночі тільки одно одиноке велитенське вогнище, біля якого грілися, на якому варили їжу та яке світило їм у ночі. Мужчини перебували цілими днями на ловах, полювали на тюленів і білих ведмедів, а жінки й діти збирали дерево і несли його на це величезне вогнище, щоб воно ніколи не вигасло, бо якби це було сталося, то всі ескімоси були б погинули. День у день пильнував цього вогнища один ескімос.

Та король білих ведмедів ненавидів цього полумя. Якби воно було згасло, то він був би стався королем цілої півночі. А він хотів ним бути. І тому завжди підкрадався, щоб його погасити. Але ескімоси вартували чуйно.

Одного дня бажання короля білих ведмедів сповнилося. Вартівником біля вогнища залишили малого хлопця. Це був справді геройський хлопчина, але був трохи замалий, втомився швидко і задрімав. Цього тільки й дожидав

король білих ведмедів. Він підкрався тихесенько, щоб не збудити хлопця, до вогнища і потратував, подушив широкими й великими вогкими лапами одиноке вогнище ескімоського народу. Полумя пригасло зовсім. Тоді пішов він веселий дальше і бурмотів вдоволено:

Тепер ті всі дурні ескімоси погинуть, а я буду королем півночі.

Але все те бачила здалека маленька пташина. Як тільки лихий ведмідь відійшов вона підлетіла до до розкиненого вогнища. Тут побачила вона в попелі маленьку тліючу ще трісочку. Пташина присіла біля нея та почала піддувати її крильцятами. Вітер, що його зробили пташині крила, піддув швидко полумя і вогнище запалало знова.

Та серед тої завзятої праці біля вогнища, пташина підійшла трохи заблизько до жару. Одна іскорка скочила їй на груди і попарила боляче. І власне те місце, де впала іскра, залишилося вже на завжди червоне не спогад того, що вона врятувала ескімоський нарід від загибелі. Те все бачив той малий хлопчина, що вартував, бо він якраз у тому моменті збудився.

І відтоді ту маленьку пташину називають червоношийкою.

З німецького: А. К—к.

СОРОМ

Було у школі хлопя — таке собі кволе, миршаве, недуже. Хто-б не проходив повз нього, то вже не мине, а штовхне його. А воно тільки тихими сльозами заллється, поскаржитись навіть боїться: мале ж таке воно та утле.

Спостеріг якось учитель, що над малим збиткуються хлопці. Оточили його на дворі, вимазали болотом обличчя, у шапку болота наклали й регочуться. А воно, маленьке, стоїть собі, спустивши рученята, дивиться в землю, так наче йому соромно перед усіми. Побачив це учитель, і щось кольнуло його в серце: своє дитинство згадав. Вийшов він на двір, підійшов мовчки до хлопця, взяв його на руки й поніс до себе в кімнату. Метнулись тоді пустуни врозтіч, бояться й до кляси навернутися, та потихеньку просунулись, як покарані.

Увійшов і учитель, хлопя з ним. Посадив його Гаврило Михайлович на місце та й каже: "Слухай, Петрику, я розкажу тобі, як мене, маленького, в школі пустуни-товариші били та мордували" і оповів докладно все своє життя невеселе дитяче. Понурились хлопці, в очі учителеві глянути бояться: соромно до сліз. Скінчив Гаврило Михайлович своє оповідання і каже до Петрика: "Отак, голубе, і я терпів. Що ж діяти, терпи й ти. Не все ж товариші твої будуть такі лихі!..."

Елінора Гойт Бренерт

МАЛЕНЬКА ВДОВА

Зузя Картер була чудна дівчинка. Правда, її мама завсіди уявляла собі, що доня не може мати поганих навичок і замилувань, бо родина Картерів походила із знатного шляхетського роду. Хоча Зузині подруги видавалися її мамі непідходячими для неї, то Зузя ніяк не могла подружитися з елеґантними дівчатками свого осередку. Вона не була з ними нечемною — вона взагалі не вміла бути нечемна — але коли прийшли до неї гості, що їй не подобалися, вона тихенько виходила й зачиняла за собою двері.

На неї могли за те сварити, зачинити в комірку, чи лишити без обіду, також могли її возити на дитячі вечерниці — вона оставала неслухняною й ніщо не було в силі змінити її погляди.

Мама й тато в голову заходили, що з нею робити. — Коли б вона химерувала, плакала, передиралася, робила те, що роблять другі діти, я знала б як з нею поводитися — жалується, бувало, її мама.

Але в тім саме й лихо, що нічого з того в Зузі не було. Вона тільки завсіди ходила з якимись чудними думками в голові і нікому про них не розповідала.

Ось чому то жвава, замурзана, мала Мері Еллен донька пані Раферті, була найліпшою подругою Зузі.

Пані Раферті торгувала на розі вулиці в маленькій крамничці з того часу, як чоловік її покинув. Він не оставив їй з донькою нічого, крім злої памяти про себе.

Мері Еллен була трохи старша від Зузі роками й досвідом, все ж таки вона признавала, що як на "панночку" то Зузя доволі розумна й добра товаришка і привязалася щиро до маленької дівчинки. Треба сказати до цього, що їй частенько діставались від Зузі то цукорки й тісточка, та якінебудь другі смачні ласощі, якими Зузя по християнськи ділилася з подругами. Зате Мері Еллен позволяла їй себе обожати. Однак віддаймо справедливість Мері; вона була обережна з маленькою Зузею і не виучувала її своїх власних висказів, які не дуже лицювали б панночці з доброї родини. Розмова й поведення Мері Еллен не завсіди були бездоганні, але й не були вражаючі. Вона вміла придумати ріжні займаючі забави, якими так дуже захоплювалася Зуся. У багатих дівчаток вона ніколи не стрічалася з такими хитрими видумками, як у Мері Еллен.

Та ось навесну над ними повисло горе.

Одного разу Мері Еллен, розмазуючи брудними руками сльози по лиці, сповістила Зузю, що вона виїздить з Вашінґтону до свояків у Пенсильванії: Її мати не може дальше платити за крамик і кімнату, а крамар і пекар упоминаються за гроші й не хочуть вже давати на борг; знову лікар сказав, що пані Раферті мусить піти до шпиталю на операцію і мабуть одні тільки пенсильванські свояки зможуть заопікуватися Мері Еллен. А може й вони не візьмуть її бо й грошей нема в неї на дорогу, щоб їхати; але й нема грошей, щоб тут остатися. А мати в одно плаче й плаче та говорить:

— "О, Раферті! Раферті!" — цебто, ніби про батька, а чого вона від нього хоче, того Мері Еллен не знає.

Все те й багато ще іншого розповіла Мері маленькій Зузі, сидячи з нею на лавочці в міськім городі. Туди щодня приводила Зузю служниця Дженні й оставляла її гратися з дітьми, поки не прийде хто по неї з дому.

Елеґантні дівчатка, зацікавлені двома товаришками, окружили їх довкола і зачудовано гляділи на схвильовану Зузю і сльози її замурзаної подруги. Але їх турботи були їм зовсім чужі.

— О, Мері Еллен! О, М-е-р-і Ел-л-е-н" — хлипала Зуся, коли почула цілу історію й зрозуміла грозу положення — яке це страшне! Коли б у мене було хоч трохи грошей, то може вдалося би тобі помогти!... Але в мене нема нічого, а мама не дасть.

В той час надійшла старша сестра Зузі, взяла малу за руку і повела додому, картаючи її цілу дорогу за те, що вона грається з простими дівчатами і набирає від них тільки недуг і поганих слів. Зузя нічого не відповіла. В неї було доволі своїх турбот і ніколи було вислухувати немудрих заміток старшої сестри.

Цілий той день вона була незвичайно тиха й задумана, а коли прийшов вечір, радо пішла спати і то навіть дуже скоро. Мама думала, що вона хвора і дала їй рицинової олії. Зузя без спротиву мерщій проковтнула цілу порцію, щоб скорше остати самою і думати, думати...

Вона довго думала поки сон не переміг її.

Буває іноді так, що нечайно у сні осяє нас якась думка.

"Вона мусить роздобути гроші для Мері Еллен. Це було ясне для Зузі, як Божий день.

Але як це зробити? Ось загадка! Як? як? як? Її дитячий ум безуспішно шукав розвязки. До них приходила денна зарібниця Мері — але Зузя ще за мала, щоб могла ходити день в день на роботу. Прати вона також не може. Шиття не візьме, бо нічого не вміє шити, крім вишиванки по дірочках на картоні. І нічого в неї нема, щоб можна продати, бо свій золотий ланцюжок з сердечком вона загубила.

Правда, положення не було би таке безнадійне, якщо вона поговорила б з татком. Може він порадив би, як заробити гроші. Але Зузя не відважилася іти до нього — бо ніхто в її родині не любив Мері Еллен.

Аж ось блиснула в неї нова думка: Невже ж сліпа жінка на вулиці Широкій не заробляє грошей? Та в неї їх повна пушка! А вона тільки й робить, що сидить на тротуарі й потрясає бляшаною пушкою. Так сама вона Зузя, часто за дозволом мами зупинялася і кидала їй в пушку кілька центів, заглядаючи цікаво в її сліпі очі. Не раз, коли мама і старша сестра робили закупна по маґазинах. Зузя сиділа в повозці і придивлялася, як прохожі один за другим наповняли ту пушку грішми. А однак візник Джон говорив, що він зовсім не вірить, щоб ця жінка була сліпа й не подивується, якщо вона більше заробляє, як він і складає свої гроші в щадницю. Кожний може ось так сидіти і держати в руках бляшану пушку. І не треба бути великою та сильною. І очі в старої жінки так само широко розплющені, як у Зузі і ніхто не змо-

же догадатися, що вона не сліпа. Може воно буде не зовсім чесно?... Ах, але їй так дуже треба грошей!...

Тут зявився сон і відчинив Зузі двері в "Країну сонних мрій".

Маленька дівчинка забула про свої грошеві клопоти і стала переживати другі зворушення. Вона вже бігла по міськім городі за зеленим котиком з червоним хвостиком і мордочкою зовсім як у Мері Еллен. Коли це дивиться, а котик скочив на високе дерево, сидить на галузці з заїдає з паперової торбинки чоколядові тісточка.

Рана вийшла Зузя пити каву з твердим рішенням в очах. В день думка про заробіток видалась їй так само нудною, як ніччю. "Вона втече!" Може її зловлять і покарають! Ну... хай карають! Лиш, щоб це сталося тоді, коли вже Мері Еллен буде мати гроші!" Їй хотілось негайно вийти на заробітки, але старші, своїм звичаєм, були нестерпні.

В десятій годині пані Картер вибралася до міста за орудками і взяла зі собою Зузю. Зрештою ця поїздка була дуже на руку малій. Тим разом вона досить довго просиділа сама в повозці якраз проти сліпої жінки та й ще добачила дещо, чого перше не запримітила. На грудях у сліпої жінки був чотирокутний, брудний кусок паперу, на якім було щось написане. Зузя не могла цього прочитати.

Вона спитала візника Джона і він їй прочитав:

"Змилосердіться над бідною, сліпою вдовою з шестирма дітьми!".

— Ось, що там написано! Але якщо хочете знати мою думку про тих шестеро дітей...

Однак Зузя не питала про його думку. Вона потонула глибоко в подушках повозки й зажмурила очі так кріпко, що на її маленькім носику показалися смішні зморшки. Зузя не вміла поважно думати, як в неї очі були відкриті, а ніс гладкий. Тепер цей напис збентежив її та й захитав повзяте рішення. Але ні! Вона буде рішуча! Як прийдеться до сліпоти додати ще шестеро дітей і вдівство, то вона повинна це зробити. Треба вивіски на грудях! Вона мусить мати таку вивіску!... переходив, посвистуючи, хлопець зі склепу (тайний приятель Зузі), вона затягнула його в дитячу кімнату. Тут він показав свої спосібности в каліґрафії на денци старого пуделка, не догодуючись, навіщо воно здалося.

Другої днини рано Дженні повела Зузю до парку, напоминаючи її дорогою, щоб бавилася, як лицює маленькій панночці. Зузя несла зі собою каліґрафічний твір свого приятеля, заховавши картон у найбільшу книжку з образками. А крім того вона забрала з собою баньку з-під помідорів. Бляшану пушку ледве чи дав би їй кухар і вона може була би за мала на гроші.

Джені, дуже невдоволена баньку з-під помідорів, запримітила, що воскова лялька краще підходить до міського города. Але Зузя була тверда, як камінь. Вона воліла гратися помідоровою баньку і поставила на своїм.

Того дня судьба сприяла Зузі. До пані Картер прийшла кравчиня, а до старшої сестри, Евеліни, прийшли подруги.

Служба була дуже занята. Джені навіть одну мінуту не могла побалакати з няньками і лишила Зузю, пригадуючи, не вибігати на

вулицю, щоб не попасти під автомобіль і не вертати самій додому, доки по неї не прийдуть. Зузя сиділа спокійно на лавочці до часу, коли увага других няньок зовсім від неї відвернулась, а знаком діти зайнялися ріжними цікавими іграми, від яких Зузя рішучо відказалася.

Тепер вона тихенько злізла з лавки і в пять мінут опісля її маленькі ніжки вже дріботіли по гамірній вулиці.

Вона бігла, поки зовсім не задихалась, не знаючи — де саме має сидіти жінка, яку приходиться їй зображати; але вона почувала, що треба відбігти якнайдальше від дому і від небезпеки. Крім того їй хотілося бути там, де найбільше ходить людей.

Накінець, коли її ніжки дуже втомилися коли побачила себе далеко-далеко від дому, вона сіла на тротуарі близько ліхтарні на розі вулиці й пришпилила до свого червоного плащика на грудях дещо вже зімнятий кусок білого картону, на якому видніла жалісна просьба:

"Смилосердиться над бідную слепою вдовов с шестирма дітями".

Зузя вельми гордилась тою карточкою. В душі вона була переконана, що її карточка краща від тої справжньої.

Як лиш карточка найшлася на грудях, а бляшанка з-під помідорів у витягненій ручці, коли це біля Зузі зупинився якийсь молодий чоловік. Він прочитав, всміхнувся і кинув пять центів у бляшанку.

— О так! Вам потрібна поміч з вашими "шестирма дітями", добродійко! — сказав він з повагою.

А Зузя, кліпаючи своїми чорними оченятами, з поважним личком, вдячно глянула на нього.

Один за другим прохожі, найбільше чоловіки, зупинялись, усміхалися, робили свої замітки, завдавали ріжні смішні питання. Але вдова з сумовитими очима, похожа на перелякану, але таки сміливу вивірку, мовчала, потрясаючи лиш грішми в бляшанці.

І один за другим, весельчаки, докидали по кілька центів до збірки і сміючись, йшли дальше.

Пізніше на вулиці появилося більше жінок тому "інтерес" не йшов уже так добре. Старші жінки були цікавіші й ставили ріжні питання. Однак "вдова" була не тільки сліпа, але й глуха та німа.

Довго ні одна з питаючих не пробувала мішатися в цю справу і кінець-кінцем всі проходили своєю дорогою.

Аж ось згодом одна з жінок, ідучи дальше вулицею, стрінула поліцая Келлього і сказала йому, що там на Широкій вулиці сисить гарно одягнена дівчинка і просить милостині. Треба відправити її додому до матері.

Келлі вибрався туди на розвіди.

Побачивши його, Зузя похолола, хоч совість в неї була чиста. А Келлі, як і другі мужчини, зупинився перед маленькою вдовою, витріщив очі, але не засміявся. І не тому, що він був поважним представником влади, а задля того, що і в нього були дома маленькі діти.

— Добрий день, добродійко! — сказав він сердечно й весело. Серце Зузі відразу почало таяти. Видко, що це був добрий і розумний чоловік, хоч виріс такий великий.

— Добре йде інтерес? — спитав Келлі знов.

Зузя поглянула в бляшанку з-під

помідорів, поворушила гроші товстеньким пальчиком і простягнула йому на провірку. Келлі глянув зацікавлений на купу центів і сказав.

— Самі найкращі! Що ж ви думаєте робити з тими грішми? На хвилинку Зузя збентежилась, але

— Вони не мають чим заплатити за кімнату — продовжувала Зузя.

— Т-а-а-к! Буває це не тільки з Раферті, але й з Келлім також — замітив поліцай.

— І пекар їм не боргує та й нема в них дров. А Мері Еллен може

Добрий день, добродійко! — сказав він сердечно й весело.

побачивши веселий погляд його добрих очей, заговорила:

— Це для Мері Еллен!

— Мері Еллен — хто вона?

— Мері Еллен Раферті!

— Добре, старе імя! — сказав Келлі з признанням.

могла б що зробити, коли б в неї було хоч трохи грошей.

— Так, може й могла б! — притакнув розумний слухач.

— А жінка з пушкою збирає багато грошей. Ось я й думала...

— Так, так! — сказав Келлі. — Гарна думка прийшла вам до голо-

ви і добра, але я гадаю, що може ваша мама...

Зузя була розчарована. Вона не сподівалась, що такий второпний чоловік стане натякувати на її маму. А позаяк він зробив це так неделікатно, вона порішила замовкнути.

Келлі зрозумів, що промахнувся і роздумував, якби справу направити.

В той час підійшов до них старший мужчина, якому Келлі поклонився з великою пошаною.

— Склалося яке нещастя? — спитав старий добродій, поглядаючи вниз на маленьку фіґурку, що сиділа на тротуарі.

Очі в Келлього сміялися, але голос звучав поважно. — Нічого не сталося, що можна б назвати нещастям, шановний пане — сказав поважно, — але ось тут маленька вдова з шестирма дітьми збирає гроші, щоб заплатити за мешкання Мері Еллен Раферті. Я не знаю, що зробити з тою новою добродійною інституцією?

— Справді!?

Старий пан поправив окуляри на носі і нахилився, щоб краще розглянули цю "добродійну інституцію".

Він був високий і огрядний, а одежа його чомусь то видавалась елеґантною. Може тим, що в нього була гарна квітка в кляпі плаща. Але Зузя зауважила, що з-поза окулярів гляділи на неї добрі очі, а голос — що сказав: "Справді" — був так само ласкавий, як у Келлього. Вона почула, що і цей старий пан зрозуміє, про що ходить.

— То та Мері Еллен, це ваша подруга?

—спитав добродій.

— Так, пане!

— І в неї клопоти з приводу комірного?

Зузя завагалась. Однак добрий погляд і голос незнайомого розвіяли всі її сумніви й вона зачала давати пояснення — гарячі, уривочні, але все таки давали слухачеві точне і ясне представлення цілої справи.

— Дійсно, це гарна річ!

— Високоповжний добродій справедливо завважили, — сказав Келлі.

Але старий пан не звернув уваги на цю замітку і спитав:

— Пан Реферті виїхав, а пані Раферті не має чим заплатити за кімнату й вона приневолена кинути свою нову крамничку? І в неї нема грошей, щоб купити вугля й хліба? А її треба піти до шпиталю, і ніхто не хоче взяти в опіку Мері Еллен?

— Так, пані! Так, пані!

У своїм схвильованню Зузя помішала мужеський рід з жіночим.

— Ну, я думаю, що всіх тих центів вистарчить на довго, щоб поправити положення Мері Еллен, а якщо не стане, то я доложу. Чи ви, маленька вдово, знаєте, де живе Мері Еллен?

Очевидно Зузя знала це добре. Все, що відносилося до Мері Еллен, було надто важне, щоб можна про те забути.

— А якби ми, то значить, ви і я, зараз вибралися туди і поглянули, що можна зробити, щоб помогти їм вирівняти довг за кімнату і рахунок у крамаря? І може пішлемо їм що їсти? Я, знаєте, цікавий, що саме найліпше любить їсти Мері Еллен?

— Чоколядові тісточка! — закликала Зузя з глибоким переконанням.

Це було найсмачніше, про що вона завжди мріяла. Старий панок виглядав так, немов його кишені були вщерть набиті грішми.

— Прегарно, чоколядові тісточка! Ну, щож? — дістанемо трохи чоколядових тісточок, а в додаток між іншим і хліба, бараболі, капусти. Слухайте, пане Келлі! Будьте такі добрі й покличте повозку для цієї дами і для мене.

Келлі з охотою вибрався за повозкою, але передтим торжественно стиснув руку маленької вдови.

— Гарних успіхів бажаю вам, пані! — сказав Келлі. — Мій привіт для ваших шестерох діточок! У них є добра мама і не така вже сліпа, як другі. Бувають, пане суддіє, і дорослі видючі люди, які часто не бачать нужди поруч себе під носом...

— Правда! — притакнув старий добродій. Внедовзі надіхала повозка. Старий пан посадив в неї вдову з бляшанкою від помідорів, а сам сів поруч неї. Вони балакали...

О, як балакали про Мері Еллен ті два нові приятелі! Під кінець їзди старий добродій вже знав усе про родину Зузі — про котика Кльовна і про песика Жака і про всі незвичайні талани й прикмети Мері Еллен, про всі тайни Зузі та її гарячі, а несповнені бажання.

О, це був такий старий пан, якому "сліпа вдова з шестирма дітьми" могла вповні звіритися! А Зузя почала про його внуків і про маленьку внучку, яку йому так хотілось би мати, а її все нема й нема, і про маленьку доню, яка була б тепер у нього, коли б вона не виросла і не стала матірю малих хлопчиків.

Здавалося, що й хвилини не минуло з того часу, як вони сіли до повозки, а ось вони вже на кріслі при постелі хворої пані Раферті. Зузя сиділа на колінах старого добродія і толкувала пані Раферті й Мері Еллен, остовпілим з зачудування, що помешкання буде заплачене, а пекар, крамар і молочарка будуть оставляти свій товар коло дверей, а Мері Еллен буде проживати в дуже добрих Ірляндців, поки мати не вийде зі шпиталю.

Вони прегарно провели час.

Пані Раферті плакала і обсипувала їх гарячими благословеннями, а старий пан подавав ради і підбадьорував її. А Зузя розповідала Мері Еллен, як вона була "сліпою вдовою з шестирма дітьми". Мері Еллен, з витріщеними очима і роззявленим ротом, слухала на половину балачки старого пана, а на половину Зузиного оповідання.

Щойно, коли гості стали відходити і Зузя весело крикнула: "Прощай, Мері Еллен!" — Її стара подруга відзискала мову. Вона стрибнула з ліжка, метнулась через кімнату й стала давити в обіймах маленьку вдову, а відтак закликала в захопленню:

— Ну, невже ж вона не проворна дівчина, хоч і "панночка"?

— О так! — притакнув старий добродій.

Поворот додому не був уже такий займаючий, як їзда до Мері Еллен.

Зузя передбачала, що вона спізнилася на обід і що Дженні десь там даремно глядить за нею у міськім городі. Мрачно рисувалося перед нею і покарання; вона радо готова взяти на себе кару, якщо треба цього доконче, а все таки краще б її оминути.

Видно, старий добродій розу-

мів, чого це Зузя стала така тиха і мовчалива, бо його голос ставав чимраз мякший і ніжніший, а в очах, що гляділи на малу грішницю світила, ледве замітна усмішка.

Коли повозка зупинилася перед Зузиною хатою, старий пан поміг їй злізти і взявши за руку, підійшов до дверей.

Було щось вельми підбодьоруючого в його великій, теплій руці і Зузя хотіла, щоб він не покидав її. Але йому і в думці не приходило відходити. Він подзвонив і весь час стояв поруч Зузі, а коли служба відчинила двері, увійшов в передню кімнату і подав свій білет.

— Ну, прощай, маленька вдово! — сказав, підходячи до дверей гостинної, кімнати випускаючи Зузину руку зі своєї. — Біжи, моя люба! — Тепер я хочу поговорити з твоєю мамою; але я внедовзі прийду знову до тебе, як мама позволить.

Дівчинка глянула на старого пана з такою вдячністю, любовю і довірям, що він зняв окуляри, щоб їх протерти, бо вони чогось то замрачались.

Зузя помчала до своєї кімнатки.

Пані Картер, счудована але вдоволена, сходила зі сходів. В пів години опісля Зузя бачила, як мама вийшла зі старим паном з гостинної до передпокою і мала дуже приємний вигляд. Щойно вони підійшли до дверей, коли це вбігла Дженні червона, схвильована і задихуючись, промовила:

— О, нашої Зузі ніде нема! Я була...

— Дякую тобі, Дженні! — мягко перервала їй пані Картер. — Зузя є вже на горі. Подавай обід!

За хвилину покликали Зузю до мами. Згадка про радість пані Раферті і похвали Мері Еллен підбадьорували її серденько.

У столовій Зузя застала маму, що була дуже для неї ласкава. Вона пригорнула до себе й обцілувала малу грішницю.

— Другим разом, моя люба, скажи мамі про свої пляни — прошепотіла до Зузиного вушка...

І на тім скінчилося.

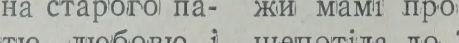

Як Богданко з Бурком ловили рибу

Був раз хлопчик раз збиточний,
Що Богданком звався;
В нього песик був маленький,
Бурком називався.

Раз матуся виряджала
Богданка до школи —
А він вудку взяв та й з Бурком
Поплентавсь у поле...

Сів він собі над ставочком,
Став рибку ловити:
А Буркові захотілось
Трошки подрочитись:

Він за кінець схопив вудку,
Богданко зірвався —
За хвилину над берегом
Танець розпочався.

Бурко тягне сюди, туди,
Богдан не дається, —
Аж тут з ліса куцохвостий
Зайчик навинувся...

Бурко зайця як доглянув,
В слід за ним пустився —
А Богданко із вудкою
В ставі опинився.

О. Д.

ДИВНИЙ РОБІТНИК

Давно це діялося, більше, як двіста літ тому. В маленькім містечку Ґрінок у Шотляндії жив убогий робітник, що називався Ват. Він мав синка, Джемса. Бувало, положиться малий Джемс на долівку по середині кімнати та й крейдою рисує собі якісь лінії здовж та поперек.

Один знайомий його батька, коли побачив раз малого Джемса при такій роботі, сказав:

— Як може такий великий хлопець так дурно гаїти час на небелицях! Дайте його до школи! (Джемсові було тоді 6 літ).

— Ваша правда! — сказав Джемсів батько та й записав його до школи.

Хлопець був розумний і цікавий до науки, але часто діялось з ним щось таке, що батько й мати боялися, чи хлопець не хворий на умі. То ходить бувало по кімнаті і щось думає; то сяде й сидить годину й дві, впяливши очі в одну точку. І їсти тоді не хоче, ні спати, ба й не чує, як мати його кличе.

Одного вечора, коли Джемс мав дванадцять літ, трапилося таке. По вечері поставила мати чайник з водою на кухню. Вода в чайнику почала кипіти і підносити покришку. Звичайна річ. Але ба — кому звичайна, а кому незвичайна. Малий Джемс сів собі біля кухні і вдивлявся в чайник, не відвертаючи від нього очей.

— Господи Боже! — зідхнула мати, коли хлопець сидів уже з пів години непорушно на місці. — Знову нашому Джемсові приплило щось до голови! Джемсе!

— Що, мамо? — кликнув злякаваний хлопець, мов би його зі сну раптом збудили.

— Чи ти чайника не бачив? Уже пів години не зводиш з нього очей, наче б він був якесь зачароване чудо!

Та хлопець не чув дальших слів матері. Він далі вдивлявся в чайник і в стукіт покришки, а в його головці роїлися дивні думки.

— Що це підносить покришку? — думав собі Джемс. — Ага! Це пара! Коли вода кипить, то заміюється в пару, а пара старається утікти з чайника. А що покришка її здержує, то вона піднесе покришку і втече, а тоді покришка знову спадає, — а за хвилину пари знову прибуде і вона знову підносить покришку і втіка.. І так пара бух-бух-бух, а покришка стук-стук-стук. Але ж бо сила в тої пари. Ніби нічого не видно, ніби дим, навіть не вітер, а покришку підносить. А якби так кипіла вода у великім чайнику, такім, як яка бочка, то певно та пара піднесла би і більшу покришку. От раз сила!

І хлопець довго ще сидів, а коли нарешті пішов спати, то затривожена мати радилася батька, чи не піти б з хлопцем до лікаря.

А Джемс і вночі роздумував і не одну нічку провів безсонно. А як підріс, узявся до практичного випробування усього того, що змалку передумав. В залізну рурку — ніби наперсток — налив вони і міцно заткав корком. Тоді почав ту рурку огрівати над вогнем. Вода в рурці стала кипіти, пара почала шукати собі виходу і раптом — трах! — корок вилетів з рурки, мов куля з рушниці. Мусів

вилетіти, хоча Джемс добре його забив, бо пара займає багато більший простір, аніж вода, з якої вона повстала. З тої води, що була в малій рурці, повстане стільки пари, що заповнила б 1700 таких рурок. Отже якби пара не вибила корка, то розсадила би рурку і втікла б!

Роблячи такі спроби, Джемс, будучи вже дорослим і освіченим чоловіком, задумав збудувати машину, яка використовувала б велику силу пари на якусь роботу. Вся вага була в тому, щоб ту пару примусити крутити колесо.

І Джемсові Ватові, по довгих роках праці та досвіду, вдалося збудувати таку машину. Підставою тої машини був також такий толок, але настільки уліпшений, що рівномірно порушався вліво і вправо і тим чином обертав колесо. Діялося це так, що вода кипіла в окремім кітлі над вогнищем, а пара йшла з кітла одним проводом та заходила до рурки, але двома дорогами- розгалуженнями: зліва і зправа. Порушуючи толоком на переміни вліво то

Малий Джемс сів собі біля кухні і вдивлявся в чайник, не відвертаючи від нього очей.

А згодом зробив багато інших спроб. В залізну рурку припасував толок, що щільно приставав до стін рурки, але міг порушатися в гору і вдолину. В рурку наливав води, заткав тим толоком. До цього толока прикріпив держак, а на ньому була підставка з тягарцем 60 фунтів. Рурка була невеличка, але коли вода почала в ній кипіти, то пара піднесла той толок з тягарцем вгору.

вправо, обертала одно більше колесо, а те колесо, злучене всякими способами з другими меншими коліщатами, могло пускати в рух цілу машину.

Таку машину збудував Джемс Ват у році 1781, маючи 45 літ. І саме того року вродився в шотляндськім містечку Вайлям — Джордж Стівенсон, що став потім інженером і на основі машини Джемса Вата побудував першу льокомотиву й залізницю, в році 1825. Бо і льокомотива побудована на підставі першого способу Вата: огнище огріває воду, вода кипить, а пара, спрямована ріжними рурками, порушує толоки, а через толоки колеса. Подібно силою пари порушуються кораблі на морі. Там пара обертає шрубою, що врізується в воду, згущує під кораблем хвилі і так посуває його вперед. Перший паровий корабель побудовано 1807 року, а побудував його американський інженер Роберт Фультон. Але головну заслугу в винайденню парового корабля і залізниці має Джемс Ват, що збудував першу парову машину. А на цю думку впав він, будучи малим хлопцем, коли приглядався, як "танцює" покришка на чайнику. Тому Вата уважає все людство за свого великого добродія, бо він показав, як заставити до праці в користь людини того дивного робітника, що має таку величезну силу, хоча виглядає так непоказно: пара з кипячої води! Вона гонить нині всі залізниці і всі кораблі світа, що перевозять людей і товари багато разів скоріше, як робили це колись коні, воли або вітрильні човни.

САМОДОПОМОГА

є есенцією Кооперативного Руху.

Кооперативи заохочують всіх людей, без уваги на їх національність, расу чи релігійну приналежність, працювати разом для їхньої взаїмної користи.

В Манітобі понад 35,000 фармерів виявили, що допомога діє і поплачується.

MANITOBA POOL ELEVATORS

ТРИ ЩАСЛИВЦІ

(Казка братів Ґрімів)

Мав батько трьох синів. Закликав їх раз перед себе, подарував першому гарного когута, другому косу, а третьому кота і сказав:

— Я старий і кінець мій недалеко, то хотів я вас вивінувати й забезпечити вашу будучність. Грошей не маю, і це, що тепер дав я кожному з вас, здається, що має малу вартість. Але це залежить від того, як ви зі своїми дарунками поступите. Ідіть в світ і нехай кожний знайде таку країну, де ще така річ невідома. Там знайдете своє щастя!

І батько вмер. По смерті батька пішов найстарший син зі своїм когутом на мандрівку. Але куди тільки зайшов, всюди був когут знаною птицею. В містах сидів когут на вежах костелів та церков і крутився за вітром. По селах ходив з курми і піяв на кожнім подвірю. Тож для нікого не був когут рідкістю і ніхто не цікавився. так, що найстарший син втратив усяку надію знайти з когутом своє щастя. Та вкінці зайшов він якось на один самітний острів, де люди ще не бачили когута і тому не знали поділу часу.

— Дивіться! — сказав хлопець — що за горда птиця мій когут. Він має червоно-рубінову корону на голові, має остроги, мов лицар, кличе вас ніччю тричі в той сам час, а як запіє останній раз, то це знак, що незабаром зійде сонце. А коли він заспіває в ясний день, то будьте певні, що буде зміна погоди.

Людям це подобалося. Вони не спали цілу ніч і слухали з радістю, як когут співав о другій, четвертій і шостій годині рано. А він робив це дуже гарно, гордо і величаво. Вкінці запитали, чи хлопець не продав би їм тої птиці і що за неї хоче, а хлопець відповів:

— Хочу стільки золота, скільки двигне один осел!

— Є, це дуже мало! — закликали мешканці острова і радо виділили йому стільки золота скільки бажав.

Коли найстарший брат повернувся із золотом додому, здивувалися два молодші брати, а середущий сказав:

—Тепер я піду в світ, може й зі своєю косою знайду таке щастя!

Але всюди, куди лиш прийшов, люди сміялися з нього, а селяни говорили:

— Овва, що це за диво! Звичайна коса!

Всюди знали, що таке коса і до чого служить. Та нарешті вдалося і йому зайти на один самітний острів, де люди ще не розуміли, що це за річ. Коли збіжжя дозріло, вони викочували гармати, стріляли в збіжжя і зістрілювали колосся. А то було зле. Не все потрапляли в колоски. Часто кулі летіли понад лан і падали в хати або в людей. А скільки було при тім гуку, а які втрати — то й не говорити! Хлопець став перед жителями острова, погострив косу і почав косити збіжжя, тихо і в порядку, а так скоро, що люди тільки роти з дива порозявляли. Вони були згідні, дати йому за косу стільки скільки забажає. Отже він забажав коня і стільки золота, скільки двигне той кінь. І дістав.

Коли другий брат прийшов до-

дому з золотом, третій, наймолодший, захотів і свого кота збути так поплатно. Він пішов у світ. Спершу й йому не щастило. Куди тільки зайшов і показав свого кота, всюди сміялися з нього й говорили:

— Овва! Що за диво, кіт! У нас своїх котів досить! Уже всі миші виловили!

зуби, навіть королівську корону надгризли.

Хлопець зайшов просто до короля й пустив свого кота до кімнат палати. Кіт кинувся за мишою і за пару годин обчистив усю палату від мишей. Тоді дворяни просили короля, щоб купив того звіря для цілого краю, аби нищив миші й щурі. Король дав хлопцеві

Хлопець зайшов просто до короля й пустив свого кота до кімнат палати.

Та вкінці зайшов і він на якийсь гарний острів серед моря. На тім острові жили люди мудрі й багаті, але вони не знали кота. Тому дуже бідували, бо миші й щурі нищили цілий край, точили весь хліб. Вони бігали собі по кімнатах домів, танцювали по шафах і столах і люди не могли собі дати ради. Навіть король не знав, що вже робити. В його палаті були тисячі мишей, гризли все, що попало під

слоня і стільки золота, скільки слонь двигнув. Хлопець вернув багатим додому.

Але королеві не вийшов кіт на добро. Коли кіт погриз усі миші в палаті, почув спрагу, підніс голову і почав мявкати: "Мяв! Мяв!" Король і дворяни почули той крик і налякалися, бо вони це чули перший раз в життю. Вони повтікали з палати, а за ними король і стали радитися на подвірю, що з тим

дивом робити. Найперше врадили вислати до кота післанця, щоб завізвав кота опустити палату. Потім радили вигнати кота силою і говорили:

— Краще вже нехай нас миші гризуть, аніж цей невидимий та нечуваний звір має нас зїсти!

— Тоді післали до кота одного пажа-прислужника, щоби запитав кота, чи він забереться добровільно з палати. Але кіт, що страшно хотів пити, відповів ще голосніше:

— Мя-вв! Мя-я-я-яв!

Паж зрозумів це так, що кіт каже:

— Не піду! Не піду, щоб ти знав! — і таку відповідь приніс королеві.

— То проженемо його силою! — сказав король до своїх урядників. Він казав викотити гармати й почав стріляти в свою палату. Палата загорілася, але кіт не згинув. Коли огонь дійшов до тої залі, де сидів кіт, він вискочив через вікно й пішов у свояси. А король казав таки зрівняти палату з землею. Так то немудрим людям і пожиточна річ на добро ніколи не вийде.

Осінь

Висне небо синє,
Синє, та не те:
Світить, та не гріє
Сонце золоте.
Чистим стало поле
Од серпа й коси
Ніде приліпитись
Крапельці роси.
Темная діброва
Стихла і мовчить:
Листя пожовтіле
З дерева летить,
Хоч-би де замріла
Квіточка одна,
Тільки й червоніє,
Що горобина.
Здалеку під небом,
В вирій летючи,
Голосно курличуть
Журавлів ключі.
Все, що зеленіло,
Вяне й умира,
Умира безслідно...
Та воно й пора.

Я. Щоголів.

DUFFERIN & DERBY Phone JU 6-5321
Winnipeg 4, Man. JU 6-5879

kern-hill furniture ltd.
and appliances

MANITOBA TELEVISION SERVICE

ЯКІСТЬ скріплена ОБСЛУГОЮ

Стрункими лавами стоять морські кадети на американському помічному вітрильнику „Іґел", заякореному в порті Галіфакс під час святкування морського дня в тому славному канадійському портовому місті. Маєстатичні машти тієї барки вистають понад чардаком на 150 стіп (ціла довжина маштів: 295 стіп), а її вітрила нараховують 22,000 квадратових стіп поверхні. В глибині видно міст „Анґус Л. Мекдоналда", що сполучує портові доки воєнної фльоти з сусіднім містечком Дартмавт. „К.С."

Нюфавндленд — найновіша провінція Канади

Нюфавндленд, скелистий сторож надатлянтійських окраїн Канади, це найбільш на схід висунена провінція Канади, колишня британська кольонія в Північній Америці. Коли Джан Кабот, уповноважений королем Англії Генриком VII-им відбувати подорожі в цілі відкриття „водного шляху на Далекий Схід", вернувся з Нюфавндленду 1497 р. і привіз зі собою інформацію про багаті в рибу води в тому районі, тоді европейські рибалки незабаром почали реґулярно відбувати рибальські подорожі на води коло „Великих Берегів" острова Нюфавндленду. З тієї пори нюфавндлендські води стали на цілі століття головним районом постачання риби на европейські ринки.

Британську зверхність над Нюфавндлендом проклямовано 1583 року, але реалізовано її на практиці тільки 1713 р. після того як Франція зрезиґнувала зі своїх претенсій до острова в заміну за виключні права на риболовлю на водах від північної й західньої сторін острова. Так Британія як і Франція були проти заселювання острова, щоб зберегти за собою права на риболовлю. Спершу британці заборонили урядовим декретом всяке поселювання на острові, але без уваги на те, остров у 1785 р. нараховував 10,000 мешканців. Приватну земельну власність дозволено щойно у 1811 р., а самоурядування у 1855 р.

Нюфавндленд належав до числа тих британських кольоній у Північній Америці, які вислали своїх представників на спільну конференцію для обговорення конфедерації Канади — 1864 р., але незабаром закинули цю справу. Нюфавндленд залишився незалежним від решти британської Північної Америки до 1949 р., коли то (31. березня) формально приступив до конфедерації Канади як її десята провінція.

З політичних і географічних причин Нюфавндленд залишився щодо своєї розбудови значно позаду інших провінцій Канади. Залізничний шлях почерез остров проведено щойно 1898 р., але й тоді це була тільки вузькорейкова залізниця довжиною 704 миль. Можна сказати, що Нюфавндленд станув економічно на власні ноги щойно приєднавшися до гурту інших канадійських провінцій.

Все таки це не брак земних багатств зупиняв економічний розвиток тієї атлянтійської провінції Канади, бо до нюфавндлендської території зараховується не сам лише острів, але й теж суворе, багате побережжя Лабрадору між східнім Квебеком і океаном. Остров Нюфавндленд і Лабрадор разом мають 152,000 квадр. миль простору і земні та лісні багатства прямо неоціненої вартости.

Рибальство, гірництво, виробництво паперової маси й паперу — ось головні галузі промислу тієї провінції. „Великі Береги" належать до найбільш продуктивних у рибу вод світу і постачають великі кількості лосося, тріски, оселедців і раків, хоча в останньому часі багато нюфавндлендських рибалок покидає рибальство і береться до іншої заробіткової праці. Паперова промисловість затруднює найбільшу кількість нюфавндленців, але одного дня вона мабуть уступить своє місце гірництву. Крім того провінція є багата не тільки на ліси, але й у потенціяльні мільйони кінських сил гидроелектричної енергії, якщо запрягти водну енергію. Місто Корнер Брук має найбільшу в світі фабрику паперу, а Ґренд Фалс на Лабрадорі є одним з найбільших у світі невикористаних водопадів, силу якого обраховують на один мільйон кінських сил потенціяльної електричної енергії.

Поверхня Нюфавндленду це в деякій мірі неродючий скелистий ґрунт з численними озерами, болотами і ставками. Тому теж хліборобство не є таким важливим

чинником як в інших провінціях; в більшості хліборобством займаються рибалки і лісоруби тільки як побічним джерелом прожитку. В загальному терен на острові є низькоположений і скелистий, хоча верхи гір Лонґ Рейндж є високі на 2,500 стіп. Річні долини на західньому й північному побережжях є добре заліснені, а більше як половина з 14,400 квадратових миль нювандлендських лісів це праліс.

Частина Лабрадору, яка належить до Нюфавндленду, є незаторкненою скрабницею провінції. Використування в е л и тенських складів залізної руди вже розпочалося.

Ведуться теж основні досліджування інших мінералів, що їх за всякими признаками скриває в своїх надрах темне й непривітне побережжя Лабрадору. На самому острові промислова розбудова поступає швидкими темпами вперед при використанні чималих европейських капіталовкладів та европейських спеціялістів як керівників.

Як найдальше на схід висунений пункт Північної Америки та майже на половині дороги між Лондоном і Ню Йорком Нюфавнд ленд є ключовим причалювальним центром летунських транс-атлянтійських ліній. В 1919 р. два британські летуни, Алкок і Бравн, довершили першого транс-атлянтійського лету саме з Нюфавндленду до Британії.

Маючи сьогодні 362,000 населення Нюфавндленд займає дев'яте місце серед провінцій Канади під оглядом заселення. Головним містом і столицею Нюфавндленду є Сент Джан — одна з найстарших осель в Північній Америці; нараховує це місто 63,000 мешканців. **„Канадійська Сцена".**

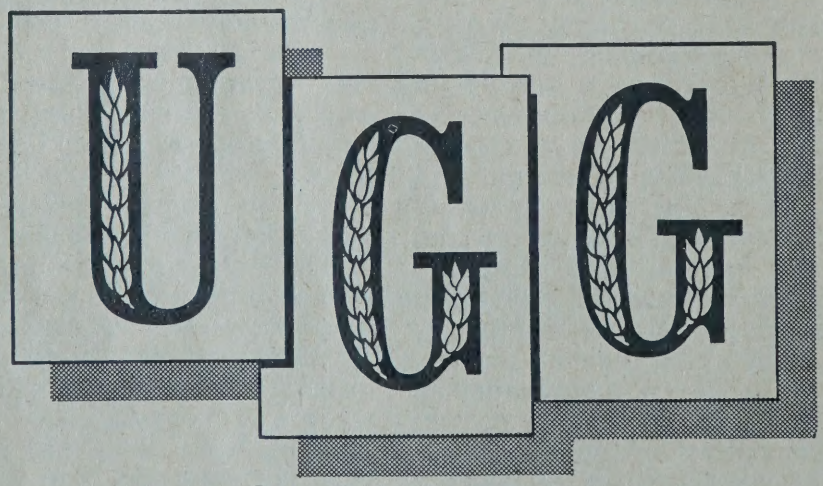

СЬОГОДНІ

- 50,000 членів шеровців
- 691 сільських елеваторів
- Термінали в Порт Артурі й Венкувері
- Належитість для шеровців . . . $10,495,585.
- Представники загальної асекурації
- Фармерські припаси

UNITED GRAIN GROWERS LTD.

Calgary Regina WINNIPEG Edmonton Saskatoon

Мейор Вінніпеґу, Степан Дзюба,

побив 22 жовтня 1958 року усі рекорди бувших мейорів міста, здобуваючи 58,979 голосів, понад 4,000 більше, ніж рекорд встановлений мейором Ґарнетом Колтером у 1948 р., що здобув тоді 54,551 голосів.

УСМІШКИ

Музика Гайдна, славного австрійського композитора 18 століття, була досить популярна серед народу.

Якось одного разу Гайдн зайшов з приятелем у невеликий ресторан і почув один свій менует, який виконували два скрипалі і віоленчеліст.

— А що це за мельодія? Чия вона — запитав Гайдн, ховаючи хитру посмішку.

— Гайдна, — відповів хтось.

Композитор почав лаяти і музику і самого Гайдна, користаючи з того, що його обличчя ніхто тут не знав. Публика цього вже ніяк не могла стерпіти і кинулась на нього з кулаками. Гайдн з приятелем ледве втекли.

Зопалу

На вулиці одно авто зачепилося за друге. Розлючений потерпілий вискочив і зацідив водія другого авта в обличчя. З порізаною рукою його відвезли до лікарні: запалу він не доглянув, що вікно в другому авті було зачинене.

***

Одного разу французький фізик Ампер, виходячи з дому написав на дверях свого помешкання крейдою. "Ампера немає дома. Приходьте вечером".

Сталось так, що Ампер повернувся через годину. Прочитавши на дверях напис, він зупинився, постояв кілька хвилин і потім пробурмотів — Ну нічого його немає дома; треба прийти аж вечером.

ПЕРЕВІРТЕ ЕЛЄКТРИЧНІ ДРОТИ У ВАШІМ ДОМІ, щоб мати повну ЕЛЄКТРИЧНУ СИЛУ

Коли ви не маєте досить вихідних отворів . . . коли ваші фюзи спалюються зачасто . . . коли ви мусите виймати один прилад, щоб ужити інший . . . це є час покликати елєктришина, щоб перевірив ваші елєктричні дроти.

Погані елєктричні дроти є перешкодою і небезпекою; відповідні елєктричні дроти дадуть вам нагоду ЖИТИ ЛІПШЕ елєктрично!

City Hydro

Offices: 55 Princess Street — WHitehall 6-8231
Showroom: Portage at Kennedy — WHitehall 6-8201

Остап Вишня

СТРАХІТТЯ

"Газет не читаю через переобтяженість роботою а слабке здоровя".
..З листа.

— Не читаю, знаєте... Не читаю... Роботи таки чимало, а головне — действує якось негаразд. Слабну... Прийде газета, і так, знаєте, іноді хоч переглянути хочеться, а не можу... Ну, не можу — й край!

— Візьмешся — руки тремтять, жар починається, на очі сльоза набігає... Посинію, посинію й кину...

А то якось ухопив свіже число, тільки розгорнув та: "Окупація Рур..." про себе промовив, так воно в праву пахву, отак на два пальці в бік од пупа, як шпигоне! Зблід увесь... Піт з мене ллється... Жінка вже на черево й пляшку з гарячою водою, й оцтом лоба натерла — не бере... Вертить мене млинком по канапі... Я й сього, я й того... І щоб ви гадали: апендицит. Хвороба така шлункова.

— Не їжте, — каже лікар, — тижнів зо три твердого та дуже гарячого...

Отаке було. Та тільки свіженькими огірками й урятувався... Вони, знаєте, не дуже тверді й не гарячі... А то хоч пропадай...

Та як вам усе порозказувати, так їй — право, не повірите.

Одного разу ліг після обіду відпочити (роботи ж таки сила! — самі знаєте), взяв собі газетку (рискнув) і розгорнув... Як ударило ж мене в сон! Та в який сон! Уже й на засідання бігти треба, а я сплю. Та як би спав, як люди сплять... А тож привернулося?! Ніби всі комунальні банки та зліпилися в один такий величезний — величезний. Та ніби з того будинка 8½ ніг. Та підбіг він (будинок) до мене й лізе на мене... Лізе, давить мене й кричить:

— Газета! Газета!

Схоплююсь, передо мною жінка:

— Газета, — каже, — круг шиї обмоталася... Трохи не задавився!

Боюсь газети! не читаю...

Д-р Ю. ДРАҐАН
M.D., C.M., L.M.C.C.
ЛІКАР — АКУШЕР
ОПЕРАТОР
311 Canada Bldg.
SASKATOON, SASK.
(коло сіенарської стації)

М. БАРИЛЮК
АДВОКАТ — НОТАР
400 Crown Trust Bldg.
364 Main St.
WINNIPEG 1, MAN.
Telephone
WH 2-5151 WH 2-5152

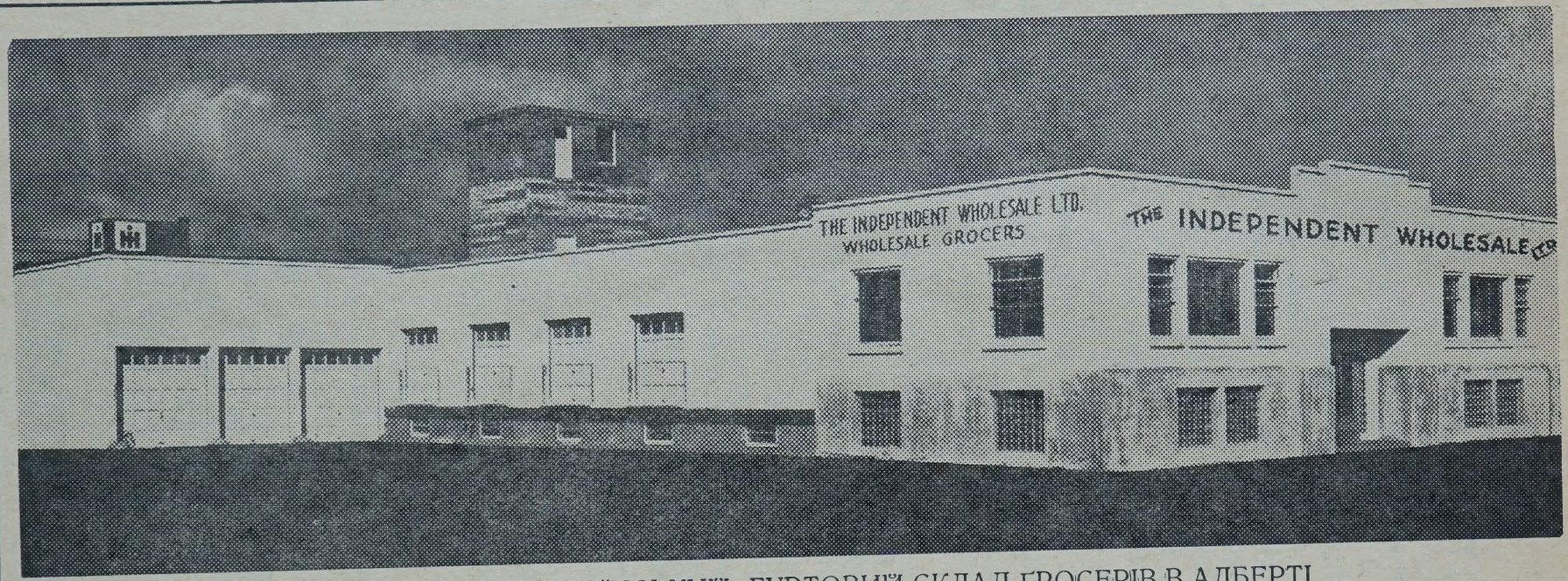

ОДИНОКИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ГУРТОВИЙ СКЛАД ҐРОСЕРІВ В АЛБЕРТІ

ОБСЛУГОВУЄ ПОВЕРХ 400 СКЛЕПІВ, РЕСТОРАНІВ ТА ГОТЕЛІВ В ЕДМОНТОНІ І НА ОКОЛИЦІ
ПРИМІЩУЄТЬСЯ В СВОЇМ ВЛАСНІМ БУДИНКУ ТА ДАЄ ЗАНЯТТЯ 30-ом УКРАЇНСЬКИМ РОБІТНИКАМ.

Д-р Фауст Ґовда, голова. **Дмитро Фербей** — заступник голови. **Михайло Маґус** — секретар.
ДИРЕКТОРИ: Петро І. Лазарович, К.Р., Петро Василишин, Василь Гавриляк, Николай Шпачинський.
Управитель (Менаджер): **М. Панчишин.**

THE INDEPENDENT WHOLESALE, LIMITED

WHOLESALE GROCERIES

PHONES:
Order Desk 26196
Gen. Office 26197

M. Panchyshyn — Manager
10326 — 107th Street
EDMONTON — ALBERTA

PHONES:
Manager 26198
Buyer 26198

Одкаль пришла назва „Заршин"

(Лемківське оповідання)

Заршин, то така красна оселя в сяніцкім повіті, ни то велике село, ни то мале містечко.

Було то в давну давнину, як іщи гори Карпати мало були замешкани через люди.

Лемки, тіж іщи товди не звали себе лемками а просто русьнаками, же ниби то з Русі накували на незамешкали гори аж сой викували або іначи "викукали" (кукат— по ческу смотрити), місця, здатни під оселю.

В тім місци, де днеска сяніцкий та коросьнянский повіти, були товди іщи велики, переважно дубови та вільхови ліси. Поля, звани "дубинами" або "вільшинами" повторяються гин в каждім оселі.

Отож, єдного красного майового дня накукала з Русі така гарда оселенча група і перейшовши ріку Сян, пильно смотрила за гідним місцем осідку, аби і рівнини даякої кус було і річка даяка, і красні дооколо, і невелика праца при вирубах ліса під оселю.

Висмотріли они таку долину і постановили хибаль ту осісти. Але коль уж зближили ся до тої висмотреної долини, застали тамюк якихси люди.

Невеличка то була група, а з вигляду до людей з Русі не подібна.

— Господеві слава! — гварят русичи.

Але зо сторони спочиваючих на долині, нихто ся не одозвав, лем еден з них зашварготів якимси булькотячим голосом, підходячи до русичів.

Як ся пізніше русини переконали, були то німецки подорожники, што ішли на Русь.

Водитель русичів набив файку бакуном і подав тут німцям. Закурили і зачала ся бесіда на миги.

Німці з великим зацікавленьом розглядали мистецьку різьбу цибуха і файки, яку курив водитель осельців. Німцям барз сподобалися таки красни файки і їм подарено пару штук на памятку стрічи.

— **Зер шен!** — цмокат старий німец і показує на файку.

— Буде, з аршин, напевно — притакує русич, котрий думав же німцеви іде о довжину цибуха.

Розрадувани спітканьом з русичами, німці пішли дале на схід.

А русьняки зістали уж там на завжди. А на памятку своїх красних аршинових (на довжину) цибухів оселю так і назвали Заршином.

Так она і до днеска заветься — Заршин.

Зо слів бабусі-лемкині Нацки Гаврихи списав.

С. Бескидский.

NORTHERN HOTEL

826 Main St., ● **Phone JU 2-6346** ● **Winnipeg**

Модерні кімнати з приватними ваннами.
Охолоджуване повітря в пивній для вашої вигоди.

Власники: **Stan Bartman, Bill and John Antoniuk**

Щадничо-Кредитова Спілка
"КАРПАТІЯ"

Це найбільша Українська Кредитівка
в Західній Канаді.

Маєток з кінцем жовтня 1958 р. —
зверх $1,000,000.00.

Приймаємо вклади.

УДІЛЯЄМО ПОЗИЧКИ НА:

закуп авт, троків, хатнього устаткування, убрання, направи хат, сплату докучливих довгів, і т. п.

Кожна позичка до $10,000.00 є заасекурована у випадку смерти або непрацездатності.

КАРПАТІЯ виплатила від ощадностей за 1957 р. — 4% дивіденди та 15% звороту від особистих позичок.

Вступайте в члени і користайте з наших услуг!

CARPATHIA CREDIT UNION SOCIETY LIMITED
862 Main St. Winnipeg 4, Man.
Phone JU 6-1223

Золоті зерна з книги мудрости

Стіна спитала цвяха: — Чого діравиш мене?

***

Людина має тисячу плянів що до себе — проведіння ж один — одинокий що до людини.

***

Як би кожний дім став церквою — люди жили б як у раю.

***

Гроші — добрий слуга, а поганий пан.

***

Коли ти спалахнув гнівом — сядь.

***

Той, хто спішиться не є ніколи мудрий.

***

А цвях відповів: — Спитай того, хто прибиває мене.

***

Краще гарні сусіди, чим погані свояки.

***

Всі пальці не можуть бути рівно довгі.

***

Легче є навідуватися до друзів, як з ними жити.

***

Домашня культура є найкращим щастям родини.

Коли п'єш воду, то згадай про її джерело — та не забувай про початок твойого існування.

***

Найдовшу дорогу може зробити той, що має правдивого приятеля.

***

На те Господь дав нам один язик і два уха, щоб ми два рази слухали, а раз говорили.

***

Не виноси того, що діється вдома, а не приноси непотрібних чужих поговорів, то все буде спокій у хаті.

***

Родинне щастя є дорожче від золота — воно може бути й убоге, але світлорадісне.

***

Дім в ріднім краю є ясніший чим сонце на чужині.

***

Всюди їмо хліб, але дома він найсмачніший.

***

Шукайте сил у себе самих а знайдете їх. Чужа поміч помагає, однак нічого не творить.

***

Чоловіки в товаристві слухають себе взаїмно, а жінки приглядаються собі.

INDEPENDENT FISH CO., LIMITED

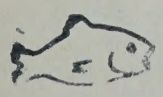

Маємо завжди на складі всякого роду рибу — свіжу і заморожену по приступних цінах.

PHONE: SP 4-4547

941 Sherbrook St., Winnipeg

Власник **Федір Шевчук**

Українське Фотоґрафічне

ЗАВЕДЕННЯ

Виконує всякі фотоґрафічні роботи точно, солідно й на час.
Також викінчуємо аматорські фільми.

ЦІНИ УМІРКОВАНІ.

GAVINCHUK STUDIO

Drawer D, Phone 31

SMOKY LAKE, ALTA.

ГУМОР

Визначний учений Микола Жуковський, якого називають батьком російської авіації був завжди замислений, заглиблений у свою працю і через те досить неуважний.

Якось просидівши ввесь вечір у себе вдома з молоддю на цікавій розмові, господар дому встав з-за столу і почав поспішно прощатися, оправдуючи себе словами; — Але ж то я засидівся з вами, друзі. Час мені й додому!...

***

Комісія французької Академії наук працювала над енцикльопедичним словником. В залю засідань увійшов припадково славний природознавець Жорж Кюв'є.

— О, друже раді вас бачити! — сказав один з членів комісії. — Ми тільки що знайшли коротке й точне визначення поняття слова "Рак". Воно вповні нас вдоволяє, однак ми хотіли б почути й вашу авторитетну думку. Ось як ми пояснили слово: "Рак" — невеличка червона риба, яка ходить задом наперед. — закінчив пояснення учений енцикльопедист.

— Чудово, колеги! — сказав Кюв'є, — тільки дозвольте дещо зауважити. Справа в тому, що рак не риба, не червоний і задам наперед не ходить, а в усьому іншому ваше означення точне.

***

Одного разу власник театру сказав славному артистові Семарінові:

— Вчора ви вмирали на сцені якось неприродно.

Артист: — Я й сам цьому дивуюся. Здавалось би що при такій платні, яку я у вас побираю можна вмерти і природньою смертю.

HUMENIUK

&

ROMANKO

АДВОКАТИ і НОТАРІ

Ведуть канцелярію під ч.:

57 Queen St. W.

TORONTO 1.

TELEPHONES:

EM 3-0630 & EM 3-0626

"WESTFALIA"

ЕЛЕКТРИЧНІ
та РУЧНІ
Сепаратори Сметани

- Не ржавіють.
- Краще відбирають сметану.
- Вкриті ніклем.
- Замітні мірою і красою.
- Зроблені на ціле життя.

Дійсно найкращі в світі — і ваше найліпше купно.

Ціни так за низько як **$79.50** *вгору.*

Міри й моделі для всяких потреб.

Domo і Westfalia ручні сепаратори від $39.50 вгору.

Побачте свого торговця або пишіть до:

C. A. DeFEHR & SONS LTD.

78 Princess St. Winnipeg 2, Man.

10970—84th St. Edmonton, Alta.

ЛУЇ РІЄЛЬ

(Фраґмент з ранньої історії Манітоби)

Луїї Рієль — це ще досі нерозгадана постать в ранній історії Манітоби. Дехто вважає його великим патріотом, що через свою очайдушність і палку кров підняв бунт проти канадійської влади. Патріотом вважає його велика частина французів.

Багато канадійців сумнівається в його здоровий розум, одначе дехто вважає його ґенієм. Треба мабуть ще довшого часу, щоб історія визначила йому належне місце. Але який би він не був, Рієль додав дещо яскравішого кольору до будування канадійської держави.

Одним із перших діл, що його пробував провести канадійський уряд після конфедерації 1867 року, було заповнити велетенські незаселені простори. Найбільші можливості в тому напрямі давало заселювання просторів, які знаходились під контролею Годсон Бей Компанії, та які згодом розвинулись у степові провінції та Північно-Західні Території. Королівським чартером, підписаним королем Чарлсом I 1670 року, було дано Годсон Бей Компанії виключне право торгувати хутрами на території, ріки з яких вливаються до Годсонського заливу.

Як тільки осягнуто порозуміння з тією Компанією Годсон Бей, оттавський уряд вислав своїх землемірів, щоб поділити теперішню Манітобу на оселі й остаточно під муніципальні управління. Місцеве населення складалося з дивної мішанини індіян, французів, трохи шкотів, які були працівниками Компанії, і метисів — індіянсько-французьких мішанців. Луї Рієль був природним провідником метисів. Уряд і його представники не поінформували цих людей про свої пляни, тому вони знали тільки те, що бачили, а саме: ґрупи землемірів, які ділили землю на 640-акрові ділянки.

Метиси заселювали околиці вздовж рік. Їхні фарми простягалися вузькими смугами від ріки так, як квебекські фарми їхніх предків. Бувши відокремленими від решти населення, ці ревні католики вважали, що вони втрачають свої релігійні права і свої оселі на користь британського (тобто протестантського) уряду.

Літом 1869 року це почуття кривди проявилося відкритою ворохобнею. Рієль і його прихильники схопили управителя компанії

SWYSTUN, SWYSTUN & MacKAY
АДВОКАТИ, НОТАРІ, ПОВНОВЛАСНИКИ і т. д.
608 Great Western Building
356 Main Street
Winnipeg 1, Manitoba
Tel. WH 3-0526

PAUL'S GROCETERIA
Grocery & Confectionery
602 — 1st St., S.W.
Phone 4011
DAUPHIN, MAN.
Павло Дроздович, власник.

Годсон Бей, Вілліяма МекТавіша, який був титулярним головою провінції до часу приїзду ґубернатора з Оттави. Метиси з Рієлем на чолі підняли доморобний прапор і встановили тимчасовий уряд у Форт Ґері (тепер Вінніпеґ). Ґрупа льояльних британців і канадійців зібралася в Долішньому Форті Ґері (недалеко теперішнього Вінніпеґу) і вирушила в напрямі Форту Ґері. Рієль розбив цю ґрупу, взявши багато в полон, а решту роізгнав.

В міжчасі новий ґубернатор запланованої щойно провінції Манітоба, Вілліям МекДуґал, був в дорозі на захід через Зединені Держави Америки. Прибувши до манітобського кордону, він пробував проголосити свій новий уряд, але метиси порадили йому забиратися додому, мовляв, вони його тут не потребують, бо мають Рієля.

До того часу одинокою жертвою ворохобні був полонений, якого застрілено під час спроби втечі. Однак навесні 1870 року Рієль зробив свою першу велику помилку. Одним з його полонених був неприборканий і так же запальчивий ірляндець, Томас Скат. Він не тільки був льояльний Оттаві, але й був протестантом, і заприсяг вбити Рієля, коли буде на волі. Рада Рієля засудила Ската на смерть і його розстріляли в присутності 150 глядачів. Тоді оттавський уряд вирішив вжити сили. Він вислав полковника Ґарнета Волслі на чолі "експедиції Ред Ривер", яка складалася з 400 реґулярних вояків і 800 міліціонерів. Рієль виказався помітною обережністю і втік до Зединених Держав.

Він повернувся до Манітоби 1873 року і був вибраний до федерального парляменту від округи Про-

НА ПІДСТАВІ

ДОВГОЛІТНЬОГО ДОСВІДУ

домашнім способом

вироблені: шинки, ковбаси з часником і полядвицеві, сальцесони, заяці, та кишки, як теж ріжніх ґатунків **СВІЖЕ М'ЯСО** поручає загально відома на терені Вінніпеґу **УКРАЇНСЬКА КРАМНИЦЯ**

M. S. MEAT MARKET

444 King St. Winnipeg

Tel. JU 2-4943

Власник

Степан Янківський

VOGUE STUDIOS

591 Selkirk Ave.

Winnipeg

- ВЕСІЛЬНІ ПОРТРЕТИ.
- ПОРТРЕТИ ДІТЕЙ І СТАРШИХ.
- РОДИННІ СВІТЛИНИ ДО ВИСИЛКИ В РІДНІ ЗЕМЛІ.

Tel. JU 9-5863

ГОДИНИ:
10.30 рано до 7.00 ввечорі.

ваншей, на місце сер Жоржеса Етієна Картіє. Але його усунено з парляменту. Це однак не перешкодило виборцям обрати його поновно наступного року.

В Онтеріо наложили на голову Рієля ціну 5,000 долярів. Були поголоски, що ніби то його потаємно впроваджено до парляменту, заприсяжено, і потаємно випроваджено майже на очах багатьох, які були б його застрілили на місці. В Квебеку Рієль був героєм; в Онтеріо — зненавидженим вбивником. Він мусів знову втікати до Зєдинених Держав і там жив 15 років у Монтані.

Після його втечі, прихильників Рієля, метисів з долини ріки Ред, усунено і переселено в долину ріки Саскачеван. Однак хвиля цивілізації покотилася за ними і вони знову побоювалися, що їм відберуть їхню землю. У 1884 році метиси післали по Рієля. Він ще раз повернувся до Канади і 1885 року встановив тимчасовий уряд у Саскачевані за допомогою деякої кількости індіян і численних метисів. У сутичці біля Дак Лейк вбито девятьох членів Північно-Західньої Кінної Поліції і після цього ворохобня знову опанувала Північно-Західні Території.

Однак старий Захід змінився. Тоді вже була побудована Канадійська Тихоокеанська Залізниця (Сі-Пі-Ар) і військові відділи швидко могли туди прибути. Друге повстання Рієля тривало всього два місяці і після битви під Батош Рієль піддався. Його суджено за зраду, признано винним і повішено в Ріджайні. Його судженькжй но в Ріджайні. Тоді йому було 41 років.

Луї Рієль народився 23 жовтня, 1844 року. Це так він сам про себе розповідав, хоч інші говорять, що він народився в 1847 році. Хоч його вважали метисом, в його жилах плила переважно французька кров. Його предки були індіяни й ірляндці. Був освіченою людиною і мав величезний вплив на метисів. Про нього ходять ріжні леґенди. Одна говорить, що він мав казати метисам, що одного дня він закриє сонце і це буде знак, що вони мають повстати проти білих. (Рієль знав про затьміння сонця).

Така коротка історія тієї цікавої людини, яка ще досі не дає спокою історикам.

(Доповнено за "Канадійською Сценою")

KING'S HOTEL

Rooms with Bath

Sample Rooms

Dining Room

DAUPHIN — MANITOBA

Коли приїжджаєте до Вінніпеґу, то ліпшого місця на відпочинок не знайдете як у

YALE HOTEL

860 Main St., Winnipeg, Man.

Телефон: JU 6-3134

Наш Новий ФАМІЛІЙНИЙ ПЛЯН

обезпечує ВСІХ членів родини: батька, маму і дітей народжених в подружжю чи законно прийнятих.

Одна поліса — одна премія (річна або місячна) для всіх!

Крім цього нового і надзвичайно принадного пляну, ВЗАЇМНА ПОМІЧ має ще багато інших популярних родів обезпечення як для старших, так і для дітей.

Ходіть до Взаїмної Помочі, під "рідну стріху", де всі українці собі брати!

UKRAINIAN FRATERNAL SOCIETY OF CANADA

Burrows and McGregor,

P.O Box 3512, Winnipeg 4, Manitoba

ПАЧКИ В УКРАЇНУ

ЛІКИ — ХАРЧІ

МАТЕРІЯЛИ

з оплаченим митом

ПОВНА ГВАРАНТІЯ

НАЙНИЩІ ЦІНИ

тільки у

VEGA Overseas Parcel Service

903 Main St. Winnipeg

Phone: JU 6-5319

Один з найкращих

РЕСТОРАНІВ

у Вінніпеґу.

Найсмачніші українські обіди.
Чемна й швидка обслуга.

HILTON RESTAURANT

812 Main St., Winnipeg

JU 9-2716

Власник — **Л. Яворський.**

IDEAL PRODUCE CO. LTD.

WHOLESALE PRODUCE

Яйця — Масло — Дріб

Phone JU 9-7345

967 Main St.

WINNIPEG, MAN.

Відділ в Арборґ, Ман.

НОВІ ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АРКТИКИ

Джералд Верінґ

Подорожі американьских підводних човнів "Навтілюс" і "Скейт" попід льодами північного полюса відкривають нові й ширші обрії для посиленого наступу на канадійські арктичні окраїни. З тої причини, що плавба кораблями на арктичних водах обмежена до кількох тижнів при кінці літа, і то виключно в околицях на південь від постійних льодів, в найбільшій мірі обмежувала заходи в напрямі економічного використовування нафтових і мінеральних покладів Арктики. Від часу успішної плавби американських підводнич човнів, порушуваних атомовою енергією, незвичайно зросло зацікавлення можливостями застосовання таких же підводних човнів до тягарової комунікації на просторах Америки.

"Навтілюс" і "Скейт" ,на думку Елвіна Гемілтона, канадійського міністра північних справ і краєвих ресурсів, "доказали, що Арктика може справді стати Середземним морем модерного світу". Він теж натякнув, що британські підприємства обмірковують можливість застосовування підводних танкерів і транспортовиків руди; ці останні подумані спеціяльно для транспортування залізної руди з районів Годсон Бей до світових ринків збуту.

Значить арктична нафта і мінерали, завдяки скороченому транспортові підводними човнами через моря півночі до Европи, могли б успішно видержувати конкуренцію, бо велика віддаль від ринків збуту вже не була економічною перешкодою, що існувала б у випадку застосовування звичайних засобів транспорту. Будова дешевих тягарових підводних суден становитиме одне з більших технологічних досягнень, яке вможливить використовування мінеральних ресурсів, що досі вважалися недоступними. Тягарові підводні судна, на думку міністра Гемілтона, "могли б закласти підвалини під цілковите використовування ресурсів на просторах одної четверитини Канади".

З можливістю застосуваня такого засобу транспорту, незалежно від льодових обставин, міністер звязує пляни наступу на арктичну окраїну з двох сторін: з півночі і з півдня. Наступ з півдня вже знаходиться в першій стадії, тобто розпочато заходи в напрямі забезпечення багатих у мінерали північних околиць битими шляхами та залізничою і летунською комунікацією. Федеральний уряд намітив семилітній плян розбудови (коштом 100 мільйонів дол.) шляхової системи на теренах Юконської Території, що граничить з Аляскою, та на Північно-Західніх Територіях. Зокрема уряд запропонував видати 75 мільйонів доля-

P. J. LAZAROWICH
Barrister, etc.
McLeod Bldg.
EDMONTON, ALTA.

рів (спільно з провінціями при однаковому вкладі) продовж чергових пяти років на будову шляхів у тих околицях ,що їх не обслуговують існуючі провінційні системи комунікації.

Один з тих далеко-північних шляхів — з Давсон Ситі до Форт МекФерсон, продовжений згодом аж до арктичного побережжя — вможливив би доступ до теренів (простором поверх 70 мільйонів акрів), на яких тепер ведуться найінтензивніші в світі пошукування за нафтовою ропою. Компанії, які займаються верченням на високому масиві північного Юкону, пояснюють, що їхньою головною метою є знайти поклади нафти потрібні для заспокоєння передбачуваного попиту на той продукт в чергових 50-ти роках.

Уряд обіцяє теж збудувати залізничий шлях з північної Алберти до велетенських покладів олова й цинку в районі Пайн Пойнт на південному побережжі озера Ґрейт Слейв (Північно-Західні Території), а крім того готов дати 100 мільйонів долярів на розбудову арктичних летунських майданів.

Така широка програма капіталових вкладів, що навіть без видатків на розбудову вже існуючих плянів може перевищати суму 500 мільйонів долярів, є свідомим ризиком, що спирається на такі міркування: якщо на далекій півночі будуть шляхи, залізниці та летунські майдани, то приватні підприємства візьмуться за гірництво, верчення нових шахт і вируб дерева в тих околицях, відкриваючи в той спосіб нові можливості праці для канадійців та нові багатства.

Все таки, не зважаючи на бадьорі описи півночі як велитенської скарбниці, яка, мовляв, тільки й жде, щоб відкрити двері до її скарбів, вирішним чинником у розвитку Арктики буде економіка. Кількість барелів нафти і тонн руди, що їх вивозитимуть з Арктики, залежатиме головно від світових цін, коштів продукції й транспорту, та ще й від тарифних обмежень. (К.С.)

ДЕНТИСТ
Д-р Т. КРАВЧУК
Веде свою канцелярію п. ч.:
1138 Main St.
WINNIPEG, MAN.
Години принять від год. 9-ої ранку до 5-ої по полудні.
Вечорами тільки за попереднім умовленням.
Office Phone: JU 6-1559
Res. Phone: JU 2-4518

Ю. БУРЯК
LAMONT & BURIAK
АДВОКАТИ, НОТАРІ і т. д.
510 Childs Building
(Portage Ave. and Main St.)
WINNIPEG 2, MAN.

ГРА В КУЛІ... WEST KILDONAN BOWLING ALLEYS
1737 Main St., West Kildonan
запрошує ваше товариство або поєдинчих грачів — 12 алей на першій підлозі. — Найновіше модерне приміщення для гри в кулі. — Ввічлива і добра услуга.
С. Сивак, власник. Телефон: JU 6-4301. Рез. GL 3-3663

Лемківська народна творчість

Лемківське племя мало тяжку долю. Суспільно - національний гніт та вперта боротьба з суворою природою виповнювали їх життя.

Це відбилось теж і в їхній творчості. У їх піснях оспівувалася важка боротьба з природою, яку вели їхні предки, коли замінювали дикі карпатські ліси поля і пасовиська.

Однак не зважаючи на тяжкі і несприятливі умови, зустрічаємо і життєрадість. Лемки відірвані від своєї батьківщини — України, загрожені польонізацією — не тільки зберегли чистоту своєї культури, але розвивали її і поповнювали новими якостями. Лемківські пісні переказувалися усно з покоління в покоління, тому не всі вони дійшли до наших часів. Однак ще залишилося дуже багато пісень, що оспівують красу гір та життя лемків.

Покійний професор Філярет Колесса, що вздовж і в поперек обійшов Лемківщину, зібрав і опрацював ноти для 817 лемківських народних пісень. Вони відзначаються великою мелодійністю. Взагалі ж лемки створили мабуть найбільш мельодій у порівнянні з іншими українськими територіями.

Хоч фолькльорна лемківська ґрупа зазнала багато втрат в ділянці культури, але залишилось із того фолькльору ще дуже багато і деякі його зразки ми оце подаємо понище.

С. В.

Лемківська народна пісня

(співана в Фльоринці)

Ой мамичко, мамцю ,
Лем мнє єдну мате —
Та сой подумайте
За кого мя дате.

Не дате мнє за двох
А лем за єдного —
Ой мамичко, мамцю,
Коби за шумного.

Ой мамичко, мамцю,
Красне імено Янко —
Красне імено його
Дайте мня за него.

Здаме ми ся, здаме —
Обидвоє здаме,
Бо ми обидвоє
Чорни очи маме.

Чорни очи маме,
На други ся здаме
На єдно ся здаме,
Жадно нич не маме.

Ілько Керпец.

Лемківські приповідки

Дітом треба дати, але собі на дорогу треба лишати.

***

Найлегше другого очернити, найтяжче самого себе познати.

***

Хто скоро ист и скоро ходит — тот и линивством гордит.

***

На кого ворони, — на того і сороки.

***

Тісно в такій стодолі, где на руках мозолі.

***

Муж голова — а жена душа.

Лемківські сміховинки

Постіль і муравлисько

— Чим ся ріжнит постель од мурянчиска?

— Но чим?

— Полож ся до мурянчної купи, то ся дознаш.

"Гарна одповідь"

Гість: Ванцю, коли то у вас обідают?

Ванцьо: Мама юш давно зготовили обід, але чекают, аж ви підете з хижи.

В школі

Шестилітня Марися вертат зо школи і повідат:

— Мамусу, тота наша научителька мусит не дуже уміти, бо о шитким пита ся нас.

Добрий син

— Мате газдо діти?

— Мам одного сина.

— А ци курит?

— В своім життю не курил цигара.

— То добре. А любит випити?

— Лем молоко.

— То ся мі подобат.

— А волочит ся по ночах?

— Нигде! Сидит вдома, іде спати з курами.

— То добрий син. А кілько має літ?

— Внет буде мав пів року.

Як дівчата виберають мужа?

Дівчина на 18 років звідується:

— Який він єсть?

Дівчина на 30 років звідується:

— Де він єсть?

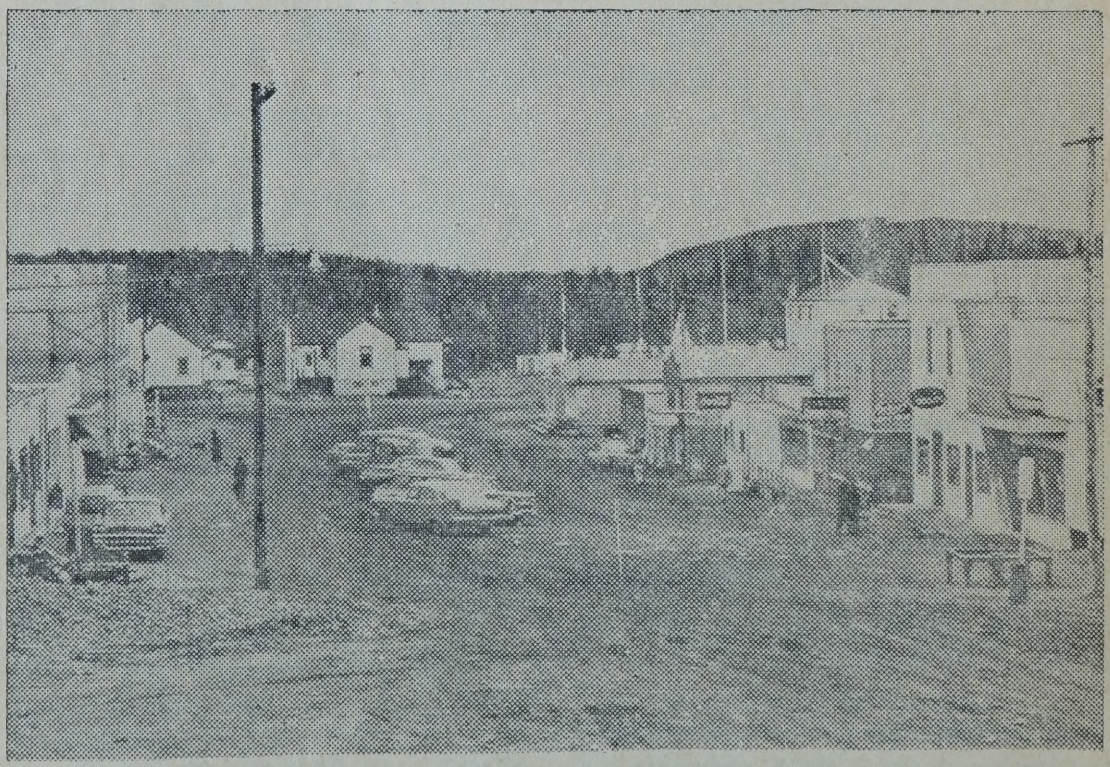

Місто, що виросло в північних лісах. Сім років тому в цій північній місцевості Саскачевану відкрито великі поклади уранію. Тепер там працвітає містечко, що називається Юраніюм Сіті. В 1958 році воно мало 5,000 населення. Модерні будинки замінили колишні шатра.

ХРОНІКА ВАЖЛИВІШИХ ПОДІЙ В ЖИТТІ КАНАДІЙСЬКИХ УКРАЇНЦІВ

Зібрав і упорядкував **І. Г. Сирник.**

1957 РІК. Жовтень

В перших днях жовтня перебували у Вінніпеґу проф. д-р Володимир Кубійович, головний редактор Енциклопедії Українознавства, та др- Атанас Фіґоль, що займається виданням Енциклопедії. Дня 6 листопада вони відбули розмову з головою президії Консисторії УГПЦ в Канаді о. д-ром С. В. Савчуком та членом Консисторії І. Г. Сирником і в висліді тієї розмови проф. Кубійович надіслав вияснення в справі інформацій про Митрополита Полікарпа в ЕУ. Це вияснення було поміщене 13 листопада в "Українськім Голосі".

Листопад

8—10. Відбувся в Едмонтоні провінціяльний з'їзд Союзу Українців Самостійників.

14. Іван Танчак вибраний у доповняючих виборах в окрузі Емерсон послом до манітобського парляменту, затримуючи цю округу для ліберали. Цю округу впродовж 16 років репрезентував Іван Р. Соломон, що зрезиґнував з посольства, коли 20 квітня 1957 року його назначено суддею в Манітобі.

15. Комітет Українців Канади за підписом президента о. д-ра Кушніра та ґенерального секретаря І. Г. Сирника вручив писемне звернення ("бріф") манітобській королівській комісії в справах освіти, пропонуючи в тому зверненні впровадження навчання української мови в середні школи провінції. Звернення передала комісії делеґація, що складалась з сенатора Василя Вала, І. Г. Сирника і посла Івана Гаврилюка.

16—17. Відбувся у Вінніпеґу провінціяльний з'їзд Союзу Українців Самостійників та Колеґії св. Андрея у Вінніпеґу. Головою ТУС вибрано д-ра Михайла Потоцького з Давфіну.

17. Українська Вільна Академія Наук у Вінніпеґу започаткувала серію доповідей для відзначення 50-ліття появи першої української книжки виданої в Канаді.

27. Помер несподівано в Норт Бей, Онтеріо, Василь Гладун, колишній управитель "Нового Шляху" та один з молодших діячів УНО.

Грудень

3. Помер в Едмонтоні на 52 році життя адв. Михайло Понич, Q.C., що був на протязі вісім років послом до албертійського парляменту з округи Веґревил. Послував від 1944 до 1952 року.

7. Адв. Іван Дікур, бувший федеральний посол з округи Веґревил, був вибраний президентом Товариства Ліберали на Алберту під час конвенції, що відбулась в Едмонтоні 6 і 7 грудня.

26. Протопресвітер Григорій Метюк з Собору св. Покрови у Вінніпеґу намічений кандидатом на єпископа УГПЦ в Канаді на нарадах повної Консисторії Церкви, що відбулись у Вінніпеґу в днях 24—26 грудня.

1958 РІК. Січень

16. На федеральній ліберальній конвенції в Оттаві Іван Дікур вніс кандидатуру Лестера Б. Пірсона на провідника ліберальної партії.

23. Микола Лівицький, голова Виконавчого Орґану та керівник ресорту закордонних справ Української Національної Ради, прибув до Вінніпеґу. Під час свого перебування в Канаді він виголосив ряд доповідей в більших осередках на тему "Сучасне міжнародне становище і українська визвольна справа".

26. Величава маніфестація в Вінніпеґу з нагоди 40-ліття проголошення в Києві суверенної української держави — Української Народної Республіки. Програма, що була влаштована Комітетом Українців Канади, відбувалася в такім порядку: Пятниця і субота (24 і 25 січня) — крайова конференція КУК, ввечері в суботу святочний бенкет в готелі Роял Александра на честь премієра Діфенбейкера і міністра Стара, а в неділю в міській авдиторії академія-концерт з міністром Старом як головним промовцем. На бенкеті й на академії виступав гість з Европи — голова ВО Микола Андрійович Лівицький.

Лютий

2. Річні збори Українського Народного Дому в Вінніпеґу перевибрали головою Івана Трача.

13. На зустрічі Миколи Лівицького, голови ВО, з громадянством в Народнім Домі у Вінніпеґу зібрано приблизно $1200 на працю Української Національної Ради. Великі моральні та поважні матеріяльні успіхи мав голова ВО і в інших містах Канади.

Березень

18. Комітет Уркаїнців Канади вислав листа до французького амбасадора в Оттаві з протестом проти телевізійної програми в Парижі, що знеславлювала світлу постать Симона Петлюри.

31. У федеральних виборах вибрано пять послів українців, усі з консервативної партії. В Маркет, Манітоба, перевибрано адв. **Миколу І. Мандзюка,** що був уперше вибраний 1957 року; в Спрінґфілд, Манітоба — вибрано вперше **В. Яцулу,** в Едмонтоні східнім — **В. Скорейка,** в Окрузі Онтеріо в провінції Онтеріо — **Михайла Стара,** в Гай Парк в Торонті — **д-ра Івана Кучерепу.** Як показалося пізніше, С. Корчинський з округи Мекензі в Саскачевані, що його українська преса була зарахувала до українців, не подає себе за українця. Свої мандати потратили: Федір Заплітний в Давфіні, Манітоба, Амвросій Головач в східнім Едмонтоні та Петро Стефура у Веґревил.

Квітень

4—5. Відбулася у Вінніпеґу передз'їздова конференція Союзу Українців Самостійників.

11. З неділі на понеділок помер несподівано в Торонті учитель Олекса Іванчук, надійний громадський працівник.

17—18. Православні українці Торонта відзначили 40-ліття Української Греко - Православної Церкви в Канаді. Такі ж ювілейні святкування, що їх започаткувало Торонто, відбувалися впродож 1958 року майже в усіх громадах УГПЦ.

24. Посол Іван Яремко з Торонто-Белвудс назначений міністром без теки в консервативному уряді премієра Леслі Фроста. (Новинка в "Українськім Голосі" з 14 травня, що його призначено провінціяльним секретарем, була передчасна).

24. Премієр Манітоби Д. Л. Кембел повідомляє листовно Комітет Українців Канади про згоду уряду на побудову памятника Шевченкові на парляментарній площі в Вінніпеґу.

Червень

5. Помер у Торонті відомий в Канаді дентист д-р Павло Гуцуляк на 62 році життя.

16. У загальних виборах у Манітобі були вибрані оці посли українці: в Етелберт — **Михайло Н. Григорчук** (ґенеральний правник), **Іван П. Танчак,** ліберал (Емерсон), **Петро Ваґнер,** сі-сі-еф (Фишер), **Василь Луцко,** ліберал (Спрінґфілд), **Степан Дзюба,** незалежний (Лоґан — Вінніпеґ), **Іван М. Гаврилюк,** сі-сі-еф (Борровс — Вінніпеґ), **Степан Пітерс,** сі-сі-еф (Елмвуд — Вінніпеґ). Перепав при голосуванні Н. В. Бачинський з Фишер, який репрезентував ту округу безперервно від 1922 року і був спікером парляменту. У Борровс провалився комуніст — Василь Кардаш.

28—29. Зустріч СУС на сході Канади в новонабутій гемилтонській оселі "Золота Брама".

***

З початком червня федеральний міністер праці, Михайло Стар, виїхав до Женеви на конференцію Міжнародної Орґанізації праці.

В місяці червні Комітет Українців Канади проголосив конкурс, запрошуючи мистців зголошуватися до участи в запроєктованні памятника Т. Шевченкові на манітобській парляментарній площі.

Липень

3—6. Відбувся в Едмонтоні величавий загальний з'їзд Союзу Українців Самостійників. Головою централі СУС вибрано Лева Г. Фарину, головою Товариства Українців Самостійників та Українських Народних Домів і першим заступником голови централі СУС — адв. Петра І. Лазаровича, головою Союзу Українок Канади перевибрано пані Софію Василишин, а ґенеральним провідником Союзу Української Молоді Канади — Степана Бойка. Бувшого голову СУС, адв. Юліяна Стечишина, обрано членом централі та наділено почестю досмертного почесного голови СУС. З'їзд вшанував щирого приятеля українців проф. Дж. В. Симпсона з саскачеванського університету й окремо відзначив Юліяна Стечишина за його великі заслуги перед українцями в Канаді та орґанізацією СУС. Загальний з'їзд СУМК вшанував о. д-ра С. В. Савчука, наділяючи його честю досмертного почесного капеляна орґанізації.

3. Почалися в Колеґії св. Андрея в Вінніпеґу 12-ті літні курси українознавства, що тривали до 10 серпня.

7. Президія Комітету Українців Канади вислала телеґраму до Премієра Діфенбейкера, щоб він у розмові з президентом Айзенгавером, що мав приїхати до Оттави, підніс справу декляраціі про визволення поневолених народів у Совєтському Союзі.

7. Помер у Вінніпеґу на 70 році життя адв. Дмитро Якиміщак, колишній посол до манітобського парляменту з округи Емерсон.

Серпень

5. Помер у Саскатуні д-р Тиміш К. Павличенко на 66 році життя, довголітній професор саскачеванського університету в департаменті екольоґії, один з найзамітніших діячів Українського Національного Обєднання і свого часу голова Ширшої Ради Комітету Українців Канади.

19. Албертійський міністер освіти, А. А. Аалборґ, оповістив в Боннінвил, що восені 1959 року навчання української мови буде впроваджене у середні школи провінції.

19. Помер у Вернон, Б.К., С. Б. Микитюк, колишній учитель й один з видніших канадійських українців.

23. Ґен. Микола Капустянський прибув з Европи до Торонта, щоб взяти участь в з'їзді Українського Національного Обєднання.

30. Відбулося в Едмонтоні привітальне прийняття в честь нового голови СУС, д-ра Лева Фарини.

30—31. Відбулася в Торонті крайова конференція УНО.

Вересень

8. Гості з Венесуелі, д-р Володимир Коваль і його дружина Галина (дочка Ісаака Мазепи, відома малярка), відвідали редакцію "Українського Голосу".

10. Відбулося в Едмонтоні переслухання в справі навчання української мови в середніх школах Алберти перед королівською комісією. Делеґацію від едмонтонського відділу Комітету Українців Канади очолював принципал вищої школи в Редвей, Степан Бойко (нововибраний голова Союзу Української Молоді Канади). Інші члени делеґації: д-р Лев Фарина, адв. Петро Саварин й учитель Дмитро С. Храпко.

12. Манітобський міністер освіти Меклейн оповістив, що уряд провінції розглядає справу впровадження навчання української мови в середні школи.

24. Помер у Вінніпеґу федеральний консервативний посол з округи Спрінґфілд, В. Яцула, на 50 році життя. Був вибраний послом у загальних виборах, що відбулися 31 березня 1958 р.

28. Відбулося в Едмонтоні офіціяльне відкриття нового будинку Інституту св. Івана. Мейор Василь Гавриляк перетяв ленту на знак відкриття.

27. Відбулося в Едмонтоні відкриття нового будинку українського відділу Канадійського Леґіону.

Жовтень

6. Помер у Виндзорі, Онтеріо, адвокат д-р Іван Яців, колишній учитель середніх шкіл й один з передовіших українців у Виндзорі. Мав 63 роки.

10. Сповнилось 45 літ праці Василя Батицького в "Українськім Голосі". Він став до праці у видавництві 10 жовтня, 1913 року, і крім одної короткої перерви працює у видавництві і досі, виконуючи, як досвідчений лінотипіст, трудніші роботи. Його дбайлива праця при наборі чотиритомового "Кобзаря" за редакцією проф. Білецького здобула йому признання в формі похвальної грамоти від Української Вільної Академії Наук.

11—13. Відбувся в Торонті з'їзд Союзу Українців Самостійників.

НАПРАВЛЯЄМО. ПЕРЕРОБЛЯЄМО. ПЕРЕХОВУЄМО.

ROGAN & LAWRENCE FUR CLINIC

— ПЕРШОРЯДНІ, УКРАЇНСЬКІ КУШНІРІ. —

Робимо футра на замовлення. Вся робота ґарантована.

592 Selkirk Avenue **Winnipeg 4, Man.**

Cor. McGregor St. Telephone JU 2-3566

ЗМІСТ:

Стор.
Календарні відомости ..... 7—8
Пояснення до Богослужбового Уставу; показчик Євангелій і Апостолів на всякі потреби та святочних Парамей ..... 9—11
Календар по днях і місяцях з уставом ..... 12—35
Мазепа і мазепинці — С. Волинець 37
Українська мова та її значення в Канаді — О Старчук 49
Репресії в Академії Наук — д-р Н. Полонська Василенко 59
Як горів Київ — Н. Ю. Пушкарський 77
В концерті — І. Нечуй-Левицький 85
Сліпець — Ольга Кобилянська 94
Лестригони — Микола Зеров 95
Покора — Ольга Кобилянська 96
Докія Гуменна на шляху творчої праці 98
Вічні вогні Алберти — Докія Гуменна 99
Ксантипа — Осип Маковей 104
Наш не наш — Наталена Королева 108
Український Народний Дім у Давфині 111
У неволі — Павло Дроздович 117
Надгробні памятники і хрести — В. Січинський 119
Американська жінка — Т. Шевчук 124
От задача — Остап Вишня 128
Лебеді — Павло Филипович 129
Гордість у фармерстві — О. І. Чарнецький 130
З природи і світу 137
Два вояки — Олекса Степовий 141
Як запроваджено їзду правою стороною 142
Межигорський дід — за О. Стороженком 143
Джеферсон і декларація незалежности 145
Щира сестра і брат 146
Буковинські весільні "прощі" 148
Тарасик маляр — Анатоль Курдидик 149
Коник-стрибунець — Л. Глібів 151
Прапор України — Ів. Данильчук 151
Червоношийка — (Ескімоська казка) 152
Сором 153
Маленька вдова — Елінора Гойт Бренерт 154
Як Богданко з Бурком ловили рибу — О. Д. 161
Дивний робітник — "С.Д.' 162
Три щасливці — Брати Ґріми 165
Осінь — Я. Щоголів 167
Нюфавндленд — найновіша провінція Канади 169
Одкаль пришла назва "Заршин" 171
Усмішки 172
Страхіття — Остап Вишня 173
Іміґрація як психологічний чинник — (К.С.) 175
Золоті зерна з книги мудрости 177
Гумор 178
Луї Рієль — (К.С.) 179
Нові перспективи розвитку Арктики — Джералд Верінґ 183

Стор.
Лемківська народна творчість — С. В. 185
Лемківська народня пісня 185
Лемківські приповідки 185
Лемківські сміховинки 186
Хроніка важливіших подій в житті канадійських українців — І. Г. Сирник 187

INDEX OF ADVERTISERS

Page
D. Ackland & Son 147
M. Baryluk, LL.B. 173
Wm. J. Bohonos, Optometrist 110
Carpathia Credit Union Society Ltd. .. 176
Charles Drugs, Winnipeg 107
City Hydro 172
C. A. DeFehr & Sons Ltd. 178
Diane Investments Ltd. 139
Walter Dowhan, Barrister 110
Dr. Geo. E. Dragan 173
Drewrys Dry Ginger Ale 136
Federal Grain Limited 106
Five Roses Flour 58
Gavinchuk Studio 177
Hilton Restaurant 182
Dr. S. Hlensky 148
Humeniuk & Romanko, Barristers 178
Ideal Produce Co. Ltd. 182
Independent Fish Co. Limited 177
The Independent Wholesale, Limited .. 174
Karasevich & Radchuk, Barristers 148
Kern-Hill Furniture Ltd. 167
King's Hotel, Dauphin 181
"Kobzar" Bookbindery 136
Dr. T. Krawchuk 184
Lamont & Buriak, Barristers, etc. 184
Joseph M. Lazarenko, Q.C. 129
P. J. Lazarowich, Q.C. 183
Manitoba Dairy & Poultry Co-op. Ltd. 103
Manitoba Pool Elevators 164

Page
Y. O. Masciuch, LL.B. 115
Memorial Funeral Chapel 102
Montreal Fur Co. ..... B.O.C.
M.S. Meat Market, Winnipeg 180
National Foodland, Winnipeg 109
National Grain Co. Limited ..... B.O.C.
North American Life Assurance Co. .. 115
Northern Hotel 171
North Star Oil Limited 118
North Winnipeg Co-operative Ltd. 125
Park Memorial Funeral Directors 140
George Patrician, LL.B. 147
Paul's Groceteria, Dauphin 179
Red and White Food Stores 116
Rogan & Lawrence Fur Clinic 190
S. F. Smiley, Optometrist 107
Standard Investment Co. 106
Swystun, Swystun & MacKay 179
Ukrainian Fraternal Society of Canada 182
Ukrainska Knyha 147
United Grain Growers Ltd. 170
Universal Radio TV Ltd. 136
Vega Overseas Parcel Service 182
Vogue Studio, Winnipeg 180
West Kildonan Bowling Alleys 184
Winnipeg Wholesale 102
Winnipeg Motor Products 123
Yale Hotel, Winnipeg 181
Yanda & Gregory, Barristers 129
Peter Zinko, Barrister 147

TRADITIONAL UKRAINIAN COOKERY

by

SAVELLA STECHISHIN

Традиційна українська куховарська книжка в англійській мові, здобула собі вже широку популярність. В ній поміщені випробовані приписи багатьох українських страв, печив, мясив, тортів та взагалі чим багата українська кухня від давніх часів, включно з святочними стравами на Великдень, Різдво й інші з описами святкових звичаїв. Книжка має 500 сторін друку, 675 приписів і в твердій полотняній оправі.

Ціна одного примірника з пересилкою $5.50.

Замовлення висилайте на адресу:

TRIDENT PRESS LTD.

P.O. Box 3626 Sta. B. **Winnipeg 4, Man.**

ЧИ ЗНАЄТЕ ЧИСЛО?

Ви заощадите час, якщо дасьте телефоністці число телефону, яке ви викликаєте з-поза міста.

Тим способом вона зможе перепустити ваш виклик відразу без покликання "інформаційної" телефоністки в далекому місті.

Ваш виклик переходить швидше, і ви допомагаєте приспішити обслугу для всіх уживачів телефону на "далеку віддаль".

ВИКЛИКАЙТЕ ЗА ЧИСЛОМ

MANITOBA TELEPHONE SYSTEM

UKRAINIAN GRAMMAR

by

J. W. STECHISHIN

Найбільш популярна граматика для тих, що вивчають українську мову. Нею користуються студенти університетів і публичних шкіл, де вже уведено українську мову предметово. Є це вже друге поправлене видання в полотняній твердій оправі, має 502 сторін друку.

Ціна за один примірник $4.50.

Замовлення висилайте на адресу:

TRIDENT PRESS LTD.
P.O. Box 3626 Sta. B.
Winnipeg 4, Man.

B37158

ЩЕ ОДНО СТЕПОВЕ ЗАВОЮВАННЯ

Певна частина тяжкої мозольної праці зникла з фармерства з приходом на наші прерії цієї механічної жниварки в 1878 р. Жниварка звільнила від тяжкої мозольної праці в часі жнив і розвязала проблему, яка ставила перешкоди людству від початків цивілізації. Жниварка 1878 р. значно поліпшена від первісних моделів, змела скошене збіжжа з помосту.

З кольорового фільму Нешонел Ґрейн "Прері Конквест" . . . історичний фільм про розбудову Західної Канади.

SERVING AGRICULTURE

National Grain

COMPANY LIMITED

WINNIPEG REGINA SASKATOON CALGARY EDMONTON

ФУТРА! ФУТРА!

Виконуємо нові футра для жінок і чоловіків та переробляємо старі по найновіших зразках моди. Теж маємо готові футра на продаж.

ЦІНИ УМІРКОВАНІ! РОБОТА СОЛІДНА!

Для висилки рідним в УКРАЇНУ можете купити у нас по гуртових цінах ("голсейл") ШКІРИ й МАТЕРІЯЛИ на УБРАННЯ як також інші речі.

РУЧИМО ЗА ВДОВОЛЯЮЧУ ОБСЛУГУ ТА ДОБРУ ПОРАДУ.

MONTREAL FUR CO.

Телефон JU 9-4445 **СТЕПАН КУШНІР, власник**

502 Selkirk Ave., **Winnipeg 4, Man.**